

Kahdeksas Luku.

Tullut on jo neljäs päivä, weljesten ollessa kiwellä, mutta alati vielä härkien piirittäminä he istuwat. Tuoloin, tällöin siirtyivät eliot kauemmas, mutta ainapa käyskeli näkywisä yksi ja toinen, antain myristen kohta kumppaneillensa tiedon, jos weljekset yrittivät pyrkimään pois wankeudestansa. Siinä ympärillä mikä heistä nyt tempoilee naamaansa korwen ruohea, koukistellen kieltänsä, mikä märehkien ja raskaasti puhkaten lepää tuossa pullealla mahallansa. Tuossa kaffi leikin ja totuuden välissä kisailee, ja ympäri kaikuu heidän sarwiensä läikkyä. Mutta tuossa taasen ihan Hiidenkiven juurella yksi heistä wihaisesti kuoppii, wiskellen multaa ja warpuja korkealle, ja möräten ilkeästi. Niin he siinä aikailewat weljesten tuskaksi, kalweaksi wimmaaksi; sillä kuolemata wartowat jo Suololan uhkeat pojat. — Hetki sitten oli Lauri kumonnut kurkkuunsa joltisen siemauksen wiinaa, nyt teki hän samoin ferran vielä, josta muut kowin kummaustuivat ja rupešiwat häntä kiinteästi nuhtelemaan.

Juhani. Peijakasko sinua riivaa?

Uapo. Mitä aatteletkin? Muista että ollaan sa-
masja puristimešsa kaikki.

Tuomas. Muista asuntomme kämminen leweäksi
sijaksi, jossa meidän tulee waroten liikkua.

Lauri. Wimman willitty mies!

Uapo. Mutta se ei käy kuntoon.

Lauri. Käyköön sitten Hornan koloon. Myllyn ki-
wenä pyörököön linnamme ja wiskatfoon elukkain saaliiksi
seitsemän onnetonta poikaa. Pyöri, kiwi, idästä länteen,
ja, metsä ympärillämme, lännestä itään pyöri! Heleijaa!

Juhani. Oletthan jo humalassa, poika?

Lauri. Tuleeko sitä kysyä? Mitä maksaa elämä ja
maailma? Ei yhtään homeista äyriä. Sentähden menköön
kaikki tomuna ja tuhkana pitkin tuulien teitä. Loiskis!
Saakaamme tästä, sydämeni weljet.

Uapo. Hän on päisjään. Rannu häneltä pois!

Lauri. Se ei lähde juuri leikillä. Kannu on minun; enhän sitä hellittänyt härkien sotkettavaksi aholle. Mutta te muut? Ah! laskittepa konttinne koreasti maahan kuin furjat mustalaiset, koska nimismiehen pysyvä paukuttaa.

Juhani. Kannu tänne!

Lauri. Kannu on minun.

Juhani. Mutta minä tahdon sen haltuuni.

Lauri. Sinä tahdot? Jos tahdot, niin saatpa sen västen otjikkoas.

Juhani. Rupeaisitko tappelemaan?

Lauri. Jos tahdot, niin ei sitäkään pidä puuttuman. Mutta eihän rakkaat veljekset tappele. Sentähden saakaamme tästä.

Timo. Mä ryyppää, Lauri.

Juhani. Kannu tänne kohta!

Lauri. Selkään minä sinulle annan. Mitähän sinä luulet olevas?

Juhani. Syntinen ihminen, tosi; mutta olenpa kuitenkin vanhin veljes.

Lauri. Vanhin? No sitä enemmänhän olet ehtinyt syntiä tekemään ja sitä enemmän tarvitset selkääs. Mutta skool! sanoi Ruotsalainen.

Tuomas. Et maista pisaraakaan.

Lauri. Tuomaasta pidän minä paljon, Tuomaasta ja pikku-Gerosta. Mutta nuo muut tuossa? Mitä sanon heistä?

Tuomas. Kitas kiinni ja kannu tänne! Tuossa, Juhani, ota kontti selkääs ja wiina haltuus.

Lauri. Ainoastaan sinä taidat kääntää Laurin pään. Pidämpä sinusta, sinusta ja pikku-Gerosta.

Tuomas. Waiti!

Lauri. Tuommoisia miehiä! Mitä on Jukolan Jussi? Häyryää kulkko; nuijapää sonni.

Juhani. Pidä suus kiinni kohta, ettei korvani kuule jotakin sellaista toista kertaa.

Lauri. "Jolla on korwa, hän kuulfoon", saarnaa Nappo, se Jukolan pyhä Paawali.

Si meoni. Ah sinua! Oletko sinä se entinen waka, totinen ja harvasanainen poika? Oletko sinä Lauri? Tuomoinen awosuinen riivattu?

Lauri. Oletthan sinäkin Simeoni, se imeläsuinen ”terve=rabbi”.

Simeoni. Sen annan sinulle anterkki, aina ko’o-
ten, aina ko’oten tulista hiiliä pääsi päälle.

Lauri. Mene helwettiin, siellä on hiiliä!

Simeoni. Jumalaton!

Timo. Kun oikein karvat seljäsäni pöyhisty.

Lauri. Mitä mököttelee Timo, se Sukolan hallawa-
silmäinen wuohipukki?

Timo. Anna olla waan. Wuohen=maito on hy-
wääkin.

Lauri. Häh?

Timo. Wuohen=maito on hywääkin. Mutta kiitän-
pä sinua tästä kunnioituksesta: suurkiitos! Niin, siinä oli
meidän osamme; suurkiitos! Mutta nyt tulee etees toista
sorttia kalua. Katsoppas tuossa lillipoikiasi, Tuomasta ja
Ceroa, tuossa noin.

Lauri. Häh?

Timo. Katsoppas tuossa lillipoikiasi, Tuomasta ja
Ceroa, tuossa noin.

Lauri. Häh?

Timo. Pappi praakaa kolme kertaa, mutta hän saa
makson.

Lauri. ”Toista sorttia kalua”, mökötit sinä. Mutta
kylläpä tiedän mihin sorttiin kaluun heidät wertaan. Duo-
mas=poika on kirwes jalo, wakaa, miehukas ja tuima, mutta
pikku Cero=putikkani tuossa on pieni, terävä ja nasewa
weistinkirwes. Niin, hän ”weisteleee”, weisteleee oikein
wikkellästi, weisteleee ympärillensä pieniä koukkusanoja, se
junkkari.

Juhani. Hywä! Mutta sanoitko sinä minun häy-
rypääksi kufokki.

Timo. Sanoipa hän minunkin wuohipukiksi. Suur-
kiitos!

Lauri. Cero weisteleee, mutta hänellä on miehen
sydän.

Juhani. Hywä, hywä! Mutta sanoitko sinä minun
häyrypääksi kufokki?

Lauri. Sanoin sinun vielä nuijapääksi sonniskikin.

Juhani. Praa, weli, praa!

Timo. Ole rauhasa, Juho. Hän sanoi minunkin wuohipukiksi ja minä kiitän häntä siitä arvonimestä; sillä wuohi ei olekaan mikään hyljätty eläin. Wiertolan pu-napoksinen röökinä, se Lyytia-röökinä, juo paljasta walkoi-sen wuohen maitoa, ei yhtään muuta. Kas siinä.

Simeoni. Olisimmeko miehiä jos ottaisimme onkeen juopuneen sanoja?

Lauri. Sinäkö mies? Sinä? Voi weikkoseni! ru-peaisitpa katkerasti itkemään jos näkisit jotain, jota likat ei-wät juuri näytäkään tuommoisille nurru-pojille kuin sinä.

Juhani. Simeoni, Simeoni! ottaisimpa ennen puu-kosta kuin tällaisia pistoksia.

Simeoni. No, no, kyllähän viimeisenä päivänä nähdään ketä he pistäneet owat.

Timo. Meitä olet sinä yhdeksikin maalannut aina kufosta kirveskynään asti; mutta mikähän olet sinä itse, jos kysyn sängen kiinteästi ja otan päälleni oikein kie-ron pään.

Lauri. Minä olen Lauri.

Timo. Kas, kas! Paljas kiltti Lauri waan?

Lauri. Diwa Lauri, en yhtään muuta, waikka mi-nua on yhdeksikin mielittyy kuwata ja kutsua: mäyräksi, Könnin kuokkamieheksi, karnaweikoksi ja sen tuhanneksi täällä. Hm! Dlenpa teidän jokaisen huulilta kuullut yhtä ja toista tämänmoista. Mutta sywimmässä äänettömyydessä olen pistellyt kaikki tuonne hampaan kolon talteen. Nytpä mie-lisin hieman liewitellä tätä yhteiskasaa, mielisin, peeweli wie! antaa teille oikein aika ploomuja otsaan, ja alas joka mies kuin tamppufäkki härkien saaliiksi!

Aapo. Onko tämä totisesti Lauri, se siwo ääne-tön Lauri? Kuka uskoisi?

Juhani. Aih! weli Aapo, aih! siellä nisukullassa löytyy paljon koiruohoa. Sitä olen uumoillut jo kauan, mutta nytpä tunnen miehen sydämen.

Lauri. Durpas kiinni, sinä Tukolan sonni.

Juhani. Mä Herran tähden äkbittele minua kau-emmin, sillä wereni kuumenee, kuumenee! Sinä kivottu nallikka, tuonne wiskaan sinun härkien hahmareen, ja tul-

toon hävityksen kauhistus, tulkoon almanakan viimeinen päivä!

Simeoni. Surkeutta, surkeutta!

Aapo. Hiljaa, hiljaa! Tappelus kauas tästä.

Tuomas. Ole järkewä, sinä.

Juhani. Hän on minua hävyttömästi haukkunut. Ruffo häyrypää!

Aapo. Entäs pyhä Paawali. Ole rauhasa.

Timo. Entäs wuohipukki. Mitäs siitä sanot? Monet tuhannet kiitokset, mun laksoisweljeni!

Aapo. Muistatakaamme kuinka lähellä olemme kuoleman kitaa. Weljet, minulla on aatos aivosfani, kielenpääsfäni pieni keino, jonka luulen tässä juuri tärkeäksi. Huomatkaat: tämä kiwi on laiwa myrskysfä ja myrskynä on tuo möräilewä, wihainen härkäliuta kivemme ympärillä. Wai walitsenko toisen kuwan? Niin, olkoon siis tämä kivemme linnana, jota wihollinen, julmasti keihäillä warustettu wihollinen piirittää. Mutta jos nyt linnalla, joka piiritetty on, ei ole päämiestä, järjestyksen ja puolustuksen johtajata, niin wallattomuus ja häiriö anastaa miehistön ja pian on hukassa sekä linna että linnan wäki. Samoin käy myös meille, elleimme toijin tässä aseta ja rakenna, elleimme saata wälillemme laillista järjestystä. Siis olkoon yksi, jonka järkewätä sanaa jokainen kuulkoon ja sitämhyöten itseänfä käyttäköön. Juhani, hillitse nyt itses ja foko welisarja. Tiedä että useammat meistä astuwat sun puolellesi, esimiehyyttäji tueten tässä piiritetyssä linnassa.

Juhani. Mikä rangaistus määrätään hänelle, joka ei tottele sanaani, waan häijyn sisunsa kautta matkaansaattaa yleisen sekameliskan ja waaran?

Tuomas. Hän wislattakoon alas härkien eteen.

Juhani. Dikein, Tuomas.

Aapo. Tyrkä rangaistus, mutta senhän tilamme waatii. Minä suostun määrähkseen.

Simeoni. "Härkien eteen", niinkuin marttyyria ennen, mutta tässä ei auta hempeys.

Timo. Hän wislattakoon härkien eteen, se olkoon laki ja asetüs.

Juhani. Se olkoon laki ja asetüs. Painakaat sy-

dämeenne tämä hirvuihin parakraaffi ja eläkää sen mukaan. Nyt on ensimmäinen käskyni, että Lauri waikenee ja panee koreasti ma'ata; toiseksi käsken minä, että sydämemme lohdutukseksi jokainen meistä, paitfi Lauri, ottaa tinapullosta pienen nauhin. Niin, saadaan tästä.

Lauri. Mutta minäkö en saisi, minäkö?

Juhani. Sinä panet ma'ata.

Lauri. Siihen on helvetissä kylläkin aikaa.

Juhani. Jumala tiesi, Lauri-kulta, missä ma'ataan vielä.

Lauri. "Jumala tiesi Jusfi-kulta
Missä nahka naulitaan".

Minä laulan kuin mies, heläytän kuin klaneetista waan.

"Minä olen pikkuinen poika,
Mamman oma Jusfi,
Minä olen pikkuinen poika,
Mamman oma Jusfi".

Juhani. Säästä laulus toistaiseksi.

Gero. Säästä pikkupojan laulu minulle.

Lauri. Säästetään se Jukolan Jusfille ja aljetaanpas toinen ja oikein iso laulu. Lauletaan ja tanssitaan, heleijaa!

Juhani. Katso, etten tuomitse sinua wiskattawaksi härkien eteen.

Tuomas. Lauri, nyt waroiton sinua viimeisen ferran.

Lauri. Viimeisen ferran? No parastahan onkin että taukoot.

Juhani. Että juuri Tuonelan portilla taidammein elämöitä näin, me täyskarwaiiset pakanat!

Simeoni. Ansiosta kyllä meitä rankaiseekin Jumala. Di! rankaise meitä, witsaa meitä tässä piinakiwellä.

Lauri. Ilokiwi tämä on, Wäinämöisen ilokiwi, joka ukko sanottiin olleen Savon jumala. Kuulinpa hänestä ferran oikein sukkelan runolaulun eväältä nokipoika-wekkuilta. Muistanpa myös samalta pojalta huikean saarnan, jota hän oikein sulawasti hellitteli ulos punaisista huulista ja irwistäwistä hampaistaan, koska seisoi Runinkalan tuoksuwassa torwessa. Ja hän saarnasi näin . . .

Juhani. Waiti nyt, sinä willi peto!

Lauri. Saarnatkaamme, koska jo olemme kylliksi laulaneet, laulaneet kaikki yhdestä suusta niinkuin kirkossa on tapana. Minä olen pappina, tämä kiwi on saarnastuolina, te olette luffareina, ja härjät tuossa ympärillämme ovat seurakunta hurskas ja wakaa. Mutta ensiksi marssiwärsösy saarnastuoliin. Te kuulitte. Pappi wartoo.

Juhani. Warro, warro, kyllä sinun marsjitan ja wärsösytän kohta.

Lauri. Sinä oletkin pääluffari, ukko itse, nämät muut ovat oppipoikasi, tuommoisia puolivilillaisia herroja, jotka hikoillen ja punoittaen kuin kalkkunat täyttää kirkomme luffarinpenkin sekä sunnuntakeina että juhlapäivinä. Tässä he nyt taas istuvat pölättävät, rintapielet leweillään, tukka liwottuna woilla ja ihralla, ja pieni, kuihtuwa leukapartakin tutisee hieman. Mutta istukaat nyt kuitenkin rauhasa ja laulakaat "Mattipappi" saarnastuoliin. Tosin kaapasi hän Keijulan krouwista kirkkoon, mutta hän waleli päänsä ja harjasi tukkansa, ja nyt, kowin liikutettuna, hän konttii rukoillen ylös saarnastuoliin ja poruttelee ämmiä kuin poika. Nyt, luffari-Jutte, minä katsoa mulautan puolees, sentähden anna paukkua. "Synta tei, Jutte", huusi entinen pappi luffarille.

Juhani. Supista juuri kohta koreasti suus, sinä ryökäle!

Cero. Ei niin, waan "suu awaa kaikkein paimenten", pitää sinun laulaman. Mutta olkoon tässä jo kylkiksi, waikene, kuultele ja pane suus koreaksi "kirkkosuuksi" koska minä saarnaan. Miin, nokipoika, lainaa sinä minulle mieles ja wapaakielees. -- "Minä tahdon saarnan saarnata tässä saarnastuolin päällä Pietarin vanhasta koprofista ja kymmenestä nappiläwestä. Kuitenkin tahdon ensiksi katsoa lammaslaumani yli, mutta näenpä sydämeni suureksi suruksi haisewia wuohia waan ja sen peijakkaan pukkeja. Woi te Kärkölän neitseet, narssut ja naasikat! te pöyhkeilette silkeisä ja saaleisfa, kullanhohdawina kuin riikinkukot; mutta sylkekää minua wästen naamaa, ellette wiimeisenä päivänä huuda wielä Matti-pastooria puhelemaan puolestanne. Mutta se on nietua se! -- Hywää päivää, ukko Räihä! Minä

tahdon sinulle sanasen sanoa: Ota waari tuosta Kettulan wanhasta waarista. Mutta sinä peewelin Peltolan Paawo, mitä teit sinä Tanun hirsitalkoossa talwella? Sinä klafia kilistit ja lifkoja lifistit. Mutta minä sanon sinulle, poikannalli: ota Jumppilan Jallista waari; muutoin tuomitsee sinua wiimein Matti-pappi, pakanat, Krefiläiset ja Prefiläiset; ja sitten säkki päähän ja helwettiin. Wraa siis ajoissa korwaläpes ja kuule mitä sanon ja saarnaan; sillä minä olen keitetty monessa liemessä, ja tässä rinnassa on sydän kuin hylkeennahkainen tupakkifukkaro. Onhan poika monessakin ollut. Minä olen ollut Helsingissä opissa, weskopissa, jalkapuuissa ja monessa muussa konttapuuissa. Mutta siitä on paras, etten ole waras, etten ole lokannut tenenkään kaimoa, enkä halailnut toisen miehen waimoa”.

”Oli minulla kerran morsian pieni, pieni penttu, aika lunttu, mutta hän karkasi minulta kauas pois. Minä läksin häntä hakemaan: ha’in Suomen suuren maat ja meret, Saksat ja Wirot, mutta en löytänyt kullankokkoani. Tulin taasen suureen Suomen-saareen, ja löysinpä hänen tuolta Tampereen takaa hietaharjulta. Tuossahan Tettuni pieni! huusi poika iloisfansa, mutta Tettu tuiskahti ja lausui: ”mikä olet sinä? mikä maan-mustettu? mikä terwaan kastettu?” ja kiepasi ensimmäiseen tölliin. Mutta minä, aina lysti-poika, en tuosta suuriakaan surrut; panin turpaani tupakkaa ja poikkefin parhaasen kapakkaan, jossa Mikko mesteli ja ämmiä weteli”.

”Tuoppi olutta ja kaffi korttelia wiinaa lippariksi on kohtuullinen mitta ja määrä wäsyneen miehen kurkkuun ja päähän. Nytpä kannu keikkui ja parta kastui, pojat laulaa laskettelivat ja muorin tyttäret nauraa rikostelivat. Mutta läksinpä iloleikistä pois, läksin pitkin kätua käymään. Lauluni remahti, affunat säpälöikfi sälähti, ja siitäpä liikkeille Tampereen poroporwarit kailki. Mutta minä, aina lysti-poika, minä wiitenä wilkkasin pitkin rantaa, heille potkaisin wästen kuonoa sora ja santaa. Tulin siitä Porriin, pantiin päreforiin ja wedettiin pitkin torii; tulin Uuteenkaupunkiin, siellä affunasta haukuttiin; tulin Turkuun, pistettiin puukko kurkkuun. Tulinpa lopulta Uningaisten kadun haaraan ja siellä kohtasin wiifi nokkelata naaraa.

Ensimmäinen potkai si mua jalallansa, toinen sanoi: "anna sen pojan olla alallansa; hän ei ole mikään rakkari eikä mikään pikiprakkari". Mutta kolmas kysyi: "mikä sitä poikaa waiwaa?" ja neljäs sanoi: "häntä pitäis auttaa ajalansa". No lähdetäänpäs käsi kädessä käymään, lausuin minä, mutta wiides tuuppasi wihaisesti nyrkillänsä ja ärjähti: "mene Helsinkiin!" Menin minä Helsinkiin, pantiin syömään kruunun wellinkii, ja sitten poikaa tutkittiin ja huikeasti selkään hutkittiin: "mene nyt, mene tiehes, sinä wafaran-poika!" Läksin taas tietä käymään, minä weitikka, aina iloinen, minä, jonka sydän on kuin hylkeennahkainen tupakkikuffaro. Kuljeskelin, laulelin ja tallustelin pitkin tölmällistä tietä; tulin Hämeesen, astuin ylös Runinkalan saarnastuoliin; ja sitten oli ammen plottis!"

"Tahdon minä kuulutuksen kuuluttaa. Pitäjän luffari ja läänin kuppari, aikowat ahkerasti awioliittoon, wietävät huomenna häänsä, huomenna jälkeen kaalin. He liittykööt yhteen ja istukoot kiinni kuin Tattarin-Paawalin piki ja terwa! — Seuraawat talot nyt käsketään tämän kautta päiwätyöhön pappilaan: Milla, Milla, Mli-Seppälä, Pimppala ja Mlawesi. Tolti lautoja, leiwiskä traakspiikin rautanauvoja, mies talosta, kaksi parhaasta paikkaamaan pappilan pienempätä sikaruuha. — Riialan ha'asta on karannut yksi wanha ruuna, iso, suuri, mustanpruuni, kello kaulassa, umpiraudassa, wähäläntä, lyhytläntä, tyypihäntä".

"Mutta ei nyt mitään muuta täällä erällä, waan että lammas on laakea eläin, ei hän puske eikä potki, mutta kas kun härkä pääsee wallallensa, hän puuhaa puuta, kuoppii maata ja puhalttaa sen tulen palawata lokaa ja rapaa paimenta wästen naamaa ja napaa. — Ja sitten oli taas ammen plottis! jokainen menköön omaan koppiins, minä menen kiwimuriin". — Sehän oli saarna.

Simeoni. Sellaista jumalatonta sinä osaat, mutta osaatko lukea, juupeli?

Lauri. Se wasta kysymys: osaatko pappi lukea. "Minä osaan lukea ja weisaan enkä koskaan lesken seisaa; niin pitkä wirsi kuin nawetan seinähirsi". Mutta papin tulee messuta, eikä weisata. Minä messuan ja pikku-Cero wastaa.

Ger o. Minä vastaan jos waan nälältäni jaksan.

Juhani. Rupeaisitko hullun kanssa juonittelemaan? Sinä peijooni! aina valmis koiran-eltiin. Kas sen mä luulen. Ja sinä, Lauri, pane nyt foreasti itses nukkumaan; lopeta, welikulta, tämä leikki ja leiskuna, muutoin langetan päällesi järkähtämättömän tuomion, ja kohtapa kymmenen kouraa sun wiskaa alas härkien eteen. Lopeta tämä leikki.

Lauri. Bastahan alku tanssii, weljeni, tanssii. Miin, tanssitaan, painitaan, tanssitaan jussia että sammaleet tuoksuu. Kas näin!

Timo. Sinä peijakkaan poika! Wähältä etten kukahtanut kiveltä alas. Hiljaa, hiljaa!

Juhani. Lauri, joko nyt sanon tuon hirmuisen sanan, joka wilauksessa tekee sinun murennukseksi? Ja se järkähtämätön sana kuuluu näin: hän wis kattakoon härkien eteen. Joko sanon?

Lauri. Mä mitään sano, waan laula koska minä tanssin jussia. Hih!

Juhani. Hän wis kattakoon härkien eteen, ja Sumala olkoon hänen kanssansa! Ammen. — Nyt se on sanottu. Hän mentöön.

Lauri. Mennään kaikki yhdessä, käsi kädessä elämän Nätkälästä pois!

Tuomas. Lakimme täytyköön, ja lähde kuolemaas!

Juhani. Mä helwetissä, Tuomas!

Tuomas. Alas kiveltä, poika!

Juhani. Mä taiwaan tähden!

Aapo. Tuomas kalwenee! Sumala auttakoon meitä! Tuomas kalwenee!

Juhani. Tekisitkö hirmutöitä? Weljeni, weljeni!

Aapo. Hän kalwenee kuin kuolewa mies, ja läsnä on kauhistuksen työ! Hillitse mieles, Tuomas, ei hillitse mieles! Minä rukoilen sinua. Mäs kaikki ja auttakaat Lauria, auttakaat!

Tuomas. Pois tieltä!

Juhani. Ei, Tuomas, ei!

Tuomas. Pois tieltä! Sinä olit tuomari, minä olen pyöweli, ja lakimme täytyköön. Alas kiveltä ilman armoa, mies!

Lauri. Kuin sytötettiin Nufarin tammesta alas. Heleijaa!

Simeoni. Armoa, Tuomas, armoa, armoa!

Tuomas. Ei yhtään armoa!

Juhani. Warjelloon meitä Jumala tekemästä welenmurhaa!

Timo. Miin, Kainin tappamasta Napelia.

Tuomas. Hän kuolee!

Napo. Malta mieles!

Tuomas. Hän kuolee!

Juhani. Suojelloon meitä taiwaan walta! Ei, Tuomas, tämä ei käy kuntoon.

Timo. Ei suinkaan, ei suinkaan. Lauri on meidän jokaisen weli. Seis!

Juhani. Miestappo on tekeillä! Pelastakaamme Lauri, pelastakaamme kurja welsjemme!

Roussi nyt kiwellä kiwas rynnistys. Mikä siinä halitti wihaista Tuomasta kauluksesta, mikä miehustasta, mikä riippui Laurin koiwessa, mikä mistäkin häntä piteli kiwahtamasta alas. Monipäiseksi, monijalkaiseksi hirmu-eläimeksi näkyi welijoukko, joka rähisten yhdessä kimpussa pinnisteli. Kevien itseänsä, moristen, puhkaten ja huokailen se eläin liikkui, pyöriskeli, kiiriskeli kiwen reunalta toiselle reunalle ja takaisin taas. Koirat siinä peloissaan, hännät lyhyhyssä ja usein wierähtämäisillänsä alas härkien uhreiksi, pujahteliwat sinne tänne, warjellen henkeänsä. Saakemmin kuin ennen kokoontuivat härjätkin tällä hetkellä kiwen ympärille, katsellen, filmät pystyssä, kauhistawaa oteloaa. Mutta yleinen wäsytys saattoi wiimein rauhan Hiidenkiwelle, ja huohoittaen lepäsivät welsjetet hienoksi jauhoiksi hierotulla sammaleella. Mutta lopulta lausui Simeoni, saarnasi ja wäänteli filmiänsä hirweästi korkeutta kohden.

Simeoni. Petoiksi, perkeleiksi owat muuttuneet kristityt ihmiset. Sentähden rankaise meitä, Herra. Iske tänne wihasi wasamalla, lyö mäskiksi ja rawaksi syntisen Sionin seitsemän poikaa!

Napo. Miin, Tuomas, ainahan seisoo tässä wiiji wastoin yhtä; sen tiedätkin. Mutta olkoon rauha nyt ja hillittää Lauria kunnes hän nukkuu, waiwainen.

Tuomas. Kirous! Mas nalkaan teidät tästä jos'ainoan miehen, jos niin tahdon, ja sen tahdon, jos vihani winma vielä kiihoittuu. Mutta hiljaa, pojat, nyt, hiljaa ja koreasti! Sillä wereni kuohuu, ja mitätön asia on filloin mielestäni kuolema ja kuoleman kauhistukset. Sentähden: koreasti, koreasti waan!

Juhani. Tuomas on waarallinen mies. Ole ennen towerini sinä, mies, joka priiskahtelet, priiskahtelet päälleni joka päivä ja tiima, kuin sinä, mies, joka suutut harvoin, mutta hartaasti, ja saatat silloin kurjan henkeni waaraan. Ah! tämä oli paha leikki.

Simeoni. Piekse meitä, kurita meitä, korkeuden woima!

Timo. Ole waiti, Simeoni, minä rukoilen.

Simeoni. Jos minä olen waiti, niin puhuu ja lausuu tämä fiwi. Piekse meitä, hutki meitä!

Juhani. Ole huutamatta päällemme enään suurempata surmaa. Tässä on jo witsausta kylliksi.

Tuomas. Tuossa hän saarnaa niinkuin hullu, kädet ristissä ja silmät päässä kuin kuoleman-hyypiön filmät. Suus kiinni kohta!

Timo. Ole waiti, Simeoni, minä rukoilen; ja eläkäämme rauhasa kaikki. — Kas Lauri-poikaa: hän jo raukencee ja nukkuu, nukkuuhan poika-parka. — Niin, eläkäämme Jumalan tähden rauhasa ja kärsiwällisyydessä, kunnes astelemme tästä kotia taas.

Juhani. Kotia! Emmehän joudu edes hauta-kotoomme, kunnialliseen kirkonmaahan, waan tähänpä nukahdamme wiimein korppien ja kottien nokittawiksi. Minä kuolen nyt juuri, tuossa paikassa; no niin, minä kuolen. Täsjätkö oli tämä elämä? Mitä se maksoi?

Timo. Niin, täsjätkö oli tämä elämä? Mitä se maksoi? Rysymys.

Juhani. Et tietänyt, armas äitimme, mihin kurjuuteen synnytit kerran seitsemän pientä nalliaista.

Timo. Et hän tietänyt.

Juhani. Oi jos nyt kerran vielä ryyppäisimme, waloittaisimme pullostä wiimeisen pisaran. Tuossa, Tuomas, ryyppäise ja anna käydä.

Tuomas. En huoli sinun wiinastas!

Juhani. Uha, haha! joko nyt on unohdettu kaikki Jumppilan Jallit ja Kuninkalan saarnastuolit? Kyllä jo teuhasittin, teuhasit ja peuhasit juuri elämän ja kuoleman rajalla. Hirmuista, kun aattelen sun astuneeksi Jumalan eteen juopuneena, filmät killissä.

Lauri. Minä kauhistun! Jumalan eteen juopuneena!

Juhani. Jumalan eteen juopuneena, filmät killissä. Se on aatos se.

Simeoni. Ettäs sanot!

Juhani. Johan liki liippasi, ettei niin tapahtunut. Mutta nyt hän lepää tuossa kalweana. Ah! filmäni wuotaa, koska sieluni häntä surkuttelee, ja tahtoisinpa kätkeä aina sydämeni sisimmäiseen karsinaan tuon kurjan, köyhän ja kärsivän welseni tuossa.

Uapo. Mutta unessaan hän unohtaa tämän nälsämme, tämän kuolettawan madon.

Simeoni. Kolmas päivä! Niin waiyukaamme jo kuolemaan.

Cero. Ja kuolla täytyy meidän, waiffa on edesjämme lihaa, eläwätä lihaa.

Cero. Se liha meidät kuolettaa, kuolettaa!

Juhani. Juuri tänäpäpä, tällä tiimalla ja minuu-tilla! Niin, tällä tiimalla.

Dimo. Tappakaamme se liha, ampukaamme joka-ainoa sarwipää, ja tulkoon meille tuoretta lihaa oikein roimalta. Wiifi kiwääriä on latingissa ja Laurin kontissa on ampumawaroja kyllin.

Juhani. Siinä on aatos!

Uapo. Joka meidät pelastaa!

Cero. Pelastaa tosin!

Juhani. Ah! millä maksamme Dimon?

Simeoni. Sinä Herran enkeli!

Dimo. Tuoretta lihaa, tuoretta lihaa! Ei yhtään muuta. Heheh! — Laurin kontissa on kymmenittäin nykyisin walettuja luoteja, ja kruutia vielä useampi latinki.

Juhani. Niinkuin sanot, sinä weraton poika! Täällä on luoteja ja kruutia, enemmän kuin tarpeiksi. Här-

tiä on tässä kolmekymmentä ja kolme. Sm. Me tomppelit ja töpöt! miksi emme jo ennen keksineet tuota keinoa?

Uapo. Tosin minäkin tuota temppeä tässä kerran muistelin, mutta warat Laurin kontissa eivät johtuneetkaan mieleeni, enkä siis ilmoittanut aprikoimistani teille muille, sillä wiisi luotia, wiisi härkää.

Suhani. Sitä kohden tuunniskelin minäkin, mutta ehtimättä kauemmas. — Kolmekymmentä ja kolme härkää. Hyvä! Kuulkaat, te Kaura-Matin poika-junkkarit! jos nyt ammusme kuin miehet, läwistämme aina joka ampauksella juhdalta sydämen tai pään, niin awattu, awattu on meille wapauden tie. Woi sinä, Timo-jukuri, itseäskin!

Timo. Hä sanoihan ma sen. Eihän tässä yhtään muuta. Kyllä sen tiedät. Nääntyisimmeko tähän niinkuin rotat? Eihän siihen uhkeilla pojilla aikaa ole. Heheh! Minä sanoin sen.

Suhani. Nyt leimaus ja jyrinä ja auhi isketty on wapauden tie!

Uapo. Niin, Suhani! Tosin kulkee tämä tie yli werisien ruumisten, mutta ei auta.

Suhani. Ei auta, waan ympäri Hiidenkiveä lainehtikoon mustanpunainen weri. Me onnen myyrät! koftahan syömmme lihaa kuin sudet!

Uapo. Mutta millä maksamme neljäkymmentä härkää?

Suhani. Elämän ja kuoleman tähden, ja siitä on laki puolellamme. Lihaa teemme, ja Wiertolan mätimähainen patruuna lihansa korjatkoon, jos miellyttää. Ei koske se meihin.

Uapo. Kuinka käy, sen näemme, kun wälttämätön työ on tehty. Mutta koska murha suuri on tehty, niin on meillä kohta toinen askare. Huomatkaat, kun wiimein maassa makaa joka huiiskahantä, niin kohta heitä nylkemään; mutta yksi meistä lähteköön murhesanomalla Wiertolan kartanoon.

Suhani. Tarpeä neuwo. Nylkemään, nylkemään, ennen kuin nahka sitkistyy lihaan. Tapahutkoon niin, ja tulkoon sitten kelle hywäänsä lihat ja nahat, suolet ja mahat. Nauta penkkiin ja nahka pois! Meillä jokaisella on wyöllämme weitsi, joka pystyy, ja tässä on puukko teräwä

kuin kärkeen mieli. Niin; käykäämme käsin weriseen työhön. Nyt mies, jonka tuliluikku on tyhjä, pankoon sisään taattawan latingin; ja sitten iskemme weriseen, weriseen työhön.

Uapo. Mutta weljet! voimmehan kilvoitella vieläkin nälän kanssa tunnin tai kaksi, warsinfin nyt kun pelastus on tietty asia. Koettakaamme vielä kerta kuuden miehen kurkun voimaa ja sitten wartokaamme hetki, tuskamme, wankteutemme viimeinen hetki.

Juhani. Tosin liivistää nälkä, mutta tehkäämme niinkuin tahdot. Guutakaamme, ja ehkä pääsemme pin-teestä, wuodattamatta weren pisaraa. Turha toivo kuitenkin. No, no, me voimme vieläkin wartoa hieman; onhan wapautemme hirweä wälkappale kourasamme nyt. Siis firkaiskaamme täyttä kurkkua taas. Minä rukoilen, tehkää niin, sillä se on minun käskeni. Tuomas, ääneton kuin tämä kivi, paneppas pämpäs möräämään myös. Tee se, minä ruoilen sinua, sillä se on minun käskeni.

Tuomas. Älä leiksoittele. Minä teen niinkuin yhteiset asetuksemme waatii.

Juhani. Olkaat walmiit. Yks, kaks, kolme.

Kohottivat he äänensä, kohottivat seitsemän kertaa, ja ympäri kaikui huuto ja koirien ulwominen. Siitä wai-puiwat he wartomaan taas, waikka nälkä oli kowa, mutta warmaa tieto pelastuksesta antoi heille uusia voimia. Yksi heidän joukostaansa, weli Lauri, ei kuitenkaan tuntenut nälän tuskaa eikä toiwon iloa. Tuossa hän muiden jalkain juurella makasi kuorsaten ja kalweana. — Wartoiwat siinä weljekset hetken, wartoiwat toisen, ja läheni jo laskuansa kolmannen päivän aurinko. Silloin Juhani, kuultuansa waisun ukkosen jyminän koillisesta, huusi korkealla kuoleman äänellä: ”nyt, pojat! Herrä auttakoon meitä, ja ammen!” Ja kohta alkoi tulinen, werta wuodattawa leikki.

Sawupilwiin peittyi harmaa Hiidenkivi, mutta pil-wistä leimahteli, paukahteli kuolema kaikkialle härkien liutaan. Ja sarwipäistä yksi tuolla, toinen täällä, luodin läwistämänä loiskaisi mörähäten äkisti ylös ja kaatui, kaatui puhaltaen woimallisen henkensä rinnastaan ulos. Eliffo, jonka aivo oli puhkaistu, raukeni pian, tuskin kertaa-

kaan hän potkaişi, vaan ojensi jalkansa kanteina sauvoina; ja niin hän henkensä heitti, ja mustanpunaisena roiskui veri haavasta korkealle ilmaan ja ilmastä kaarena maahan. Mutta hän, jonka rinta haavoitettiin, eikä juuri sydän läwistynyt, hän riehui kauan, firmaisten werisenä tuonne, tänne muiden joukossa, jotka luoti vielä oli säästännyt, kunnes viimein hän nurinniskoin kellahti alas tanelle ja siinä vielä hetken myristen wiskeli sorffiansa ilmassa. Ja kiire, hälinä ja peloittawa temmellys nyt nousi pian muisja, koska, tuntien löyhkän towerinsa höyryävästä werestä, he raiwoten ryntäsiwät kaikki yhteen rykelmään. Kielet ulkona, wäänellen filmiänsä ja hirmuisella möryllä täyttäen korwen, paiskeliwat he risuja, turpeita ja multaa korkealle selkiensä ylitse.

Mutta kiwellä, kierrottuina sawuun, seisoiwat kalweina peikkoina weljekset, ampuen, labaten, ja ampuen lakkaamatta ja aina kiihahteli härkiä maahan. Pysyht leimahteliwat, pauhahteliwat, mutta ankarammin vielä tuolla korkeudessa jyrişi ja wälähteli, jossa ukkonen pilwien wuorilla ajeli. Silloin sawu ja taivaan pimeät pilwet saattoiwat synkeän hämärän Hiidenkiwen ympärille. Hämärässä kaikui härkien kiljuna ja poru, koirien ulwominen, pysyhtjen pauke ja pitkäsen jylsikä ääni, ja kuusien latwoisja kohişi myrsky. Rauhistawa oli hetki; werikuumaški tuntui ilma. Heräşi myös Lauri nyt puoleksi walweilleen, awasi filmiänsä, mutta näki ainoastaan kamoittawan himmeyden ja himmeydesjä tummia haamuja seisowan ympärillään. Hän kuuli werattoman melskeen, kuuli wierestänsä, kuuli alhaalta maasta ja ylhäältä korkeudesta; ja lewottomassa weressään tuntui hänestä vielä kuin olisi kaikki waipunut alaspäin kiwaalla wauhdilla. Synkeä aatos astui hänen mieleensä ja hän lausui itseksen: ”näin mennään sywyuden pätsiin, mennään; mutta mennään sitten; mikä auttaa enään?” Niin hän lausui, käänsi kyllensä, ummisti filmiänsä ja nukkui jälleen si-keään uneen.

Mutta niinkuin komea linna, niin waatehti itsensä Hiidenkiwi sawuiheen kauhtanaan, matkien ukkosen kieltä. Sen ympärillä lainehti weri ja sadottain keikahteli siinä sorffia ilmassa. Jyritteli ukkonen pilwoisjä, jotka nyt ru-

pesivät raskaasti satamaan, ammentaen wettä alas kohise-
waan forpeen. Mutta tehty oli murha-työ, ei nähtynyt enää
pystyysä yhtään ainoaa sarvea. Maassa makasivat Bier-
tolan kartanon kolmekymmentä ja kolme härkää, mikä jo
kuolleena wallan, mikä potkien wielä; ja sieltä ja täältä
kuului kuolonkamppauksen korahtelewia hengenwetoja. Mutta
alas kieweltä astuiwat weljehset koirinensa, rientsiwät werhoon
tuuhean kuusen juurelle; sillä tuimasti satoi ukkospilwi ja
huokaili partainen salo. Tässä he seijsiowat, katsellen edes-
sään kuoleman runsasta niittoa; ja monena solisewana pu-
rona juoksi werinen wesi Hiidentkiven ympäriltä kohden jo-
kaista suuntaa. Mutta koska sade oli lakannut, astuiwat
he werhosta ulos, käyskeliwät äänettöminä irwistellen uh-
riensa ympärillä, katsellen kamoittawasti ja tuolloin, tällöin
rawiستاen päitänsä.

Juhani. Dupa tässä lihaa.

Timo. Ja werta.

Juhani. Ja werta kanssa, on totisesti. Raswaispa
tämän kiven ympäristö waikka pippuria kymmenen vuotta
perätysten; niin on saanut moskaa niskansa tämä maa.
— Mutta iskekäämme tulta ja tehkäämme walkea, jossa
taidamme paistaa itsellemme tuoretta lihaa. Ah, maistu-
pa, maistuupa pojille nyt härjän=paisti! Tuokaat, weljet,
puita ja pihkalastuja, minä isken tulta; mutta Timo rien-
tätöön aholle ja saattakoon tänne kirweeni ja tuohifontit,
jotka waaran hetkenä hellitimme. Ja sitten, syötyämme,
rupeemme miehissä juoneen, rupeemme "otta nakka pois",
sanoi Krööni, punapartainen ukko. Maan powessa jo le-
pää hänkin, mutta parastahan päästyänsä. Täällä kärvi
äijä=rukka nälkää kuin juoksukoiri; eikä ollut hänellä ystä-
wää, ei heimoiaista, ei suojaa mihin päänsä pisti, waan
oliwa wielä tuo turhanpäiwäinen funniakin hänen papin-
kirjaastansa pois. Tuonne hän kyykähti Kolistimen riiehen,
ja kaikki on nyt unohdettu turpeen alla. — Ras niin, Gero,
siinähan raswaisia pihkalastuja, tuossa tuo Simeoni kuiwia
karankoja, ja kohta on meillä riekas walkea. Wilteleppäs
walmiiksi, Tuomas, oikein aika wiuloja tuon kailokyljen rei-
destä. Ahhah! mielisinpä, mielisinpä jo tuossa paikassa
iskeä kiinni kuin kissa raakaan, weriseen paistiin.

Tuomas. Hieman vielä kärsimystä, ja paistimme maistuu yhä uhkeammin.

Juhani. Niin wallan. — Mutta kiittäkäämme, että kuulimme sukuun, joka on oppinut taistelemaan nälän kanssa, sukuun ja kansaan. Emmehän muutoin tässä hybridifelijä enään juuri näin. Sen takaan.

Mutta pian paistui liekissä seitsemän muhkeata lihan-kappaletta. Siis muistivat he myös Laurinkin, waikk'eivät kuitenkaan tahtoneet häiritä hänen untansa kivellä, jossa hän aina vielä makasi, heräymättä silloinkaan koska vankefader häntä waleli. Mutta Timo oli lähtenyt matkaan; löysi myös aholta kontit, löysi kirveen weriseltä tanterelta, jossa makasi kontio ja seitsemän härkää. Ja palasi hän retkeltänsä takaisin, kontit seljässä ja kirwes kainalossa, ja silloin otettiin esiin kuusi reikäleipää ja lihankimpaleet tules-ta; ja pienentyi miesten hampaisfa kuiva leipä ja paistettu, suolaan kastettu härjänliha. Rauttivat myös Killi ja Kiiski nyt yltäkylläisen atrian, paastottuaan isäntiensä kanssa kolme yötä ja päivää. Mutta koska he olivat itsensä ravinneet, niin koirat kuin miehet, tuntui äkisti wellejsten jäsenissä puuduttawa raukeus. Woimallinen, wastaanseisomaton uni heitä painoi, ja he kallistuiwat, silmät ummessa, alas tanterelle, toinen toisensa perässä. Ylhäällä kivellä makasi kuorsaten Lauri, alhaalla kiven juurella muut nuotion ympärillä, koska aurinko sammui ja syyskuun päivä pimeni yöksi. Niin he lepäsivät uhriensa, surmatun härkäjoukon keskellä; ja leiriä wartioitsivat äkeä Killi ja Kiiski.

Mutta viimein, kun oli jo ehtinyt kappale yötä eteenpäin, heräsivät he unestansa ja tunsiwat jälleen jäsenissään entisen woiman. Nousiwat he ylös ja rupefiwat kantelemaan mustia, mehukkaita terwas-kantoja tulelle, että pu-
nextawassa walossa näkifiwät nylkeä suurta saalistansa, mutta lähettiwät Geron wiipymättä Wiertolaan woudille asiasta tietoa antamaan. Ylös walahti mustanpunainen liekki, walaisten maata ja jylhää metsää. Kohden kartanoa asteli Gero, mutta muut käwiwät kaksin woimin ketistelemään kaadettuja hirwiänsä.

Silloin heräsi myös Lauri sywästä, pitkästä unestansa

ja katsoi harristellen ympärillensä, katsoi hetken, käsittämättä mitä näki. Tuossa palawa kantokasa walaihi tyhnen, pimeän yön, kaikkialla näkyi weressään pylyileviä nautoja, kielet hampaista ulkona ja mahat kohistuneina korkealle. Raksi heistä oli jo muuttunut lihoiksi, kolmas oli par'aikaa muuttumassa. Ja siinäpä nyt weljeksi mikä nylki, mikä hallitsi jalkaa, mikä riuhtoili kirweellä rikki naudan jykeviä luita, ja mikä heistä lihoja latoili kuusen juurelle waltaiseen pinoon. Tämän kaiken näki Laurin pohmeloinen silmä, mutta lopulta kuitenkin hän käsitti mitä oli tapahtunut. Hän katsoi alas, näki lähellä nuotiota sammaleisella mättäällä leivän ja leivällä kappaleen paistettua lihaa. Silloin tunsi hän kiivaan hiukaistuksen watsassansa, astui kiweltä alas, istui walkean hauteesen ja iski kouransa lihaan ja leipään. Paljasti hän kuitenkin päänsä, liitti kätensä ristiin ja, nopeasti nyökyttäin tuota pörröistä tukkaansa, siunasi hän ruokaa ja alkoi maistawan ehtoollisen. Siinä, filmät äkein äkeän otšan alla, hän äänetönnä istui ja atrioitsi. Siinä hän istui, kuiwatellen waatteitansa terwasliekkien hohteessa, ja muut, hänestä muutaman askeleen päässä, askartelivat ja hyörikselivät wikkelahti; sillä teuraistettawana oli heillä suuri kontio ja neljäkymmentä härkää.

Sananpa saattoi Gero Wiertolan woudille, wouti kiereesti herrallensa, ja nousi tuosta huuto ja tulinen hälinä; ja Gero läksi wikkaisemaan takaisin tawallista wikkelahtiin. Mutta kiljuen ja kipenditen wihasta kokoonkutsui Wiertolan herra kaikki saapuvilla olewat miehet. Siitä läksi hän hurjasti käymään kohden Hiidenkiweä, kymmenen rotewaa miestä seurassaan, ja lähinnä herraansa asteli kartanon hartewa wouti, kourassa peloittawa terwapamppu. Samosivat he ankarasti eteenpäin, ja lähestyi viimein paikka, josta heitä vastaan punertawa walo haamoitti. Walossa näkiwät he seitsemän urosta, kuin seitsemän billistä, mieltä hurmailewaa aawetta, ja weristä työtä harjoittelivat aawet, werissä kourissa weriset weitset. Mikä nylki, mikä hallitsi jalkaa, mikä riuhtoili rikki nyljetyn juhdan jykeviä luita, ja mikä lewitteli wuotia kuiwaamaan kuusien taipuville oksille. Siellä koiratkin keikahtelivat, nauttien nauoista

noita hyljättäviä taikapaloja, joita teurastajat wiiskelivät ympärillensä. Pian huomasiivat Killi ja Riiski, että wierasta wäkeä lähestyi, ja he karkasivat kohden äkeällä haukunnalla, mutta kowistaen riensivät weljekset hillitsemään heitä. Astuipa esiin wihainen Wiertolan patruuna, astui hikoillen kowin tuo isowatsainen, pulleailmäinen herra, kymmenen miehen woimalla.

Aapo. Hywää iltaa, herra!

Juhani. Sumala auttakoon meitä! tässä oli hirtittävä leikki.

Wiertola. Onko jo helwetti irti! Surmattu neljäkymmentä härkää! Rauhistus ja kuolema!

Aapo. Niin on tapahtunut seitsemän miehen hengen päästäneeksi.

Wiertola. Minä teidät opetan, te Sukolan metsäsiisit ja rosivot! Seltään heitä, miehet, ja peitotkaat että makaawat weressään maassa kuin uhkeat härkäni tuossa. Näin tuuleen, miehet!

Aapo. Hiljaa, herra!

Tuomas. Hiljaa, hiljaa!

Juhani. Seis, herraseni miehinesi, seis! ja muista mikä rauhaas tulee.

Aapo. Keskustelkaamme järkewästi kowan onnen kohtausta.

Juhani. Kaikilla on meillä yhteinen laki, jonka edessä me seisomme werta-werroin. Sillä ämmän kohdusta olet sinä astunut ulos juuri niinkuin minäkin ja yhtä paljaana, yhtä paljaana, et tuumaakaan parempana poikana. Ja sinun aatelisuutes? sen päälle tehkään pienen konstin meidän wanha, nilkofilmäinen kufko. Yhteinen laki! ja tässä kohdassa on se wahvasti Sukolaisten puolella.

Wiertola. Puolellanne! Onko teillä walta, te kirotut, teurastaa juhtiani omalla maallani?

Juhani. Onko teillä walta päästää walloillensa härkiä, joista on miehelle hengen surma?

Wiertola. Omalla maallani he käiwät ja aidatussa ha'assa.

Juhani. Sitten lasjetaan waa'alle tämä. Tuo kappale raja-aidasta, jonka härjät surkeaksi piinaksemme mur-

tivat alas, kuuluu koreasti Wiertolan osakki. Mutta nyt tahdon kysyä: miksi panee rikas kartano niin räsbyn aidan, että sen elikko yhdeksä reisauksessa runtoo maahan?

Wouti. Mitä kuin harjaksen terä, sinä lurjus!

Suhani. Mitä, jonka juhta työnnäisi waan kortena tieltänsä pois!

Wiertola. Mitä oli teidän tekemistä minun ha'asfani, minun ha'asfani, te junkkarit? Mitä?

Suhani. Ahdistimme karhua, vaarallista petoa, joka pian nykistää niin teidät kuin teidän härkännekin. Raatelewan fontion tapoimme, ja niinpä teimme isänmaallemme suuren, yhteisen hyödyn. Eikö ole tämä yhteinen hyöty: penssata pedot, peipot ja perkeleet maailmasta pois? Katsokaas tuota paikkaa. Laki on wahvasti puolellamme, on waikka mätänis.

Wouti. Suus kiinni, sinä ryökäle, ja älä sinä löpöttele!

Wiertola. Miellyttääpä heitä vielä tehdä meistä pilkkaa, lurjukset! Selkään heitä! Karatkaat päin!

Mapo. Siivoosti, herrat, woudit ja rengit, ja muis-takaat kuinka on meitä kiusattu tässä kiusan kiwellä ja että jokainen meistä on pian wimman willitty poika.

Suhani. Dikein sanottu. Wimman willitty poika, wimman willitty poika! Ah! hänen aatoksensa kääntyy äkisti ympäri, hän puree sydämensä kiwikowakki ja silloin yksi leimaus, ja maa ja taiwas naukuu. Ah! tässä on meitä kiusattu kolme yötä ja päivää elämän ja kuoleman rajalla.

Tuomas. Mutta nyt olemme syöneet weristä lihaa, hengittäneet murhan weristä höyryä, ja tässä seisomme, weriset puukot werisisä kourissamme, weriset aina kynäspäihin asti. Suokoon Herra teidän ottamaan ajoissa sanastamme waari, me muutoin teemme tämän yön kauhistuksen helwetiksi. Ottakaat, ottakaat sanastamme waari!

Cero. Ja waroitus härjistä tuossa.

Suhani. Oi Herra, suo tällä hetkellä heille filmäinwoidetta ja sydämen woimaa hillitsemään itsiänsä kiusaamasta meitä kauemmin! Anna heille järkeä päähän ja otakoot waroituksen onnettomista härjistä tuossa, sillä me

taidamme vieläkin tehdä makkaroita! Anna heille wiisautta, Herra, me muutoin käynnme heidän papeiksensa ja wihimme heidät näillä werisillä puukoilla yhdeksi lihaksi ja wereksi noiden onnettomien härkien kanssa tuossa, ja teemme kiljuwaksi helwetiksi tämän öisen korwen. Oi Herra, warjele tuota Wiertolan isomahaista herraa ja hänen röykkeitä miehiänsä! Armahda heitä, Jumalan kaikkiwaltias poika!

Tuomas. Tässä seisomme, astukaat esiin jos miellyttää.

Suhani. Tässä seisomme, astukaat esiin jos miellyttää.

Wiertola. Hyvä, hyvä! Nyt ylvästeltäät, mutta herran, luulen minä, lausuu laki toista ja koreasti silloin lannistuu ylpeytenne pyrstö, ja onpa vielä kurja talonnekin mennyt aina tunkkaiseen perustaan asti. — Pois, mieheni! Neljäkymmentä härkää heitän saaliiksenne nyt, mutta kaikki vielä tempaan teiltä takaisin aina viimeiseen sortkaan asti. Lähtekäämme!

Suhani. Korjatkaat lihanne ja rännätyenne ennenkuin pahenevat. Ne ei koske meihin; riensimme waan nylkemään ennen nahän sikkistymistä lihaan.

Wiertola. Kaikki hywin! Kotia, miehet, niinkuin täsken.

Poistui miehinenä Wiertolan herra, uhaten kowin ja kiroillen; mutta weljekset rupešiwat jälleen teurastukseen. Ja seuraavana päivänä oli neljäkymmentä härkää nyljetty, ja palasiwat weljekset kotiansa, kangesa kantain karhua mustanhallawaa, ankaran suurta. Mutta juhtien niin lihat kuin nahat ja suolet heittiwät he metsään, kuitenkin kahden weljen wartioittawaksi. — Ja niin loppui reiki, joka syntyi Taula-Matin kertomuksista Pohjolan mailta, ja alusta määrättiin soršan-pyyynniksi Kourusuohon.

Vhdeksäs Luku.

On eräs syyskuun aamu; muutama päivä on mennyt sitten kuin weljesten waikea retki päättyi. Aholla he istuvat nyt kiehuwan lihapadan ympärillä. Kaffi wuorokautta olivat he matkanpäästä wartioinneet lihoja korwessa, mutta kenkään ei käynyt niitä korjaamaan, ja näkyi siis tulewan tuosta werraton haaskio. Silloin päättiwät he käyttää hyödyksensä noita muhkeita kasoja metsässä ja elää oikein jalosti lihapadan ääressä aika tuonnemmaksi. Niin tapahtui. He kantoivat otukset aittaansa, joka täyttyi lihasta, ja orret peittyiwät riippuwista wuodista. Ja nytpä kiehui molskien ja kuohuen hirweän suuri lihapata kantoisella aholla lähellä pirttiä, kiehui melkein lakkaamatta aamusta iltaan, ja täyhinä ponnistelivat weljesten watsat. — Siinä he wiettiwät suruttomia, iloisia päiwiä nyt. Milloin he söiwät, milloin he haastelivat satuja ja tarinoita, ja milloin taasen he makeasti makasivat, mättäällä pää, ja kuorsauksista jyrähteli kumisewa aho.

Aamu oli kaunis, sen taiwas sinisenä, kirffaana kaarteli, ja metsistä ympärillä kuului raikkaan koillisen kohina. Lihapatansa waiheilla oljentelivat weljekset; mikä istui kannon päässä, mikä ahon kiuwalla kamaralla, nauttien runsasta aamullistansa. Siinä myös koiratkin, rehoittaen mahoihansa, hilloiivat härjän saartuwallista, woimakasta lihaa. Kaikkein kaswoilla näkyi hilpeys ja jykewä rauha.

Timo. Kiitos Wiertolan herralle tästäkin atriasta.

Suhani. Kiitos ja kunnia hänelle!

Uapo. Mutta luemmepa kalliifskin wielä tämän kes-tin. Warmaankin ei heitä Wiertolainen asiaa juuri näin.

Suhani. Lafi on puolellamme; sen huomaa kaiketi herrammekin ja heittää keräjänkäymisen hiiteen. Syököämme lihaa, weljet, ja suruttomasti sulakoon se watsassamme, sillä selkämme on wapaa. — Mutta enemmän liikettä, pojat, enemmän liikettä ja marssia; härjänliha on lujaa muonaa.

Cero. Iskeläämme käsi käteen ja weljesrintiä tanosifikaamme, loiskifikaamme, ja takaanpa että watsa waipeuu.

Juhani. Emmehän tässä harakoitse kuin mätäkuun houtot, waan yhdyimmepä toisenmoiseen leikkiin. Ah! missä ovat nyt poikuuteni huiveat päiwät? Weljet, lyökkäämme tulista kurraa kerran vielä kuin löimme ennen Toukolan tomuavilla teillä. Tässä on meillä fileä aho, ja mitä kantoja on esteeksi, tempaisemme juurineen pois, ja tuolta otamme tarhallemme jatkoa nummen tasaisesta pinnasta. Nyt welisarja kahteen osaan, ja sen puolen miehet, jotka käywät taistelessa tappiolle, nielköt ehtoolla juhban lihaa kymmenen naulaa.

Tuomas. Olkoon sanottu.

Juhani. Kymmenen naulaa, weljet?

Sero. Juuri niin! Kymmenen naulaa rangaiستufseksi heille, joita wisainen kurra kaahaa.

Juhani. Kolme kummallakin puolella, se olisi suovin kauppa, mutta meitä on seitsemän miestä.

Lauri. Pois luowun minä. Ennen katselen kalupuita metsässä, kuin hurjapäisenä poika-nallina tässä juoksen ja hikoilen. Lyökkää leikkiänne, minä käyn metsään, kirveskynä kainalossa.

Niin haastellen he päättiwät wiimein atriansa ja läksiwät rakentamaan kiekkotarhaa. Sen raiwasiwat he juoksemaan halki ahon ja vielä matkan pitkin nummen kamaraa ahon itäisellä puolella. Ja muutaman tunnin päästä seisoiwat he walmiina leikkiin, kourissa wahwat koiruuiset kanget; ja seisoiwat he jaettuina kahteen joukkoon: Juhani, Simeoni ja Timo toisella puolella, mutta toisella Tuomas, Napo ja Sero. Alkoi kiekko lennellä heidän välillänsä, ja kauas kajahteli tienoo, koska kanget iskeliwät vasten wisasta pyörää, joka huminalla juoksi edestakaisin.

Mutta salojen helmoissa astelee Lauri, kirves kainalossa. Witkoin hän käyskelee, katsellen tarkasti ympärillensä, ja ainapa seisahtuu kulkunsa hetkeksi koska filmänsä huomaa pahjoja, puitten haaruja, wääriä, ja tuuheitten koirujen tai mäntyjen latwoissa hattapäitä tuulenpesiä. Nyt hän kohtaa myrskyn murtaman kuusen korkean kannon, sitä katselee hän hetken, tuumiskellen, ja rupeaa wiimein kirweellänsä nakuttelemaan läpeä sen kylkeen. Dehtyänsä tämän, aattelee hän itseksensä: rakentaa mar' tulewana ke-

wäänä pesänsä tuohon läpeen punahäntäinen leppälintu tai pikkuinen, kirjawa tikka. Niin hän aattelee, merkitsee wi-justi paikan, ja tiensä jatkaa eteenpäin. Mutta hetken kuljettuaan, huomaa hän riippuwa-oksaisen koiwun, jonka rangasta puskee ulos waltainen pahka, kuperiainen, aika jou-
lukafun wertainen. Sen iskee hän irti, ottaa sen mukaansa ja määrää siitä ankaran kousun. Lähtee hän jälleen waeltamaan, mutta pianpa näkee tarffa silmänsä pien-
nen kallionkielun syrjässä kummallisesti wääristöyneen kata-
jan. Mitähän tuostakin tulis? hän aattelee, lyöpi läimä-
yttää tuimalla kirweellänsä kerran ja kaksi, ja katajan kaa-
taa. Hän karji sen, katselee sitä myhäillen hetken, ottaa sen mukaansa ja lähtee käymään taas. Kuulee hän kyllien karjankelloja, luihkaisee kerran huikalla äänellä, peloittaak-
seen häntä seuduilta pois. Hän luihkaisee ja ympäri walahtaa kaikku, ystävällisesti wastaten. Niin hän astelee ja ehtii wiimein kanerwaisen kummun harjulle, näkee erään hongan latwassa suuren tuulenpesän keikkuwan, koska wiileä koillinen liehtoilee. Hän kaataa hongan, katkaisee siitä ryhewän hatun ja istuu katselemaan löytöänsä.

Siinä istui hän kauan, harkiten ja tutkistellen sekä tuulenpesää että pahkaa ja tuota monikoukullista katajaa. "Millä tavalla oli luonto heidät saattanut matkaan? Mikä oli wääristönyt katajan noin moneen kymmeneen mutkaan ja polween?" Ja kallistui hän alas, nojaten päänsä wassen wanhaa, ruhoittunutta wiholaispesää. Siinä katsoi hän puiden latwoja, purjehtiwia hattaroita, mietiskellen maan ja taiwaan rakentoa; ja etäältä, Impiwaaran aholta, kaikui hänen korwiinsa mäikynä kiekkokankien iskui-
sta. Wiimein tahtoi hän siirtää ainoastansa kaikki aatokset pois ja päätti nukkua; waan eipä mielinnyt uni häntä lähestyä. Mutta mitä keinoa käytteli tarwallisesti Lauri, koska tapah-
tui että Unonen miipyi? Hän silloin aatteli itsensä joko pieneksi myyräksi, joka möyrikskelee rauhallisessa maan-alaisessa kartanossaan ja nukkuu wiimein hienolle hietawuo-
teellensa; tai kuwaili hän itsensä paksukarwaiseksi karhuk-
si, lepääväksi jynkässä, sammaleisessa konnusansa kuu-
sten juurien alla, jonka päällä talwen tuisuawat myrskyt pauhaa. Niin aatteli hän, ja silloin uni melkein aina pian painoi

hänen filmäkantensa uneen. Samoin nytkin, koska hän aatteli itsensä myyrän poikajeksi, rähmästeleväksi syvällä maa-emon kohdussa.

Hän nukkui, mutta uni jatkoi hänen mieltensä kuvailusta. Koko hänen ruumiinsa, niin hänestä tuntui, supistui äkisti hienokarvaiseksi myyräksi, filmänsä kävivät kowin pieniksi, mutta kämmenensä pullistuivat senkaltaisiksi hanjikkaitsi, ja valmis oli myyrä, joka nummen kohdussa kairweli hontien juurien alla. Sillä hän möyrieli ja kairweli, kairweli itsensä lopulta ylöspäin pitkin hongan lahonnutta sydäntä, ehti latwan viimeiseen huippuun ja huomasi nyt istuwansa keskellä tuulenpesää hienossa, sammaleisessa karjinaassa. "Tässä on minun hyvä olla, tässä tahdon asua ijankaitsesti", aatteli hän, katsoa tirkistäen pienillä myyräsilmillään kammionsa pienestä aukunasta ulos. Ja hän näki allansa synkeän maailman käärittynä syksy-illan itävään hämärään. Hän näki Impiwaaran tyrkän wuoren, mutta mittaamattomassa, mieltä polttawassa kaukaisuudessa, näki siellä iltaiisten metsien keskellä tuon alakuluisen pirtin, ja vielä näki hän armaitten weljeinsä heittelewän kiekkoa prowastin kanssa sumuisella, kairuwalla aholla. Ja häntä miellytti katkerasti itkeä, mutta kynnelt ei tahtonut juosta, waan pyöriskeli lewotonna lähteessänsä. Kohden Impiwaaraa hän katseli: ja yli ahon ja vielä kappaleen pitkin nummen pintaa oli lewitetty härjänwuotia, werisiä, tuoreita, lewitetty pittäään riviin, jota myöten hyppeli huumisewa kiekko. Koivuisilla, tywistä wäärillä kangilla, weljekset uhkeasti läimäyttelivät, mutta uhkeammin vielä iski prowasti hengen miekallansa. Ja sitkeimmästä raudasta, wanhoista hewosenkengistä, oli tämä hengen miekka taottu, niin kerskaili prowasti itse, ylpeästi heiluttain asetansa ilmassa, heiluttain ja kamautellen sitä wasten tuota tammissa uskonkilpeänsä, joka riippui hänen rintansa wasemmallalla puolella.

Sikipäin he mäilyttelivät, edestakaisin lenteli kiekko heidän välillänsä, ja kauas kuului kowa meno ja paukkinat. Mutta viimein huomasi prowasti ettei kiekko ollutkaan taallinen kiekko, waan oli se punakansinen aapiskirja, jota weljekset käyttelivät kiekkona leikisä. Tästä julmistui pro-

wasti, kirofi ja sadatteli, huutaen tuhannen tulimmaista
 weljesten päälle. Hän wiittasi läikkyväällä miekallansa itään,
 länteen, pohjoseen ja etelään päin, huusi korkealla äänellä
 "iijaa iijaa!" ja kaikista ilmoista lähenei mustia pilviä
 myrskynkierroksissa, lähenei hirmuisella wauhdilla kohden mur-
 heellista Smpywaaraa. Tuli tuhansittain tuulispäitä, ja
 weljesten ympärillä he töytäsivät yhteen kaikki ja tempasi-
 wat heidät helmoihinsa. Ja pian kiiriskeli kuusi weljestä
 tuulen siivillä korkealla ilmassa ylisnistoin sekawassa ry-
 felmässä. Niin käärittyinä tomuun ja pilvien sumuun
 pyöriwät he winhasti ympäri kuin loinpuut pyörii, joita
 tankurin wilkas käsi wiskelee. Katseli tuota kauhistuen
 Lauri myyränhaamuissa tuulenpesästä, kumartelewan hongan
 latwasta. Milloin näki hän pyöriwästä kierroksesta mie-
 hen kouran pistävän ulos, milloin leuwan niinkuin Ju-
 hanin jykewä leuka, ja milloin taasen liehahti ylös karhea
 tukka hänen katsantonsa ohi. Mutta kämäytti äkisti pappi
 miekallaan waster tammista uskon-kilpeänsä, ja siirtyi kohta
 pilwipatjas, lätki kiitämään kohden hongistoa, jossa Lauri
 kiikkui korkeassa kehdoosjansa, ja siitapä pöllähtiwät hänen
 myyräsilmänsä pystyyn. Kuitenkin lensi tuima tuulispää
 hänen ohitsensa, ja äkisti kuului ja äkisti waikeni taasen
 weljesten surkea räähkynä ja rähinä. Ohitse hän lensi, mutta
 peloittawalla wauhdilla: metsä kohisi kuin tuhannen koskea,
 kohisi ja ryskyi, ja horka, jonka latwasssa Lauri trulenpe-
 sässä lepäsi, kaatui räikkynällä, josta mies, säikähtäen ko-
 win, heräsi unestansa. Pahasti hän parahti, loiskasi ylös
 mättäältänsä ja huusi melkein itkewällä äänellä: "auta, Su-
 mala, ihmislasta!" Kauan tuijoitteli hän ympärillensä,
 kohta muistamatta missä hän oli. Mutta viimein ajettui-
 wat hänen aatoksensa entisille tiloilensa taas, warsinkin
 kun hän hawaitti wieressään kapineet: wäärän katajan, pah-
 kamollon ja tuulenpesän, röyheän kuin Turkin keisarin
 hattu.

Lopulta lätki hän, kirwes kainalossa, kalut olalla, as-
 telemaan kohden Smpywaaraa jälleen, päättäen ei milloin-
 taan enään kumata itseänsä luontokappaleeksi, kun Sumala
 kerran oli luonut hänen järkewäksi ihmiseksi. Niin mietis-
 tellen, käykeli hän eteenpäin; huomasi vielä kiwisen polun

warrella pienen koirun, joka hänen silnäänsä miellytti. ”Mitähän tuostafin tulus, — hyvä kakkulakeppi”, aatteli hän, iski kirveellensä, ja oli miehellä seljässä oivallinen kalupuuhakkulasaunakki. Ja tällä taakan lisäykfellä hän läksi taas kulkemaan; ja hetken päästä seisoj hän nummella, katsellen äkeänä ja äänetönnä weljesten iloista leikkii, tulinista kiekon heittoa. Kowin siinä iskeiltiin ja juostiin, ja woittajina taistelivat Tuomas, Napo ja Gero, jotka jo olivat karfoittaneet vastusmiehenfä tarhan itäiseen päähän. Mutta kun raiwattu tie oli loppunut, waihettivat puolueet ajemia kiistassaan, ja weljekset Juhani, Simeoni ja Timorupestivat pakenemaan kohden kotoa taas, waikka pinnisteliwätkin vastaan woimiansa myöden. Waikata oli wastustaa Tuomaan heittoa, koska kiekko loiskien ja parkuen firmasi esiin; waikata kiekon, taas tulleessaan takaisin, pyöriä ohj Geron, ilman sattumista hänen saunansa. Niin siinä kamppailtiin, hikoiltiin ja kirkuiltiin täyttä kitaa, ja kamppausta katseli äänetön Lauri, seljässä Metsolan taakka, katseliwat myös Killi ja Kiiski, istuen aina lähellä Juhania, awaten tuolloin, tällöin leukojansa wilahtawaan haukoitukseen. Ja kirkaana kaarteli heidän päällänfä syysskuun taiwas, raikas koillinen hongistosfa hymisi, ja korwessa, kuivan kuusen kyljesfä, nakutteli punaharjainen, feltasilmäinen tikka, ja wälistä helähteli hänen kileä ja kaunis äänensä.

Juhani. Nyt annappas kurrasi tulla ja saapa hän seipäästäni otiskoonfä, tietääkseen mistä hän on tullut.

Tuomas. Kas tuosfa! Siinä heitto, joka soittaa teidät aina Ilwesjärwelle.

Juhani. Sitä en juuri tahtoisi uskoa. Niin tuosfahan se makaa, weikkofeni, wallan koreasti. Mutta Geran leimaus! nyt katso, poika, kinttus. Tuosfa!

Tuomas. Lyö vastaan, iske häntä, Napo!

Napo. Meni kuin pääskynen ohitseni subinalla. Mutta minä tiedän että Geron kanki kajahtaa taas. Juuri niinkuin sanoin! Hywin isketty, Gero, hywin!

Tuomas. Kunnia Gerolle, kunnia korkea!

Juhani. Ilman sitä peewelin tiitiäistä siellä hän näsfanne olisittepa jo metsän pohjassa, äijä-parat.

Tuomas. Ota vastaan kurra, mies, ja älä sinä
löpertele kuin lapsi.

Gero. Heleijaa! Meneepä ohitsensa taas.

Uapo. Ei kohtaa häntä yksikään sauwa, ei yksikään.

Tuomas. Ei enemmän kuin lentävää tähteä tai=
waalla. Weljet, mitä sanotte?

Gero. Mikäpä sinä enään sanaakaan hiiskua, kun
juoksevat, hännät lurpassa, kadonneen lampaan jäljessä.

Tuomas. Lystiä! Laula, Gero, laula, iloleikkiä lyö=
dessämme. Laula Rajamäen rykmäntistä, joka loiloitus ei
anna tätä heittoa perään, waan kestää meille vielä woi=
tonwirreffikin ahon toisella rannalla tuolla. Laula Mikon
ja Kaisan retkistä pitäjällä.

Gero. Olkoonhan laulua ja riemua, ja saakoot sau=
wamme wauhtia laulustani.

Rajamäell' korkealla
Uuuu pariskunta,
Harjoitellen wirkaa wiisi,
Ammattia monta.

Mikko, ukko wiltti-hattu,
Kuoharina kulkee,
Usein pelimiehenäkin
Laattiata polkee.

Kantelee hän, kauppailee hän
Pikipalleroita,
Katsoo kaimot, sulkee weret,
Ballan kiltti noita.

Kaisa, akka nuuskanaama
Imeskelee sarwee,
Astarellen saunanlöylyss',
Keskell' ämmäparwee.

Seuraa heitä poikaa wiisi
Kai'iss' matkan waaroi's',
Heikka, wanhin, ratsastellen,
Keppihepo haaroi's'.

Toinen poika, harjastukka,
 Matti-nimen kantaa,
 Maailma nimen "Mörkölli"
 Veitikkalle antaa.

Sitten tulee kaksoispari,
 Nalliaista kaksi;
 Nuorimpansa kutsuu Mikko
 "Pikkutallukaksi".

Siinä onpi rykmänttimme
 Lähtemässä reisuun;
 Balmihina wankkurit jo
 Tunkiolla seisoo.

Karfitaan nyt kulkemahan
 Olös, alas mätki,
 Kuohimahan, kuppamahan,
 Kauppoilemaan pikii.

Misois' Kaisa nuuskanaama
 Itse olla tykkää;
 Mikko, purren mälliänsä,
 Sauvall' perään lykkää.

Kuormana on rattahilla
 Kolme nalliaista,
 Pikisäkki, sarvipussi,
 Pientä kaikellaista.

Poika-nallit wankkureissa
 Kirkkuu kita täyttä,
 Kaisa heille huutaa, kiroo,
 Mikko nyrkkins näyttää.

Edelläpä konillansa
 Heikka-poika kaahaa,
 Mörkölli viimeisenä
 Pullorattait' rahaa.

Tullaan viimein suureen kylään:
 Portit räikkyy, paukkuu,
 Lapset parvun piiloon juoksee,
 Koirat kiljuu, haukkuu.

Onpa Mikkoon monen Gallin
 Syytä katsoo karsaast;
 Uhattu on Mikon weitsell'
 Lasta piimäpartaist.

Siitä talon koirat reuhuu,
 Siitä lasten kauhu,
 Ryhmäntti kun Rajamäen
 Astuu sisään pauhull'.

Saattialla lentoo juoksee
 Heikka orhins kanssa,
 Mörrökölli yrittelee
 Bullorattaillansa.

Rytpä aika potkauksen
 Untaa orhi hurja:
 Pirstaleikji Köllin rattaat,
 Möräämähän furja.

Tuima Kaisa tunkiolta
 Nuoskan hirveen tuopi,
 Jolla Heikka-peijakasta
 Ankarasti suomii.

Mutta tuolla kaksioispari
 Kiskoo tuffanuottaa;
 Heitä taasen vuorostansa
 Kaisan hulja suoppaa.

Heikka woihkaa, Kölli mörää,
 Rääkkyy nalliaiset,
 Kaisa huutaa, lyöden jalkaans:
 "Peifot, Mustalaiset!"

Voittaisipa firku tämä
Kurjet Pohjan soilla,
Voittais juoppo-waihettajat
Gewosmarffinoilla.

Juhani. Mitä tuumiskelee Apo siellä? Katso, poika, ettet teloittanut kieffoani wisaista ja wahwaa.

Tuomas. Tuonnehan se kanerwistoon polulta pölähti ja pysähtyi mielestäni lähelle tuota pientä närettä. — Päiwää, Lauri! No miksi seisot tuossa noin äkeänä ja äänetönnä?

Eero. Mitä kuuluu metsästä, Lauri?

Juhani. Kysy häneltä. Siinä hän seisoo kuin entinen Baijulan Heikki, se Myllymäen Hesu, röykkiö kenkäräjoja seljässä. — Mutta Apo, Apo, sinä peijakkaan pokko, mitä kuhnailet siellä.

Timo. Tee joutua, tee joutua, Apo-weljeni.

Juhani. Virkistelee ja haeskelee siellä kuin kissa poikaansa

”Tuuli se puhaltaa ja puunlatwat taipuu”
Siirryppäs hieman tieltä pois, mun Riiski-koiraseni, muutoin ovat kypäläsi waarassa. — Kuuletko sinä? Pois tieltä.

”Tuuli se puhaltaa ja puunlatwat taipuu,
Kultani ääni se kaukana kaikuu”.

Jaa, jaa, Riiski-parka, tässä ei auta armot. Kyllä sen tiedät. Siinä mahdat istua ja haukoitella niinkuin parhaiten maistaa. Jörri sinä. Hehehee! Siinä saat istua rauhassa ja katsella kurren juoksua. — Mutta soikoon saakeli, ellei tässä kieffoa löydetä! Etsimään sitä joka mies!

Eero. Tässä on kalu.

Tuomas. Saatappas se tänne peukaloni ja etusormeni pihtiin.

Apo. Ja lähetä se heille oikein miehen kourasta.

Juhani. Suuri niin! täällä on myös vastassa miehen kanki.

Tuomas. Pois alta, muutoin annan sulle sarwen otsaan.

Apo. Ohipa se humisee!

Gero. Voi, sä Juho=weikkoseni! miksi piekset tyhjää tuulta noin?

Juhani. Iske vastaan, Simeoni, läimäytä nurin että tanner soi! Oh sinä nahjus itseäskin! No, Timo poikani, katso että kanteesi paukahtaa! — Peeweli sinun nahkaas! Tarwitsisitpa wiisiparia witsoja, werkkasen wekama!

Tomas. Mars waan! Eihän siinä muuta. Mutta saatetaanpas Rajamäen=rykmentti kylästä ulos. Muistatthan, Gero, kuinka Hemmon sauna sawuaa?

Gero. Mutta sana kulkemahan
Eipä ollut myöhä:
Tullut onpi Kuppa=Raisa,
Hemmon sauna ryöhhää.

Kohta ämmii sauna täysi
Joka ilmast' neljästä;
Maailmat kumoon juttelewat,
Sata sarwee seljäs'.

Raisan huulet masahatele,
Napsuttelee kirwes,
Kreetta=muori Raisan kynsäs',
Juttuu hampaat irwis'.

Mutta tuolla tarhan puolees',
Mikä pauhu? Heisaa!
Kyltät, kaltit saarnaileewat,
Pikku=porfaat weisaa.

Miksi kyltät rähisewät?
Miksi naskit firkuu?
Katsos: läätin owen alla
Mikon weitsi wilkkuu.

Hywin Mikko kaikki teki,
Raisa hywin kaikki;
Sitten akka niinkuin ukko
Harjaisia naukkii.

Sitten taasen kulkemahan
 Kohden kylää toista;
 Mikko, aina lysti-poika,
 Lähtömarssiin soittaa.

Niisoiſ' Kaisa nuuskanaama
 Itse olla tykkää,
 Mikko, purren mälliänsä,
 Sauwall' perään-lykkää.

Tuollapa jo retkeilevät
 Uuden pellon alla,
 Koirat heitä saattelevat
 Kiivaall' haukkinalla.

Kallit winkuu, Kaisa kiroo,
 Mörää Mörökölli,
 Mikko koirii kiwrittelee,
 Santa tiellä pölkky.

Mutta viimein loppu tulee
 Hirveest' pauhinasta,
 Kotihin jo koirat käyvät
 Joukko saattamasta.

Loppunut on lasten tuska,
 Kurjain itkuyrsky,
 Koska onpi ohimennyt
 Rajamäen myrsky.

Kerran wiel' tot' rähinätä
 Korypimäelt' kaikuu;
 Ukon-ilma pakenewa
 Taiwaan reunall' raikkuu;

Miinpä hirmurykmäntistä
 Laskettelin laulaa;
 Mika onpi kastamahan
 Lauluniefan kaulaa.

Siihen loppui Geron laulu, loppui myös teiskaus voimihin koskewa; ja aurinko waipui länteen sammaleisten mäntyin koftuun. Hikijinä astelivat weljekset nyt kotia, niin woittajat, Tuomas, Napo ja Gero, kuin woitetut, mutta wiimeisenä käyskeli Lauri, olalla waltainen taakka. Siitä tultuaan pirttipihalle, asettivat he padan tulelle lihaa täynnä ja keittivät sitä. Rupešivat he yhteisesti atrioitsemaan; mutta Zuhani, Simeonin ja Timon oli nieltävä härjänlihaa peloittawa mitta, kymmenen naulaa, niinkuin leikin alkaessa yhteisesti määrättiin. Ilman armoa täytyi heidän tehdä tehtävänsä, kun Tuomas heidän edessään uhaten seiso. Jalosti he purivat ja nieleskeliwät, waikka usein hyökkäšikin heidän watsansa vastaan ja silmänsä weriponnistuiwat. Täyttiwät wiimein määränsä Simeoni ja Dimo, ja silloin he, puhkaten ja surkeasti irwistäen, astuiwat wiipymättä pirttiin ja kaatuivat nukkumaan kaislaisille wuoteillensa. Mutta hetken wielä wiipyi tuikeassa atriassaan Zuhani, waikka hän ahferaankin purekfi ja jäyräsi. Äänetönnä, katsahdellen kankeasti korpeen alas, istui hän kannolla ja söi, wihaisena, warjinkin kuullessaan Geron wäkiwaltaista naurun tirsäumista. Lopulta nielaisi hän wiimeisen kerran, ja kaswonsa pullistuiwat ja puneh-tuiwat hirmuiseksti, mutta alaspä lotkahti kuitenkin kurkusta pala, puolekfi purtu. Ja silloinpa hän wiipymättä, puhkaten, surkeasti irwistäen ja pidellen watsastansa, astui wääntäin pirttiin ja kaatui nukkumaan kaislaiselle wuoteel-lensa; ja seurašivat häntä myös muut weljet yölliseen le-
poon.

Koska he wiimein aamulla heräšiwät fikeäkstä unes-tansa, seiso pirtissä lautamies Mäkelä wierasmiehen kanssa. Tuli hän Wiertolan herran lähettämänä, käskien heitä ke-räjiin härkien surmaamisesta. Äänetönnä tuijoitellen kuul-teliwat weljekset lautamiehen käskyä, nousiwat tuosta wih-doin, pukiwat päällensä, wähitellen selkiten unen häiriöstä. Kyhneili tukkaansa äkeä Zuhani ja lausui morisewalla ää-nellä.

Zuhani. Tämä on ankara asia; olihan sinä til-pana seitsemän henkeä. Ja mitä on tuhannen nautaa yh-den ainoan miehen werošta?

Mäkelä. Härjät käyskelivät koreasti Wiertolan o-
malla, aidatulla maalla.

Juhani. Mutta karhu, joka on sekä ihmisen että härjän vihamies, kaiken esivallan vihamies, ei käyskele-
kään yhtä koreasti, tultuansa Wiertolan herran maalle,
waan pistää koreasti poskeensa niin herran kuin minun it-
senikin ja Mäkelänkin; ja kaikki olemme, toivon minä, kal-
liisti ostettuja sielu-parvoja. Katsokaas tuota paikkaa. Mi,
ai, Mäkelä! täällä on tallessa monta koukkua, punttia ja
pykälää, täällä hampaan kolossa, ja niilläpä kerran koreasti
kylläkin tukkeen Wiertolaisen kidan. Nyt en niitä mieli
juuri ilmoittaa, mutta tuomarin edessä hellitetään täältä
yhtä ja toista, aina kuinka asiat vaatii, asiat ja asian
haarat.

Timo. Emme olekkaan juuri kakaroita keräjä-asiois-
sa. Astuimmehan esiin, Jumala paratkoon, parhaina pok-
koina siinä ankarassa profesjissa, jonka Koivulan Kaisa
nosti lapsen elatuksesta. Minäpa muistan vielä kuinka
huudettiin: ”Juhani Juhaniin poika Sukola ja hänen nuo-
rempi veljensä Timoteus!”

Juhani. Timo waikene, waikene paikalla kuin myy-
ränpoikanen. — Niin, Mäkelä, asia on sitä laatua, juuri
niinkuin sanon.

Mäkelä. Ette siis yrittelekkään maksamaan hyvällä
Wiertolaisen wahinkoa?

Juhani. Ei äyriä, ei äyriä, ei yhtään kruunun
äyriä! Me seisomme oikeuden kannalla, ja viimein on
meillä voitto waikka mätänis.

Mäkelä. Mutta olenpa kuullut, että syödään täällä
lihaa kuin kekrinä waan. Mitä lihaa mäsfätään täällä niin
runsaasti?

Juhani. Härjänlihaa, härjänlihaa, Wiertolan här-
kien muhkeata lihaa. Eikä olekkaan meillä juuri tapana
mäsfätä, mutta syömme noin waan koreasti, niin paljon
kuin kristillisen ihmisen nälkäiseen maaruun mahtuu.

Mäkelä. Koskitte siis kuitenkin lihoihin, joiden
kanssa, niinkuin lause on omista suistanne kuulunut, ei ol-
lut teidän mitään tekemistä.

Juhani. Lihat olisivat muutoin mädäntyneet ja le-

wittäneet syhelmät ja syymät, rutot ja rupitaudit ympäri koko Suomen. Mutta meidän pelastimme isänmaamme sel- laisesta surkeudesta. Ja jos taasens kysyisitte, miksi emme selkämme wisimmän wapauden tähden kuopanneet lihoja maan sywyYTEEN, — joka olisikin oikean tomppelin kysy- mys — mutta jos niin kysyisitte, niin siihenpä wastaisim- me näin: Me emme tahtoneet tehdä niin suurta syntiä, me- nettäen isänmaaltamme ja esiwallaltamme niin woimallis- ta, mehuksasta särwintä kuin härjänliha, warfinkin muistel- lessa kuinka moni poika on tänäkin vuonna saanut purra männyn kylkeä kuin pufki.

Mäkelä. No, totta sanoen, niin oikeinpa teitte, kor- jateshanne mitä Wiertola ylpeästi hylkäsi. Siinä on sen kysymyksen ratkaisu; mutta mitä koskee warfinaiseen seikkaan, wahingon palkintoon, niin pelkäänpä että se teiltä wiimein kiskotaan ulos.

Suhani. Ei leikin, ei leikin. Menkööt ennen tan- teret ja talot aina nurkkakiwiin asti.

Mäkelä. Minä olen tehnyt työni ja sanonut mitä asiasta uskon. Hywästi!

Suhani. Sanokaat uskonne vielä toisestakin asi- asta. Mitähän prowastimme meistä aattelee tähän aikaan?

Mäkelä. Siinä kohdassa hotisee maailma hirweästi, mutta mainetten huutoihin ei ole paljon luottamista. Mutta yhden asian taidan teille kuitenkin warmaan wakuuttaa, sen nimittäin, että prowasti on teidän tähtenne kiiwaassa kes- kustelussa piispan kansa ja että piispan toimesta tulee kohta pitäjäämme wiisikymmentä kasakkaa.

Suhani. Karasoo!

Mäkelä. Niin, wiisikymmentä hewosta ja miestä.

Suhani. Karasoo! Kasakkojen piikkejä on Suomen poika ennenkin taitellut.

Mäkelä. Skäwä asia ainakin. Mutta eihän tuo kuitenkin ole niin hirmuista kuin huudetaan. Olisko tä- mä enään laitaa? ”Komppania kasakoita, pöllyhäwä komppa- nia keihästettyjä kasakoita, hosurit muassa”. Niin, mitä mä tuommoista joutojuttua uskoisin. Wiisikymmentä miestä tulee, ei enemmän.

Suhani. Anna heidän tulla.

Mäkelä. Sinätkö niin sanot? Junkkari! Ja minä kun antaisin wiisi plootua päästäksemme heistä, päästäksemme häpeästä. Mitä hulluuksia! Sotawoimia pitäjäämme seitsemän miehen tähden? Hulluuksia, hulluuksia! Mutta niinhän on piispamme toimittanut.

Suhani. Hywin kaikki!

Mäkelä. Pahoin, pahoin, peewelin pahoin. Mutta hyvästi nyt!

Suhani. Jumalan haltuun, Mäkelä! ja sinä, Karilan Saawetti, mene Herran huomaan ja nimeen.

Tuomas. Olistkohan tuossa aihetta?

Suhani. Kas niin, pojat! Neljäkymmentä härkää ja komppania kasakoita! Ota minua kohtuus, Ilvesjärwi!

Uapo. Epäilenpä kowin . . .

Suhani. Neljäkymmentä härkää ja pataljoona kasakoita, hosurit muassa, mulkofilmäiset hosurit! Ota minua firikkaasen kohtuus, järwi!

Uapo. Malta mieles, mies, ja älä riehu.

Suhani. Sinä kuulit mitä hän sanoi.

Lauri. Hän walehteli. Sen näin hänen filmistänsä, waikka koettikin ukko ottaa päällensä wallan totisen muodon. Hän walehteli; sen wannon minä.

Uapo. Suuri junkkari koko Mäkelä. Kasakoita pantakoon liikkeille Karjan ryöwäriä ja Nurmijärwen roswoja warten, waan ei kohden kunniallisia miehiä, joiden papin kirjassa ei löydy vielä yhtään ainoata häpeän pilkkua. Mutta Mäkelä on suuri junkkari.

Tuomas. Ja kuitenkin aina kunnian ukko.

Uapo. Kunnian ukko, rehelligyys itse, mutta woipa hän sukkeloita, koska hän waan tahtoo, ja hienolla, hienolla tawalla, ettet tiedä astoistakaan ennenkuin pyristelet hänen werkossansa. Ah! olis siinä rinnassa kylmä sydän ja pahanstuopa mieli, niin woittaispa hän itse perkeleenkin pimeyden juonissa. Mutta nyt hän suo ja tekee paljasta hyvää, waikka sommaileekin tuolloin, tällöin oikein riivausti. Ah sinä! kuinka sowitzin sanas ja lausees tässä historiaassa. Eihän ilman, etten hieman kömmähtännyt minäkin.

Suhani. Minähän, poika-parha, peljästyin perin hu-

kille tuon suurifelmin jaarituksesta; mutta nytpä huomaa, että kaikki oli puhdasta waletta. Kasakoita tänne? Mitä wietä? Häyhäh!

Uapo. Mutta olipa siinä sutkausta suurustan alle. Menepäs jo, Lauri, ja tee walkea tuonne keitinkiwen juurelle; sillä watsa sanoo että atrian aika lähestyy.

Läski Lauri ulos aholle, teki leimuawan tulen, ja hetken päästä astuivat muutkin pirtistä ulos, asettivat itsensä keitinkiwen ympärille; ja keitettiin taas murkinaaksi padallinen tuoretta lihaa. Ruwettiinpa atrialle, mutta Juhania, Simeonia ja Timoa ei miellyttänyt tänäpänä härkä.

Eero. Syökää lihaa, pojat. Juhani, syö härjänlihaa.

Juhani. Syö itse!

Timo. Minua ei miellytä tämä härkien lihawuus, ei sitä wastenkaan.

Simeoni. Tunnenpa wäristyksen syntisessä ruumiisani, koska heitän silmäni tuonne pataan.

Timo. Sibifinkö enää koskaan tuoretta lihaa? Pois se!

Juhani. Miellä kymmenen naulaa härjästä makoonsa. Kymmenen naulaa! Suttahan se muistuttaa. Mutta nyt olen saanut tarpeikseni, ja suljettu on elämäni tie, koska ei enää liha maista. Ja lihan, lihan nojallahan on meidän täällä elettävä. Mutta nyt on mielestäni tuo pata kuin mustia sammakoita täynnä. Ah! ei paljon puututtu etten itke.

Timo. Mitä auttaa itku? Usko minua, niin en ole tuhrintu silmiäni sitten kuin emo-eukfoni haudalla, koska muori peitettiin maan mullan rakoseen, silloinpa wähän pihauttelin. Wuutoin, koska poika-rässyä kowan onnen päiwä uhkaa, niin aattelenpa aina: eihän tuosta kuolemata wihaisempaa tule. Mitä suremme? Aika antaa uusia neuvoja.

Juhani. Dikein! Sen tempun näytän teille kohta, näytän, peijakas wie! Sillä tähän pääkalloon syttyy pieni aatoksen kipenä. No, noh! Ei se tyhmä päätkään, ei se tyhmä päätkään ole juuri tyhmin tyhmä. No, noh! Aatokseni kipenä syttyy.

Timo. Mimmainen kipenä?

Juhani. No, noh!

Timo. Mimmoinen ripenä?

Juhani. Ehkä ovat täällä kaikki kotona. No, noh!

Timo. Oletko keksinyt keinon?

Juhani. Onhan tässä, Herran nimesä, terwas-
kantoja kuin mustia tonttuja tuhansittain ympärillämme.

Timo. On kyllä. Mutta mitä autuutta antaa meille
terwas-kanto?

Juhani. Sinä heikko-uskoinen sielu-parha. Kan-
noista keitämme lihisevää tervaa, terwasta pikiä, fiittä-
tävänmustia lohkaraita, joista saamme rahaa. Sen konstin
tunnen yhtä hywin kuin Rajamäen Mikonkin. Mutta kii-
tos Gerolle, joka eilen hänestä loiloitteli ja saattoi nyt mie-
leeni tämän terwas-kanto-keinon; sillä keinoa muuta ei löydy
meillä rahansaantiin. Otuskin metsissämmme vähenee jo vä-
henemistään, ja rahaksi käytettynä eipä riittäisi se leipään
ja muuhun särpimeen, koska lihasta kerran, niinkuin luu-
len, olen ottanut ikuiset jäähyväiset. Mutta kaikki nyt
palkitsee piki ja terwa. Ottakaamme Mikosta waari, Mi-
kosta waari.

Timo. Ottakaamme niin. Mutta siihen pitäis sit-
ten myöskin yhdistää tuo Mikon toinen wirka, jos uusi
elämämme leiville löis. Minä kyllä tiedän, että kissa pis-
tetään nahkahihaan ja koira nelikkotynnöriin, jos heistä
kunnan tavalla pohdin otat, mutta siinä tarvitaan vielä
monta muutakin wiisautta. Ja se wirka pidetään vähän
niinkuin häpeällisenä. Muistakaamme se kanssa.

Juhani. Mene sinä hiiteen kuohariweitsinesi! Minä
poltan tervaa, minä, ja keitän pikiä; ja sinun pitää vielä
näkemän kuinka pikikäärämistä rahajummaa kiepataan. Aapo,
mitä aattelet tuumastani?

Aapo. Olenpa sitä aivosani aprikoinnut, eikä ole
se juuri ilman järkewyyttä, mutta leipää ei helli siitä kyl-
liksi. Raitkein vähimmin woimme rikausten herrojen kanssa
lafia käydä pikijähkäleitten perustalla. Ja onnettomat olem-
me, jos käymme viimein asiassa alle!

Juhani. Riin, niin; mutta mitäs tehdään? Dife-
uttansa kufin täällä etsii.

Uapo. Tehkäämme sovinto ja heittäkäämme keräjänkäynti.

Suhani. Poika! millä sovitamme Wiertolan tulisen herran ja maksamme härkänsä?

Uapo. Eihän riitä siihen piki, ei terwa eikä metsän otus, joka jo väheneekin peloittawalla tavalla. Mutta katso nyt, kuinka syntyy aatoksesta aatos ja sanasta sana. Koska haastelit terwasannoista, niin johtui mieleeni Sulkolan äärettömät salot, sen tuuheat koivistot, männistöt ja kuusi-metsät. Woihan seitsemän miestä kaataa kaskea kymmenet tynnörin-alat muutamana päivänä. Kasken poltanamme, kylwämme ja leikkaamme wiimein ja jywät wiemme härkien hintana Wiertolaan, jätämme kuitenkin aittaamme osan omiksi tarpeiksemme. Ja siinä on leipää heille, joita liha ja weri peloittaa. Taasen mitä Wiertolaiseen koskee, niin ellei härkien hinnaksi riitä ensimmäinen huhka, niin tekee sen toinen, tekee kolmas kaikitenkin. Mutta sifsi kuin wilja lainestii huhdasamme, puristelemme kaikin woihin metsän antimuoria; ja teille kolmelle maistaa liha kyläläkin wielä. Niin kuluesä kahden vuoden; mutta koska huhdasamme seisoo walmiina teräinen laiho, niin aumoja rakentelemme ja riihäi kolkeilemme, no niinhän silloin työkentelemme kuin oikeassa talossa. Mutta katso: jos päättämme astua moiseen juoneen, niin lähteköön meistä kii-reesti yksi tai kaksi tuon Wiertolan kanssa keskustelemaan, ja luulenpa että hän wiimeinkin lauhuu ja päättää odottaa satoa huhdasamme; sillä häntä sanotaan kuitenkin wä-hän kelpomieheksi.

Tuomas. Sitä neuwoa kelpaa harhita.

Suhani. Kelpaa tosin. Dupa se neuwo kotoisin miehen kallosta, waan ei hatsaleen ämmän pääkkösestä.

Uapo. Sitä harhittaamme, ja huomenna päättököön mitä päättyy.

Meni päivä, tuli yö ja nousi taasen toinen päivä, ja päättiwät weljekset seurata Uapon neuwoa. Kaksi heistä, Suhani ja Uapo, läksiwät puhelemaan sowinnon kieltä Wiertolan kiiwaan herran kanssa. Mutta pian muuttui liepeäksi peljätty herra ja mieltyi wartomaan wahinkonsa palfintoa mainiosta huhdasta. Miksi ei olisi hän suostunut

kauppaan, koska Jukolan jylhissä metsissä monenkaltaiset ja summattomat hyödyt olivat hänelle tarjona. Mutta walan tyytyväisinä kääntyivät weljekset takaisin kartanosta, saattaen kotiansa iloisen sanoman.

Meni taasen päiviä kaksi, kolme ja läksivät weljekset miehissä metsään, kiiltävät kirveet olalla, mutta, kourassa wesuri, vanha kakkennut sirppi, asteli viimeisenä Gero. Määrättiin huhdaksi awara, päivänkaltewa ja tuuhea-mäntyinen mäki, jonka yläpuolella nähtiir korkea hongisto. Ja niinpä kaskan kaataminen aljettiin: kirveet paukahtelivat, metsä kaikui, ja rytinällä kaatui mänty männyn hartioille. Mutta aina edellä riensi Gero, leikellen poikki wesurillaan taipuvia sitkeitä wesoja. Niin kaatui ryhewätä metsää usea tynnötrin-ala, ja ympäri tuoksusi wiherjän hawun ja tuoreitten lastujen raikas haju. Ja siinä nyt makasi päivänrinteisellä mäellä Impiwaaran kaske, ankaran awara; tuskin oli nähty sen wertaista ennen. Ja työ oli tehty wiiden syyskuun päivän kuluessa. Siitä lepäsivät he makeasti taasen pirtissänsä, kuorsaten kolme yötä ja päivää. Mutta koska ruumiinsa oli tarpeeksi lewännyt, läksivät he ulos ajoretkillensä kellastuneisiin metsiin. Symbisewiä mäkiä he samosivat, samosivat korpia koleita, kiehtoan tarboilla luodeillansa Tapiolan karjaa tulewan talwen waroiksi. Mutta kowin jo rupeesikin wähenemään metsäwilja noissa tienoissa Impiwaaran ympärillä; ja aika oli jo weljesten käydä kokemaan toisenkaltaista elonkeinoa.

Talwi tuli, lumi peitti maan, aholla kiertoili winffa tuuli ja rakenteli kinoksia wästen pirtin seinä. Mutta pirtissä, parwen hiottawassa lämpymässä oljentelivat weljekset, lewäten menneen kesän monesta puuhasta ja waiwasta. Ahkeraan he kylpeilivät, hautelivat jäseniänsä pehmeillä wihdoilla herttaisessa löylyssä. Humisten kuumalta kiukaalta kohosi löyly, hajosi kiiriskellen ympäri huonetta, tunkeusi wiimein reijistä ulos ja haihtui kylmän-kiljuwaan ilmaan, alakuloisen, waalean taiwaan alle. Niinpä kaisla-wuoteillansa wiettivät uniset miehet sekä päiwät että yöt. Siellä he monenakin talwi-yönä katselivat pienestä affunäläwestänsä kelmeitten rewontulten wälkkynätä pohjosesja. Silloin tuolla wuoren harjulla, partaisten kuuisten takaa,

fajasti kauas-haamoittava kaari. Siellä säihkyen ja äänetönnä soitto syttyi ja sammui ja syttyi taasen, tuli tulta ajeli, ehtien aina Pohjolan waljulta portilta ylös korkeuden kumoon, ja wälimmiten wawahteli ympäri taiwasta himmeää walo. Tuotapa leikkiä katselivat weljekset pirttinsä parwelta, ihmetellen ja arwellen tuonne, tänne tämän juhallisen ilmiön alkua ja syytä. Mutta he arwelivat ja tuumiskelivat turhaan.

Silloin, tällöin läksiwät he kuitenkin lyhykäisen päivän waljetessa ulos tuulien temmellykseen, läksiwät hiihtelemään liukkailta sukhillansa halki hyyrteisten metsien. Sa miten onnistui, saawuttivat he milloin wilkkaan teeren, milloin harmaakarwaisen orawan ja milloin Metsolan asujamista jonkun muun. -- Kohtasivat he korwessa ilweksen pyöreät jäljet, jotka somana wiirwana juoksivat pitkin hankea, ja kiihtyi heti wimmatusti koirien into, joka näytti, ettei otus heistä kaukana kaarrellut. Pian kuului Killin ja Kiiskin wingahteleva haukunta, ja kiivaasti siirtyi ajo, kiivaasti rientsiwät myös weljekset sen jäljessä. Halki korwen nyt kaahattiin, korwesta kivistä mäkeä ylös, ja kallioitten kyljistä piestiin lumi ja sammale kauas. Edellä karkasi ilwes, jonka filmät kirkkaina wälähtelivät, kirkkaina kuin kaffi peiliä päiväisen palossa. Häntä wainosi koirien kiljuwa kiukku ja sukien suhinalla seitsemän miestä. Nyt winhasti firmaistiin Kamajan korkeata harjannetta myöden lounaasen päin, josta päivän riutuwa tähti kuusien wälistä kuumoitti heitä vastaan; ja raikkui oikealla pohjoiset alankomaat, raikkui wafemmallä eteläiset alankomaat, kun Killi ja Kiiski ilmoittivat tulta-hengittävän kimmansa. Mutta pysähtyiwät äkisti kilpailewat äänet, koska wääräkynsinen ilwes waaran kowimpana hetkenä kiipeji nopeasti ylös kuusen latwaan. Mieluisasti otti kuusi hänen helmaansa, mutta ei kuitenkaan woinut häntä tuolemasta suojella. Siinä reuhuiwät koirat, kärkehen leimuawilla filmillä ylös korkeuteen, josta hiljainen murina kuului, ja kuusi rawisteli tukkaansa, uhaten wainoojia. Mutta pauhinalla, räiskynällä ryntäsivät weljekset hiihtäen esiin, ja tulena heidän poskensa hohtivat ja rinnat liehtoi. Silloin lausui Tuomas: "nyt hilitkääät koiria, weljet, pääsemästä waaralliseen taisteluon,

jossa pian heidän mahansa wiihlettäisiin". Niin hän lausui ja kohta iskiwät muut kouransa lujasti koirien turkkiin, koska Tuomas luikkunsa ojenfi ja ampui. Ulas kellehti kuudesta werinen ilwes, ja koirat kohta kiljahtaen reutomaan, päästäkseen uhrinsa kimppuun, mutta eiwätpä pääsneet kuitenkaan. Makasi nyt lumisella tanterella ilwes, teiskaten ja temmeltäin, ja kaikkialle temmoili hän kynsillänsä teräwillä. Mutta toinen luoti hänen tuskansa lyhensi, läwistäen aivot, ja hän raukeni. Silloin kuusi uhaten rawisti kihariansa kerran wielä ja kylwi alas latwastansa kimmeltäwää lunta kuolewan poikansa peitteeksi, koska weren kuumassa wirrassa pakeni sydäimestä raitis henki ja hälweni höyrynä ilmaan. Ja niinpä loppui waltainen ajo tuolla Kamajan kuusijella mäellä, jonne luoteisesta haamoitti Jmpivaaran wuori ja himmeänä kantoinen aho sen alla. Sinne nyt weljekset iloisina saaliinensa taas en iskiwät suuntansa.

Niinpä hyyrteisissä metsissä hiihteliwät he mäkiä ylös ja alas, hiihteliwät tasaisia tantereita; ja kauas paistoi miehen awoin ja ruskea rinta. Niin heidän aikansa wiettyi, enimmin kuitenkin pirtin lämpymässä, koska säteetön, unelias aurinko wiipyili etelän helteisessä maailmassa. Kauas oli se siirtynyt, elon tulinen lähde; tuskimpa se eräänä päiwänä enään nosti otsansakaan ylös metsien sinisestä helmaasta. Mutta silloinpa se samassa kääntyikin ja alkoi taas en matkansa Pohjolaan.

Kesä oli tullut, kaske karfittiin; ja kuumina poutapäiwinä kuiwi summaton risurykelmä, ja polton-aika lähestyi. Mutta rajanaapureille sanomaa saattamatta, kellenkään tietoa antamatta, läksiwät weljekset polttamaan kaskeansa. Tuli pistettiin warwistoon ja ankara liekki kohosi jyrinällä korkeuteen ja pian pyöriskeli ruskea sawu aina pilwien ääriin. Eteenpäin retkeili palo, ja tuhaksi poltti se kasken auringon heleässä paisteessa. Mutta ei se tyytynyt ainoastaan kasken risuun ja puuhun, waan rynkäsiwä myös wiihein jylinällä hongiston pylwäsjaliin. Silloin weljekset kauhistuen rientsiwät kaikin woinin wastustamaan wallatonta woimaa: he lakaisiwat ja pieksiwät kanerwaista tanxerxa, ja heidän kuusiluutansa milloin wäikähteliwät, win-

gahtelivat ilmassa, milloin löivät raskaasti maahan, että humahтели santainen mäki. Mutta tuostapa ei kuitenkaan riehuwa liekki ottanut masentuaakseen, se kiirehti yhä waan pohtaen eteenpäin. Huusi viimein Juhani korkealla äänellä: "houfut kouraamme joka mies, ne kastakaamme lähteesen ja niillä kuloa huhtokaamme!" Tempasivat he päältänsä housut, upottivat ne helluwaan, kylmään lähteesen ja rupe-sivat huhtomahan, peittoomahan nummen palawata pintaa. Korkealle singahтели tulinen tuhka ja noki, maa tömisi kuin joukko ratsastajoina olisi kiitänyt täyttä laukkaa sen ylitse; ja hämmentyiwätpä hurjat loimot. Mustina kuin murjaanit, ja uiskellen hiesssä kaatuivat miehet voimattomina alas maahan, puuskuttaen, huohottaen tulisesta leikistä.

Mutta puhtaakki oli palanut kaspi, joka kylwettiin ja hynnettiin, risu-äkeellä karhittiin seitsemän miehen woi-malla, ja viimeiseksi luja aita pantiin sen ympärille; ja ennen talwen tuloa rehoitteli huhdasza oivallinen oras. Mutta aitaanpa jätettiin sopivia läpiä ja reikiä, joihin ra-fettiin raskaita loukkuja monen jäniksen kuolemaksi.

Kymmenes Luku.

Kului päiviä taas, tuli toisen kesän leikkuu-aika, ja huhdasza kiikkui laiho loistoisa ja uhkea, jonka wertaista tuskin oli nähty. Silloin weljekset säteilewän auringon helteessä leikkasivat huhtansa; ja pian oli muuttunut kuh-lakki läikkynä olki. Mutta wähitellen katosivat kuhilaat taas, siirrettyinä pirttiin. Siellä parwen lämpymässä wilja kuiwattiin, alhaalla seinään lyötiin ja puhdistettiin. Sa oli viimein huhta ihan lakea, jywät korjatut, joista suurin osa wiipymättä saatettiin Wiertolaan, mutta omiksi tarpeiksi jätettiin kuitenkin kaksikymmentä tynnöriä. Tuli nyt jywien kautta maksetuksi noin puolet weljesten makset-tawasta; ja lupasi Wiertolainen kuitata heidän welkansa kaiken, jos heittäisivät huhdan hänelle ferran lauralla wil-

jeltäväkij, antaisivat hänelle Jukolan metsästä hirret uuteen, uhkeaan riikkeen, ja saattaisivat takaisin neljäkymmentä härjänvuotaa. Ja veljekset suostuivat kauppaan.

Miin olivat he pääsneet kiusallisesta seikasta, joka kuitenkin oli saattanut heidän aittaansa jyvää enemmän kuin tulewan talven tarpeiksi. Mutta toi se heille vielä tärkeämpiäkin kohtauksia. Tuosta wiljasta, noista pulskeista huhtajyvistä lennähti Suhaniin aatos wiinanpolttoon ja kohta suostui hänen tuumiinsa myöskin Timo. Muut tuota yritystä alussa kyllä iskiwät vastaan, mutta woittipa wiimein Suhani ja Timon tahto. Suhani lausuili, kuinka wiinakin, jos sitä taidolla ja kohtuudella nauttii, on iloksi ja onneksi, etenkin heille, kaarneenpoikasille synkeässä syhdänmaassa. Ja käwiwät he juoneen, rakensiwat pienen köljän sudentarhan ojan koon ja saattoiwat sinne Jukolasta wanhan wiinapannun; sillä nahkapeitturilla itsellään ei ollutkaan waroja wiinankeittoon. Mutta nytpä Impiwaaran ojalta sawu suitjuilemaan taiwahalle; ja runsaasti antoi keitto firkaasta wiinaa.

Rupestiwat nyt veljekset humittelemaan itsiänsä, naukien päiwät aamusta iltaan, ja heidän aikansa meni kuin wirran juoksu. Ja kahden, kolmen päiwän päästä jo laukui heidän korwissaan lakkaamaton, humisewa soitto, kuin kaukaisen pasuunan ääni, ja iloisesti pyöri maailma ympäri heidän filmisjäsä. Päitäsillään he ohjelteliwät pirtissä, josta alati kuului hirweä meteli ja loiloitus, milloin taas sen painimisen jytinä, milloin tappeluksenkin rähinä ja jyöke. Silloinpa usein lennähti äkisti pirtin jykewä owi auki ja kaappasi ulos mies miten jaksoi ja samoin hänen peräsjäsä toinen, wilkkaisten kaikin woimin. Ympäri huoneen juosttiin, ja kelkkui paita, lyhyt, neljäniitinen, ja wilahтелиwät ruskeat koiwet. Miin firmaistiin, kunnes iskettiin yhteen tai kunnes muut veljekset rienstiwät wäliin sowintoa ja rauhaa rakentamaan. Siitä astuttiin miehissä pirttiin taas, ryypättiin ystäwyuden ryypyt ja laulettiin iloinen laulu, wallattomasti loiloiteltiin.

Lauri yksin ei liittynyt tuohon hummaukseen. Muistellen hurjapäistä humalaansa Hiidenkiwellä, oli hän tehnyt päätöksen jalon ja pyhän, ettei sinä ilmoisna ikänä las-

Kiisi huulillensa juowuttawaa juomaa; ja piti hän myös pää-
töksensä. Nyt hän äänetonnä käyskeli metsässä, katsellen
puitten wääriä, haeskellen kalupuita talon tarpeiksi. Ah-
kerästi askarteli hän myös huhdasja loukkuinensa, ja usein-
pa sieltä palasi hän, kantaen jändön poikaa pullistuneessa
pusiänsänsä. Taphtui kerran, koska hän taas en asteli kat-
somasja pyydyksiänsä, että hän loukussa näki erään ruskean
elävän. Tyytyväisenä lausui hän: ”Sumalan kiitos että
ketun sain!” mutta pian kuultiin jälleen hänen suustansa
karhea, morahtawa huuto: ”Wiertolan ruskea kiska ja saa-
tana!” Niin hän huusi, wiskasi kiskan wihaisesti metsään,
wiritti loukun ja läksi taas en kulkemaan satimillensa ja tee-
rentarhoillensa. Niin wietti hän päivänsä metsien wiiley-
dessä, sillä aikaa kuin muut kallisilmin peuhailivat paahtri-
sessa pirtissä.

Lähestyi Mikkelinpäiwä, ja miellytti weljeksiä wiettää
juhla oikein oiwallisesti. Warustettiin kaupunkiin rahalli-
nen kuorma, jonka hinnalla piti ostettaman pöhnää juhlan
kunnioiksi: rommia, putelli-olutta, nahkiaisia, sillejä ja weh-
näsiä. Tuima oli ratasten ympärillä miesten liike ja toi-
mi raikkaana syyskuun aamuna. Siinä säkkejä nosteltiin
ja aseteltiin, köyttä kiskottiin ja wahvoja siansolmuja lyö-
ttiin. Kaikki taphtui wallan keweästi, taphtui tulijella
wauhdilla; sillä jokainen heistä, jos siirrämmen joukosta
Laurin, oli kumonnut naamaansa huikean aamuryyppyn.
Pian seisoi kuorma walmiina pihalla, ja läksiwät Simeoni
ja Gero matkustamaan kohden Hämeenlinnaa, rattailta tyn-
nöri rukiita ja kymmenen kannua wiinaa, ja aisoissa wanha
Walko. — Mutta pirtissä jatkettiin iloisesti pauhaawaa
elämää, wiinaa haarikasta keikautettiin, ja meni päiwä päi-
wän jäljessä. Meni jo wiikko ja toistakin, mutta matka-
miehiä kaupungista ei näkynyt, ei kuulunut, ja rupešiwat
weljet arwelamaan asiaa sinne, tänne. Ja heidän näin ar-
wellesjaan koitti viimein kymmenes päiwä, mutta aina sa-
malla tietämättömyyden tiellä wiipyiwät Simeoni ja Gero.

Nurinko nousi, ja korkeimmallaan kierteli pirtissä reu-
huawa ilo; ja woimakkaasti siellä lausuiltiin, koska kufin
kerskaili woimiansa. Mutta äänetonnä kolkasjaan istui
Lauri ja weisteli wisaata pysyntyttä. Siellä woimat-

kaasti lausuiltiin. ”Poika niinkuin nurkanpää!” ”Döppöset taiwasta kohden, koska mies lyö!” ”Muistatteko, weljet, kuinka makeasti Kolistimen Antti sai tästä lämmenestä tuonne vasten leukaperää? Hän sai kuin mies, ja tanner soi ja taiwas kimahti, kun kaatui falskea poika”. Niin siellä kilwan haasteltiin, ja wälinmiten taasen kumautettiin helmeilevää nestettä haarikasta. — Mutta nousi äkisti kiiwas kina Timon ja Zuhanin wälille, ja kowin siinä sydämystyi lopulta wanhin weli. Sillä Timo ei nyt ollenkaan mielinnyt antaa perään, waan wäitteli lujasti vastaan sananlasakuilla, raamatun wärsyillä ja pahoin ontuilla wertauksilla. Tuostapa Zuhanin sappi paisui, hänen silmänsä säihkyivät tulta, ja viimein, äkisti wajeten, rynnäsi hän ylös kuin ärrytetty karhu kohden itsepintaista weljeänsä. Mutta pakenemaan Timo; juoksi ulos aholle poika paljain paidoin, ja hänen jäljesjäsä Zuhani samoin puettuna. Muutaman askeleen päähän kynnyksestä wainooja kuitenkin jo seisahtui, mutta Timo, luullen julmistuneen weljen olwan kantapäisä, juoksi wääntäin yhä eteenpäin pitkin kantoista ahoa. Ja nyt, arwaten wihamiehensä kynnet iskevän juuri niskaan, aukaisi hän suunsa ja parahiti karkealla äänellä, katsoen kankeasti taakseen. Mutta hänen filmänjä suureniwat, kun hän huomasi Zuhanin seisowan hänestä kaukana, lähellä pirtin porrasta, kyhnién niskaan ja katsellen kahja wiheliäistä matkamiestä, jotka korwen rannasta kihnustain läheniwät kohden pirttiä. Ulos riensiwät muutkin, punoittain kuin saunanlöylyssä, riensiwät rakentamaan sowintoa riitaweljesten wälille. Mutta pian kääntyiwät kaikkein filmät kohden Simeonia ja Geroa, jotka palasiwät viimein matkaltansa, surkeassa tilassa.

Wallo, nyt ainoastaan luuna ja nahkana, asteli sanomattoman witkaan; tuollahan lerkkui hänen päänsä alhaalla etujalkain wälissä, ja maata lakaisi murheellisesti riippuwa huuli. Mutta wiheliäinen oli myös miesten muoto. Lokaisilla kaswoilla ja waatteilla istuiwat he ratilla kuin kaffi warista sateessa. Simeonilta oli warastettu lakki, Gerolta sukut ja saappaat; rahoista oli heillä jäljellä ainoastaan kuusi kopeekkaa, jotka Geron tietämättä oliwat jääneet hänen liiwinsä taskuun, ja siinä myös löytyi

yksi rikkimurentunut prenikka. Missä ja kuinka olivat he hävittäneet kuorman hinnan? Oli se Hämeenlinnassa menetetty wiinaan ja wehnäpulliin; ja näinpä nyt tyhjin kourin ja kowin pohmeloisina lähenivät he kotoansa. Waitti, perin ällistyneinä katselivat muut pirtin owella tätä ilmeistystä, ja Simeoni ja Gero lukivat peloittawan tuomionsa heidän katsannoistaan. Ja harkitsipa Simeoni parhaaksi, kaapaista kypälämäkeen, niinkauan kuin vielä oli aikaa. Loiskaisi hän rattailta alas, heitti niin welsensä kuin hewosen ja katosi korpeen. Samaa keinoa käyttää tuumiskeli myös Gerokin, mutta hän toivoi taitawansa pois-taa puolestansa kaiken syyn ja seistä pian ihan wiattomana welsestensä edessä. Niin hän mietiskeli ja päätti kulkea esiin.

Kultuansa wihdoin pirttipihalle, otti hän päällensä kowin murheellisen muodon ja, tervehtimättä, sanaakaan mainitsematta, astui hän alas ja rupesti päästämään Waltoa waljaista. Mutta nyt tuli kiivas kysymys kuinka matka oli tehty ja mihin kuorman hinta oli häwitetty. Gero kertoi heille kaikki, muistuttaen että rahat olivat Simeonin hoidettawina; että Simeoni käski ja hänen nuoremman tuli totella; että Simeoni on wanhempi ja siis enemmän kokenut ja wiisaampi kuin hän, nuori, ymmärtämätön poikaulikka. Niin hän itseänsä puolusti, mutta muut ymmärsivät hywin, ettei hänkään ollut syytön, ja niinpä todisti myös hänen pehmeloinen muotonsa. Sentähden katsoivat he oikeaksi rangaista häntä ja wiipymättä. Iski nyt Duomas hänen kaulukseensa, asetti hänen, keweästi kuin wauwan, ruomana alas tanterelle, mutta noukkasi Juhani tunkiolta karsitun havun-oksan, jolla siwalteli muutaman kerran Geroa reiteen, löi tuimalla kädellä, ja pahasti marisi poika heidän allansa. Koska tämä oli tehty, wiskasi Juhani wihaisesti ruoskan kourastansa, lausuen: ”suokoon Jumala, että kuritin sinua viimeisen kerran, ja saattakoon tämä saunoitus sinulle uuden sydämen! Se on toiwoni, mutta pelkäänpä toiwowani turhaan, sillä hyvä lapsi kurittaa itse itsensä, mutta paha ei kuristakaan parane”. Niin lausui hän, astui äkeänä pirttiin, pyrkien ylös olkikselle wuoteellensa. Mutta mentyänsä uunin ohi, huomasi

hän kissan, joka unisena istui tuikaalla, ja otti hän suuhunsa palan leipää, pureskeli sen pieneksi ja pisti purusen wanhalle Matille, joka kehräten ja rakoilla silmillä nauittisi mitä oli saanut. Siitä, katshaen karneasti aina, kiipeji hän ylös parvelle, hieraisi kerran watsaansa, kallistui oljille ja peitti itsensä lämpöisellä kaattuwalla.

Mutta Geron kuritusta oli Simeoni kamoten katsellut korwen pimeydestä ja kuullut hänen huutonsa, ja hywin hän tiesi, että hän itse olisi saanut vielä kowemman rangaistuksen wihaisilta weljiltänsä. Sentähden kiitti hän onneansa ollessaan nyt kuusien suojassa, siirtyi kauemmas ahon haamusta pois ja katosi metsien turvaamaan helmaan. Mutta synkkä ja autio, kuin sykhyn metsät hänen ympärillä, oli myös hänen sydämensä. Kauan hän asteli sammaleista korpea, asteli viimein kivistä, mustikanwartista maata, ja murheellisesti huokaili kellastunut koinisto käydessä kolkon tuulen. Mihin piti hänen waeltaa metsien pyörryttävissä saleissa? Mihin piti paeta miehen, koska iloton ja pimeä oli elämä ja pimeä kuoleman yö?

Mutta pihalla, lähellä pirtin owea askartelivat weljekset, syöttäen suuruksella ja hieoen, sukien wäsynyttä Waltoa. Wihaisena, wihelijäisessä tilasfansakin, istui Gero pirtin kynnysellä, pureskellen hammaista, ja parwella makasi Juhani kaattujan alla. Mutta koska Walto oli ruokottu ja laskettu laitumelle ja retelit asetetut wästen pirtin seinää, astuivat weljekset sisään, sydämen karwaudella muistellen turhaan warrottuja juhlatawaroita. Wiimein astui myös Gero pirttiin äänetonnä ja kyräten kiukkuisesti. Silloin Juhani, kohottaen päätänsä peiton alta ja kurkistellen yli parwen reunan, haastoi seuraawalla tawalla: "Wieläkö sinä kyräät, sonni? Etkö saanut kenties löylytystä ansion mukaan, jäärapässi? Peijakas! jos olisimme oikein ansioista sinulle antaneet, niin tuskimpa nyt lömpypisit tuossa omilla töppösiläs pirttiimme. Usko minua; ja kiitä onneasi, että pääsit näin helpolla hinnalla. Mutta toista wartokoon Simeoni. Ah! hän woidelkoon selkänsä karhun-ihralla, ennenkuin rohkenee aukaista oweamme. Hän tarwitsee, tarwitsee totisesti! Myydä wiina, ja koska krouwari on sen oikein ehtinyt sekoittamaan peräloroffi, ostaa se takaisin mo-

ninferroin kalliimpana, ja lieottaa sitten samaan fikuriwe-
teen ja tyyriisen, tyyriisen makuvariin ruisäkit aina wi-
meiseen jyvään asti, sanalla sanoen: kaikki mitä rattailta
heltii, menettää wiinaan, siirappijuomaan, wehnäpulliin ja
prenikoihin. Ah! ken olis sitä Simeonista luullut? Siinäkö
oli hänen jumalisuutensa? Siinäkö monen hartaan
rukouksen hedelmät? Mutta eihän tule meidän kuitenkaan
tuostakaan hullummin ihmetellä. Onhan, pahasti kyllä,
jumalifsilla miehillä tavallisesti kiivas weto wiinaan, war-
sinkin ryyppiskelemiseen kaapin-owen takana. Sen olen kai-
keksa tyhmyydesinäni tullut huomaitsemaan. Muistellaam-
mepas esimerkiksi Härkämäen isäntää, jota kutsutaan ja kat-
sotaan hurkskaaksi mieheksi; mutta sama pokko juuri käyске-
lee päivänsä täydessä wommaassa, punoittaen kuin hiilistä
aamusta iltaan. — Kas kun hän nyt lähtee ulos raitil-
lensa kammaristaan postillan ja wirsikirjan äärestä. En-
siksiipä tyyrätään tie kohden kaappia, ja siellä on tapahtuma
pieni konsti, pieni keikaushunööri. Ulos nyt astutaan, koh-
den tallia touwataan, ja renki, poloinen poika, tietää ku-
lewansa saarnan, joka kestää ja kelpaa. Mutta päätyyhän
wiimein saarna pahankin papin, nariseehan wihdoin owi,
ja kylkimyhyryä kohden omettaa marsssi nyt ukko. Ja siel-
lähän taas on piikarääsy tulisissa tauloissa, kun isäntä kul-
kopunaisena häntä oikein ripittää, ripittää, motkoittaa ja
kotkoittaa. Woi sinua äijä-könttiä! Roh, loppuuhan näl-
kävuosikin, astellaanhan ometasta tupaan. Mutta tuollapa
wasta rähinä nousee, saarna tiuskeinta tiuskeampi emän-
nän ja tyttären osaksi, kestäwä tunnin tai kaksi. Tiuskai-
seepa emäntäkin wälimmiten vastaan, tiuskaisee ja ärjäisee,
mutta waiti on tyttönen ja tipahtelee raukan kynnöl. Woi
sinua jörriä! Mutta wihdoinpa kuitenkin tuntuu saarna-
miehen kurkku käywän kuivaksi ja karkeaksi, ja käyhdäänpäs
sitä kastamaan kammarin kaappiin; ja sitten taasen wirsi-
kirja kouraan ja laulamaan että pihtipielet wapisee. Miin
kuluu mieheltä päivä, kuluu wiikko, kunnes hän sunnun-
tain-aamulla kōmbittää tyttären kanssa kirkkoon, kōmbittää
noissa kääsyisjansä, patalaki päässä ja takinkaulus korke-
alla kenossa. Siellä hän nyt istuu Herran temppelisissä, suu
mytysä ja kulmakarwat kohotettuina ylös aina puoleen ot-

saan; siellä hän istuu, karautellen kurkkuaansa ihan huruskasten tavalla, istuu juhlallisena, wakaana ja totisena kuin wasta pufkittu sonni. Niin hän siellä kököttää kuin rajapyykki metsässä; mutta kas kun hän palaa kirkosta takaisin ja ehtii viimein kotonsa pihalle, niin tuiskuawalla wauhdilla, tultatuiskuawalla wauhdilla riennetään suoraan kohden kammarin kaappia taas; ja nytpä ukko ”maistaa että pohja paistaa”. Niin hartaasti naukkielee hän, jota kutsutaan maailman pylwääksi, niin kowassa kimmassa, niin kowassa kimmassa käyskelee täällä herännyt mies. Ja samoinpa luulisin käywän Simeonille myös, jos onni hänen pistäisi kerran Härkämäen puukenttiin. — Tosin on parempi henki wuotien kuluesssa tehnyt todenteolla ja ehtimiseen Simeonia kohtaan työtä, ehtimiseen, sitä ei taida kieltää, waikka hän usein on liikamääriinkin pyristellyt sielunsa siipiä. Niin, niin, mutta monessa kohdassa on hän taasen pelkkä maailman lapsi, yhtä suuri syntisäkki kuin minä ja moni muukin, ja tekee temppeja, missä ei auta muu kuin aika löylytyös. Ja nytpä hän oikein peewelin teposet teki. Totellen perfeleen kuiskausta, joi hän naamaansa kalliin kuorman eikä tuonut meille murenaakaan juhlahöystettä. Gmmh! hammastahan purra täytyy. No, no, hän saa vielä saaparollensa, saa että pirtti roikkaa”. Niin haasteli Zuhani, kurkistellen parwen reunalta alas; siita waipui hän takaisin wuoteellensa ja nukkui. Lepoon kaatuivat muutkin, ja makasivat he sileästi aina seuraawaan aamuun.

Mutta Simeonia ei kuulunut, ei usean yön ja päivän perästäkään. Duostahan weljille arvelua taasen, arvelua ja murhettakin, warsinkin koska Gerolta wihdoin kuuliwat hänen oikean tilansa. Sillä koska parin, kolmen päivän kuluttua Geron äkeä mieli oli vähän liewinnyt, antoi hän muristen ilmi kuinka Simeonin laita oli heidän palatesaan kaupungista. Oliwa hän useinkin haastellut joistakin pienistä, tuumankorkeista äijistä, jotka, niinkuin hän lausui, parweiliwat tuhansittain hänen ympärillään. Niin kertoili muristen ja hiljaa Gero, mutta kertomus muutti Simeonia kohtaan weljesten mielen. Synkeällä sydämellä läksi Zuhani etsimään kadonnutta weljeänsä, käyskeli awaralta ympäri metsiä, huudellen häntä nimeltä. Kohtasi hän

erään mäen alla Taula-Matin, joka, firwes kourassa, etsiskeli kääpiä ja paturimöhkäleitä, joilla jo olikin täyttännyt paitansa mahan ja powen. Matti kertoi, että hän menneenä yönä oli kuullut surfeata ääntä ja ruiikutusta kaukaa metsistä; ja tämä ääni oli hänen mielestänsä muistuttanut Simeonin ääntä. Tästäpä kipeä pistos Zuhaniin sydämeen, ja hän kiirehti kotiansa, muodattaen polttavia kyyneleitä welsensä onnettoman kohjalan tähden. Määrättiin nyt yleinen etsiminen ympäri metsiä. Jollaisen welskijistä tuli läheteä ulos yksin ja eri suuntaa kohden, ja hänen, joka palkaisen saawuttaisi, piti saattaa se kotia, astua ylös Impiwaaran wuorelle ja, puhaltain koiwutorwea, ilmoittaa asia muille. Toi nyt Gero torwensa kalpeasta pensastosta, koiwutorwensa ankaran, kahden kyynärän pituisen ja kauas kuuluvan, ja upotti sen yöksi sudentarhan solisewaan ojaan. Sillä, tehty jo kewäällä parhaana mäihän aikana, oli ämyri nyt kowin rawistunut ja kuiwa.

Warhain seuraavana aamuna läksivät he retkellensä. Impiwaaran pirtti oli se piste, josta kuusi miestä kuin sädettä pyörässä käwi kaikialle ulos. Alkoi nyt meteli, jossa huuto nieli huudon ja kaikui kaikua ajeli äärettömien metsien helmassa. Mutta yhä kauemmas poistui pauhu ja waltaisesti laajeni pyörö. Ja tämän pyörön sinä sait, jos seisitessäs Impiwaaran harjulla ja kuullessas huutoja etäällä ympärilläs, wedit wiivan huudosta huutoon. Niin samosivat he kaikialle, retkeilivät kufin suuntaansa kohden; ja ilma oli kirkas ja tyyni, lempeästi paistoi syyskuun aurinko. — Zuhani, huudellen huikeasti, asteli rystinällä mäkiä ylös ja alas. Mutta eipä ehtinyt hänen korwaansa kaiwaton ääni; ja puolipäiwä lähestyi. Wiimein kuitenkin, koska ei hänen kirkkunsä wäsynyt, waan lakkaamatta pauhasi kuin waskinen torwi, kuuli hän kummallisen, heikon ja kähään wastauksen. Ja ilmestyi ääni kuin kahden sammaleisen kallion winkalosta, muutaman korkean kuusen suojasta. Sinne kiirehti Zuhani ja löysi kadotetun miehen, löysi hänen armoitettawassa tilassa. Raimoittawana haamina, kädet ristissä, filmät pystyssä kuin ukulin filmät ja tukka ilmassa töyhtöisenä, istui hän tuuhean kuusen juurella. Siinä hän istui, huiskutellen ruu-

mistansa, ja hänen suustaan kuului hiljainen ja tärisevä wirrennuotin hyräilyä. Juhani rupefi häneltä kyselymään kuinka oli hänen laitansa, mutta saatuaan häneltä ainoastaan sekavia, kummallisia vastauksia, riensi hän wiipymättä kotia tuon kalliin löytönsä kanssa. Ja kun hän viimein oli saattanut welsensä pirttiin ja teljinnyt owen hänen jälkeensä, astui hän kohta ylös wuorelle, kourassa mahdawa torwi. Dyyneinä, kaukaisuudessa sinertävänä kiertyi hänen ympärillään metsäinen, awara maailma, ja laskeuwa aurinko lännen reunalta waleli kultaisella ruskollansa noita wanhoja, takkukarwaisia kuusia wuoren harjanteella. Ja ajetti Juhani huulillensa ankaran ämyrin, mutta ei tahtonut käydä; kuului pämpän ammoittawasta kidadista waan muutama käheä pihaus. Puhalsi hän kerran wielä, mutta ei kuitenkaan heltinyt heleätä ääntä. Silloin paisutti hän rintansa uudestaan, täytti sen ilmalla aina pohjaan asti, puhalsi kolmannen kerran, ja poskensa pullistuiwat hirmuiseksi, mutta nytpä koiwutorwi juhlallisella äänellä myshwähitkin ja kiljahi. Etäälle kohden kaikkia ilmoja kiiriskeli kaiku ja kohtapa kuului iloisia vastauksia idästä, lännestä pohjoisesta ja etelästä, kuului riutuen ja heikeästi sinimetsien ikuisen kaukaisuudesta hämärästä. — Meni tuota taasen hetki, meni kaksi ja kolme, ja rupestiwaat welsjet ilmaumaan kotonsa pihalle ja pihalta pirttiin yksi toisensa jäljessä. Wiimein seisoiwat he kaikki Simeonin ympärillä pirtissä, surkuttelewilla silmillä katsellen häntä, joka istui rahilla kuin huhkain ladon katolla ja pölisteli totisena takaisin heitä vastaan.

Juhani. Simeoni welsjemme!

Tuomas. Kuinka on laitas?

Timo. Tunnetkos minua? — Ei luotua sanaa. — Tunnetkos minua?

Simeoni. Tunnen kyllä.

Timo. Kutas minä olen?

Simeoni. Hä Jukolan Timo. Niin, enkö ma häntä tuntis?

Timo. Dikein! Minä olen Timo, sinun oma welsjes. — Hätä ei ole wielä suurin suuri, pojat.

Simeoni. Suuri ja hirmuinen on päivä, joka lähestyy, ja sen nimi on hävityksen kauhistus.

Aapo. Miksi ennustat niin?

Simeoni. Hän sanoi.

Juhani. Kuka?

Simeoni. Hän, hän, mun towerini matkalla.

Gero. Ja minäkö?

Simeoni. Et sinä, vaan se hirmu, joka on minua johdatellut. Di weljet! teille taidan kertoa asioita, jotka kohottawat karwanne pystyyn kuin vihaisen karjun harjasriivi. Mutta antakaas minulle ensin pieni ryyppy sydämeni vahvisteeksi; ja olkoon tämä viimeinen ryyppy, jonka nielaisen kirkustani alas.

Juhani. Otahan ryyppy, Jumalan luoma; katso tässä, mun armas weljeni.

Simeoni. Suurkiitos! — Nytpä tahdon koettaa kertoa mitä olen nähnyt ja kuullut, kertoa varoitteeksi meille kaikille. Kuulkaat: minä olen nähnyt hänen.

Juhani. Kenen ihmeen olet sinä nähnyt?

Simeoni. Itse päämestarin, itse Lusifeeruksen!

Aapo. Hänen näit vaan unissa tai mielenhoureessa, jonka saattoi matkaan väkewien ylellinen nautinto.

Simeoni. Hänen olen totisesti nähnyt.

Dimo. Minkä muotoinen hän oli?

Simeoni. Kuin tyhmyys itse, mutta kas kun ketunhäntä keikahtelikin siellä takana.

Dimo. Oliko hän suurikin?

Simeoni. Noin minun pituiseni, vaikka taisipa hän itsensä muuttaa miksi hän tahtoi. Ensiksi, kun hän ilmestyi, tuli hän tuulen puuskana kohinalla pensastoon, jossa istuin. Kuka se on? kysyin minä kiltaiisten; ”ystävä” hän vastasi, otti minua kädestä ja käski minua seuraamaan itseänsä. Minä seurasin häntä, koska en uskaltanut kysyä vastaan, vaan katsoin parhaaksi tehdä hänen tahtonsa. Ja nytpä waelsimme yhdesä kauan pitkin ohdakkeista, kivistä tietä; ja muuttuipa hän milloin miksikin. Välistä hyppeli hän edelläni pienenä, naukuvana kisanpoikasena, katsellen taakseen aiwan tyhmästi ja minua västen filmiä. Välistä taas kohosi hän hirmuisen pitkäksi mieheksi, ulettui

päänsä aina pilvien rajalle. Sieltä huusi hän minulle: "näetkös minun päätäni?" Minä, haastellen aina hänen mielikSENSÄ, ihmettelin pituuttansa suuresti ja sanoin, että filmäni tuskin eroitti hänen haarojansakaan. Silloin weti hän suunsa suureen, riemulliseen nauruun ja katseli minua tarkasti. Sitten teki hän vielä monta muutakin temppua, ja talutti minun viimein ylös korkealle vuorelle; siellä kumartui hän eteeni ja sanoi "astuppas selkääni". Minä kauhistuin, mutta en uskaltanut kynsiä vastaan, waan kiipefin stewästi hänen niskansa ylös. Kysyhin häneltä kuitenkin: mihinkäs nyt mennään? ja hän wastasi: "ylöspäin mennään". Sitten rupefi hän kowin puhkaamaan, hikoomaan ja ruumistansa kiertelemään, ja minä poloinen hänen seljäsänsä kiikahdelin sinne, tänne, ehtimiseen, ikäänkuin muutama päivä sitten Hämeenlinnan torilla marakatti koiran seljäsä. Mutta viimein puhkesi katki kirjawaa siipeä hänen hartioistansa ulos ja muutamaman kerran hän niitä heilautti, ja nytpä rupesimme wilkkaistamaan ylös korkeuteen, kohden kuuta, joka hohhti meidän päällämme kuin waski-ammeen pohja. Sinnepä sinkaistiin, ja pyörryttävään sywyYTEEN jäi meiltä matoinen maa. Ehdittiin tuosta viimein kuuhun, joka, niinkuin sokea-eno kertoili, on suuri, ympyrjäinen ja loistawa kallio-saari ilmasa, ja näinpä siellä ihmeitä ja kummia, ihmeitä ja kummia! Ah, eihän woi niitä kertoa syntinen kieli!

Duomas. Tee se woiemiesi mukaan.

Suhani. Woiemiesi mukaan, weleni, waikk'ei niinkuin waatifi aineen ankaruus.

Simeoni. Koettaa tahdon. — Niin, kuuhun tulitiin, ja wei minun saatana sen viimeiselle reunalle, korkealle kuffulalle, jossa seisoi torni vielä korkeampi, rakettu nahasta, saapasnahasta. Ylös torniin me astuimme, hän edellä ja minä hänen jäljessään, ja kauanpa astelimme pitkin ympärisingertäviä rappuja. Populta seisoiimme saapasnahka-tornin viimeisessä huipussa, josta näin montakin maata ja merta, näin suuria kaupungeita ja ihmeellisiä rakennuksia kaukaisuudessa allamme. Koheninpa nyhkäistä saatanaa kylkeen, kysyhen häneltä: mikä on tuo, joka nähtyy tuolla allamme sywyYDESSÄ? Diuskaiisten ja katsahtaen kar-

meästi puoleeni vastasi hän: "sakramenttu, poika! mitä on minun tekemistä sinun kanssas? Mutta siellähän on maailma, josta läksimme. Katsele ja tutkistele". Niin hän sanoi, ja minä nyt, huoaten, rupefin wifusti katselemaan ja tutkistelemaan; ja näinpä kaiken maailman piirin, näin Enklannin waltakunnan, Turkinmaan, Pariisin kaupungin ja Amerikan waltakunnan. Sitten näin minä Fonturkin nousewan ja kauheasti häwittäwän kaikki; ja hänen jäljessään asteli se suuri sarwipää Mammona, ajellen ihmishuonon maan-äärestä maan-ääreen kuin susi lammaislaumaa. Niin hän ajeli ja kaahasi, ja kuristi lopulta koko maailman ja Amerikan waltakunnan. Tämän näin ja kysyin taasen saatanalta, nyhkäisten häntä kylkeen: onko siis nyt häwitetty maailma, josta minä olin kotoisin? Tuikeasti vastasi hän: "sakramenttu, poika! mitä on minun tekemistä sinun kanssas? Mutta onhan tämä ennustus pian tapahtuwasta asiasta. Katsele ja tutkistele". Ja, huoaten sywään, minä katselin ja tutkistelin. Mutta uskalsinpa kysyä kerran wielä: koska on tämä tapahtuwa? Pahasti rämähtäen vastasi hän taasen: "se tapahtuu juuri niin pian kuin nämät kaikki nahkaiesta torwea ilmestyy meille läpi seinän, juuri tähän etehemme". Ja nyt wihelsi hän kerran ja pitkään. Mutta ah jos kertoa voisin!

Juhani. Se tee, jos suinkin jaksat. Voi mitä ihmeitä ja kummia olet nähnyt! Tämä jotain ennustaa, ja kaiketi on tuhomme, Jumalan rangaistus tulossa päällemme, ellei juuri maailman loppu. Onkos tämä laitaa: käysetkö perkeleen kanssa kuussa?

Simeoni. Ja nahkatornissa!

Juhani. Nahkatornissa. Onkos tämä laitaa?

Timo. Saapasnahka-tornissa!

Juhani. Niin, saapasnahka-tornissa. Ah! Mutta kerro meille kaikki; sillä waikea tunnenkin wäristyksii seljäsäni, taitaa kuitenkin tämä louhiminen tehdä hywääkin syntiselle sydämelleni, joka on niin paatunut, niin jäykkä, että sattuu siihen tuskin muu kuin helwetin halkonuija tai taitwaan tuliwasara. Anna jyristä ja sataa, weljeni, anna sataa waikea korppejooneja; sitähän me tarwitsemme. Niin, mitä tapahtui sitten?

Simeoni. Siis kuulkaat, kuulkaat! Kimeästi saatana vihelsi, ja tulipas, niinkuin hän oli sanonut, kaksi nahkapiippua, kaksi hirmuista torvea touwaten läpi seinän. Rupešivat ne kauheasti huutamaan ja kiljumaan, kuin wililityt jalopeurat, rupešivat ammentamaan fidoistansa sawua, piin haisua ja tulikiiven kaasua. Ja pian me kowin yskimään, niin saatana kuin minäin, yskimään, köhisemään ja pitelemään korvistamme, koska ne kaksi peloittavaa pämpää möräsi. Ja yhä tuikeni ääni, ja torni wapiši, ankara saapasnahka-torni wapiši ja kufistui wiimein ryskellä ja jytinällä, ja me tuossa seurajimme sen kaatuesša, kätkettyinä nahkawiihujen rykelmään. Mihin saatana joutui, sitä en tiedä, mutta ylisnikoin kuukuilin minä aina alaspäin, alas kalliolta, alas kuun wiimeiseltä reunalta, ja rupešin nyt putoomaan maata kohden parin kynnärän leweällä nahan kappaleella. Mutta nahka, kuusta kotoišin ollen, kuuhun weti, minä taas, maasta kotoišin, kohden maata wedin; niin sanottiin; ja koska ruumiini paino woitti nahkawiihun kohotuksen, niin kuljinpa alaspäin, waikka witkalleen, ikäänkuin purjehtien wanhan wariksen seljässä. Onnekseni kaikki; sillä ilman tätä nahkapaattiani, ismalaiwaani, olisinpa pudonnut kuin rapasäkki mäskiksi maahan, koska en lewännytkään enään saatanan siipien nojalla. Mutta hiljaa, hiljaa nyt seilailin kohden rakasta maa-kotoani taas, ja laskeuduin wiimein erään kuusen juurelle lähelle paikkaa, josta olin lähtenyt saatanan kanssa matkaan. Vielä pitelin kourisiani nahkalewyä, johon nyt huomasin kirjoitetuksi punaisilla kirjaimilla seuraawalla tawalla: ”Zufolan weljeksille tämä, ja terveisiä täysin kourin! Mutta koska ylhäällä pilwen juuresša on näkywä tulinen merkki, tai niinkuin hehkuwa kotkanhäntä, niin katso: loppu on läsnä hamaan siihen päiwään saakka koska tämä tapahtuwa on. Annettu saapasnahka-tornista melkein wiimeisenä päiwänä ja luultawasti wuotena totifesti ihan wiimeisenä”. Miin seisoi luettawana nahkataulusša, jonka nyt hellitin kädestäni, ja taas rupeši hän sinkoilemaan ylös kuuhun. — Siinä matkani synkeä ja totinen toši.

Suhani. Ihmeellistä, merkkillistä ja hirmuista yhtä aikaa.

Dimo. Mutta oletpa kuitenkin oppinut lufemaan näillä harharetkillä.

Simeoni. Älä luule. Olenpa yhtä typerä kuin ennenkin.

Dimo. Ehkä taidat konstin ja koukun. Koetappas; tässä on aapiskirjani.

Simeoni. Miin, mitä vielä. Onpa niinkuin katselisin ryssään tai hebrean kieltä. Silloin hengen waitufuksesta tiesin paljon, joka nyt on edessäni pimeää, ja olenpa jälleen sama ihmisraukka, sama syntinen, suuri syntinen. Ja pääni käy pyörään, sillä se päivä on tullut! Pääni käy pyörään, sillä silmäni owat nähneet itse Lusifeeruksen. Ai, ai, kuinka karwainen se oli!

Juhani. Voi meitä poika-parvoja, woi!

Simeoni. Tuhannen kertaa woi! Pääni pyörii, pyörii! Minä olen nähnyt Lusifeeruksen. Se pyörii!

Juhani. Rukoile Sumalaa, weljeni, rukoile Sumalaa!

Simeoni. Rukoillaan kaikki yhdessä! — Minä olen nähnyt Lusifeeruksen karwaisen woiman! — Rukoillaan kaikki!

Dimo. No, jos niin tarwitaan. Mitfi emme rukoilisi?

Juhani. Surkeatahan tämä on, ah, woi!

Dimo. Älä ite, Juhani.

Juhani. Itkisinpä werta jos taitaisin; sillä olemehan eläneet kuin Koivankuonolaiset, juoneet wiinaa kuin Mahometit ja Turkkilaiset. Mutta nyt siitä tulfoon luku laulun perästä, elämä toisenmoinen, muutoin lankee pian päällemme taiwaan hirmuinen wiha kuin raskas Tunturinwuori, ja painaa meidät helwettiin alas. Jaa, jaa, poikia on waroitettu ennustuksilla ja ihmeillä, ja wartokaamme pahinta peeweliä, ellemme ajoissa ota merkeistä waaria.

Lauri. Pahinta kyllä meidän wartoa tulee; sillä onpa minullakin jotain ferrottawaa. Kuulkaat! Koska teidän heittäisjänne kiekkoa aholla, käyskelin metsässä, haesfellen kalupuita talon tarpeeksi, näin minä ihmeellistä unta, ma'atesjani tuolla kankaalla. Katselinpa niinkuin korkean hongan latwasta kuinka hurjasti löitte kurraa täällä aholla

pitkin tuoreita härjänvuotia. Ja arvatkaas kenen kanssa. Weikkoiset, oman, kiivaan prowastimme kanssa läimäyttelitte. Mutta kuinka kävi? Huomasi viimein prowasti, ettei kiekko ollutkaan tavallinen kiekko, vaan punakantinen aapiskirja. Siitä suuttui hän hirveästi ja, heiluttaen miekallansa, huusi korkealla äänellä: ”iijaa, iijaa!” ja kohta lähestyi peloittava hirmumyrsky, joka teidät wiskasi ruumina ylös ilmaan tuulien haltuun. Niin uneksuin, ja jotakin merkitsee tämä uni.

Juhani. Merkitsee totisesti, ennustaa meille tässä jotain helvetin polskaa; sitä ei tarvitse epäillä. Kahdelta haaralta on meitä varoitettu, ja ellemme nyt ota waaria, niin tulta, pikiä ja pieniä kiviä vielä sataa päällemme, kuin tapahtui ennen Sodomian ja Gomorran kaupungeille.

Napo. Olkaamme kuitenkin liioin kauhistumatta.

Tuomas. En wisstin pääätä kuinka on, mutta kaikki mitä Simeoni on nähnyt, on kenties kotoisin pohmelaisen aivoista waan.

Juhani. Mitäs puhut, mies? Teetkö tyhjäksi taiwaan tärkeää tointa?

Dimo. Mä haastele wastoin Jumalan töitä ja ihmisiä.

Simeoni. Ah! kuussa olen käynyt ja nähnyt Luksiferuksen, josta sieluni on nyt pelossansa kowin. Woi minua, ja woi meitä kaikkia!

Tuomas. Surkeus suuri! Mutta ota vielä yksi ryyppy ja mene sitten ma'ata.

Simeoni. Niin, mitähän tuo tekis?

Dimo. Ei ole wiinaa enään.

Tuomas. Se on ero asiassa.

Simeoni. Kiitos Herran, että loppui se kerran, se wiinamyrry. Ja älköön nyt enään tulko huulilleni pisaaraakaan tätä juomaa, sen lupaan ja wannon.

Juhani. Kivottu olkoon tämä helvetinsahhti!

Dimo. Wähän pahastipa teimme, kun rupesimme keitteleemään tätä juoma-ainetta.

Napo. Kenen tahdosta tapahtui tämä? Wastatkaat minua, Juhani ja Dimo.

Juhani. Onpa wiina sinullentkin maistanut, wel-

jeni, on tosin. Ja toiseksi, niin tehty on tehty, eikä saata sitä enään takaisin ruiutus ja marina. Niin, niin, mikä on mennyt, se on suden suussa; mutta olkoon tästälähin toinen laji. — Nyt ojal! ja kirvespohjallani nuijin tuhanteen myttyyn tuon pahalaisen waskihärjän, tuon kivotun wiinapannun, ja kölsän hajotan kuin harakan-pesän.

Simeoni. Tee se, weljeni, ja taiwas riemuitsee.

Juhani. Minä teen sen.

Napo. Miksi häwittäisimme kaluja ja kappaleita, joita taidamme kunniallisesti myydä?

Juhani. Mutta katso tätä paikkaa: mies, jolle myysin pannuni, mitä rakentelis hän sillä, minkälaista terweyden wettä? Samaa sorttia, samaa sorttia, samaa helwetin asian-ajajaa, joka on jo syösnyt meidät itse aina kadotuksen partaalle, ja samaan kurjuuteen saattaisin myös monen muun tämän pannuni kautta. Mutta siitä synnistä tahdon olla kaukana, tullessani viimein Herran tuomiolle. — Niin, nyt pannu myttyyn ja kölsä nurin!

Napo. Myykäämme se kruunulle, joka mynttää siitä rahoja.

Juhani. Kyllä siitä klopoja heltii waikka sen myttyynkin mynttään. Tässä on kirweeni; ota kirwees sinä myös, Dimo, ja käy kanssani sudentarhaan. Mutta huomenna, koska on sunnuntai, lähdemme kirkkoon. Kirkkoon lähdemme, konttien rukoilemaan tuon kurjan, ainoan ja kuolemattoman sielumme edestä, joka on jo kyllä tarpeellista. Kirkkoon joka mies, muutoin meitä saatana leiwoittaa. — Sudentarhaan, Dimo!

Mas ojal! nyt astuivat Juhani ja Dimo, runtoivat pian wiinapannun ihan muodottomaksi kappaleeksi ja häwittivät kölsän. Mutta yön lepäsivät he syöwimmässä unessa, heräsivät warhain seuraavana aamuna ja rupestivat itsiänsä warustelemaan kirkkoon. Läksivät he matkaan: Napolla kainalossa heidän isänsä wanha wirsikirja, Simeonilla ”Guutawa-ääni”, mutta, punakansinen aapiainen kourassa, astelivat Juhani ja Dimo. Ja kulleisjansa haastelivat he seuraawalla tavalla.

Simeoni. Kas, jota lähemmäs Herran temppeliä astun, niin tyyntyy mieleni myrsky yhä enemmän ja enem-

min ja sydämeni wilvoittuu. Ah! hurskasten retkillähän käystelee wiisas mies, mutta synnin loassa täällä rypee tyhmyys ja sokeus. Voi! koska taakseni katsahdan, niin hirweäksi helwetiksi, jonka ympäri wiinan siniset liekit kiertele, kuwastuu mieleeni tuo onneton kaupunkimaita.

Timo. Sentähden älä, weljeni, tee enään koskaan niin. Minä rukoilen sinua. Onkos tämä laitaa? Pin-nata naamaansa kallista trahtööri-wiinaa yöt ja päivät, yöt ja päivät, ja juoda vielä makumaria kuin suuret her-rat. No, noh, tämä älköön olko nuhde, waan weljellinen waroitus.

Simeoni. Minä pahoin tein, ja pahoin teimme kaikki, käydesämme wiinan keittoon ja naukkimiseen. Mutta nyt, päättäkäämme yhteisesti heittää ainiaaksi tämä juoma, joka eläimeksi muuttaa ihmislapsen.

Suhani. Wallan fiaksi, wieläpä alhaisemmafikin röhtielewää harjasnistakaa saattaa se aina miehenä lopulta. Sentähden tässä nyt puristamme wiinan kanssa lujasti jää-hyväiskättä ja pyydämme hänen lähtemään meistä kuufsi päiväksi Herran nimeen. Niin Apo, nyt kerro meille ta-rina siasta lammikossa, jonka kerran kuulumme sokea-enon suusta; kerro se meille tässä käydesämme.

Apo. Teen sen mielistikin. Oi! antakoon se meille aina tuikeamman inhon tuota tuomitua meteliwettä kohta.

Sutteliya Apo heille seuraawan:

Oli sunnuntai-aamu; lokalammikossa kesä-auringon hoh-teesä röhditteli sika, katsellen kansaa, joka kulki hänen ohit-sensa kirkkoon. Kadehtiwalla, kiwistäwällä sydämellä kat-seli se ihmisen jaloa, kaunista muotoa, muistellen omaa harjastettua haamuansa. Wieläpä säteili muutaman ohit-käywän otsalta niin ankara loiste, että sian katsanto siitä hämmästyen ammahti takaisin; ja kowin se oli wihoissaan Jumalalle, joka ei myös häntä ollut ihmiseksi luonut. Koska se viimein oli kylliksi nupisnut ja närisnyt, oikaisi se koi-pensa, unniesti pienet kyynysilmänsä ja nukkui. Mutta koska se hetken päästä heräsi, makasi sen wieresessä kump-pani, eräs juomari, joka päisään oli kiirahthanut lammik-koon alas, ja oli nyt tukahtumaisillansa lokaan. Sika huo-masi hänen waaransa, armahti häntä ja, istien toraham-

paansa miehen kaulukseen, kiskoï hänen ylös kiviwalkealle maalle. Mutta tuon armotyön tehtyänsä, se katseli miestä hetken, irvistä pahasti ja lausui: ”sinä kurja mies, onhan muutos niin ruma, etten kauemmin ikene katsella”. Niin sika lausui, läksi hänestä röyhkien pois ja rupeï tonkimaan maata.

Suhani. Diivallinen tarina. — Mutta tuota kohden ilmaa on Sukolan talo, ja hyvä että tiemme kulkee kaukaa sen ohji; sillä musertuispa sydämemme nähdesämme entisen kodon. Hyvä myös, että jää meistä kauas Toukolan kylä ja vihatoverimme siellä. Kas kun pelkään että, jos heitä kohtaaisimme ja he näyttäisivät meille pienekin irvistyksen, minä kohta karkaisin heidän kurkkuunsa kuin kissa. Enpä ole vielä unohtanut lölytystä, jonka heiltä sain, enkä lupaustani hirveästä kostosta.

Tuomas. Ei ole mennyt minunkaan muistostani taksi asiaa.

Simeoni. Meidän tulee anteeksi antaa ja unohtaa.

Suhani. Olkoon menneeksi: jos nöyrytyvät he ja tulevat minulta anteeksi rukoilemaan, todistaen pahoin tehneensä, silloin kernaastikin unohdan kaikki, liikistämpä heidän kanssaan vielä kypälääkin, silmät kyyneleissä. Mutta niinkauan kuin eivät mieli taipua tähän, waan päinvastoin minua hammastawat lakkaamatta, niin purenpa hammasista minäkin, puren että kipenöitsee.

Näin haastellessaan keskenänsä, lähestyivät he Tamiston taloa. Siinä seisoi pihalla paljon kansaa, miehiä ja naisia, ja kauas kuului eräs ääni, joka räknäili: ”ensimmäinen, toinen, kolmas kerta”, ja kyseli: ”eikös kukaan enemmän lisää?” Oli se ryöstöhuuto-kauppa, jota itse nimismies käytteli, istuen lähellä porrasta pienen pöydän ääressä ja kirjoitellen kirjaansa ostajien nimet ja tawarojen hinnat; ja oli nyt par’aikaa menemässä talon ammuwa karja. Kowin kummastuen seisoiwat weljekset, arwellen miksi sunnuntaina tällaista tointa käytettiin. Mutta oliwatpa he erehtyneet lukiessaan wiikkonsa päiviä Impiwaeran sydänmaassa humalan humussa, joka wauhdilla wie eteenpäin miehen ajan. Maanantai ja puhdas arkio oli tämä päivä, jota weljekset oliwat pitäneet sunnuntaina ja jona oliwat lähteneet astelemaan kirkkoon, kirjat kourissa.

Katselivat he ympärillensä, nähdäkseen Ryöstiä, uskollista ystävänsä. Mutta hän ei ollut tässä, hän käyskeli kaukana pellolla, käyskeli tuijoitellen totisesti maahan ja mietiskellen itseksensä. Kysyipä viimein Suhani muutamalta mieheltä, joka seisoi heitä lähinnä, kuinka yhteistä huutokauppaa uskallettiin pitää sunnuntaina, Herran pyhäänä sapattina. Kulowalkeana silloin nauru ja tirstuna juoksi miehestä mieheen ympäri kaiken kansan, ja nytpä arvasivat weljekset asian oikean laidan. Allistyneinä, äänettöminä ja punehtuen seisoiwat he kauan, kuullessen ihmisten naurua ja pilkkaa. Läheni heitä myös joukko Toukolan poikia, kysyivät heiltä ivaten Impivaaran uudesta uskosta, sen kalenterista ja miksi kutsuttiin heidän almanaksaan tämän wiikon kahdeksas päivä. Tuota kuultelivat weljekset, ja äkisti loimahti heidän wihansa tuimaan tuleen, ja myrsky oli walloillansa. Kuin irtipäästetyt kahlekoivat karkasivat he kiljunalla Toukolaisten päälle, ja pelottawa tappelus nousi nyt Tammiston pihalla.

Simeoni ei tuohon leikkiin mielinyt sekaantua, waan oli hänen haltuunsa heitetty kaikkein kirjat, joita hän lujasti hallitsi kourisjansa ja katseli tuskallisella muodolla, surkeasti lewottomalla filmällä tuiman taistelun waiheita. Mutta nähtyänsä Napon kowassa ahdistuksessa kolmen rotewan Toukolaisen kourissa, nähtyänsä kipeällä sydämellä kuinka kurja weljensä kelmeni ja kuinka hänen katsantonsa jo tuijoitteli tynsästi kohden puitten latvoja, kun iskuja, säkänditfewiä iskuja sateli joka haaralta, silloin asetti Simeoni kirjat kädestänsä kiville siihen lähelle, kiirehti autamaan Napoa ja katosi pian tappeluksen hurjiin laineisiin.

Toimitusmies ensin kyllä koetti estää tämän wihaisen tulwan paisumista, mutta huomaittuaan ei tässä mitään woivansa matkaansaattaa, siirtyi hän ajoissa syrjään ja katseli ihmeeksenä weljesten ääretöntä woimaa. Ja woimaa niin wäkiwaltaista, sen käytännöissä niin tuulispään tapaista wauhtia eivät olleet weljekset ennen koskaan wielä osoittaneet. Kauan ja salassa kytewä kostontunne sai wihdoin tuulta, ja kaswoi siitä tulinen, kauhistawa myrsky; ja werraton oli hälinä ja pauhu. Kalweina ja wapifewina pakeniwat naiset taistelopaikasta, mikä sylissään kantaen,

mikä taluttaen kädessä pientä, peljästynttä lapsukaisista. Wirnapäisinä talon naudat, niin uhkea sonni kuin waka-
wat lehmät, juoksivat tuonne, tänne, ja ympäri kaikui huuto,
möry ja poru, kun Sukolan weljekset löivät ja kun Dou-
kolaiset löivät heitä vastaan, Doukolaiset ja heidän monta
yhtäväänsä. Juhani, purren hammaista ja wallan tuhan-
karwaisena kaswoiltansa, huhtoi woimallisesti wihamiestensä
joukkoon, huhtoi oikealle, wasemmalle, ja leukansa longah-
teli wihan kiukusta. Mutta kuin kallio, niin rynkäsi esiin
hartewa Tuomas, ja mihin raskas nyrkkinsä iski, siihen
kaatui aina mies, kaatui kaksikin yhdellä iskulla. Nähtiin
sillä tapahtuwan, että kun hän yhtä löi, tämä kaatui wauh-
dilla niin tuimalla, jotta kaatuesjaan toisenkin miehen ku-
mosi, joka seijoi hänen wieresjäsä. Timo läimäytteli kuin
uros hirjstösjäsä läimäyttelee kirweellänsä; ja kauas kuumoit-
tivat hänen ruskeat, karheat, wihasta hohtawat postkensa.
Miehenwastusta ei puuttunut Geroltakaan tässä kahakassa.
Muiden jalkoihin hän tosin tiirahteli usein, mutta ainapa
hän jälleen pian pinnisteli itsensä ylös miesröykkiön alta,
ja iskuja lenteli hänestä taasen kuin ampauksia ympäripyö-
rivästä raketista. Kurjimmin kaitista riehui Lauri; hän
löi ja temmelsi kalweana kuin murhan=enkeli, ja kaikki hä-
nen edestänsä pakeni tai murtui.

Kauhistuen katseliwat ihmiset tätä kamppausta. Kait-
fiällä näkyi kamoittawan kalweita kaswoja, hirweästi huo-
kuwia sieraimia, tuolla werisiä naamoja, täällä multaisia
kuonoja. Katso wihan synkeätä liekkiä heidän filmisjäsän,
joka rynkää waan kiukunsa maalia kohden, huolimatta
waikka sataisi vastaan tulta ja tulikiweä. Tämän kaiten he
näkiwät, ja kuuliwat parinan ja ähellyksen niin hirmuisen
kuin susijoukon murhaawasti tapellessa syys-yön pimeäsä
metsäsä.

Niin oteltiin Tammiston pihalla, ja tuimemmafi yhä
waan ottelo kiihtyi. Makasi jo tuolla mies, makasi jo tääl-
läkin, wuodattaen werta hietaiselle tanterelle. Maata jo
kasteli weljestenkin mustanpunainen weri; sillä Doukolaiset
jo iskeiliwät puukoillansa; mutta puukkoja ei nyt riippu-
nutkaan weljesten wöillä, koska he oliwat retkellä pyhään
temppeeliin. Nyt, koska he huomasiwät kuuman werensä

juoksewan, sieppasivat he teloja mäeltä aseiksenä, teloja, karankoja, tai muršivat seipäitä lähimmistä aidoista ja karasivat willittyinä päin; pian kuitenkin kohtasivat he samankaltaisia aseita vihollistensa puolelta; ja rupešivat nyt seipäät ja kanget räiskynällä loiskeilemaan ympäri miehen päitä. Ja näyttipä aina vielä epätietoisesti ken tässä voittaisi, ken taipuisi tappiolle. Weljekset, waikka he jaloistikin taistelivat, taistelivat kuitenkin monilukuisen vihollisen kansa; ja ankarasti, wimmatuſti lyötiin heitä vastaan.

Mutta läheſtyi silloin tappelufenttää mies, joka heti saattoi waa'an painumaan Sukolaisten puolelle. Läheſtyi pellolta, juosten, karaten ja pahasti mölisten, Dammiston juurewa Ryöſti. Tykewä seiwäs kourassa, hän kirmaſi esiin kauhistuksen harmaankalweana haamuna, tuffa pyrstönä pystysä kuin peikon; ja iski hän kuin leimaus Doukolaisen selkään, saattaen häiriön heidän joukkoonsa, mutta weljesten into kiihtyi. Mölisten ja pybritellen silmiänsä löi hän peloittawaſti, löi kuin mieletön, hullu mies; piekšivät taasen weljekset toiselta puolelta, piekšivät kahdenkertaisesti, ja hurjasti pakenivat viholliset viimein, ne, joita ei vielä seiwäs ollut maahan kaatanut.

Pois nyt rienšivät weljeksetkin, läkšivät juoksemaan kohden kotoansa, huutain Ryöſtiä seuraansa. Mutta Ryöſti ei kuullut heidän käskysänsä, waan pihalla raiwoſi hän lakkaamatta, firkkui, ärhenteli, ja kamoittawa oli hänen muotonsa. Mutta weljekset kiitivät jo kujan kiuwalla, sawuawalla tiellä; ja koska he ehtivät pienelle sillalle peltojen välissä, kuuliwat he jäljessään Ryöſtin äänen. He seisahduiwat, katsoen taakseen, ja näkiwät hurjan miehen, seiwäs olalla, heitä läheſtywän juosten, mölisten ja heilutellen kättänsä ilmaſsa; ja pian seisoi heidän edessään hirmuinen Ryöſti. Hän hikoili, puuskutti ja uhosta ja wimmasta tuijoittelivat ristiin hänen harreat silmänsä. Et ymmärtänyt hänen sekamelskaista puhettansa, jossa usein kuului korkea ja keſtäwä huuto: ”älämölöö, ai älämölöö!” Weljekset rukoiliwat häntä käymään heidän kansansa Impiwaaraan eikä lähtemään takaisin tuonne susien kitaan, mutta hän seisoi yhä waan paikallansa, jupisten itseksään ja tuijoitellen.

Äkistipä katsahti hän kiivaasti weljeksiin ja lausui: ”menkää kotia nyt!” niin lausui hän ja kääntyi heistä pois. Ympäri kääntyivät myös weljekset ja siirtyivät vastapäiseen suuntaan. Mutta hetken päästä kaikui kerran vielä Ryöstin sakea ääni, ja weljekset, katsoen taakseen, näkivät miehen seisovan kujalla, rawistellen kättänsä ja päätänsä, ja kuuliwat hänen taasen huutawan korkealla äänellä: ”menkää kotia nyt!” Siitä rienji hän pois samaa tietä, jota oli tullut, ja pois metsäpirttiinsä riensiwät myös weljekset, monella heistä päässä korkea kuhmo ja käsiwarressa wertatihuwa haawa. Katsoen kankeasti eteenpä asteliwat he tuimalla wauhilla, aatoksissaan kuoleman jäädyttävä synkeys. — Niin loppui tappelus Tammiston kartanolla, josta moni kannettiin pyörtyneenä pois, ja moni oli saanut haavan, joka ainiaaksi hänen merkitji.

Vhdestoista Luku.

On ilta samana päivänä, jona niin kiukkuisesti Tammistossa oteltiin. Pirtissään istuvat weljekset, he ovat weibelleet ja sitoneet haarvojansa niinkuin parhaiten on käynyt. He istuvat, sydämissä pimeä, ijankaikkinen yö, ja alas permantoon on teroitettu heidän katsantonsa, wimmaa täynnä. He muistelewat mitä ovat tehneet, tietävät mikä rangaistus heitä uhkaa; he mietiskelewät onnetonta, toivotonta tilaansa, ja peloittawa on äänettömyys huoneessa. Wiimeinpä kuitenkin saattoi Simeoni matkaan seuraawan kanssapuheen.

Simeoni. Weljet, weljet! sanokaat yffi sana. Mitä on meidän tekeminen päästäksemme kruunun kynsistä.

Uapo. Ah! ei ole meillä enään pelastuksen keinoa tästä ahdingosta, ei tämän taiwaan alla.

Suhani. Kiikissä olemme, kiikissä! Kaikki on mennyt, kaikki onni ja toivo!

Tuomas. Peijakas meidät perii, perii ilman armoa; siis ottakaamme, filmät ummeessa, vastaan mitä olemme ansainneet. Kruunun käskyläistä häiritfimme keskellä

tuliä tointansa, ja tämä paikka on kova; miehiä löimme kenties raajarikoiksi, joka paikka on vieläkin kovempi. Koh, ehtä nytäisimme vielä! joltain henki-kultaisenkin pois, ja sittenpä kaikki hyvä; tallella olemme ja syömme kruunun surutonta leipää.

Simeoni. Voi meitä poloisia poikia!

Timo. Poloisia Jukolan poikia! Ja seitsemän kappaletta! Mitäs tehdään nyt?

Lauri. Kyllä tiedän mitä teen.

Juhani. Minä myös. Veitsi kurkkuun joka miehen!

Timo. Mä helsingissä!

Juhani. Puukkoni, firkasteräinen puukkoni! Verta lasken että lainehtii!

Aapo. Juhani!

Juhani. Suostoon yhdeksi ainoaksi lammitoksi weri seitsemästä miehestä ja uppoutkaamme sitten yhdesä punaiseen mereen, kuin upposi ennen koko wanhatestamentin kansa! Missä on wisapäinen puukkoni, kaiken, kaiken so-wintomies?

Aapo. Malta mieles!

Juhani. Pois tieltäni sinä ja pois tämä kivottu elämä! Puukko!

Simeoni. Hillittäämme häntä!

Aapo. Tänne, weljet!

Juhani. Pois tieltä!

Tuomas. Koreasti, poika!

Juhani. Hellitä, Tuomas weljeni!

Tuomas. Sinä istut koreasti!

Juhani. Mitä maksaa nyt enään koreus, kun kaikki on mennyt? Mielitkö ottaa koreasti vastaan neljäkymmentä paria tuoreita raippawitsoja?

Tuomas. En mieli.

Juhani. Mutta mitä?

Tuomas. Menen hirteen, mutta sitten wasta.

Juhani. Tehkäämme paikalla se, joka kerran on tehtävä.

Tuomas. Tuumikaamme.

Juhani. Hahaa! kaikki on turha.

Tuomas. Eh'ei juuri vielä!

Juhani. Lain hansikat wartoo meitä.

Simeoni. Suomesta pois, paimeniksi Inferinmaalle!

Timo. Tai portinwartijoiksi Pietarin kaupunkiin.

Aapo. Kovin vähäpätöiset keinot.

Gero. Merelle wesiä wiiltämään kuin uhkea enomme ennen! Jos siirrymme kerran Suomen rannalta, olemme kruunun kourista wapaat, ja koetamme kohden Engelsman-
nia; hänenpä laiwansa mastossa maksaa mies.

Aapo. Sitä neuwoa kāskee wähän perustella.

Tuomas. Olispa tuo ehkä jotain, mutta muista-
faat: ennenkuin ehdimme Suomen rantaan, niin onpa kai-
feti kourisamme kruunun fihlakalut.

Timo. Ohhoo! jos heltimmekin eheillä nahoilla
Suomesta, niin koskapa olisimme Englannissa? Onpa
sinne miljuunia ja tuhannen miljuuniakin peninkulmia.
Ohhoo!

Aapo. Mutta kuulkaas sananen: Ruwetkaamme su-
den omaksi kansaksi, niin vähänpä tarvitsee meidän peljätä
hänen hampaitansa. Sotawäkeen marssikaamme wärwinkiä
ottamaan muutamaksi wuodeksi. Ah! tämä keino on jyr-
keä, mutta ehkä paras tässä tilakassa. Niin, lähtekäämme
Heinolan kuuluisaan ja hirweän suureen pataljooniin, joka
Parolan nummella kesäkaudet äkseeraa ja rikeeraa. Tätä
pykälää woimme harkita, muistaen, että kruunu pitää poi-
kiansa puolta.

Juhani. Minä pelkään, että, weli weikkoseni, kēsjit
nyt oikean keinon. Kasarmi on pelastanut tiikistä monta
hurjapäätä poikaa ennenkin. Muistelkaamme esimerkiksi Ka-
rilan renkiä, jolle, suurikelmille, kerran pisti päähän ropfia
isäntäänsä vähän selkään, ja siitäpä olis käynyt pojalle pa-
hoin, mutta kas kun oli junkkarilla ätkkipikään niskassa
harmaa takki, ja tämähän pelasti miehensä. — Olkoon
menneeksi! Kohden kasarmia marssikaamme! Sotaan kuoli
isämme setä, Ryrön sotaan, jossa wiisshyltäinen hirsi weressä
uiskenteli; sotaan kuoli myös oma setämme, kaatui meren
rannalle Pohjanmaalla; niin on tässä käynyt monen muun
setä heimolaisen että naapurin, ja samoin taidamme kaa-
tua mekin, kaatua hurstkaina sankareina. Kuolemassa on
parempi, taiwaassa on parempi olla kuin täällä ihmispe-

tojen keskellä. Täytyy itkeä. Niin, siellä on parempi kuin täällä. Dojah! paljon parempi.

Tomas. Weljeni, näin saatat meidät kaikki pu-
sertamaan kynneleitä.

Simeoni. Herra, katso puoleemme ja anna armon
aurinko paistaa!

Niin loppui heidän kanssapuheensa itkuun, yleiseen,
hyrskywään itkuun; kuiwana ei pysynyt yhdenkään weljen
filmiä. — Mutta ilta pimeni, yö tuli, ja kaikki waipuiwat
he lopulta itkusta sywään uneen. — Seuraavana päivänä
tuumiskelivat he vielä, aprikoitsivat hiespäpäin mikä keino
heidät parhaiten pelastaisi; ja tarkasti wartioitsi heidän sil-
mänsä ulkona pirtin ympärillä, huomatakseen jo matkan-
päästä jos lähestyisi heitä kruununvoimia. Niin he täh-
täilivät ja tuumiskelivat; ja kasarmi, waikka kyllä kamoit-
tawana, näkyi heistä kuitenkin parhaaksi turvapaikaksi. Sen-
tähden päättivät he lähtä miehissä matkalle kohden Sei-
nolaa ja ottaa wärwinkiä kuudeksi vuodeksi. Ja koska taa-
sen toinen päivä nousi, alkoivat he pitkän waelluksensa li-
tistywällä sydämellä, synkeällä mielellä. Astuiwat he eteen-
päin, muistelematta, että siinä hankkeessa tarwittiin passit
ja papinkirjat, astelivat he, tuohifontit seljässä, ensin Su-
kolaan päin, aikeissa pyytää nahkapeitturia ottamaan hal-
tuunsa heidän elikkonsa ja pitämään wähän pirtistä huolta.

Sultuansa Wiertolan tielle, kohtasivat he nimismie-
hen, joka, jahtiwouti takana, ajoi jyrittäen heitä vastaan.
Weljekset tuosta hämmästyivät, arwellen hänen retkensä
kostewan heitä. Oliwat he jo melkein juosta metsään,
mutta astuiwat kuitenkin esiin, muistaen, ettei kaksi miestä
heitä milloinkaan kiinni saisi. Mutta wäärin he arweli-
watkin; perin toisella wirkatoimella ajeli nyt nimismies
ympäri pitäjää. Ja oliwa hän oiwa mies: uljas, ylewä ja
iloinen aina. Sukolan weljeksestä ja heidän elostansa met-
sissä hän alati oli suureksi huwiksensa kuullut kerrottawan;
ja oli hän heidän suosijansa, puolustajansa, waan ei wiha-
miehensä. Mutta nyt, ehdittyään heidän kohdallensa, ru-
pefi hän haastelemaan hauskaasti.

Nimismies. Päiwää, päiwää? Mihin marsiwat
pojat noin totisina? Wastattkaat minua, katsomatta tuolla

lailla puoleeni, juuri kuin korpisudet. Mihin, kontit seljässä?

Juhani. Edessäimme on pitkä matka.

Nimismies. Helwettiinkö sitten mennään? Häh?

Juhani. Tahdotteko meistä mitään?

Nimismies. Mitähän olis teillä annettavaa minulle? Mutta onhan lupa kysyä waikk'ei waraa ostaa. No oikeinpa filmänne kyräilee ja nullistelee minuun, ja ellen olis tottunut katselemaan itse perkelettä wasten naamaa, niin ehkä nyt sydämeni wähän pampahtelis. Ha, ha, ha! Mutta saakeliko teissä rikeeraa?

Juhani. Minä kysyn teiltä yhtä paikkaa: Nouseeko siitä kruunun asia.

Nimismies. Mistä?

Juhani. Hm. Siitä, siitä.

Nimismies. Mistä, sinä taffutukkainen köntti? Mistä?

Juhani. Tuosta kärhämästä Tammiiston kartanolla.

Nimismies. Mhaa! se toispäiwäinen leikki? Tahah! siitäpä nyt tahtoisin teille wirkkaa jotain.

Juhani. Onko miestappoa tapahtunut?

Nimismies. Kiitä onneas, ettei niin ole laita. Mutta, leimaus ja jyrinä! kun ajoitte tiehenne kruunun wirkkamiehen toimestansa ja kumositte wielä hänen kirjoitus-pöytänsä, aatelkaas sitä paikkaa.

Juhani. Sumala paratkoon! sitähan olemmekin aatelleet ja aprikoinneet oikein wahvasti ja tulleet ymmärtämään mikä siitä pojat perii. Niin, niin, peeweli meidät perii, ja sentähden olemme myös walinneet peewelin onnen osan. Sietäkää: Parolan suureen pataljonaan loifertaa nyt tiemme mäkiä ylös ja alas, että santa soi. Siellähän on viimeinen sola, jonne hädisä ja tuskisja pakennemme, kun ihmiset, ne kiukkuiset perkeleet, meitä ahdistawat joka haaralta kuin sudenpoikasia apajassa. Parolaan mennään! ja onneton hän, joka tahtoo nyt tietämme teljetä; sillä kruunu tarwitsee miehiä, jota on tekeillä, niinkuin olemme kuulleet. Kohta seisomme kruunun haarniskoissa, ja koskekaapas meihin silloin, te saatanat. Hii, haa! tahtoisinpa purra poikki tämän maailman, poikki tämän maailman kuin nah-

fiaisen; ja vähältä etten itke tässä murheesta ja vihan
 fiukuista yht'aikaa; itken ja heristelen nyrkkiäni. Parolaan
 marskitaan! Siellä on miehiä kuin kaarneenpoikia, Paro-
 lasssa.

Nimismies. Te pöllöt ja pököt! heittäisittekö oman,
 rauhaisen pirttinne omalla tanterella ja lähtisitte kasarmin
 keppien winkunaan?

Juhani. Parempi kuitenkin siellä kuin louhia wäs-
 tingissä vuotta; ja toiseksi, niin Gämäläisen ruskea nahka
 on tuuman paksu, niinkuin nähdään.

Nimismies. Louhia vuotta wästingissä! Miksi?

Juhani. Suuri te, herra, meitä sinne mielisitte kis-
 toa kiliseviissä kahleissa. Ja mistä syystä? Tuosta onnet-
 tomasta tempusta Tammiston pihalla, siitä että su'imme
 vähän selkään noita Doukolan poikia, johon sukumiseen,
 Jumal' awita! meitä ärrytettiin oikein wimmatusti. Mutta
 nytpä mielitään tehdä tästä kruunun asia, tehdä "kärpä-
 jestä härkänen", kuin sananlasku sanoo.

Nimismies. Sen walehtelet! Mene hiiteen, mies!
 minulla on tärkeämpiäkin toimituksia.

Juhani. Jos sen armon meille soisittekin, että sai-
 simme kulkea Hiiden wallassa, jota emme vielä usko, niin
 owathan tässä kuitenkin Doukolaiset niskašsamme, lain woi-
 malla niskašsamme. Me onnettomat iskimme ensiksi, ja
 siitä on meillä kowin huono puoli; mutta ei pidä heidän-
 kään pääsemän ilman "maksu pois laffarista". Onpa
 täällä kylliksi haawoja, jotka tuskin vielä owat ehtineet
 saada rupikaprokkia niskaansa; ja ne todistawat jotain, ne
 haawat. Gmmh! — Mutta jos Doukolaisistakin selkiäi-
 simme, niin onhan meillä tässä aina warrottawana kerran
 vuodessa tuomiopäiwä: lufukinkeripäiwä. Beeweli! sa-
 nonpa kuin ennen Saakkolan Paawo, se korea poika: "kä-
 wishän tämä elämä laatuun ilman yhtä päiwää vuodessa,
 ilman tuota kirottua kinkeripäiwää", sanoi hän. Ja sa-
 noipa hän vielä: "ei se kipu, mutta se häpy", niinpä ker-
 ran ikään tultuansa tuffajuhlasta, jossa taasen hänen ka-
 maransa oli pahoin pehmitetty. — Mutta kuinka käwi
 seuraawana wuotena samassa juhlassa? Pisti mar' pappi
 hänen pöydän alle istumaan kuin uulin, ja tämän näki

hänen korea ja nuori morsiamensa lufutuwan porstuwasta, näki ja pyörtäi tyttö-rääsy, kiikahti kynnykselle nurin kuin hanhenpoikanen. Se oli paha leikki; sen perästä rupefi Paawo juomaan kuin mies, sai rukkaset morsiameltansa kuin mies, ja joi vielä uhkeammin, ja vihelijäisenä hevosnylkyrinä kuoli hän viimein. Se oli loppu korean Paawon, jolla ei suinkaan ollut huono pää, ei totisesti, waan olija hän wiisaimpia, wikkelimpiä nuoria miehiä, mutta nurjana, nurjana oli wieras-äiti tyrlännyt kirjan hänen kou-raansa alusta alkain, ja siitpä lufupäiwä hänelle tuli kauhistuksen päiwäkki. Ja onkos tämä laitaa! Rukkoisten Mikko, mies ko'okas ja jylwä kuin harvutukki, ja leweäpostinen kuin Tuhkalan muorin wanha kissa, mutta eipä juuri niitä hywälukijoita, kuultuansa kinkeri-aamuna tarhanwajaan pappien kulkusten kilinän, peljästyi kuin lammas. Niin hirwittävä on tämä päiwä, tämä hioittawa pöllötyysjuhla. Ja ferranpa, tiedämme, saattaisi prowasti wäkiwoimalla meidätkin sinne ja sieltä häpeän hirteen, jalkapuhun, mutta kaikista näistä meidät pelastaa kruunun harmaa takki, kaikista näistä nyt otamme ainiaakki hywästi; prassai!

Nimismies. Te mielettömät oinaat, mitä hulluuksia hankittekin! Noh, menkää, menkää, astukaat päälle niin kauas kuin kestää kruunun santaista sarjaa. Mitä riivattuja on minun tekemistä kansanne? Kuittihan on rätinkimme Lammistosta, sen wakuutan ja wannon, te köslit! Kuitti! ja suljetut owat myös Doukolaiisten kidat. Hoo, sen tein jo samana päiwänä, jona ottelus tapahtui, koska näin ettei mennyt siinä henkiä. Ukkailiwatpa roistot keräjänkäynnillä, ja kuitenkin oliwat he keittäneet sopan itse. Mutta laskinpa nyt waa'alle painoni minä myös, ja Doukolaiset waikeniwat kuin myyrät; sillä onpa minulla heissä monta koukkua, joista woisin kiskoa heitä kowaan kiikkiin. Sentähden owat he nyt waiti ja pitäwät koreasti hywänänsä mitä owat saaneet. Mitä koskee taasen asemaanne prowastia kohtaan, niin kysynpä: onko hän teitä kiristellyt näinä wiimeisinä aikoina?

Uapo. Sitä ei hän ole tehnyt, ja ihmeeksemme kyllä.

Nimismies. Sitä tee hän sitä milloinkaan enään;

se muistataat sanakseni. Ja kuka on saattanut matkaan tämän? Kukahän muu kuin tuo meidän vanha wallesmanni? Ja sanottepa nyt hänen, te kiittämättömät peijoonit, yrittelevän riivattuja teitä kohtaan. Kuinka hyvänsä, mutta onpa minua hullua wähän miellyttänyt tuo sudenpoikasten elämä. Ha, ha, ha! No, noh, leikki saakoon sijaansa, puhdas leikki. Mutta olkoon sanottu: rauha teille minun puolestani, ja niinmyös provastimme puolesta; sillä hän on tullut ymmärtämään, ettei tuohesta tule takkia. No niin, ei yhtään waaraa, pojat, ei yhtään, waikka tarwitsisittekin kōninne aika lailla, te werkkasen juutit. Mutta menkää nyt koreasti kotia! Paikalla! sanon minä. Jaa, jaa, wasemmalle kääntymys nyt waan, wasemmalle kääntymys ja kotia mars, sinä Impiwaaran komppania! Kotia, te junkkarit, ja jääkää Herran nimeen. -- Heisaa, Liinaharja!

Niin lausuen, tempasi hän ohjaksista, ja trawia pisti eteenpäin taasen nimismiehen, koto pitäjässä tunnettu, liinaharjainen ruuna. Pois he kiirivät räikkynällä; täräh-teli takana ukko jahtiwoudin hattu, ja sawuna kierteli tomu heidän jäljessänsä. Mutta weljekset seisoivat tien wieresessä kuin seitsemän suolapatšasta, seisoivat ja katselivat tuota menoa. Sanaakaan hiiskumatta ja arwellen mitä heidän piti aatteleman kaikesta tästä, seisoivat he ja tuijittelivat poistuwien perään, kunnes nimismiehen rattaat katosivat kaarewalla tiellä.

Eimo. Kuinka se komsarjus on wanhettunut sitten kuin wiimeiseksi näimme hänen Kuokkalan korwessa äitimme ja kylänwäen kanssa!

Juhani. Mitä sinä, Aapo, aattelet tästä nimismiehen koreasta puheesta?

Aapo. Kunnan mieheksi hänen luulisin ja että hän kanssamme haasteli wakaasta rinnasta, mutta seisikäämme wahtia, sillä herroihin ei ole luottamista.

Juhani. Seisikäämme walmiina kaappaisemaan koden susien kotoa. Hänellä on peeweli nahassa, hän koettaa wietellä meitä paulaan.

Tuomo s. Kotiamme takaisin tahtoi hän meitä narwata walmiiksi saaliiksensa palattuaan Wiertolasta, joukko miehiä seurassa, koska tiedetään, ettei ole wähillä woimilla

iskettävä Sukolan sarjaan. Hän tulee ja korjaa meidät koreasti talteen, jos häntä varromme.

Juhani. Hä, niinhän minäkin aattelen. Hän on pyynnissä, ankarassa ajossa, ja me olemme otukset, joita hän kiehtoo. Kaiketi on tapahtunut hirveätä, josta ei enään kasarmikaa meitä vapahda. Siis ei nyt muuta kuin siisin passi kouraan ja paikalla metsään! Maantieltä pois, pojat!

Aapo. Ah! mikä on nyt tehtävänä?

Juhani. Kaikki on jo tehty; tässä on seitsemän walmista metsäsiisiä. Mutta koettakaamme olla niin siemiä, niin armeliaita ryöväreitä kuin mahdollista, pyytäen aina ensin koreasti nälkämme sammutteeksi; niin, niin, ja ellei hyvällä helli, niin wäkiryssä tulkoon sitten, mutta aina woimme karttaa werenwuodatusta ja murhaa. Mennään nyt!

Simeoni. Juhani, Juhani, mitä haastelet!

Aapo. Ah! missä on nyt kurjain weljesten turwa?

Juhani. Siisien retkillä! Mennään nyt!

Duomas. Kitas jo kiinni, sinä hurja hullu! Ennen astelen tästä Siperjan ikitylmyyteen kuin rupean sydään ryöväriin leipää. Sinä willitty, onko tarkoitukses wakaa, wai lessoitteletko mietetöntä leikkiä? Mitä pitää minun sinusta aatteleman?

Juhani. Voi weljeni! tämä hetki on kiertänyt pääni pyörään, ja enhän juuri tiedä mitä puhun ja teen. Nimismieshän tässä oli, ja katosi taas kuin tuuliin ja pilviin; mutta onpa sitten mielestäni aikoja mennyt, aikaa siitä on, aikaa! Duonne hän katosi, mihin peukalosormeni osoittaa, kuin Taula-Matin peukalosormi. Duonne hän katosi sawuun, ja keskellä sawua singahdelti sota-orhin walkea harja. Mutta siitä on niin pitkä aika, niin pitkä!

Duomas. Kas niin!

Aapo. Mitä nyt, mitä nyt?

Duomas. Te näette, weljet, ettei Juhoakaan aina juuri ammuta samalta osalta, jolla hän istuu.

Lauri. Mitä siinä silmiäsi wääntelet ja päätäsi keikuttelet ja huokaillet sieraimistas tuolla lailla? Miin mar! Kiitä että on aiwosi eheä.

Tuomas. Niin, niin, hän peiteltöön äsköistä tyhmyyttänsä niinkuin hän parhaiten taitaa. Mutta mitä helvettiä tekisimme nyt? Sanoppas, Napo.

Napo. Minä en tiedä.

Cero. Kuulkaat, veljet: emmehän tuota vielä warmaan tiedä oliskohan nimismiehen haaroissa kettu meitä kohta.

Lauri. Minä uskon toisin, sillä katselinpa häntä tarkasti silmäterään, ja siinä ei wilahdellut wilppiä. Sa harmittaas. Miksi olisi hän tullut ilman miesvoimia aina tähän asti, waikka hänen tiellänsä on mökkejä ja kyliä? Miksi kulkisi hän ohji Impiwaaran seudun aina Wiertolan kartanoon, josta hänellä on vähemmin awun toiwetta kuin suurista kylistä, jotka hän on heittänyt jälkeensä? Kummalista! Wiertolasta palaisi hän taasen takaisin tämän huilean matkan, palaisi miesjoukkonsa kanssa viimein kohden pirttiämme. Hulluukfia! Eihän mallaa tämä yhteen nimismiehenne ennen aina wiifasten ja wikkeliön tuumien kanssa.

Napo. Ei tahdo mallata, sen huomaa minäkin, mutta eipä siinä kylliksi luotettawaa. Luuletpa nyt aprikoitsewan asiaa kowinkin wiisaasti, mutta katkos kun usein tapahtuu, usein on asian laita päin wastoin kun parhaan, wiisaimman miehen järki sen on osoittanut. Sa onpa meillä pelkoon syytä. Rikoksemme on lain silmissä suuri, ankaran suuri; ja huomaa kuinka tawattoman, kuinka erinomaisen ystävällisesti tuo nimismies haasteli kanssamme.

Tuomas. Ei ollut se rehelliisyyden kieltä, waan kiehuipa sappea sen hunajan alla. Mutta mitä nyt tekisimme?

Cero. Tehkäämme näin: käykäämme kotia kerran vielä, mutta älkäämme wiipykö hetkeäkään pirtissä, waan heittäkäämme telkeämättä sen owi, joka näyttää niinkuin olisivat sen asukkaat koreasti kotona; ja itse istumme kätöksä Impiwaaran luolissa ja rotkoissa; siellä oljentelemme parikolme wuorokautta, tähtäellen tarkasti lakkaamatta alas kohden pirttiämme. Jos nyt tämän ajan kuluesä lähestyysi nimismies huonettamme woimimensä, niin olemmehan aina

kohta valmiina farkuteille wuorten ja metsien suojaassa. Mutta ellei tuosta mitään ilmestynisi noin kolmen yön ja päivän mentyä, niin kaukana on meistä kaikki waara.

Tuomas. Siinähan neuwo ja hyvä.

Uapo. Me teemme niin.

Tuomas. Kääntykäämme takaisin; tule, Suho, ja pane pois tuo morakas muoto.

Läksiwät he käymään taasen kohden Impiwaaraa ja seisoiwat pian kotonsa pihalla. Seuraten Geron neuwoa, kiersiwät he linkun owelta pois, kiipesiwät ylös wuorelle ja kätkiwät itsensä tarkoin, mikä mukawaan kallion halkeemaan, mikä näreitten werhoon wuoren penkereille. Siellä he wenyiwät, teroittaen kiehtowan silmänsä alas kohden pirttiä, ympäri kantoista ahoa ja pitkin kolkon metsän rantaa. Siellä he lepäsivät, pitiwät wuoroitellen wahia kolmen wuorokauden kullessa: söiwät tuohikonteistansa ja sammuttiwat janonsa kirikkaasta lähteestä, joka wuoren harjulta kumpuili ylös ja wuodatti laineensa alas pitkin kallioista tietä. Hauskasti siinä pieni puronen lirsi päivän pitkän kestäessä, lirsi kestäessä kuutamoißen yön, soiden wartioitsewan weljen kuultelewaan korwaan.

Mutta kun kolmantena päivänä aurinko jo kiirehti laskuansa kohden, astuiwat weljekset wuorelta alas, käwiwät pirttiinsä, iloiten sydämissään, koska näytti, että oli heidän pelkonsa turha. Mutta ei katsoneet he kuitenkaan vielä ihan luotettawaksi asiaansa, waan silmäilivät yhä wuorten alkunasta ulos. Siitä seuraawana päivänä lähetettiin wakoja ulos, lähetettiin Uapo, saattamaan heille wisesyettä lujaa. Wuorokauden wiipyi hän kylissä ja taloissa, ja koska hän palasi, nähtiin hänen kaswoillaan rauhan sanoma. Ja istuiwat he nyt miehissä honkaisen pöydän ympärille, ja Uapo, istuen itse pöydän päässä, rupefi kertoilemaan weljillensä mitä oli kuullut.

Uapo. Weljet! hän on werraton mies, tuo meidän wallesmanni; hän on tehnyt niinkuin hän sanoi, ja niin on asiamme laita. Toukolan miehet, waikka onkin monella etujalassa aika patti, tai päässä millä korkea kuhmo, millä pahoin irwistäwä reikä, eiwät hiiskahda lainkäymisestä saanaakaan, eiwätkä oman läden kostoista; ja nimismiehen toi-

mesta, hänen hirveistä uhkauksistansa kaikki tämä. Ja mitä hän nyt tuumiskelee meistä provostimme? Niin; ukko on suonut meille rauhan, ikuisen rauhan; sillä hän on päättynyt uskoon, jota nimismies hänelle on wakuuttanut, että kova leikki meitä kohtaan olisi ijankaikkiseksi tuhoksemme. Mutta huomattaat vielä: Koska tuo Härtämäki, oiva äijä ainakin sentään, jutellessaan eräänä päivänä provostin kanssa, oli myös meistäkin jotain maininnut, sanonut, jö-rähtäen: "kukas tietää waikka tulisi pojista vielä oikein jupisteerit", niin tuohonpa oli lausunut pappi, että suuri olis hänen ilonsa ja riemunsa Herrassa, jos se ihme tapahtuisi, että Tukolan weljekset kerran astuisivat hänen eteensä, lu-tien wälttävällisesti sijältä ja nuot kymmenen käskyjanaa ja uskontunnustuksen ulkoa. Niin on hän lausunut sulawan lauseen. Tämän ja paljon muuta olen kuullut, kuullut monen miehen suusta, ja luotettawin niistä on Tammi-ton Kyösti, joka ei koskaan naura eikä walehtele.

Juhani. Nimismies, sinä kunnan mies, ryntäisitpä sun tähtes waikka loimoittawaan tuleen! No wie sinun musta, tiljuwa sonni! Woihan tuskin uskoa.

Uapo. Kaikki niinkuin sanon. Mutta nähkäämme siis, etteiwät herrat juuri olekaan niin suuria junkkareita kuin luullaan. Muistakaamme tässä myös tuota Wierto-laista, joka leppyy aiwan pian ja suostui pyyntöömme kai-kin puolin. Ja provostimme, jos katselemme häntä ilman närvää hyvän sydämen ja järjen suoralta kannalta, nousee, tiedän minä, edessämme ankaraan arwoon. Hän on kii-was, mutta oikea Herran wiinamäen mies, ja sanomatto-man paljon on hän jo tehnyt seurakunnallemme hyvää. Kumonnut on hän monen ilkiwaltaisen krouwin; monen miehen ja hänen entisen jalkasiippansa on hän pakottanut käymään lailliseen avioliittoon; ja monta naapurusta, jotka ennen weristellen toinentoistansa wainosivat, on hän saat-tanut ihanimpaan sowingtoon. Ja mitä on hän tahtonut, puuhaten meidän tähtemme? Meitä kristityiksi kunnian mie-hiksi. Nyt on hän meidät jättänyt, mutta lausuu kuitenkin meistä niin ihanan toiwoituksen, että sydän liikistyy sitä muistellesa.

Tuomas. Mutta nytpä miehet lukemaan, nyt aapiskirja kouraan ja sanaa päähän waikka halikonuijalla.

Aapo. Lausuitpa jotain, josta, jos niin teemme, syntyy meille uusi onni. Ah, jos yksimielisesti käwisimme nyt tärkeään toimeen, siitä heltemättä ennen kuin työ on päätetty!

Juhani. Minä ymmärrän: Istisimme aapiaiseen kynsin ja hampain, siitä heltemättä ennen kuin olemme kufon hännän alla. Dikein! Kentiesi kohta päätämme jotain, ja ferran päätettyämme, sen teemme myös, teemme waikka werta hikoillen. Onhan minulla pää kowa, kohden kowa, mutta löytyypä siinä kuitenkin yhtä ja toista, yhtä ja toista hywin närkkiäkin wärkkiä. Enköhän jokapäiwäisen harjoituksen kautta woisi kulkea kilpaa wiidenwuotisen tyttö-rääsyn kansa? Miksi en? Ahkeruus woittaa kowan onnen.

Aapo. Di Juhani! nostaahan sydäntäni tämä puhees, miehuutta ja järkeä täys.

Juhani. Ahkeruushan kowan onnenkin woittaa. Miin, jos ferran käymme juoneen, ifenet irwisähän siinä pinnistelemme. Mutta asiaa käskee tuumiskella, wisusti ja juuresta jaksain.

Aapo. Koettaa tahdomme, sillä tämä pykälä on mah-tawa. Katsokaat: ellemme osaa lukea, niin laillinen waimokin on meiltä kielletty hedelmä.

Dimo. Jassoo! Onkos se niinkin? No wie sinun! Sittenhän kelpaa tuota koettaa, koska sen konstin kautta saan itselleni ehkä kelpo akankin, jos niin hulluksi tulisin. Mutta kukas tietää kuinka täällä pojan päähän mällähtää. Sitä ei tiedä muut kuin Jumala.

Juhani. Aprikoitkaamme asiaa wisusti: meillä on niin kowat päät.

Meni taasen muutama päiwä, ja eräänä iltana otettiin asia uudestaan keskusteltawaksi, ja yhteisesti nyt päätettiin ruweta hartaudella luvun harjoitukseen.

Juhani. Kahden vuoden mentyä olkoon aapiskirja päässäni; se on sanottu. Mutta Dimo-parkaa minä surkuttelen; hänellä on vielä kowempi kallo kuin minulla, kaksinkerroin kowempi.

Dimo. Älä yhtään huoli, waikka onkin se kaksinker-

roin kovempi. No, no, sinä opit aapiskirjas kahtena wuotena, minä siis neljänä. Niin, kärfimystähän siinä waan tarwitaan.

Juhani. Kas, kas, se suffeluus tempasi rätingistä joukon päiviä pois, kokonaisen vuoden. — Mutta, ai poika! olemmepa sen peijakkaan keltassa. Jskikin puhkaus siinä lasjetaan, ja liemenä on aapiskirja ennen kuin on se pääsfämme kannesta kanteen. Jumala auttakoön meitä!

Timo. Aapiskirjani tahdon oppia.

Juhani. Sen tahdon minäkin, waikka tuo tuntuiji ja maistuiji kuin pureskelis pieniä kiviä ja raakoja perunoita. Sen tahdon, koska on prowastimme niin hywä ja laupias meitä kohtaan, että oikein tulee häntä armo. Mutta mistä saarwutamme siewän ja suopean opettajan?

Uapo. Jhtä siinäkin tuumiskellut olen. Minä katson puolees, Gero. Jaa, jaa, sinulla on teräwä pää, sitä ei taida kieltää. Mutta kiitä Jumalaa tästä lahjasta ja siirry meistä muutamaksi wiikoksi maailmalle, erwäskontti seljäsä ja aapiainen powessa. Mene jahtiwoudin, tuon oiwallisen sudenkutsijan opetettavaksi. Hän on taitawa mies, ja minä tiedän, ettei hän sinulta kiellä opetustansa, war-sinkin kun lupaamme hänelle palkinnoksi uhkean kaskimaan ja paistiksi muutaman koirasmetson. Mutta sinä, opittuas tavallisen lukumäärän tärkeimmät osat, palaat silloin taikaisin taas ja opetat meitä.

Juhani. Wai niin. Gero opettaisi meitä. Gm. Gero? Mutta älä tule sentähden ylpeäksi, Gero; sen minä sanon.

Gero. Pois se! Opettaja käyköön hywillä esimerkeillä opetuslastensa edellä, muistaen ankaraa tilinteon päiwää, koska hänen tulee sanoa: "tässä, Herra, olen minä ja ne, jotkas minulle annoit".

Juhani. Kas, kas, joko pistätti? Mutta laita on tämä: sinä opetat minua, koska niin tahdon, tai olet äänettä kuin ahwen, koska tahdon, ja minä luen sinun edessä aina tahtoni mukaan. Siinä se on. Kyllähän me sinun kuransijesa pidämme; sen tiedätkin. Mutta käypä tuo keino ehkä laatuun.

Tuomas. Paras keino, jonka Uapo vielä on keksinyt.

Juhani. Tuhannen rikkiä tästä keinoista!

Uapo. Eero, mitä aattelet asiasta itse?

Eero. Tahdonpa tuota aatella.

Uapo. Se käy päisin, käy epäilemättä. — Mutta nyt mielin soutaa esiin ankarimman aatteeni, tuuman, joka seisoo ja kestää. Urheat pojat ja weljet! Nouskoon Impiwaaraan uhkea uudistalo, nouskoon se korvesta seitsemän miehen voimalla. Niin, pöllistyypä filmänne ja kummas-tellen katselette minua. Sitä en ihmettele. Mutta aatelkaas perään: elonkeinomme täällä sydänmaassa käy waikeammaksi päivä päiväältä; harwoin täällä kuulemme enää kontion wihellystä ja harwoinpa metso korwessa kohahtaa edestämme ylös. Vieläpä huomaamme toisen asian, huomaamme, että ”yhfin ei ole miehen hyvä olla”. Niinpä ferran mietiskelemme; mutta pysyköön kaukana morsiuswuo-teesta willi kiertolainen erämaassa, joka tuskin woi täyttää oman kurnailewan maarunsa, saati vielä waimon ja lasten. Mutta raiwatkaamme niitufsi tuo awara korpi, pellofki kuokkikaamme tämä kallawa, kultainen aho, ja nouskoon wähitellen pirttimme ympärille, jumisewalle pihalle, talli, ometta, riihi, luhti ja vielä muitakin huoneita aina tarvetta myöten. Ja niin on meillä aika talo, Impiwaaraksi kutsuttu, talo kunnollisempi syntymäkotoamme Sukolaa. Ja ennen kuin on tullut päivä, jona tuo wanha Sukola on omanamme taas, niin tässäpä ihanasti niitut wiherröitsee, wiljaiset pellot lainehtii ja illan tullessa lähestyy meitä metjästä ammoowa, kirjawa karja.

Juhani. Haasteletpa forealla suulla. Mutta katso, weljeni, meillä on jo entisestään talo, joka tosin on wuorattuna wieraalle nyt, mutta omamme on se taasen, mentyä muutaman wuoden.

Uapo. Mutta ennen kuin on mennyt tämä aika, niin olemme laiska-jaakkoja ilman wertaa, wiitfinme tuskin nostella enään tallukoitamme maasta, ja kaiketi on meillä silloin yhtä yörinen talo kuin ennenkin. Kuullut olen nahkapeitturin huonofsi mieheksi, saamattomaksi nahjukseksi, ja mitään näkywää muutosta ei ole vielä tapahtunut, ei pelloilla, ei niituilla. Ja waiikka toisinkin olis, niin ainahan parempi, että on meillä yhden talon sijasta kaksi: Su-

kola ja Impivaara. On myös silloin arvomme noussut summattomasti ihmisten filmissä, ja waimoiksi on meille tarjona moni pulski ja hehkuwa Hämeen tyttö. Työhön ja toimeen, weljet! Työhön kaikin voimin; sillä tämä elämä maksaa tämän waiwan, ja ihmiskunta, näemme, ei olekkaan tuota pahempi wekkuliz ei, waan onpa, luulen minä, maailma meille niin kuin maailmalle me; ja hän, joka "alati wääryyttä kärsii", hän katsokoon kuinka on laita omassa powessansa. Usein owat he meitä kiukkuisesti kohdelleet; toji! mutta oikeammiten waan Doukolan juupelit, ja siihen on mielestäni ollut heillä hieman syytäkin. Kuinka hyvänsä, mutta paras on sowinto ja rauha; ja rauhan woinme jälleen rakentaa, jos waan täyttä päättä niin tahdomme. Katsokaat: me askartelemme tässä ajan, niinkuin on tapa täällä säällisten miesten, ja tultuamme wiimein Doukolan wainioille taas, katsahawat meihin entiset wiholliset wähän arwoikkaammin kuin ennen, ja jos me silloin annamme heille leppeitä katsantoja takaisin, niin nousee tuosta piankin yleisen sowinnon kirkas päivä. Tosin maksoi tämä meille paljon, maksoi työtä ja hammasta purewata waiwaa, mutta ilman näitä ei täällä milloinkaan toukoa tehdä. Ja huomattaat, asettakaat selkeästi sielumme filmän eteen, mikä on woittomme wiimein: Me olemme miehiä, ystäviä kaikkein kanssa, taloja on meillä kaksi, tulewa aikamme aina "Hywän toiwon niemi", ja hautamme tuolla elämän hämäräisellä rannalla ei näytä meille kauhistuksen kodoksi, waan ihanaksi lepokammioiksi, himmeäksi porstuwaksi autuitten saliin.

Tomas. Somasti sinä puhut ja oikein, ja minä suostun tahtoos. Weljet! kuulkaamme häntä, sillä tämä asia on mahtawa, se synnyttää elämämme uudestaan, kohoottaa metsien reunalle aamun koin. Minä suostun!

Timo. Niin minäkin.

Simeoni. Jumala on kuullut meitä, ja elomme wakkenee. Minä suostun Aapon ihanaan tuumaan.

Eero. Minä suostun myös; sillä otammehan miehukkaan askeleen nyt.

Juhani. Entkö tekis samoin minä, teidän kurja wanhin weljenne? Minä suostun, ja onnen päiwäkki kutsun

aina tämän päivän. Olihan meitä jo lähestyä kahleet tai kruunun harmaa taffi ja rumpujen pärinä, mutta nythän seisomme kaukana kaikista näistä, keskellä kotometsiemme kohinaa. Niinpä sydän-yönä meidän taiwaamme äikisti walteni, ja tämä walteus, niin toivoaamme, vielä poistaa kaikki pilvet ja "Sumalan kynttylät loistaa", niinkuin paimen heloitellen laulaa. Ah! parastansa owat meitä kohetaan tehneet Sumala ja nimismies; parastamme myös meidän tahdomme nyt puolestamme koettaa.

Siitä seuraavana päivänä he lähettivät weli Geron astelemaan oppiretkellensä, warustettuna wahvasti. Tuohikontti seljässä, haarapussi olalla ja aapiskirja poijussa läksi hän waeltamaan kohden jahtiwoudin asuntoa. Mutta muut hankkivat itsellensä kuokkia ja rautalappioita ja rupefiwat kuokkimaan pellosi ahoa heidän pirttinsä ympärillä. Päiwä päiwältä lisääntyi siihen yhä enemmän ja enemmän turpeiksi pienennettyä maata; ja niin puolainwarfille ja kiskankääpille rakettiin ikuinen hauta. Mutta koska olivat kuokkineet ahon pinnasta waltaisen piirin, arwaten siinä olewan kyllin kylwö-alaa seitsemän miehen elannoksi, siirtyiwät he aholta korpeen alas ja rupefiwat raiwaamaan niituksi satarwuotista kuufistoa, joka torkkuen seisoj alapuolella ahoa, käärittynä sammaleiseen turkkiin. Silloin taasen kirwes kajahteli ympäri, ja rytinällä kaatui kuusi kosteiseen maahan. Kuuset he karfiwat, kokosiwat oksat kasoihin, wettäwiksi talwella talon tarhaan, mutta hirret kantoiwat he ylös kantoiselle aholle uuden riihen ja ometan rakennuspuiksi. Silloinpa kantaessa miehet wakaasti asteliwat toinen toifensa jäljessä; ja kuudella lujalla olkapäällä lepäsi jhkewä hirsi. Mutta tultuansa ylös töyrylle, laskiwat he, Zuhanin huudon mukaan, yht'aikaa taakkansa alas, ja putoi hirsi jyrinällä, että maa tömähti, ja kohahtaen wastasi korpi. Niin laajeni heidän niittunsa korwen rannalta yhä kauemmas päiwään päin, ja niin saiwat he aineita rakettawia huoneita warten.

Gero myös teki ahkerasti työtä oppiaksansa lukemaan, ja nopeasti edistyi hänen taitonsa. Lauwantai-iltoina palasi hän kotiansa tyhjillä pusseilla; mutta seuraavana maanantaina läksi hän taasen, seljässä täytetty kontti ja olalla

pullea haaralaukku, läksi kouluun, aapiskirja povessa. Niin tului syksy, talvi läheni, ja weljekset heittivät sekä pelot että niitut lepoon seuraavaksi kevääksi ja rientsivät hankki- maan muonaa niin elikoille kuin itsellensä. Syksyn ko- leissa metsissä he kaalailivat ristiin, rastiin koirinensa, tehden veristä niitosta; ja alas suon rannalle kohosi taa- sen korkea heinäsuowa vanhaa Valkoa warten.

Talwi oli tullut; jouluaatonna palasi Gero kotia, jah- tiwoudin mielestä tarpeeksi oppineena ja keltwollisna opetta- maan weljiänsä. Ihmeteltävän kerkeästi oli hän oppinut. Selvästi luki hän sisältä, ja aapiskirjan taifi hän ulkoa kannesta kanteen, niinmyös vähänkattismuksen. — Ja nyt, kun joulua oli mennyt, alkoi luku ja puuha. Siinä opet- tajana istui Gero ja oppilaisina hänen weljiensä, jotka yh- destä suusta huusivat kirjainten nimet, niinkuin nuorin weli heille janeli. Yhdestä suusta he huusivat, ja mäiffyi awara pirtti. Työlästä ja tuskaa täynnä oli heille tämä työ, tuskaa täynnä alussa wartsintin; surkeasti siinä puh- kailtiin ja hikoiltiin. Enimmin kaitista ponnisteli Juh- nin sifu; hartaudesta järjisi hänen leukansa; ja torhahtelewa Timo, joka istui hänen rinnallansa, sai häneltä monta wi- haista nyrkin tyrkkäystä, kun taasen nyökähti alas kurjan pää. — Kiusoitti myös weljeksiä, ettei Gero aina harjoi- tellut opettajawirkaansa suoralla wakuudella, waan hellit- teli useinkin suustansa pistelewiä kompasanoja. Oli hän jo saanut weljiltänsä monta waroitusta, mutta mielensä wie- hätti häntä.

Kerran eräänä talwisena päivänä, kun äkeä pakkasen oli ulkona ja taiwaan eteläiseltä reunalta paistoi melkein sätretön aurinko, istuivat weljekset pirtissänsä täydessä puu- hassa, aapiskirjat kourissa. Kauas kuului heidän harras, mutta yksipintainen lukunsa; ja alkoivat he nyt aapiston tällä erällä toiseen kertaan.

Gero. A.

Muut. A.

Gero. B.

Muut. B.

Gero. Niin, A on ensimmäinen aapiston kirjain ja B sen viimeinen. "A ja B, alku ja loppu, ensimmäinen

ja viimeinen", seisoo jossain raamatunkappaleessa. Mutta niinköhän koskaan olette kuulleet tai nähneet viimeisen ensimmäisenä, D:n A:na? Onhan se hieman suffelaaikin, kun tuo, piffuinen, tuo ennen viimeinen waiwainen on äkisti parwen ensimmäisenä kulkopoikasena, jonka puoleen muut katsowat ylös niinkuin hündöbrillä ja kunnioituksella, niinkuin jotakin isällisyyttä kohden, waikka tapahtuukin se wä-hän ympyrjäisillä filmillä. Mutta miksi poikkeen astoihin, joista ei ole meidän tekemistä nyt? Niin lukekaapas taas.

Juhani. Ymmärräntö tarkoitukses? Minä pelkään että ymmärrän. Mutta opeta nyt meitä koreasti, muutoin sinun peijakas perii.

Gero. Niin lukekaas kiltisti taas. G.

Muut. G.

Gero. I.

Muut. I, G, Äffä, Kee . . .

Juhani. "Wentta holl!" Minä poloinen olen es-hnyyt. Mutta annetaanpas mennä alusta alkaen kerta wielä.

Gero. A.

Muut. A.

Gero. "A, B, Cummee nälkäpuuroo". Mitä ymmärretään sillä lauseella, Juhani? Taidatko selittää sen?

Juhani. Koetampa ottaa siitä pohdin. Lähtekääs wä-hän kanssani ulos, te muut; sillä meillä on keskusteltawana tärkeä asia.

Niin hän lausui, astui pihalle, ja muut seurastiwat häntä; ja wä-hän lewottomalla sydämellä rupefi nyt Gero arwelemaan, mitähän tarkoittaisi tämä heidän siirtymisensä ulos. Mutta weljekset tuumiskeliwat pihalla, miten he parhaiten woisiwat masentaa Geron häijyä kompahimoa, joka saattoi hänen ilwehtimään, aapisikirja kourassa, ja tekemään pilkkaa ei ainoastaan heistä, waan myös Sumalasta ja hänen sanastansa. Ja he tuomitsiwat hänen ansainneeksi watakawan piekittäisauunan. Astuiwat he taasen pirttiin, ja tuore, koivuinen ruoska weli Juhaniin kourassa hirwitti Geron sielua. Iskivätpä poikaan Tuomas ja Simeoni kiinteillä kourilla; ja parastansa teki nyt Juhaniin hulja. Siinä Gero huusi, potki ja raiwosi, ja päästyänsä viimein, katsoi hän ympärilleen hirmuisella, murhaawalla muodolla.

Juhani. Kas niin, otappas kirja kouras taas ja opeta meitä siinä, junkkari, ja muista tätä löyhlytystä, koska sun kanalja kieles tahtoisi tästä lähin haastella pilkka-sanoja. Wai niin! Ahah! Sofos sattui? Niin, niin, nyt on käynyt sinulle niinkuin profeetallisesti ennustin jo wuosia sitten. Sillä ”paha on viimein pilkkaajan palkka”, sen voit tietää. Ota kirjas, sanon minä, ja opeta meitä jär-fewällä ja siwolla tavalla, junkkari.

Tuomas. Älä pure hammasta, waan istu kiltisti jälleen tuohon pöydän päähän ja tee niinkuin käskemme. Tee se ilman yhtään murinata, muutoin keikkuu vielä ruoska minun kourasfani, ja nouseepa tuosta sitten pyry monin ferroin kiiwaampi kuin äsken.

Ulkoiloi taasen luku; mutta sanolipa Gero weljillensä kirjainten nimet kowin karnealla, purewalla äänellä ja fy-rääwillä filmän-iskuilla. Ja niinpä jyrkeä henki Smpi-waaran koulupöydän ääressä wallitsi kauan, kunnes aika, mennessä muutaman päivän, liewitti jälleen Geron äkeän mielen ja muodon. Niin harrastelivat weljekset ehtiäkseen lukemisen taitoon, ja edistyikin heidän työnsä, waikka a-luussa sängen wittaa, warfinkin Timolta ja Juhaniilta.

Kahdestoista Luku.

Kesä tuli ja työ wainiolla alkoi. Weljekset milloin kyntelivät ja äjestelivät peltoansa, milloin raiwasiwät niit-tua korwessa ja milloin taasen rakentelivät uutta omet-taansa kumisewalle aholle. Waikseksi tuntui heille alussa tämä raatamisen järjestyks; mutta, pakoittaen luontoansa, taisi-wat he viimein täyttää kaikki arkiopäiwät aamusta il-taan. Ja niin walmistui heidän omettansa, heidän pel-tonsa muuttui hienoksi mullaksi, ja yhä awarammaksi laa-jeni korwessa uusi niittu. Makasi heidän edessään uhkea Luhtaniittu, monikantoinena, mättäällisenä, mutta heinäa tuottawana. Tuli tuosta kylwön-aika; silloin myiwät wel-jekset lohon metsästänfä taas ja ostiwat sen hinnalla rufiita.

Ja kylwi Duomas Impivaaran uuden pellon, kolme tyn-
nöriä ruista hän kylwi sen pöllyhäwiin farkoihin. Siitä ko-
hosi pian teräinen oras ja wiherjõitfi muheana syyskuun
raikkaisfa tuulisfa.

Mutta koiwu kellastui, purppura-hameesfansa seisoi
haapa, ja illan kosteat sumut peittiwät wäikkywään koh-
tuunfa Luhtaniitun. Oli syfsy taasen, ja weljekset eiwät
unohtaneet talwen tarpeita; oliwat he myös toimittaneet
omettaansa kolme mullikkaa ja yhden nuoren, jukuripään
sonnin. Ja loppui työ ja raataminen ulkona, jossa kaikki
jo lepäfi kinosten alla, mutta pirtisfä jo alkoi askare toi-
nen, askare aapiskirjan kansfa tuolla pöydän ääressä. Ah-
kerasti harjoitteliwat weljekset lukua taas, ja heidän tai-
tonfa karttui, waikka wähitellen. Lukiwat he jo kelpo lailla
sisältä, ja käiwät nyt puuhaan oppiakfensa ulkoa aapiaisen
kappaleita; jämäten ja hõristen joka nurkassa nyt pyrittiin
kohden kufkoa. Sinne ehtiwät he myös wiimein toinen
toisensa jäljessä: ensimmäisena Lauri, sitten Lapo ja Si-
meoni ja wihdoinpa Duomasfin, mutta kaukana heistä wielä
tyõksenteliwät Juhani ja Timo. Lopultahan pääfi myös
Timofin toiwottuun satamaan, koska Juhani wielä uskon-
tunnustufjessa hikoili, huokaili ja kiukkuisena puhkaili. Leik-
kelipä hänen sydäntänsä, että hän oli wiimeinen mies;
mutta eihän auttanut tuosfa muiden armo, waan ainoasti
oma ahkeruus ja työ. Sisältä luki hän ehkä selwemmin
ja nopeammin kuin Timo, mutta woittipa Timo hänen
taasen ulkoa=oppimisessa.

Mutta ne, joilla aapiskirja jo oli muistossa, päätti-
wät nyt muutaman päivän jouten elää, katsoen iloisesti
taakseen läpipäästyyh puuhaan ja waiwaan. Pysfy kädesfä
he hiihteliwät ympäri metsiä; ja kaatoi heidän luotinsa wal-
keaturkifisen jäniksen lumisen näreen alla, kaatoi koiras-
metsõn, joka kylmästä kõmpelõnä, hõyhenet põrrõsfä, istui
kuusen partaisella oksalla synkeän korwen ja jylysewän num-
men rajalla. — Mutta pirtisfä istui Juhani, istui ihan
paitafillaan, puserrellen pöydänpääsfä hieä, aapiskirja kä-
desfä. Rowin äkeänä ja tuffaansa repien hän hierõskeli
jykwälehtistä kirjaansa. Tapahtuipa tuosfa usein, että hän,
wihoisfansa hammasta purren, melkein khyneleitä wuodat=

taen, äkisti rynkäsi rahilta ylös, tempasi hantutukin nurkasta kourinsa, nosti sen korkeuteen ja paiskas tuimasti maahan taas; ja silloin pirtti jumatti, ja keikahti miehen lyhykäinen paita. Niin hän tuolloin, tällöin iski kyntensä tukkiin; sillä suurella puuhalla juurtui aapiainen miehen aivoon. Mutta istuiipa hän taasen pöydän-nokalle kertoamaan waikata kappaletta. Ja viimeinpä, tullessa kowään, oli hänkin oppinut kirjansa kannesta kanteen; ja ylöspästä katsahtaen painoi hän sen umpeen.

Kinokset sulivat, wirtasivat wetenä alas niitulle ja niitulta Sompiosuohon; ja käwivät nyt weljekset rakentamaan riihtänsä; perustivat sen kappaleen matkan päähän pirtistä, tuonne ahon tasaisimmalle tanterelle; ja kauas kaitui taasen kirvesten paukkina ja nurkkanuijan jyske. Ja koska aurinko korkeimmallaan kiiriskeli yli taiwaan, koska metsät ja niitut wiherjöitsivät ja ruis teki terää, silloin seisoi walmiina Impiwaaran riihi. Ihanaassa kesäwaateesanssa nähtiin luonto, tuoksuen heilimöitsi pelto, ja parasta toivoivat Impiwaaran miehet. Mutta kerranpa tuuli äkisti wiskautui pohjoseen, sieltä liehtoi hän tuimasti pitkän, suwisen päivän ja saattoi ilman wiileäksi, koleaksi. Wäsymättä hän liehtoi, kunnes viimein illan tullessa hän waikeni ja waipui lepoon. Kuin hauta oli äänetön ja kylmä tämä yö, ja pellon powella makasi harmaa halla kuin tukehuttawa painaja nuoren immen kukoistawalla powella. Ja seuraavana aamuna katseli aurinko murheisella filmällä yön tekoja, hyyreistä, jäätynyttä laihopeltoa. Astuivat myös weljekset warhain pirtistänsä ulos, huomasiwat kamos-tuen hallan häwitystyön, ja synkeäksi käwi heidän miensä. Kahden, kolmen päivän päästä näkiwät he tuon ennen mehewän laihon walkeana, kuihtuneena edesänsä.

Suhani. Niin meni toiwomme, kultainen niittomme meni. Oli on jäljellä, mutta tähtäpää keikkuu siinä kuiwana, ilman ydintä ja woimaa. Niin, pojat, temmat-tiin meiltä tulewan vuoden suurus.

Tuomas. Kowa isku, warsinkin koska muistellemme, kuinka tiukka täällä jo on metsien otus. Niinhän kuin il-wekset me samosimme menneenä syksynä salot tuhansin ris-tiin, ja saimme tuskin talwellemme rawinnon.

Juhani. Mitä on siis tehtävänä? Emmehän vielä juuri näin heitä peltoamme, jonka me hiellä ja waiwalla walmistimme ahon jäykästä kamarasta.

Tuomas. Sitä emme tee, waan syksyllä kylwämme peltomme taas, tietäin että waihtelee täällä hallaiset ja hallattomat vuodet ja että päältä iskein hallattomia löytyy kuitenkin enemmän kuin noita kirottuja hyyrepartaisia.

Napo. Uskonpa hallan käywän tervehtimään meitä ehkä jokaisena kesänä, niinkauan kuin Sompiosuo tuolla alhaalla on sammakkojen ja karpaloin kotona. Niinpä kaikei. Sentähden, jos mielimme tästälähin säilytellä peltoamme hallalta, niin kuiwatkaamme suo, johtakaamme wesi ja kosteus sen pohjasta pois, raiwaten ja kaiwellen siihen oja. Ja siinäpä taasen lyömme kaksi yhdellä iskulla: yhä aikaa poistamme pelloistamme hallan ja teemme itsellemme uutta niittua.

Tuomas. Sen luullakseni katsomme parhaaksi kaikki. Niin on meidän tehtävä, jos tahdomme tänne sydänmaahan rakentaa itsellemme taloa.

Lapiot ja kirveet olalla, läksivät he eräänä päivänä alas suohon sitä raiwaamaan ja ojittamaan. Raiwoivat he ensin walta-ojan, suoran ja syvän, ja siihen johdattivat pienempiä molemmilta puolilta; ja korkeita harjuja sammuista, mudasta ja sawesta nousi pian ojain partaille. Kaswot siinä kuihtuwia, matalia koiwuja; ne kaadettiin ja kannettiin kasoihin seuraavana kesänä poltettaviksi; ja uutta niittua karttui Impiwaaran taloon. Niin he työksentelivät monta raskaasta päivää warhaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. Ja ojitettuna nähtiin lopulta suurin osa kolkkoa Sompiosuota, jonka pinta nyt rupeesi päivä päivältä käymään aina kuiwemmaksi. — Mutta kylwö-aika oli tullut, ja taasen kylwi Tuomas pellon, ja pian kohosi maasta oras. — Talwensa wiettivät weljekset samoin kuin menneen, lufua harjoitellen; ja oliwa viimein wähäkatkismus tarttunut heidän muistonsa. Mutta eivät pysäyneet vielä Gero, Lauri ja Napo, waan jatkoivat lufuansa yhä eteenpäin kohden katkismuksen loppua. Nälkäisellä watsalla istuivat he monta päivää kirjansa ääressä; sillä huonosti oli otus karttunut menneenä syksynä, ja lyhyempi kuin en-

nen oli ollut heidän aikansa pyyntiin. He kyllä retkeilivät metsissä nytkin, hiihdellen ympäri, mutta tiukka oli heidän waiwansa palffa.

Tulipa viimein wiherjõitfewä kesä, ja reheänä kaswotuis Impivaaran pellolla. Mutta kerran taasen tuuli äkisti pohjoseen kääntyi, sieltä liehtoi hän tuimasti pitkän kesäpäivän, kunnes hän illan tullessa waiwani ja waiwui lepoon. Kuin hauta niin äänetön ja kylmä oli yö, ja pelon powella makasi harmaa halla, hengittäen kuoloa kylmää. Warhain seuraavana aamuna astuivat weljekset pirtistänkä ulos ja katseliwat kauhistuen häwitystä wainiolla. Sa walkeana, lakastuneena kajaasti pian äsken wiherjõitfewä laiho. Tuumiskeliwat miehet mitä nyt tehdä ja mihin keinoon ryhtyä, ja hartitsiwat parhaaksi, raiwaten ja kaiwellen perinpohjin kuiwata Sompjosuo, josta he tiesiwät hallan nousewan heidän pelloillensa. Niin he päättiwät, ja möyräilivät ja kaiweliwat sumuisessa suossa, kuluesä kuuman kesän, nähden usein mieltä synkistävää nälkää. Oli silloin työpäiwä raskas; wäsyneinä käyskeliwät he kotiansa wasta auringon laskeessa, ja tuskan ja waiwan musta juonne ympäröitsi waisun miehen huulet.

Mutta syksyn tullessa oli suo jo reunaista reunaan ojaassa ja kuiwaksi nurmeksi muuttunut sen kamara; ja oli siinä weljekillä uusi, oivallinen niittu, lakea Sompioniittu. Taasen pelto kylwettiin, ja kuokittu oli uusia sarlojakin ahosta kesäkylwöä warten tulewaksi kewääksi. Mutta metsätuksen karttumista oli kowin hämmentännyt menneen kewään kylmyys, ja vähemmin kuin koskaan ennen ehtiwät nyt weljekset hankkia waroja talweksi. Kowin siis kiristi heitä nälkä tämän talwen kuluesä, jona syllänpaksu lumi peitti maan ja pakkanen oli ankara. Seinät paukahteliwat, kivet ja kalliot halkesiwat, ja pienet lintuset putoiliwat lumisufaleina, kuolleina ilmaista alas. Huomasipa usein matkamies, että sylki hänen suustansa jäätyi ilmasä kiinteäksi palloksi, ja kun ehti se maahan, liukui se kilisten tallan fileällä jäljellä. — Eräänä tämänkaltaisena päiwänä, kun pohjonen tiljui waalean, kirikkaan, kylmästä kipenditfewän taiwaan alla, istuivat weljekset pirttinsä hioittawassa lämpymässä, keskustellen tilastansa, millä keinolla tyhdytettäisiin naukuma maha.

Juhani. Tämä ei käy laatuun. Enemmin kuin vuorokausi on mennyt sitten kun viimeiseksi söin. Ja mitä herkkua söin silloin ja kuinka suuren kimpaleen? Tuhannen tulimmaista! kaffi kiviä, pihlaista oravan koipea. Mutta sellaisesta atriasta ei ole aikamiehen mako suuriakaan tietävänänsä. Mitä sanot, Tuomas?

Juhani. Siristä nälkävyötäs.

Juhani. Katso: olenpa keskeltä pieni kuin arma-
hin röökinä, pieni kuin ruskea vihalainen; mutta se konsti ei auta meitä iäksi. Ei auta, vaan mikä on tehtävämme, se tekläämme, ja pian. Sydän kuristuu, weljeni, sydän kuristuu ja kolkosta ikävyydestä lakastuu miehen mieli.

Simeoni. Oisko tässä enään muuta keinoa edes-
sämme, kuin maantie, kerjäläisen pittää ja kova peltosarka?

Juhani. Se olkoon viimeinen pelastuksen tie. —
Mutta minä hengitän kuin tyhjältä tynnöristä. Eikö enään keffi yhtään ainoata konstia ja koukkua weli Uapon aivo?

Uapo. Mitä voimme saattaa matkaan tyhjältä?

Juhani. Tyhjästähän on luotu koko tämä maail-
makin. Miksi ei syntyisi siitä sitten edes yksi kappale tamp-
pukakua?

Uapo. Jos kaikkivaltiaita olisimme.

Juhani. Ah! jos olisimme edes heidän pitenttipoi-
kiansa, niin nytpä hyppelisimme tuolla kultaisilla kartanoil-
la, ja mannaa, pojat, paljasta mannaa söisimme ja huna-
jaa joisimme kuin wettä wirrasta waan. Niinpä herraste-
lisimme; ja syljeskellen kuultelisimme kun jokin kerjäläisruka
maan päältä meille kertoilisi seitsemästä wihelijäisestä wel-
jeksestä tuolla alhaalla mutaisen Sompio-suon warrella, jot-
oljentelewat sawuissessa pirtissä kuin nahkasiivet toinentoia
sensa niskoilla hongan holossa, ja näkevät nälkää kuin sudet-

Cero. Mitä turhia kuwait? Käykäämme Kuokka-
lan korpeen tarkemmin tutkimaan tuota seutua, jonka syl-
sillä liian helposti heitimme.

Juhani. Kontiot meniwät sieltä helwettiin; se on
melkein wisfi asia.

Cero. Melkein! Mikä hulluus tässä istua näläs-
sämme ristiissä läsin, kun ehkä voimme toimittaa itsellemme

oivalliset paistit? Toivomme on heikko, mutta koettakaamme, lähtekäämme mainittuun korpeen, ja ellemme kohtaa siellä karhua, niin kenties jonkun muun otuksen. Mutta jos ei tämäkään onnistuisi, niin onhan silloin lähellä Kuokkalan talo, josta saamme lainaksi ainakin leivän miestä kohden ja ehkä vielä muutaman wakan herneitäkin. Shimiin on tässä viimeinkin turwattawa, ellei omat keinomme onnistuisi. Mutta me otamme lainaksi ja maksamme koska jaksamme.

Miin haasteli Gero, ja wihdoin muutkin parhaaksi harjittivat hänen neuwoansa seurata. Pyssyt kainalossa, läksivät he koirinensa hiihtämään kohden Kuokkalan korpea. Viukkaasti sukki hangella juoksi, mutta huohoittain ja hitaammin kuin ennen nyt retkeilivät weljekset; polwiensa entinen jäntewyys tuntui jotenkin herwottomaksi. Lopulta ehtivät he tarkoitettuun tienoonsa ja rupesiwat hiihtelemään tuonne, tänne kohden kaikkia suuntia, etsien kontiota, waan aiwan turhaan. Sitä läheni, weljekset heittiwät jo kaiken toiwon, mutta päättiwät Geron kehoituksesta vielä kerran etsiä erään metsäisen kallion ympäristöä korwessa. Heidän sinne tultuansa, nousi pian tuima haukunta, ja ulos synkäästä kuusistosta rynnäkösi karhu, kiirehti pois, ja pyrynä pyörikseli lumi hänen jäljessään. Suoksi hän, monialle mutkistellen, monialle kaarrellaen liukuivat weljekset kiiltävillä sukfillansa, ja koirien mekastawasta äänestä karheaasti joroitteli pakkasen äkeä ilma. Kuuluiwa viimein ampaus Tuomaan pyssystä, ja, werta wuodattaen, ryömi kontio hangessa. Karjasiwat hänen päällensä koirat, läheni häntä mies jykewällä karhukeihäällänsä, ja siinä melkein ilman yhtään vastaanrynnistystä otti otso kuolemansa miehen keihästä ja koirien hampaista. Ulas kämmenillensä hän wai-pui ja puhalti ulos henkensä hurmeiseen lumeen. Mutta tuskin tämä olikaan tapahtunut ja weljekset kokoontuneet saaliinsa ympärille, niin jopa metsästä taasen kuului tulinen haukunta ja reuhu. Silloin kaks nuorta, vuosunkuntaista karhua kiippaisi, koiria paeten, ulos konnostansa, muutama sata askel pois sen talwisiijasta, joka ensiksi kohdattiin ja saawutettiin. Ja nousi kiivas tappelus willaisten peniklain ja rohkean Killin ja Kiiskin wälille, joka purewana,

werisenä kesti, kunnes weljekset keihäinensä riensiwät apuun koirillensa. Pian myös kaatoiwat he kiukkuisesti taistelewat mullikarhut, ja lopettiwat karvoja pyryttävän leikin.

Mutta ilta oli tullut; kannettiin lihawa saalis kuusi- sen, sammaleisen kallion juurelle ja tehtiin walkea. Mutta walkean tuuliselle puolelle rakettiin yösijat partaisista hauuista, ja hauuista kohotettiin werho seivästen ja karan- kujen nojalle, joka esti tuulen liehtoomasta ja saattoi nuot- tion liekin suopeasti loimoittamaan. Siitä käwiwät nyt weljekset maistawan illallisen toimeen, piirsiwät ja nytkiwät emäkontion muhkean kääpän, leikkasiwat siitä pehmeitä wiiluja, paistoiwat ne tulesa ja täyttiwät mieluisasti nälkäi- set watsansa, eiwätkä myös unohtaneet Killiä ja Kiiskiä. Ja nukkuiwat he pian partaiselle wuoteellensa, koska wä- synyt ruumis oli rawittu ja murhe nälästä moneksi päi- wäksi poistettu. Gerttaijesti lepäsiwät myös koirat, juos- tuansa kauan ja kiiwaasti; lepäsiwät, leuka kypälällä, tuol- loin, tällöin awaten silmiänsä, jotka jalolla tyyneydellä oli- wat teroitettut kohden werisiä otuksia kinokfella. Lepäsiwät he kaikki nuotion leimuteessa ja taiwaan tähtien pilkkiesä; mutta heidän ympärillään kuivettuneissa kuusissa paukah- teli pakkaneen ja jylhässä metsässä weijailiwal kylmät, huo- kailewat tuulet. Sa aamun waljetessa läksiwät weljekset hiihtelemään saaliinensa kohden kotoa taas; ja raskas oli heidän taakkansa, mutta hauska.

Warhainen ja kaunis oli seuraawa kewät. Ahterasti harjoitteliiwat weljekset kalastamista kirkaalla Ilwesjärwellä; ja heidän werkkoonsa takertui tai onkeensa tarttui moni tyr- myniskainen ahwen ja kultakylkinen sorwa. Rannalla, tuok- suawan tuomen werhossa he istuiwat monen kelmeän kesä- aamun kajaštaessa, lippaellen ylös ongillansa Ahtolan kiil- täwää karjaa. Siinä sorjat naristen lenteliwät pitkin jär- wen öljyhyhnettä pintaa, ja weljesten luoti heistä kaatoi lennošta monta. Kaunis oli kewät niin Ilwesjärwen ran- noilla kuin niituilla ja laihopelloilla Smpiwaaran pirtin ympärillä, jossa uhkea wilja rehoitti, kaswain päiwien hoh- tawassa paisteessa ja bitten lempeässä wiileessä. Riehui tä- näkin kesänä monasti tuima pohjonen, saattaen wiimein koljon ja tyyneen yön, mutta sywällä, Sompioniitun poh-

jaassa makasi halla, teroitellen korwiansa, waan woimatonna kohottamaan päätänsä nurmen kamaran alta ylös. Niin kasvoi pellolla wilja ja niitulla heinä tänä heinäkuussa, ja wälistä lempeä sade taas kasteli tuoksuawaa maata. Helteisesä poudassa niitettiin niitut ja leikattiin pellon raskastähkäiset rukiit; ja korkeina torneina seisowat niin suowat Luhta- ja Sompioniituilla kuin aumat pirtin ympärillä. Runfaimman sadon tuotti tämä kesä, jota weljekset aina riemuiten muisteliwat "kultaisena kesänä".

Mutta koska wilja oli leikattu ja kylwö tehty, läksiwät weljekset eräänä lauwantai-aamuna kauan warustetulle retkellensä, läksiwät pappilaan prowastin tutkinnon alle. Isällisesti, lempeästi kohteli heitä prowasti, ja huomasi pian suureksi iloksensa, että heidän lukutaitonsa oli moitteeton, wieläpä yhden ja toisen wallan kiitettävä; Laurin julisti hän parhaaksi lukijaksi Doukolan suuressa kylässä. Wieläpä huomasi hän heidän käsitteensä uskon-opista yleiseen selwäksi, wilpittömäksi. Sentähden, koska he wiikon päästä seuraawana sunnuntaina palasivat rippikirkoista kotiansa, oli heillä jokaisella kädessä nahkakaaninen uusitestamentti, prowastin lahjoittama ahkeruuden palkinnoksi. Tyhtywäisinä, mutta wakawilla kaswoilla astuivat he pirttiinsä, jonka Dammiston Ryösti, heidän karjanhoitajansa menneen wiikon kuluesssa, oli lakaisnut ja lehdittänyt. Mutta koska he olivat atrioinneet ja Ryösti heistä poistunut, istuivat he kunkin itseksensä tutkistelemaan raamattua; ja sywä äänettömyys wallitsi huoneessa.

Niin meni suloinen kesä, tuli syksy raikas ja wiileä, tuli talwi ja onnellinen kesä taas. Niin wuodet, jotka nyt seurasiwat, saattoiwat onnea ja menestystä Impiwaaran taloon. Ahkeruus on onnen lähde, ja ahkerasti puuhasiwat ja toimitteliwat weljekset, josta pellot laajeniwat yhä enemmän ja enemmän, wiljaa karttui aitan laariin, hewosia talliin ja nautoja omettaan orsien alle.

Seisoi vielä tallissa tuo wanha, yksifilmäinen Balko, mutta kahdenpuolen häntä hinkaloisjaan kaffi luiskeata warjaa, yksi ostettu Dammistosta, toinen Kuokkalan waarilta. Terävästi rouskutteliwat warsat peltohedon firkaista heinäa ja, katsahtaen lapselkaalla huolettomuudella, tekivät tuolloin,

tällöin vähän kiusaakin vanhukseksi heidän keskellensä, mielen tervehtiä häntä matalan väliseinän yli. Mutta äkeänä, karvat niuhossa, Valko seisoo, ja heinissä lepää hänen riippuva huulensa, kun vanhat, kuluneet hampaat kalsusti pienentää ruokaa. — Kymmenen nautaa seisoo talon ometassa. Jos aukaisit sen ovea, niin katsoi sinua vastaan kahdeksan wilpitöntä, wakawaa lehmännaamaa ja kafi sonnia, kuin kafi juurevaa terwaschantoa. Jopa vanhempi heistä on tuomittu tulewana kewäänä kadottamaan wapautensa ja suostumaan wetohärjän kohtaloon, mutta nuorempi tuossa saa edelleen omassa wallassaan sorkehtia karjamailla. — Niin talon ometassa, jossa ahkerammin kaikista askarteli Simeonin nuhteeton käsi.

Nouxi wähitellen kaikki talonpojan talossa tarpeelliset huoneetkin Impiwaaran pihalle. Niinpä kohosi myös oivallinen sauna pihan ja pellon rajalle, ja silloin katosi pirstistä parwi, katosi sen owinurkasta kiuwasuuni, ja sijaan rakettiin korsteni, taloissa tavallinen. Rakettiin palhotuista kuusista uhkea laattia, joka, ennen alkaen wasta huoneen puolesta pituudesta, ulettui nyt periltä aina kynnykselle. Vielä lyötiin entisten läpien sijaan seiniin kolme walaisewaa affunaa. Ja nyt, kun katsahdit huoneesta ulos päiwän puoleen, näit talon pellot ja Luhtaniitun peltojen alla, kauempana toisen, lakeamman niitun, entisen Sompiosuon. Halki peltojen ja niittujen kulki talon tie kohden kirkkoa ja entistä kotoa, juoksi niitusta tiuhaan kuusistoon, siitä pitkin nummea Deerimäen harjulle, joka komeana haamoitti etelässä kimmeltävien pilvien rajalla. Koska länteen katsahdit, näit peltojen takana sammaleisia kallionkieluja, tuolla ja täällä matalan, mutta jäntewän männyn, jonka huojalla latwalla aurinko usein kesä-iltana säteili. Mutta pirstin pohjoinen affuna katseli jynkästi kohden Impiwaaran jyrkkää wuorta. Niin osoitteli itsensä eteesi maailma, koska lakeassa tuwassa katsahdit affunoista ulos ilmoihin. Mutta jos aukaisit huoneen raskaan owen ja iskit filmäs itään ja koilliseen, niin huomaisit kiwisen, kantoisen ahon, ahon reunalla nummen ja jyliwän hongiston, jonka helmasta astui kesän aurinko tairwaalle ylös. Tämänkaltainen oli luon-

non muoto Impivaaran ympärillä, joka nyt oli nousemas-
waltajeksi taloksi.

Muutoksesta, joka tapahtui weljeksisä ja tämän kautta
Impivaaran pihoilla ja wainioilla, kulki pian maine ym-
päri pitäjää. Tuota ensin tuskin uskottiin, mutta maine
pysyi totena, jota kumma-
stuen ferrottiin; ja rupe-
sipa wähi-
tellen nousemaan weljek-
sille arwoa ja kunniaa. Itse kui-
tenkin he harwoin siirtyiwät omilta maisemiltansa pois; ja
syntymätaloansa eiwät he tahtoneet nähdä ennen kuin oli
tullut aika, jona Sukola oli heidän omansa taas. Sen
lupauksen oliwat he tehneet, ja ainapa kartteliwat he mat-
kan päästäkään näkemästä kotonsa armaita wainioita.

Tulipa viimeinen kesä niistä kymmenestä wuodesta,
joiksi Sukola oli annettu wieraan wiljeltäväksi; ja syksyllä
oli siis weljekillä walta muuttaa syntymätaloonsa takaisin.
— Oli kesäkuussa kirkas ja lämmin sunnuntapäiwä; Im-
piwaaran awatu-
sta owesta wirtas
sijään auringon heleä
paiste, kuwaten kultaisen kaawan tuwan lehditetyle la-
tialle. Pöydän ääressä istuiwat äänettöminä Tuomas
ja Simeoni, lukien kufin uuttatestamenttiansa; Suhani,
Dimo ja Cero käyskeliwät ulkona wiljamaille ja katseli-
wat ihastellen tämän herttaisen kesän kukoistawaa kau-
neutta; waiti waelteli metsässä Lauri, mutta Napo oli käy-
nyt tervehtimään Tammiston Kyöstiä. Sinisenä kaarteli
taiwas, ilmassa liehtoi hiljainen länstuu-
li, uudessa lehti-
waipassansa wäikkyy mäellä koiwu, ja walkeawaah-
toinen pih-
laja lewitti tuoksua ympärillensä kauas. Impiwaaran pel-
lolla laine lainetta liepeästi ajeli ja wilja wälkähteli pais-
tees-
sa tulisen auringon, joka jo kiirehti ylös puolipäiwän
forkeuteen. — Mutta palasiwatpa weljekset kotiansa: tuliwat
käyskelijät pelloilta, tuli Napo Tammistosta ja astui Lauri
nummen helmasta ulos. Salaisesti myhäillen he läheniwät
jaloa huonettansa, joka taasen rauhaisesti hymyten katsoi
heitä vastaan, ja sen poutaisella katolla hyppeli päiwän
hopeakimmeltävä lämmin. Dyytywäisillä sydämillä, kirk-
kaille kaswoilla he astuiwat lehditettyyn, wäljään tupaan.

Mutta kun oliwat atrioinneet, istuiwat he taasen mikä
minnekin ja mikä mitäkin mietiskellen, tai katsellen eteen-
sä-awattuun kirjaan. Perä-alkunan ääressä, joka antoi län-

teen päin, istui Aapo, askarrellen nysänsä kanssa, ja näkyi kuin olis hänen aatoksansa syventynyt tärkeään asiaan. Viimein aukaisi hän suunsa, ja syntyi siitä seuraava keskustelma.

Aapo. Tammistossa kohtasin nahkapeitturin ja haastelin hänen kanssansa yhteisistä asioistamme. Hän on saanut mylläripaikan, ja olis valmis luopumaan Sukolasta jo tulewan syyskuun alussa, johon annoin hänelle hyvän toivon.

Tuomas. Parasta että välttyy hän tieltämme tavallista viffelämmiin; sillä hänen kätensä ei ole nostanut Sukolaa, vaan kaatanut yhä enemmän; ja vuokraansa ei ole hän maksanut meille yhtään ainoaa jyvää.

Aapo. Tuon kaiken tuomitsis laki hänen maksamaan, mutta millä hän sen tekis?

Tuomas. Siihen on hän ikuisesti voimaton, ellei pane hän pantiksi kurjaa sieluaansa.

Aapo. Työtuomion kautta hän ehkä viimein maksaisi kaikki, mutta räsyllä on kivuloinen muija ja monta mankuvaa lasta.

Juhani. Menköön herraansa tämä kurja nahjus. Niin, olkoon hän meistä kuitti. Myös on huono onni koe-tellut häntä näiden kymmenen vuoden mennessä; sitä ei taida kieltää. Mutta waikka oliskin onni armahin häntä syleillyt, niin eipä ole hän koskaan syntynyt talontekijäksi mieheksi; tarwitaanya siinä vähän potraa pokkoa, mutta siihen ei löydy hänessä kerssia enemmän kuin kintaassa. Sentähden menköön hän nalkkeilemaan myllyhänsä, mutta me tahdomme näyttää kuinka tehdään Sukolasta pitäjämme uhkein talo.

Aapo. Ainapa tuo on jalompaa, katsella edesjämme taloa, jonka möyrytyt pellot ja raiwatut niitut tiedämme omien käsiemme työksi. — Meistä kolme jääköön tähän uudispaikkaamme hoitamaan, muut kairvelkoot ja kynneltööt Sukolan pohjalla; mutta suurimmissa, kiireimmistä töissä käymme lästin kaikki seitsemän miestä yksinvoimin ja yht'aitaa niin tässä kuin entisen kotomme wainioilla. Ja niin on meillä kohtakin kaikki oivaa taloa ja kaikki torppaa, kaikkein parhainpaa, ja siinäpä osaa, tannerta ja tilaa meille

jokaiselle erikseen, kun lopulta on tapahtuva yleinen jako, kunkin tulevaisuuden määräys. Ja toivokaamme, että viimein kaikki on kulkema hyvän toivon mukaan! Niin, kaittihan vihdoin hyvin, jos waan järkewyys ja oikea taju aina on johdattawana tähtenämme täällä, polkeisamme elämän tietä.

Timo. Paljon tulee se eukkoon ja hänen emännöittämisensä tuwan orsien alla, kuinka ufon raataminen tuolla ulkona, tuolla poudassa ja sateessa, on tuottawa viimein rikkauden tai köyhyyden.

Aapo. Kas Timo waan! hän juttelee kuin kokenut mies. Onpa laita niinkuin sanot. Waimo huoneen joko nostaa ylös mahtiin ja kunniaan tai repii sen alas aina multahirsiin asti. Nyt en puhu talosta, jossa isäntä on wallan willitty, joka hetkessä menettää vuosien hedelmät, siitä talosta en puhu, siinä ei auttaisi moision rikkaus eikä waimon emännöitys, waikka olis hän wikkela kuin karppe ja kirsas kuin juutalais-ämmä. Mutta olkoon tawallinen talo ja siinä isäntä tawallinen tuhlaaja, mutta kas jos talossa waan on emäntä tiwis ja säästäwäinen, niin seisoo se talo, seisoo wälisten. Sitäpä wastoin huone, jossa emäntä tuhlaa, käy pian kumoon ilman armoa, käy waikka kynsisin isäntäinen vastaan kymmenen miehen kouralla. Tosin woi isäntä itsensä kulauttaa aika lailla humalaan ja tappelee hän kylässä, josta laki antaa hänelle ansion mukaan suolaa selkään, mutta kuitenkin taidamme lukea tällaisia haaksirikkoja pieniksi hurmikoiksi, werihaawoiksi ihmisen ruumiissa, johon wertaan nyt talon. Mutta emäntä, joka tuhlaa, on talon ruumiin jokapäiwäinen mato watsassa, sen koi, sen syöppä, joka menettää kaikki nesteet ja viimein koko rakennuksen ransistaa ja kaataa. Nytpä muistan kertomuksen, jonka kuulin jo isämme-isältä, siltä aina wiisaalta, warokkaalta ja eteenpäin katsovalta mieheltä. Ja näin hän kertoi: Oli kaksi weskettä, molemmat yhtä raittiit ja toimettaat, molemmilla heillä oli talo, kaksin puolin yhdenvertaijet, ja molemmilla myös oli waimo ja lapsia. Oli heistä pysyi aina warallijena miehenä, mutta toinen heistä käwi yhä köyhemmäksi päiwä päiwältä, ja yhtäpä tuosta monin arweli, kuitenkin huomaamatta syitä mikä olis mat-

kaansaattanut tämän eroituksen weljesten huoneenhallituksessa. Mutta kerranpa eräänä lauwantai-iltana läksi isoisämme jollekin asialle näihin molempiin taloihin. Ensiksi tuli hän rikkaan miehen huoneeseen, jossa emäntä, vasta kinnuttuansa, jakeli woileipia lapsillensa; siitä astui hän köyhän weljen tupaan, jossa emäntä myöskin antoi lapsillensa kinnuwaisia, mutta kas, panihan muori ainakin kaksi vertaa paksummalta woita leivälle kuin tapahtui naapuritalossa, ja nytpä ymmärsi ukko syyn tuon yhden weljen rikkauteen ja toisen köyhyyteen. Niinkuin jälkimmäiseltä emännältä meni kassineroin woita, niinpä myös, waikka melkein näkymättömällä tavalla karisi aina kahdenvertaisesti kaikkea muutakin tawaraa hänen formiensa wälistä. Ja olihan siis hänen emännöitsemisensä tarwinnut kaksi tämänlaisia taloa, seisäksensä naapurin yhden talon rinnalla. Niin kertoi kerran ukko wiisaudestaan kuuluisa.

Juhani. Dikein harkitsi hän asian. Huono ja tuhlaaja emäntä on talon kaikki kuluttawa rotta ja kurja katsoja puoleen kuin porolammikossa wanha tallukahaasu.

Urho. Olkoon siis naiminen, niinkuin se olla pitää, elämämme ankarin askel. Sillä huono emäntä on miehen tuho, mutta kelpo ja armas waimo on hänen onnensa ihanin, hänen paras ystävänsä, kultainen kunniansa, ja tekee hänen huoneensa ilon ja rauhan satamaksi. Ja sellaista waimoa hän kohdelkoon ja pidelköön kuin omaa sielunsa kalliinta aarretta. Ja luulenpa myös, että vähemmin, paljon vähemmin löytyisi täällä kehnoja waimoja, jos mies nuoren awiosiippasensa wirheitä käwisi aina ojentelemaan lempeillä sanoilla ja rakkahilla sielun-iskuilla, kartellen wifusti tuomasta nalkutellen esiin noiden ”oiwain naapuri-eukkoin” esimerkkejä, ja suoden tuon aina ”kunnollisen kuolleen kultamuorinsa” ma’ata rauhassa haudan kammiossa. — Niin, weljet! ehkä on meillä kaikilla piankin eukkonen wieresiamme ja pieniä pirpanoita ympärillä ja sentähden en nyt haastelekkään näin paljaasta hetken mielipisteestä, waan enemmin ehkä tuumasta, ja tarkeitanya istuttaa näitä sanojani sydämienne pohjaan.

Juhani. Hywinhän sinä kaikki olet tehnyt, monta kalliista neuwoa olet meille antanut. Totisesti! oletpa oi-

kein isällisellä mielellä ja kielellä meitä johdellut täällä sa-
lojen yössä. Weljet, kiittäkäämme Napoa, hän on tehnyt
suuren työn.

Napo. Mene pois! Mitä tuossa turhia. Niin —
noh! Niin! Waan että seisomme nyt tässä, ja yksin-woi-
min taistelleet olemme: tempoilleet, riistoneet, repineet pääs-
täksemme viimein kovan onnen rykelmäisestä korvesta la-
kealle, wapaalle aholle. — Mutta katsokaat: ilma on fir-
kas ja tyyni, kohden laskuansa alenee jo aurinko ja wilis-
ten nyt kutee kouruliuta Ilwesjärven korteistossa. Lähte-
käämme panemaan mertojamme ulos, ja huomenna on meillä
maistava murkina.

Ilwesjärwelle he astuivat asettelemaan pyhdyksiä kute-
takylkifille kouruille, jotka par'aikaa iloisesti kutelivat, että
wilahteli järven ruohoinen ranta. Mutta kotia jäivät Si-
meoni ja Timo, jäivät karjan korjuun tähden; ja ammu-
ten ja kelloin kilinällä palasivat jo wääräsarwiset laitemel-
taan pitkin kanerwaista nummea. Ja kantoisella, kuiwalla
aholla lypsettiin märehitivät lehmät, ajettiin siitä tarhaan,
jossa he pian toinen toisensa perässä waiwuiwat alas ha-
wuijille wuoteilensa. Mutta tuolla Ilwesjärven tyhynellä
pinnalla soutelivat muut tylppäkuonoisella tukkiruuhellansa,
lasketellen mertoja järven heleään sywyhteen pitkin korteiston
moniniemellistä reunaa; ja tuolla mäntyin latwoisissa luo-
teisessa wäikkyy tulipunertawa iltarusko.

Kolmastoista Juku.

On eräs kelmeä syyskuun päivä, jona weljekset owat
päättäneet lähteä saawuttamaan entistä waltaansa Jukolan
talossa, jota eiwät olleet nähneet kiertoessa yhdeksän wuo-
den. Siellä, joka juoksee kohden kylää peltojen, Luhta- ja
Sompioniitun halki, retkeilee nyt seitsemän miestä, ja yhä
kauemmas poistuu heistä Sompiowaaran uudistalo, johon
Tammiston Kyösti on jäänyt elikkoin hoitajakksi päivän tai
kahden ajaksi. — Edellä ja rinnatukfin käyskelivät Juba-

ni Nayo ja Tuomas; mielukkaasti he astelivat, ja asui heidän kasvoillansa tyyni riemu. Seurasi heitä wankkuri-kuorma, wetämänä kahden nuoren tamman, joita ohjaili Lauri, istuen pienen oluttynnörin kyljellä. Ja olutta oli tynnöri täynnä, tehtyä juuri warten tuliaisjuhlaa Sukolas-fa. Sitten astelivat Simeoni ja Timo, kumpikin talut-taen ammuilewaa lehmää karjan aluksi Sukolan omettaen. Mutta viimeisenä waelsi weli Gero, johdattaen nuorasta pientä, könttipäistä sonnia, joka oli määrätty pitämään ta-lon karjan kattumisesta murhetta. Kernaastihan seurasi sonnimulli lehmiä, astellen heidän jäljessään wallan kope-alla mörinällä. Illoisina hyppelivät myös Killi ja Kiiski, milloin edellä, milloin perässä, milloin loiskien kahdenpuo-len matkuetta, illoisina, waikka jo harmaapäisinä. He olivat ainoat elikot, jotka, Sukolasta syntyisin ollen, nyt palasivat wanhaan kotoonsa takaisin. Walko oli kuollut ja makasi makeasti sywässä hautakammiossaan Luhtaniitun aidan ta-kana; kuollut ja kuopattu oli wanha, karheasti naukuilewa kissa, Suhanin armasteltu Matti; ja viimeinpä myös ke-nokaulainen kuffokin kuoli ja kuopattiin. Kiekua heloit-teli Sompiovaaran orsilla taasen toinen kuffo, ja uunin päällä killisteli toinen kissa, ja kaffi nuorta, uljasta he-wosta oli nyt wetämässä weljesten wankkureita reippaalla wauhdilla Sukolaan.

Niin he waelsiwat: siirtyiwät ulos lakeasta Sompioista ja astuiwat metsän sywyYTEEN. Ilma oli selkeä ja tyyni, lie-peästi paistoi aurinko waaleansiniseltä, hymyävältä tai-waalta. Tuli heidän eteenpä Seunalan Matin aho, siitä Wiertolan kirkkotie, jonka yli he waelsiwat ylösmäkeä, pit-tin sannaista nummea hongiston halki. Wiimein seisoiwat he Deerimäen harjulla, josta heidän tiensä sileänä ratana juoksi kalliota alas. Mutta nuoren harjulle, josta näki awaralle kohden kaikfia ilmoja, seisahduiwat weljekset het-keksi lewähtämään juhtinensa. He istiwät silmänsä lounai-seen, ja kaukana kuumoitti heidän lapsuutensa Sukola. Mutta pian himmensi kynnöl heidän silmänsä ja kumma riutumus täytti heidän powensa, kuin solisewa wesi täyttää uppoowan miehen powen. — Mutta katsahuiwat he taasen lounaiseen, ja mäen kaltewalla rinteellä haamoitti Sukola kuin tumma

entisyys. Siitä katsahtivat he viimein takaisin pohjoseen päin, ja wiherjõitsevien oraspeltojen keskellä hymyili iloisesti Impiwaaran uusi talo, ja ylempänä seisoi jyrkkä vuori. Niin he katselivat, milloin pohjoseen ja milloin etelään ja milloin mihinkin ilmaan, ja ihanasti kastuivat heidän silmänsä. Mutta olutta laski Suhani, miehestä mieheen kiertoi ympäri katajainen haarikka.

Suhani. Me muodatamme kyyneleitä, mutta ilon ja riemun helmiä owat ne kyyneleet; sentähden juokaamme ja iloitkaamme.

Uapo. Kiitos Luojan, että nyt seisomme ilon lapfina tässä! Onnelliset me, jotka onnen hetkenä huomastimme mikä rauhaamme tuli ja tuotimme oiwia hedelmiä, ennen kuin synkeä tuomiomme kirjoitettiin etehemme seinään. Tämä, ja Jumalan johtama käsi on elämämme tien kohottanut ylös näin jalolle ja iloiselle kunnaalle, jonka harjulla nyt voiton sankarina seisomme. Kymmenen kultaista vuotta on mennyt sitten kun wihan, sydämen kiukun wallasfa pakenimme metsien pimeyteen. Niin teimme. Mutta uskonpa, jos lakkaamatta olisimme ohjennelleet etelässä tuolla, wainon ja närkästyksen katkeraasfa ilmassa, että käyskelisimme murheen poikina nyt. Onneksemme siis heitimme kylän ja kylänmiehet; sillä nyt on tapahtunut miehissä muutos. — Täsfähän nyt seisomme, katsellen sowingon suopealla silmällä tuonne kohden Toukolan kylää, ja täällä tafkana on meillä jalo seljänwastus.

Niin, tuolla on entinen, armas Sukola, tuolla Toukolan kylä, tuolla kirkontorni ja tuolla taasfn uhkea Impiwaara. Selwästi astuu nyt eteeni elonretkemme kohtausset tuon menneen vuosikymmenen helmasta. — Katso kuinka tiemme on juosnut. Me ensin, mutta perin mahdottomina, koetimme pyrkiä kristillisten ihmisten yhteyteen, tehden onnettoman retken kohden juhfallista tornia tuolla ilman partaalla. Oli se kiusan kirottu retki, mutta siinä myös se woimakas ponnistaja, joka meidät wäkisinkin pakoitti metsien syvyyteen. Tuonne tuon harmaan, jyrkän wuoren kuppeille me siirryimme pois ja rakensimme itsellemme lujan pirtin. Mutta ahne tuli poltti pirttimme tuhaksi, ja silloinpa pojat sudenpenikoina kaappaisivat Sukolaan takaisin

taas; ja leikki on kova. Mutta emmehän tuostakaan juuri paljon huolineet, waan metsien haltuun läksimme taas ja rakensimme itsellemme toisen pirtin, uhkeamman ensimmäistä.

Taisimme nyt taasen wapaasti halutyötämme harjoitella; ja koirat reuhtoilivat, tuliluikut paukahtelivat, ja runsaasti wuosi salojen karjan raikasta werta. Mutta sielläpä äkisti nosti meidät ankara kohtalo kamalalle Siidenkiwelle koetukseen aiwan hirmuiseen. Ja tuolla arwaten on se nään, waiwan ja armaan onnen kiwi, tuolla, jossa alenee metsän himmeä reuna ja tuo harwa-oksainen kuusi korkeimmalle kaikista kohottaa huippunsa. Siellä on kiwi, joka saattoi meille murhetta ja tuskaa, mutta jota myöskin taidamme kutsua onnemme kiweksi. Huomaitkaamme: sieltähän, jatkaen aina, on syntyisin tämä ilon ja onnen hetki tässä Deerimäen harjulla. Kiwi hirweä korwessa matkaansaattoi ankaran huhdan, joka taasen antoi meille kosolta wiljaa. Mutta tästähän — pahasti, pahasti kyllä — myös nousi se muistosamme kowin murheellinen wiinakesti. Waan äläppäs mitään. Tämä wiinan willitty mälinä mullersi ylös helwetin ja kaikki perkeleet meille kamoittawaksi waroitukseksi, poiketaksimme toiselle tielle. Kahdelta haaralta saimme uhkaavia muistutuksia: Simeonin kummallisen henkinäön ja Laurin merkittävän uneksunisen kautta. Ja hyvä meille, että otimme onkeemme nämät tärkeät wiittaukset salatusta maasta! Kuin miehet me silloin päätimme heittää ijankaikkiseksi juowuttawan, kirokun wiinajuoman, jossa päätöksessä toiwon jalosti seisowamme.

Mutta kohtasipa meitä wieläkin wallan tuikea temppu. Ja tämä tapahtui paljon wiinan että tuon häijyn ja jäykän sisumme kautta, joka ei wieläkään ollut tarpeeksi pehmitetty, waan sywyhedsään keitti kostonhimoa. Meitä kohtasi tuo wihan-kiljumisen, suden-ähellyksen, seiwäs-räiskynän ja werenwuodatuksen päivä, tuo kuuma päivä Tammiston kartanolla. Niinpä meitä wiinan hummauksesta kuritettiin. Mutta tuostapa juuri, tuosta rangaistuksen päivästä rupesi onnemme wirtaamaan. Kas, kun jo seisoiimme mustan kauhistuksen rinteellä, silloinpa armollinen Sumala kirjasti etehemme maailman; ja sen hän teki tuon oivallisen wallesmannimme kautta. Mutta me itse, mitä teimme me?

Astuimme kuin miehet itsensäkieltämisen, työn ja toimen tielle. Tosin kohtasi meitä vieläkin moni puuha ja ahdisto, mutta me notkistimme niiden niskat, touvasimme väkivoimin aina eteenpäin, ja tässä seisomme nyt. — Kiitos Jumalalle, joka meitä johdatti, kiitos meille itsellemme, jotka tahdoimme ajoissa viisastua, kiitos äitillemme, joka lapsuutemme päivinä muistutteli meille Jumalan tahtoa ja lakia! Hänen lauseistansa painui aina yksi ja toinen sydämemme syvyyteen, josta varoittava ääni alati kuiskasi meitä forvaan, kuiskasi halke hurjimpain myrskyin, ja elomme alus ei waipunutkaan haaksirikkoon.

Juhani. Ah! jos eläiji nyt äiti, käyskellen tuolla Tukolan pihalla, niin, nähtyään poikiensa lähestyvän, kiirehtis hän meitä vastaan aina Djaniitun ahteelle tuolla. Mutta taiwaan salissa istuu nyt eukko, wartoen lapsiansa. Kyllä tullaan, muori, tullaanpa Jumalan avulla mekin sinne kerran. — Niin, nyt lähtekäämme, weljet, waeltamaan taas, waeltakaamme alas kallioista tietä.

Läksiwät he alas, tulivat pimrään korpeen, siitä viimein kulon polttamalle, korkealle Kijawan-nummelle, jossa kirkkuvat haukat sinkoiliwat ilmassa heleän taiwaan alla. Kulkivat he jo moni-ahteisella tiellä ohi Kuttilan lakean niitun.

Juhani. Pojat, pojat! tuntuupa jo sieraimissani kotonurkkien haihu, ihanampi neitsyymaarian sänkyruohon tuoksua. Pojat ja weljet, saman maatustkan kantamat ja synnyttämät kaikki, kuulkaat yksi oiva sana: Käsketäämme tullaiaisjuhalle kanssamme Tukolaan joka ainoa mies ja waimo, koiras ja naaras, jonka waan kohtaamme tiellä ennen fotoa.

Aapo. Sen teemme.

Tuomas. Olkoon sanottu.

Timo. Kaikkihan käskemme, aina kruununwoudista Ruokko-Massaan asti, jos heidät kohtaamme waan.

Juhani. Aina maaherrasta Toukolan tallukkaan asti; ja nouseepa tästä iloinen kesti, nousee totifesti. Ja kas kun oikein tanssia leiwoitamme Toukolan tyttöjen kanssa, leiwoitamme, että jyskyää Tukolan permanto ja katosta karsisee kaarna! Tosin on laita niin, että ainoastaan Aapo

meistä osaa kattrillia, me muut waan polskaa, mutta sitä hän osaamme kuin miehet. Ja olkoon menneeksi polskaa, paljasta polskaa. Mutta mistä saijimme oikein huikean pelimiehen ja kiltin kahwinkeittäjän?

Uapo. Tottahan vielä siihenkin neuvoja löytyy.

Juhani. Tässä maailmassa. Niin, tottahan waan-kin vielä siihenkin neuvoja löytyy. Neuvoja ei ole meiltä puuttunut kowemmissakaan tempuisissa, waan kaikkien on täytynyt kääntyä ja wääntyä, kiertyä ja koukistua tahtomme mukaan. Djentuahan on kaikkien täytynyt, ja kymmenen vuotta on mennyt kuin pyyhkien. Tralla, raa, raa, tralla, raa! Kahwia en ole juonut sitten kuin Karja-Matin häissä, mutta olkoon menneeksi tänäpäpä juhlan kunnioiksi, koska juomme oikein weljenmaljaa kaikki seitsemän poikaa, satskeata seitsemän miestä. Ja ensimmäisinä, aina ensimmäisinä me kolme tässä astelemme: minä, Uapo ja Tuomas, Impiwaaran henkiwartija-pataljooni. Uheita poikia kaikki. Cipä Gerokaan ole enään juuri niitä lyhimpää Suomessa, ei suinkaan. Mutta witkoin nousi hän naulastansa, peewelin witkoin. Dulipa hänestä kuitenkin oikein laatuunkäypä mies sekä sielun että ruumiin puolesta. Ja sen teki vuosien woima täällä metsissä, meidän weljesten avulla; pari pientä pieksiäis-ryöppäystä waan meidän muiden kädestä ja mies oli kuin öljytty. Wai kuinka? Mitä sanot sinä itse siellä takana?

Cero. Tosi mitä ruumiiseni koskee, mutta sielu-parassani, pelkään minä, löytyy vielä paljon sinuakin warten waroilla tuota kirottua Wanhan-Natamin pirunpiikkaa, joka usein kyllä weiwaa ja kiertää nurinniskoin koko maailman. Niinpä hän nytkin kääntää filmäni, koska täältä takaa katselen teitä siellä eturivissä. Kas, kas, kuinka Juhani-kin filmissäni taas pölldittelee tuolla Uapon rinnalla kuin pystyilmäinen tallipässi wakawan walakan rinnalla.

Juhani. Niin, Cero-poikaseni. Mutta tänäpäpä kihisee ja irvistelee ilmassa ilon ja riemun henget. Sen-tähden, mitä huolin minä? Lauleskelen waan.

Tralla, laa, tralla, laa!

”Kuinka taidan iloinen olla?

Kuinka taidan tyytyä?”

Fralla, lalla, lalla, lalla,
Fralla, lalla, laa!

Rufa on mies, joka kōnbittää meitä vastaan tuolla aholla?

Aapo. Ukko itse, luulen minä.

Tuomas. Totisesti! No terve miestä!

Juhani. Luffari! Sama luffari!

Tuomas. Sama, sama. Terve miestä waan!

Juhani. Herran poika! Sama junkkari juuri, pat-tisauwa fourasja ja entisen prowastimme isolippainen wan-nelaffi päässä! No wie sinun musta sonni itseäskin! Sa-ma junkkari, sama junkkari!

Timo. Meidän koulumestariimme.

Juhani. Mutta kuinka koulutti hän meitä? No, no, nythän sopii sitä kysyä.

Simeoni. Hän käyköön ohitsemme kunnialla.

Tuomas. Hän on käskettävä tuliaiskestiin päätöl-
semme mukaan.

Juhani. Peeweli! se täytyy meidän tehdä. Mutta minun tekee mieli häntä hieman muistutella menneistä ajoista; sillä sydämessäni on aina jotakin pientä pistosta häntä kohtaan. Yhdestä tahdon häntä muistuttaa, ja sit-ten astukoon hän seuraamme, jos häntä miellyttää. Hän on minua opettanut. Hyvä! Ehkä taidan minä vuoroos-tani opettaa häntä nyt, ehkä taidan heittää hänelle pienen fukkelan kysymyksen testamentistani.

Timo. Jotain häneltä kysyn minäkin. Täällä on yfsi wikkellä ongelma, täällä seinähammasten juurien alla, ja saadaanyas nähdä kuinka hän tuon selittää. Minäpä en häntä ensinkään wihaa; sillä tuffani on taasen yhtä sa-kea kuin ennenkin; mutta saadaanyas nähdä kuinka hän suorittaa solmun, jonka pistän hänelle awattawaksi.

Aapo. Waii, weljet! ja kohdelkaamme häntä kun-nialla, näyttäen, että tulemme kylään toisenmoisina miehinä kuin ennen fieltä lähteisämme. Käyttäkäämme itseämme aina wiisaalla tavalla.

Juhani. Mitä wiisauteen koskee, niin tahdonpa juuri tällä hetkellä parastani koettaa, wiskellen hänelle noin niinkuin leikin wuoksi pieniä kysymyksiä raamatun sywyys-destä. Dlenpa lufenut testamenttini kannesta fanteen ja

ymmärtänyt sen myös, toivon minä. Mutta sanoppas, Gero, mitä häneltä kysyisin noin wispittömällä tavalla.

Gero. Kysyypäs millä keinolla wiisi miestä ja kaffi kalaa ruokittiin wiidellä tuhannella leivällä.

Juhani. Kitas kiinni, sinä Lopen pahalainen, Kysymän-ojan lörböttävä paara! Minä sinun opetan. Kysyisin ja selittäisin asian, jota ei ymmärrä itse arkkipiispakaan. Mutta kyllä tiedän mitä kysyn; ja tuossa on ukko.

Tuomas. Minä varoitin sinua: kohtele häntä kelpo-tavalla.

Juhani. Kyllä minä tiedän.

Lukkari. Päivää, päivää, pojat!

Weljekset. Päivää!

Lukkari. Majaa muutetaan, luulen minä.

Tuomas. Sitähän tässä niinkuin wähdän on tekeillä.

Lukkari. Wai niin, wai niin. Gm. Niin, niin.

— Tuulemaanya rupee. Tulleekko siitä sadetta.

Juhani. Ehkäpä niinkin.

Lukkari. Puhaltaapa oikein raskaasti.

Tuomas. Raskaasti kyllä, raskaasti.

Lukkari. Niin tekee, jaa. Gm, hm. Wai noin nyt pojat muuttaa.

Juhani. Näin hiljakseen. — Mutta onkos kanttoorilla tähän aikaan yhtään koulupoikaa pöhdän-nokalla?

Lukkari. Eihän ole.

Juhani. Eikä yhtään ainoaa pörröpäistä nallikkaa owinurkasaa?

Lukkari. Hehee! Ei, poikaseni, ei. Gm. Niin, niin. Wai noin nyt muutetaan. No terwetuloa syntymätaloonne takaisin taas!

Juhani. Tuhannet kiitokset, herra kanttoori. Metsän korvesta tullaan, ja, niinkuin näette, on tuossa warsoillamme wedettävänä ankara kuorma, jonka painoa lisää vielä seitsemän uuttatestamenttia, seitsemän Enklannin lahjaa. Ja luulenpa että juuri syvimmat, vaikeimmat painat tässä kirjasaa painaa nyt kuormaamme enimmäin kaimista. Mutta jos koettaisimme hieman fewennellä tuota kuormaa, lievitellä muutamia solmuja, puntteja ja pusseja siellä. Taitaakos kanttoori . . .

Tuomas. Juhani!

Juhani. Taitaakos kanttoori vastata minulle yhteen kysymykseen, kysymykseen, joka on saattanut täällä monenkin aivon aprikoitsemaan. Sanokaas minulle: mitkä olivat Sepeteuksen poikain nimet?

Timo. "Minä ja sinä yksi, Keskievarin Antti ja Jusfi toinen; kuinka monta meittä ollaan?" kysyi minulta kerran Loimaan mies, ja samoin kysyn minä kanttoorilta nyt.

Juhani. Timo hillittöön leipälaukkunsa. — Niin, herra kanttoori, mitkä olivat Sepeteuksen poikain nimet? Se on kysymykseni; kuulkaat päälle, pojat!

Timo. Minä ja sinä yksi, keskievarin Antti ja Jusfi toinen; kuinka monta meittä ollaan? Se on ongelmani; kuulkaat päälle, pojat! — Kuinka monta, herrani?

Dukkari. Kaksi, poikaseni, waan ei suinkaan neljä; niin, lilli-poikaseni, kaksi, kaksi waan. He, he!

Timo. Kas siinäpä seistiin. Niin vastasin minäkin Loimaan miehelle. Mutta äläst! Siinä rykelmässä on meittä neljä, herra korkeasti oppinut kanttoori.

Juhani. Etkö siinä riivattu woi hillitä leukojasi funnes wanhin weljes on tehnyt tehtävänsä. Tuhannen tulimmaista!

Timo. Mä herran älä herran tähden tuupaise minua enään toista ja kolmatta kertaa postelle. Sinä hunswotti! olenko minä wafikka edesjäs, wafikka tai mullicka? En suinkaan, en suinkaan, waan olenpa kiiwasta miestä kun kerran oikein kiiwastun.

Juhani. Suus kiinni nyt ja kuultele. — Mitkä olivat Sepeteuksen poikain nimet?

Dukkari. Wilpitön kysymys. Mutta kysyi minulta kerran tuo entinen provastimme: "mitkä oli Sepeteuksen poikain isän nimi?" ja arwaas, weli Juhani, kuinka hänelle vastasin, antaisiani oikean vastauksen? Niin, suodaanko minun kysyä: mikä oli Sepeteuksen poikain isän nimi?

Juhani. Jasfoo jasfoo wai niin. Löytyykö sekin nimi testamentisiani?

Dukkari. Löytyy tosin, löytyy jo kysymyksessäni.

Juhani. Wai niin nonoh . . . hm Wai

löytyy se testamentissani? — Mutta — niinhän juuri minäkin olin aikeissa kysyä teiltä, mutta kysyin malttamattomuudessa hieman toisin. Ongelman olen kuullut, mutta enpä ole viitsinyt kiehtoa siihen selkoa testamentistani. Minä en olekaan mikään korkea kirjan-oppinut ja jupisteeri, en kuulu pappisjäätyyn kuin esimerkiksi luffari. Hän kuuluu siihen, mutta säädyn viimeisenä häntänä, samana häntänä, joka kerran oli leikissä ukko Wiksarin kanssa.

Timo. Se olikin suntio eli torffa, joka tarinassa kutsui itsensä pappisjäädyn hännäksi ja löyhlytti wäähän Wiksaria.

Gerro. Luffarihan se oli.

Juhani. Luffari tai suntio, suntio tai luffari; minä waan tahdon sanoa, etten kuulu siihen kunniaan, minulla ei ole walta kiefua firkoissa kuin aamukukko orrella eikä pöyrytellä poika-köllien saiwaristoa. Ja jos mielitte kuulla suustani oikein totuuden Tiedättekö kuinka wirolaisukko Korppi sanoi Hämeenlinnan wiskaalille?

Luffari. No kuinka spa hän sanoi?

Juhani. ”Mene elwettii, sina pirkelee mias!” Hmnh! Kenenkähän nyrkin luulijitte tässä ylinnä keittuwan? Häh? Smatrii, kubbe! ja huomaa kuinka kymmenen vuoden kuluessa muuttuu täällä maailman muoto.

Mapo. Juhho, Juhho!

Tuomas. Nyt, weli, tahdon minäkin sanoa sanan; ja oleppas waiti oman rauhas tähden. — Kanttoori antakoon heille anteeksi; he eiwät ymmärrä. Olkaat huomaa-matta ja tehkääät niin hywin ja käykääät kanssamme pieniin tuliaispiitoihin Sukolaan; sillä tämä päivä on meille päiwien päivä.

Luffari. Minä kiitän, mutta aikani ei juuri myönnä kuulemaan kutsumustanne nyt.

Simeoni. Tulkaat rakentamaan sowinto meidän ja Toukolaiisten välille; tehkääät se Jumalan tähden.

Mapo. Me rukoilemme, tulkaat ja tehkääät rauha. Eiköähän ole tämä työ teille welwollisuutta wirkanne kirkollisuuden kautta? Siis kawahtakaat, ettei närkästy teille ainoastaan Jumala, mutta myöskin tuo oiwallinen prowas-timme, kuultuansa ettette ole tahtonut käydä sowintomiehen

toimeen näin tärkeässä asiassa kuin tämä. Katsokaas tuota paikkaa.

Dukkari. Olkoon teidän tahtonne. Minä seuraan ja tahdon koettaa parastani tärkeitä Toukolaiisten sydämiä, ja Herran ja oman puheeni voimalla taiputtaa heitä wellijelliseen sowingtoon. Mutta puhukaamme ensin suumme puhtaaksi. Minä näen teidän filmisänne tuon kyräilevän, waikka jo kalsunkin wihan minua kohtaan, ja tiedän sen syyn. Niin, olinpa teille kiinteä opettaja, kiinteä ja kowa, sen tunnustan, ja katkerasti olen sitä jo katunut. Mutta samalla kiinteällä keinolla on kerran minua itseäkin opetettu, samalla kouristelewalla keinolla, paratkoon Jumala! Mutta mitä tarkoitin kiinteydelläni teitä kohtaan? Omaa etuanne, omaa etuanne; se tietäkää. Ja olkaat myös warmat siitä, että juuri tällä hetkellä, waikka hieman hämmästyinkin mieleni tässä teidän nyt käydesäni mua vastaan, sieluni iloitsi, koska katselen teitä miehinä nyt ja tiedän teidän tekonne ja taistelonne, wieriesä hymmenen Herran wuoden.

Uapo. Tästä ylistyksestä kiitämme teitä.

Duomas. Me tiedämme teidät kunnian mieheksi ja tiedämme että Juhani ja Timo pyytävät teiltä anteeksi kie-rot sanansa.

Timo. Minä myönnän että hän on kunnian ukko, waikka kowakin koulumestari.

Juhani. Dukkari tunnusti ei juuri oikein tehneensä meitä kohtaan, minä teen saman tunnustuksen itsepuolestani häntä kohtaan, ja niin on wälimme kuitti, warfinkin koska myönnän että olimme hänelle aika wisapäitä oppilaita, joiden kowia kalloja wästen hänen kärsimyksensä rintarauta wäkistenkin särkeytyi. Ja ken takaa, ken takaa, kysyn minä, ettei saattanut meille myös jotain hywää tämä tulkapään jauhoitus ja hiuskiemurojen pöllytys? Eihän yhtään taiteita ole.

Uapo. Waan että kaikki on unohdettu. Siis astukaamme miehisä eteenpäin. Tehkää niin hywin, kantoori.

Läksiwät he kulkemaan, kulkiwat pitkin ahteista tietä, joka wellijelle kuitenkin oli soma ja rafas; sillä rupefi käymään heitä vastaan lapsuuden ahoja, kiwiä ja kantoja; ja

puhalteli heidän syliinsä raitis länsituuli. — Mutta äkisti kuului peloittawa meteli, ja Rajamäen ryhmäntti astui heitä vastaan. Näkyi Kaisan nuuskainen naama ja kiivaat silmät tuon mustan korvamyslyn alla; ja aisoissa käyskeli eukko, torellen ja kiroten. Mutta Heikka oli jo heittänyt keppiheponsa, Mörköllä pullorattaansa, ja äitinsä rinnalla he astelivat, auttaen kukiin aijastansa eukkoa wetämässä wankkureita. Mikko itse, musta wilttihattu päässä ja poskessa ankara tupakkimalli, lykkäsi, niinkuin tapansa oli, sawallansa perään. Mutta häntä seurasi kaksoispari, ratsastaen keppihewosilla, ja viimeisenä tapfutteli Mikon Pikuttallukainen, wetäen pullorattaita kylän pölyyämällä tiellä. Ja waunuisa, siellä näit sinä pitijäkin, sarvipusjin ja wassikannahkaisen repun, jossa löytyi Mikon, Heikan ja Mörköllin weitset, ja näitpä siellä vielä wiulunkin, kääritynä Kaisan wanhaan, punaiseen willahuiwiin.

Niin retkeili wastuksiin kaksi kummallista matkuetta, ja nousi tuosta melakka ja pauhu. Työläästi ja korskahdellen lähestyivät ryhmänttiä Smpivaaran nuoret hewoset; Killi ja Kiiski, niskaharjakset korkealla pystyysä, remasivat ja ärhentelivät kowin; ja silloin kaksoispari ja tallukka pieni juoksiwät möräten wankkurien turwiin. Siinä Kaisa ki-roili ja torelti tiuskealla äänellä poikiansa; mutta Mikko sawaansa heilutteli koirille, heilutteli ja rämiöi pahoin. Pyhähdyttiin kahden puolen, ja äänettä toinentaltaan katfettiin kauan: asukkaat Rajamäeltä tirkistellen niinkuin ihmeeksensä, mutta weljekset kowin kömmähtäen, muistellesaan päätöstänsä tiellä. Kuitenkin astui viimein esiin weli Napo.

Napo. Rauha teille!

Mikko. Sama teille, mutta suistakaat wähän koirianne.

Napo. Killi ja Kiiski, wait!

Juhani. Terve miestä, sinä Rajamäen Mikko! Kuinka jaksat ja mitä uusia maailmalta?

Mikko. Sekalaista, sekalaista sekä hyvää että pahaa, mutta ainapa, koira wieföön, hyvä kuitenkin täällä päällimmäisenä keikkuu, ja tämän elämän retkutus käy laatuun, käypä se. Niin, pojat, wankkaahan täällä, Jumalan

kiitos, aina sentähden wähän työtä ja tointa kylissä ja kartanoissa. Jaa, jaa, Mikolla ei ole yhtäkään hätää niin kauan kuin työtä ja tointa piisaa maailmassa, vaikka täytyykin kulkea ja jamata talosta taloon ja kylästä kylään työtä ja leipää hakemassa. Ei Mikolla ole mitään hätää.

Uapo. Kyllä sen uskomme; ja onnistutkoon wirkanne teille waan uhkeammin aina. Mutta nyt, Mikko, nyt pistää meitä päähän tuuma, ja tahtoissimmepa wiipyä tällä erällä parisanne enemmän kuin yhden hetken. Niin, kuulkaat yksi sana.

Mikko. Ahaa! Minä arwaan asian, kun johtuu mieleeni tuo wanha, yhteinen olutjuustomme Sonnimäen nummen alla, juusto, joka vieläkin teitä röyhtelyttää. Mutta hyvä, että seisomme kartteeratulla tiellä ja että on meillä tässä herra kanttoorisja oivallinen wierasmies. Syyriähtääs hieman siwulle, hyvät naapurit ja ystävät, hieman siwulle.

Uapo. Kuulkaat meitä!

Kaija. Pois tieltä, te sen wietävät! Me tahdomme kulkea. Pois tieltä, muutoin teidät pyöweli perii!

Lukkari. Erhetys, sinä kunnioitettava Rajamäen perhe, erhetys jyrkkä! Kuulkaat mitä sanon ja pyhästi taakaan. Ah! toisin kuin ennen on nyt Sukolan weljesten elämä sekä sielun että ruumiin puolesta. Toisin, Jumal'awita! Tietäkää, he owat kantaneet kääntymyksen ja parannuksen ihanimpia hedelmiä ja nyt he palaawat rakkaasen syntymäkotoonsa riemun ja kunnian poikina, tahtoen tenmaista sylihinä kaiken tämän maailman. Sentähden kutsuwat he teitäkin iloiseen tuliaisjuhlaan, sowingtojuhlaan entiseen Sukolan taloon. Tämä on heidän sydämensä yritys teitä kohtaan tällä heidän jupileerauksensa hetkellä. Uskokaat mitä teidän kanttoorinne sanoo.

Juhani. Juuri niin kuin kanttoori sanoo!

Uapo. Mikko ja Kaija! me tahdomme näyttää itsemme miehiksi ja tehdä miesten töitä, unohtaen entisyyden. Mutta mitä lausui Mikko tuosta olutjuustosta Sonnimäellä? Hyvä ystävä, sen keitimme itse ja itseppä sen syödkäkin saimme. Niin juuri, ja muistelenpa vielä toistakin

ajaa tuosta Sonnimäen illasta. Ennustihan silloin eufonne meille ankaria tuhon päiviä? Sen hän teki, ja oi-keinpa hän ennusti. Myrskyt tulivat ja pieksivät meitä kowin, kowin, mutta myrskyt ja pilwet ovat menneet taas ja ihana päivä koittaa. No lähtekääs ennustamaan meille terta vielä, ja me toivomme silmänne näkewän walkeampia kuvia. Olenpa kuullut teidän parhaiten ennustawan kahwissa, ja kahwia ei pidä puuttuman tänä iltana Jukolassa.

Juhani. Kahwia ja olutta!

Aapo. Kahwia ja olutta! Siis tulkaat ja ennustaa-kaat meille onnen päiviä.

Mikko. Kaisa pouvaa kahwissa ja minä pelaan wiulua juhlan koroitteiksi; sopiihan se hywinkin.

Aapo. Wallan hywin.

Juhani. Sinä uljas Mikko.

Mikko. Pelaa npa jo teille iloisen marsjin tulles- samme Jukolaan.

Juhani. Sinä verraton Mikko! Pelaa, pelaa että maailma kimahtelee, pelaa, Jumalan luoma.

Aapo. Raikki sowluu oiwallisesti.

Juhani. Raikki paukahtaa kuin luffoon waan!

Mikko. Wankkurit ympäri, Heikka ja Matti poika- seni! Ja sinä, Kaisa, heitä jo tuo tuimuuden äkeys naa- mastasi hiiteen ja teeppäs nätti keikaus Jukolaan päin.

Kaisa. Jaa-ah! kyllä minä sinun keikautan tässä. Jos niin hulluksi päättiyisinkin ja lähtisin talluttamaan ta- kaisin wanhoilla koiwillani, niin astelisinko heidän wikurien aasiensa sotkettawana tuossa raitiolla? Rönöittäködt he edellä, me kahnustelemme perässä.

Mikko. Dikein, Kaisa! Hellittäkäädt edellä, weljet, antakaat mennä oikein pyrstötähden wauhdilla, me sulu- tamme suitsuawana häntänä perässä. — Tuo meidän muori on wähän kiwasta muoria.

Juhani. Mutta onpa siinä muoria kuitentkin.

Aapo. Diwallinen muori!

Mikko. Onpa peijakas niinkin; minä uskallan sen sanoa. Se on minun muijani.

Juhani. Muija kuin patawalitti waan!

Mikko. Onpa niinkin. Kiivasta eukkoa, kiivasta eukkoa; mutta kas kun kerran ukkokin karwanja pörristää, niin paneepa silloin mamma itsekin suunsa koreaan, lilliseen nipistykseen, panee, ei auta. Mutta hempeä ukko olen kuitenkin, olen, ja annan Kaisan waltikoita. Ja mitä huolin siitä, kun waan kaikki käy kuntoon? — Heleijaa, pojat! Perässä tullaan kuin suutari kraatarin perässä taiwaasen. ”Perässä waikka perhana olis”, sanoi suutari, kiskoen pikilankaansa, hampaat irwisä. Niin, niin, mars ja anna soida, anna soida!

Läksiwät he miehisä kulkemaan eteenpäin; ja myrskyn tuimeni tuuli, koiwisto humisi ja taipui, ja milloin paistoi aurinko lempeästi, milloin peittyi se taasen ihanién hattarien kohtuun, jotka wilkkaasti korkeudessa lentelivät pohjosen ajamina kohden kaukaista, kaarevaa taiwaan reunaan. Waelsiwat he mäkiä ylös ja alas, ja suloinen oli weljeksille tämä waellus ja tämä myrsky, kun läheniwät kotonsa kunnasta lounaisessa.

Mutta tulipa heitä vastaan wanha ukko, Kolistimen mustatukkainen, äkeä taatto. Harmaat, pensaiset kulmakarvat, kuin kassi huhkaimen siipeä, melkein peittiwät hänen tuikeat silmänsä. Oli hän aikansa ollut kunnan ampuniekka, kaatanut monta karhua ja sutta. Tuli wiimein ankara tauti, joka wei häneltä kuulon woiman, ja kuuli hän enään ainoastaan huutawan puheen, huikeasti huudetun hänen korwaansa. Tämä onneton kohtaus sulki häneltä ainiaakki karhun-ampujan tien, ja silloin päätyi hän pauloilla pyhdystämään. Niitä hän syksyinä ja talwina wiritteli summalta metsiin lintujen, jänisten ja orawien kuolemaksi. Oli hän wakaa, jyrkeämielinen ja törmäsanainen ukko; tuli pian tuituppääkksi, katsellen elämää omalta kannaltansa. Hänpä nyt syysunnuntain iltahetkenä käyskeli weljeksiä vastaan ahteisella tiellä.

Juhani. Terwe, sinä wanha!

Mimo. Terwe, taatto, terwe!

Juhani. Seis, kunnioitettava äijäkarru!

Kolistimen ukko. Häh?

Juhani. Terweisiä metsämaailmalta.

Ukko. Mitä tahdot?

Tuomas. Huuda häntä korvaan ja wahvasti.

Juhani. Tässä me ollaan nyt!

Ukko. Niinpä, perhele wie! olettekin, ja tästäälähin armahatafoon meitä taiwaan ukko täällä kylissä taas.

Juhani. Mitä?

Ukko. Nyt ei ole poika hyvällä tuulella.

Juhani. Mitä sinä meinaat?

Ukko. Urvaatpa sen. Niin, niin, kyllä, kyllä, kyllä tässä nyt nousee meille toiset juonet. Hywin tietty.

Juhani. Weljet, tämä leikkaa funniaamme.

Ukko. Ole huolimatta ja käske häntä waan kanssamme Sukolaan.

Juhani. Kuitenkin kaikitenkin, ukko, kun olet tuomoinen potra ukko, niin käskemme sinua nyt Sukolaan wietämäään kanssamme oikein ryskeistä tuliaisjuhlaa.

Ukko. Mitäs tulit, sinä peikko? Miksi et pysynyt tuolla wuortesi komeroissa aina kurjaan kuolemaas asti? Mitäs tulit?

Juhani. Jassoo! tämäkö on kiitos käskystäni?

Ukko. Tulistunpa kiusasta ja harmista koska muistelen ansjojani. Kirous! onpa yksikin aika metsä menewä tästäälähin paulastani toisen pussin. Te köllit! niistä naappailtiin jo kylliksi ennenkin.

Juhani. Sanotko sinä meitä warlailsi?

Ukko. Sanoinko ma, sanoinko ma? Mutta sinä ymmärrät yksän, ymmärrätpä, waikka oletkin tuommoinen tuhma käenpoikanen tai mullistelewa metsäpoikanen.

Juhani. Sanotko sinä meitä warlailsi koska sinua kestiin käskemme?

Ukko. Mitä sanoit? Huuda kowemmin, huuda niinkuin mies pruuffaa ja älä tuossa wingu ja räähky. — Mitä sanoit, poika?

Juhani. Kestiin mirä teitä käsken; sillä olemmepa kaikki niinkuin teidän kummipoikianne.

Ukko. Sinäkö minun kummipoikani?

Juhani. Minä ja nämät kuusi weljestäni tässä.

Sentähden: tulkaat kestiin, kummi.

Ukko. Suus kiinni! minä en ole sinun kummis.

Juhani. Olette juuri wisstin.

Ukko. Minä en ole sinun kummis, en!

Juhani. Juuri wisstin.

Ukko. Sauś kiinni, sanon minä.

Juhani. Juuri wisstiin, ellei Männistönmuori ole walehdellut.

Ukko. Kuka?

Juhani. Männistönmuori, tämän kylän yhteinen lapsimuija.

Ukko. Minä annan palttua Männistönmuorille, waan etten ole sinun enkä noiden muidenkaan kummi. Minä sinun kummis? Huuti!

Juhani. Huuti? Wai niin! Mutta minua ei olekaan kannettu papin eteen hammasuisena, unyfilmäisenä penikkanulkkina, ei koskaan. Mutta kuinka hywäänsä; minä käsken teitä festiin.

Ukko. Mutta minä en tule, en, waan kiellän sinun käskevästä.

Juhani. Minä käsken waan.

Ukko. Mutta minä en tule, sinä riwattu! Pidä kitas!

Juhani. Minä käsken waan.

Dukkari. Pojat, pojat! olkoon ukko rauhassa.

Mikko. Hän menköön meistä herraansa. Yksinkertainen ja työkeä äijä; katselee filmiimme kuin willakoira; hän menköön. Mars, ukko!

Juhani. Mutta kuitenkin niiden yksinkertaisten, harmaitten jöröfilmien pohjasta kurkistelee mielestäni ylös niin kuin jokin pieni klipparimikko; ja hän on wähän paisuttanut minun sappeani. — Minä käsken sinua festiin, huikeaan hummaukseen. Mutta naamaas pinnailemaan minä sinua käsken. Oletihan kuitenkin hywä taatto.

Ukko. Mitä sanoit? Huuda kowemmin.

Juhani. Hywä taatto, waikka wähän uuteliäs. Mutta onhan tuo synti ainakin ollut kuuroin perisynti.

Ukko. Gäh?

Juhani. Uteliäs, nyysifi, ukko-räsäsy, sanoi ruotsalainen; mutta muutoin kelpo taatto.

Ukko. Köntti, häwyton köntti! Mutta onko, onko, onko metsonpoikasilla järkeä päässä? Ei tuumaakaan.

Hööh! tuossahan lentää ylös jaloistani aika parwi, metsöparwi

Juhani. Esimerkiksi seitsemän metsonpoikaa.

Ukko. Mitä sanoit?

Juhani. Seitsemän metsonpoikaa!

Ukko. Olkoon heitä kuinka monta hyvänsä; tuolta he katsella töllöttävät koiwun-oksilta. Tuossa nyt mällistelee vastaan yksi kuin sonni kohden uutta porttia, ja vasta hän pöllähtää kun paukahtaa, mutta silloin on hän pusissa. Samoin nytkin mällistelee tässä seitsemän könttiä kohden Kolistimen waaria juuri niinkuin seitsemän kōnisielmäisiä metsonpoikaa. Kōnttit! Mitä, mitä, mitä minusta tahdotte?

Juhani. Tahdon sanoa oikein wakaalla mielellä ja fielellä, etten ole mikään waras enkä metsonpoikanen enkä kōntti, ja sanon vielä yksin tein, että eräs wanha karru, eräs förpiiskatun ukko, joka ei seisso minusta juuri kaukana, ei montakaan wirstaa tällä santaisella maantiellä, että tämä mies, tämä häpeemätön karru on suuri lurjus ja hunswotti; ja olkoon se sanottu kaikella kunnioituksella.

Ukko. Kuka mies, kuka mies, sinä töpö käenpoika kuiwan hongan nenässä? Ole, ole, ole, ole, olenko minä hunswotti edessä? Sanoppas. Kuka mies, sinä käenpoika?

Juhani. Mitä peijakasta puhaltaisin hänen kirottuun korwaansa?

Ukko. Älä enään mitään puhalla, waan lähtekäämme.

Juhani. Ei juuri vielä; sillä hän on suurikelmi ukko. Mitä peewelin pusua puhaltaisin hänen korwaansa?

Cero. Annas minä koetan. Mutta pidä sinä tuota sonnipulkkia.

Juhani. Niin, puhallappas sinne yksi mojowa sana.

Ukko. Kuka mies? Hööh?

Cero. "Kukakhaar!" sanoi pieni käenpoika kuiwan hongan nokassa. Kukakhaar!

Ukko. Tuossa on läki!

Cero. Sinä riivattu!

Juhani. Kas tuota perhanaa! Paukahtipa?

Cero. Paukahti, ja korwa lukkoon.

Aapo. Dikein tehty, sinä Kolistimen förri, oikein!

Cero. Hiiteen äijä! Siwalsi että kipenöitsee.

Juhani: Ukko, ukko! huomaas mitä teit: tempasit nyrkilläsi poskelle funniallista miestä wallan maantien päällä ja pyhänä sapattina. Ai, ai, ukko!

Aapo. Dikein tehty, sinä Kolistimen riihitonttu, oikein!

Ukko. Mitä lörypöttelet sinä siellä?

Cero. Dikein sanottu, sinä Kolistimen nurkkajulli, oikein!

Ukko. Suus kiinni sinäkin, kärppä. Minä, minä opetan poikia nenälleni loiskeilemaan. Sillä Kolistimen waari ei sinä juuri kauankaan siekaile ennen kun hän iskee.

Juhani. Minä häntä isken tuohon takkuiseen kaulukseen ja kiskon äijän ilman armoa olutkestiin. Heisaa, ukko! Nyt marssimme!

Ukko. Helwettiin sinä!

Juhani. Olutta juomaan että mahas repee!

Ukko. Hellitä kaulukseni, saatpa muutoin waisten klanias. Etkö sinä, perkeleen juuti, hellitä?

Juhani. Ampäri olutta!

Tuomas. Mitä hulluutta, Juhon, taas?

Aapo. Olkoon ukko oloillansa.

Juhani. Herra warjele! hän on meitä haukkunut kuin koira. Mitä hänelle tekisimme? Hän on tuommoinen wanha äijäreppu. Mutta tulkoon hän Jukolaan riemujuhlaan juomaan olutta wihoissansa. Miin, ukko, minun sydämeni ei anna perään, ei!

Ukko. Hellitä kyntes!

Tuomas. Mielitkö hellittää? Katsos tuossa, kuinka foreasti hänen pääsiät. Menkää, äijä!

Juhani. Ah! minä olisin kantanut hänen iloiseen kalaasiin, kantanut kuin pienen lapsen; sillä säkeniä säihkyyn karwainen poweni. Herran poika! kenen paulasta olen minä naappaisnut lintua? Lintua tai jänistä?

Tuomas. Kitas kiinni!

Juhani. Olenko minä waras, minä?

Dukkari. Sitä ei hän sanonut, poikani.

Juhani. Sitä kohden hän sommaili kuitenkin. Ah,

oli hänen päänsä lakeelta parin kolmen kymmenen talven lumi pois, niin Herran poika!

Tuomas. Menkää, ukko!

Ukko. Köntit! Ole, ole, olenko minä keppikoni edessä, te korven hallavat, päähännuijittavat sudenpenikat? Mutta kyllä, kyllä, kyllä, kyllä teidät opetan vielä, minä, minä teidät opetan, köntit!

Siirtyi heistä viimein Kolistimen äkeä ukko; mutta kauan jupisi hän vihoisansa, syljeskeli ja jupisi itseksensä, astellesaan ahteellista tietä. Kulkemaan taas läksivät myös veljekset ja heidän seuralaisensa luffari ja Rajamäen rykmäntti, joka viimeisenä retkeili. Mutta kun he näin olivat hetken kulkeneet eteenpäin, tuli heitä vastaan kaffi naisista: entinen Männistön muori ja nokkela, palleroinen tyttävänsä Wenla; ja astelivat he fiireesti, aikeissa puolainmetsään, walkeat tuokkoset käsissään. Tämä kohtaaminen saattoi veljekset ällistymään kowin, ja äänettöminä katselivat he lähestyviä waimoja, seisahtuivatpa kuitenkin heidän eteensä; ja wastuksiin nyt tuijoteltiin hetki, rengasfilmin kummaltakin puolelta. Mutta viimein astui esiin Nayo, ilmoitti heille Teerimäen nuorella tehdyn lujan päätöksen ja käski heitä wieraiksi tuliaiskestiin. Epäillen mitä heidän piti tehdä, nyt seisoiivat äiti ja tytär, seisoiivat ja myhäilivät salaa toinentoijellensa ja mytiistelivät luikaroiten huuliansa. Mutta koska myös luffari kehoitti heitä kullemaan veljesten kutsumista ja käymään kahwinkeittäjiksi pitoihin, päättivät he wihdoin lähteä iloisen matkueen seuraan. Ja niin oli Sukolan pojilla luffarisia mahdollis wälimies ja sovittaja Doukolaisia warten, muorisja ja hänen tyttävänsään kiltit kahwinkeittäjät, ja Rajamäen Mikosja oli heillä iloisen tulomarsin soittaja ja pelimies karkeloisja Doukolan tyttöjen kanssa. — Muistellen kaikkia näitä etuja, astelivat he yhä uljaammalla wauhdilla kohden matkansa päätä, ja seisoiivat viimein Sukolan Pohjanpellon santaisella työväällä. Ja näkyi heidän edessään Djaniittu, sen takana taas Kotopelto, mutta ylempänä itse Sukolan talo, ihanasti surkumielinen. Kauan äänettöminä ja kosteilla silmillä katselivat veljekset kotoansa wiheriällä, fumisewalla kummulla; ja länteen kallistui aurinko. Mutta

winhemmin aina puhalteli pohjoneen, kohisten männistönsä, kiviisellä mäellä talon eteläisellä puolella.

Tuomas. Tuossa on siis Jukola.

Juhani. Oletko sinä Jukola?

Aapo. Onpa ryhtis jotenkin rauennut ja sammale tarttunut kiireellesi, kotomme armas.

Juhani. Sammale on tarttunut kultaiselle kiireellesi, kunnioitettava äitimme Jukola.

Timo. Terwe, Jukola, joka nyt istut, kökötität edessäni tuossa, kauniina kuin Jerusalmi ennen.

Juhani. Oletko sinä Jukola? Sinä? Ah! enhän voikkaan estää kynneltarpaletta karhealta naamaltani, koska sydämeni kiehuu ja kuohuu. Voi! kaikkialta, mihin silmäni isken, annetaan pojalle takaisin hellän ystävän katse. Kas kuinka lempeästi tuo musta ometan affunaläpikin myhäilee minua vastaan. Terwe, sinä toivon tähti, terwe!

Eero. Terwe, terwe, sinä toivon musta tähti!

Juhani. Terwe, armahin lantakasa siinä alla, ihannampi onnen kullulaa! Ah!

Timo. Kyllä se on kaunista, mutta miksi ei tuota lantakasaa ole jo aikapäiviä kiskottu pellolle? Niin, niin, se kasa siinä ilmoittaa, todistaa ja merkitsee nahkapeitturin juurewata, perin auttamaton laiskuutta. Onkos tämä laittaa: syyskuussa lantakasa kotona kököttää? Minä näkökästyn kowin tälle nahkapeitturille. No, noh, saatpa kuitenkin anteeksi warfinkin tänä päivänä, joka on Jukolan juupelijuhla.

Juhani. Terwe, hallawa lantakasa, terwe! sanon minä waan, huolimatta mitä se todistaa ja meriteeraa. Terwe, Jukola kasoinesi, peltoinesi, niittuinesi, kaunis niinkuin taiwas!

Timo. Taiwas on kuitenkin koreampi.

Juhani. Suus kiinni! Jhanin Paratiisi tämä on.

Simeoni. Älä lausu syntiä.

Juhani. Kieleni lausuu mitä sydämeni kuiskaa.

Lauri. Minäkin nyt jotakin lausuisin, mutta tämä merkkillinen hetki on perin masentanut kieleni entisen wikkelyyden.

Juhani. Sano kielen, puhu mielen, luitkaise riemu

rinnastasi ulos! Vuoret roikkaa, metsä kaikaa ja taiwaasfa ollaan äänettä hetki aikaa, hetki pyhä ja lyhykäinen. Siinä on wärsky, Sukolan Jussin sepittämä riemuissansa.

Uapo. Mutta olkoon tässä jo kylliksi, ja rientäkäämme tarkoituksemme perään.

Juhani. Niin, nyt touwatkaamme viimeiseen perään kuin kutewa särkijoukko rysän takimmaiseen nieluun. Mennään nyt, etteiwät ikäwysty arwoisat wieraamme tähän riemuamme ankaraan. Eihän ole Sukola tuosfa heidän kotonfa, ja toiseksi, he owat sen nähneet myöhemmin kuin me. Te, kanttoori, te, Männistön muori tyttärinemme ja sinä, Rajamäen kunnioitettava perhe, älkää nyt panko pahaksenne tätä.

Dukkari. Sitä ei sinun tarwitse rukoilla. Kylläpä käsitämme mikä tämä hetki on teille; se on korkea, juhla-
linen hetki, täynnä juowuttawaa iloa.

Juhani. Ihanasti sanottu, potraasti sanottu! — Mennään nyt!

Duomas. Paukahtakoot pysähymme ja soikoon Mikon wiulu.

Juhani. Niin, jospa saataisiin nyt wähän musiikkia. — Yksi ammus, weljet, yksi huikkea ammus. Yht'aikaa!

Kiljahti nyt Mikon wiulu ja melkein yht'aikaa pamahtiwat Juhaniin, Duomaan ja Uapon pysähtymät. Ujaat hevoset silloin korkealle leiskahtiwat wankkurien edessä, kii-
lien läksiwät naudat kirmaisemaan, yksi sinne, toinen tänne. Mutta eipä yksikään heidän johtajistaan hellittänyt leikissä nuoraa kourastansa, ei Simeoni, ei Timo ja kaikkein wähimmin heistä Cero. Burren hammasta he seurasiwat, waitka melkein raahaten, seurasiwat kukin elukkaansa, ja pilwenä pyöriskeli pellolla kuiwa hietä. Seisahtua täytyi huiksahännän ja kääntyä miehensä kansfa oikealle raitillensa jälleen. Niin retkeili matkue alas, katosi hetkeksi Djaniitun alankoon, mutta ilmestyi taas pian, käyden ylös pitkin jyrkkää ahdetta ja astuen Kotopellon weräjästä sijsään. Mahtawasti soitti Mikko wiuluansa, kowin reuhuiwat iloista, uhoista Killi ja Kiiski, joiden haukkinaan wastasi taas nahka-
peitturin laiha, kämäleukainen rakki, tuwan nurkalla nilkuttellen, wapisewa furja. Ulos kutsui meteli Sukolasta kaiken

kansan, ulos vierulle, kiviiselle tanterelle. Mutta lapset, nähtyänsä Rajamäen rykmäntin lähestyvän taloa taasen, kirmasivat takaisin tupaan kiireesti, parkuen kowin, ja pistivät itsensä piiloon, mikä sänkyyn, kaattuwan alle, mikä uunin päälle, kolisevien kalupuitten sekaan, sydämessä kauhistus. Samasta pelosta waikeni äikisti rakki, koukisti häntänsä koipien wäliin ja mateli piiloon nurkkaan penkin alle. Oli nyt pihalla menoa ja meteliä. Siinä miesten huudot, koirien mekastelo, lehmien ammuninen, pienen palloeroisen sonnin mörinä ja wiulun kiljuwa ääni kilwoin kaku ympäri, koska lähestyi Sukolan taloa waeltawa joukko; ja huminalla rawisteli pohjonen Kivimäen tuuheata männistöä. Mutta weljekset, sydämessä riutuwa liepeys, kävivät esin tervehtimään huoneen wäkeä heidän entisen kotonsa armaalla pihalla. Ja koska käsiä oli puristettu, elikot ja kuorma korjatut, astuivat he wiimein miehissä talon awaraan tupaan.

Mutta Toukolaan läksivät luffari ja Napo sowinga ja tuliaisjuhlaan kutsumaan miehiä, jotka niin kauan olivat eläneet wihassa ja wainossa Sukolan weljesten kanssa. Ja koska he mukawilla, luffarin lausumilla, sanoilla olivat saattaneet kutsumuksen ympäri sekä miehille että naisille, riefsivät he takaisin auttelemaan muita rakentamassa pitoja. Lakeaksi tehtiin permanto Sukolan hauskassa tuwassa, kuuhumaa olutta wetäwissä haarikoissa kannettiin pöydälle, ja tulisijan ympärillä liekiöitsi kiltti Wenla äitinsä kanssa. Pilwenä palloili kahwiwalkian sawu katon nokisten ortten alla, myllyn hampaisissa pieneni räiskynällä poltettu jywä, ja tulella höyrysi nahkapeitturin emännän pannu. Ja mikä nyt lakaisi kartanoa, mikä kanteli halvoja pinosta tupaan, mikä hakkasi hawuja koristeiksi laattialle ja mikä mitäkin teki. Ja affunan ääressä, leweällä rahilla istui iloinen Mikko, antain silloin, tällöin wiulunsa wingahdella.

Mutta miksi kuiskuttelee nyt Männistön muori noin hartaasti Zuhaniin kanssa tuolla porstuwassa ja miksi seisoo Zuhani, silmät harreillaan, totisena kuin tuomiolla? Muori antaa hänelle tiedoksi noin kautta ranteen, ettei löydy enään heidän puolestaan estettä hänen ja Wenlan sydämien välillä. Tästä ällistyy poika, puhkailee, huokailee, hiko-

lee ja niskatukkaansa kouristelee kowin, pyytäen lopulta muorilta hetken tuumauksen aikaa. Muori lähtee hänestä loistavilla kasvoilla, mutta ulos pihalle astuu Suhani, astelee kuin huoneeton tonttu, tietämättä minne hän astuis. Tuolla Sukolan seinän takana hän nyt pasterailee edestakaisin, hikoilee, huokailee, hohtaa ja höyryää ja niskatukkaansa kouristelee kowin. Mutta viimein rientää hän porsuwaan takaisin, aukaisee tuwan narisevan oven ja lausuu huohoittavalla, melkein itkewällä äänellä: "jos kantoori olis niin hyvä ja tulis pikkuisen tänne nurkan taakse, ja sinä myös, Apoj; tule, armas weljeni!" He täyttivät hänen pyyntönsä, ja pian seisoivat he kolmesin Sukolan seinän juurella, tuumiskellen asiaa, jonka Suhani oli heille ilmoittanut. Siinä tuumiskeltiin, keskusteltiin ja päätettiin, että Suhani ottaa Wenlan, joka kuitenkin on kelpo tyttö Silloin kiivaasti ja lujilla askeleilla astuu Suhani sisään ja tarttuu Wenlan käteen, lausuen: "olkoon sanottu". Silloin Wenla hieman kainostelee, peittää filmänsä ja myhäilee, mutta sallii kuitenkin kätensä wiipyä Suhanin turpeassa kourassa. Tästä ihastuu muori ja antaa heille äitilisen sunauksensa, luffari toivoittaa heille onnea ja menestystä ja muistuttaa heitä lyhykäisellä puheella awiokäskyn tärkeistä welvollisuuksista.

Kihloissa oli siis Suhani, vanha raffaus oli uudestaan wiritetty hänen posesiansa. Mutta sulhanen puhkaillee ja hikoilee, katsahtaen tuolloin, tällöin salaisesti morsiantansa kohden. Äkisti kiirehtii hän katsomaan hevosta Djaniitulla, näkee siellä Impivaaran molemmat nuoret tammat, hän näkee, mutta ei kuitenkaan näe. Olisipa hän pitänyt hevosina kaffi kurkeakin siellä niitun äyrähillä. Riin wiehkeilee aatoksensa morsiamessa, jota itsellensä olewan hän tuskin woi uskoa vielä. Tämä päivä on hänelle ihmeellinen. Pian kirmaisee hän takaisin taas, himoten katsella Wenlan kuua. Bahwasti hän astuu ja kuulee Mikon wiulusta pellolle huikean puolan-marssin. Silloin wääristyy äkisti hänen suunsa, kynneltä kistaa hänen filmänsä, jonka hän kuiwaa jykewällä nyrkkillänsä; ja tuntuu kuin olisi hän taiwaan ilossa. Dultuansa pihalle, ei näe hän edessään Rajamäen kaffoisparia, jotka leppihewosillaan ratsastel-

la wilkkaisewat trawia tanterella; ei huomaa hänen filmänjä huoneen portaalla Mikon tallukkaa pientä pullorattainensa. Sisään hän lujasti astuu, ja hänen katsannossaan näkyy salaisesti pohtawa uho, totisuus ijanikaikkinen.

Mutta kokoontuipa wähitellen Toukolan poikia Tukolan mäelle. Puu-wajan ja tallin wälillä jo seisokeli heitä joukko, nysät hampaisa, katsellen rekiä ja rattaita ja nahkapeitturin letkakääsyjä, Dinnan markkinoilta ostettuja. Siinä he seisokelivat, tarkastelivat ja arwostelivat joltisen hetken, mutta astuivat wihdoin yli pihan kohden asuntuhuonetta, yksi silloin, toinen tällöin. Usettuiwat he seisomaan, muutamat wästen seinää kahdenpuolen porrasta, muutamat porstuwaan, kuullessen hyöriä ja hälinää siellä sisällä. Mutta wihdoin aukeni owi, ulos astui Apoo, käskien wieraita sisään.

Sisään astuivat Toukolaiset, kokoontuivat wäsemmälle, owen ja siwu-akkunan wälille. Siinä he seisoiwat wälillä, pidellen kukin lakkiansa huultensa edessä. Näky heidän joukossansa Rissalan Apeli, joka wiistoon kohden owea katseli taakseen, näky Kuninkalan Gero, seisowestellen silmillänsä laattiata. Lähellä heitä akkunan ääressä istui Mikko wiulunensa, tierrellen mälliä postessaan ja syljeskellen. Hänen polwiansa nojalla seisoi pikku-tallukainen, isänjä filmäterä. Mutta pöydän edessä, pattisauwa kourassa, seisoi lukkari, walmiina alkamaan puhettansa, joka rawistelijä selkämunia; ja tuikea oli hänen muotonsa. Karautellen kurkkuan ja siwollen etuformellaan ja peukalolaa leukanensa alle, hän katsahdelti, mulautteli ankarasti oikealle Toukolan miehiä kohden, mulautteli wäsemmälle, jossa pöydän ja pohjoisen siwu-akkunan wälissä seisoiwat Tukolan welskset, äänettöminä, tuijoitellen permantoon alas. Sikellä tulitakkaa nähtiin myös nahkapeitturin perhe, Männistön muori tyttärinensä ja Rajamäen Kaisa, joka, nuuskatoosa kourassa ja naama nuuskassa, istui rahilla, huiskutellen ruumistansa. Mutta folkassa tulitakan ja owen wälillä, hawutukin ja wesiawin waiheilla seisoi Rajamäen poikaset; siinä Heikka, Mörkökelli ja katsoispari seisoiwat, kummastuksella katsellen äänetöntä seurakuntaa Tukolan tuwasia. Mutta pöydän ääressä lukkari seisoo. Wallan totise-

na, äänetönnä hän leukaansa pitelee, avaa viimein suunsa, mutta pidättää sanansa kerran vielä, karauttaen kurkkuaansa. Hirmuisen katsannon wiskaisee hän taasen oikealle, wiskaisee wasemmalle ja irwistää kuin pureskelisi hän koiruohotukkoa. Mutta viimein kuuluu hänen suustansa seuraawa puhe:

”Perkele, joka käy ympäri kuin kiljuwa jalopeura, puhallellen myrkyä maailmaan, on myös näiden naapuristen sydämessä sytyttänyt wihan ja wainon liekin. Se ensin wienosti pilkahteli risurykelmässä, mutta leweni ja kohosi pian hirweäksi kaskenpaloksi. Ensin oli se kuin pieni kärpänen, mutta kaswoi ja paisui kuin syötissä härkänen ja peitti synkeällä sawullansa tairwaan walon. Niinpä musta perkele sai wallan ja nyrkit pystyssä käytiin aina toinen-toistansa vastaan ja erottiin viimein kauhistawan rähinän perästä mustelmilla, irwistelewillä haawoilla ja sarwiteuilla otsilla. Mikä surkeus! Taiwas huokaili, wuoret ja laakjot huokailiivat ja järjettömät luontokappaleetkin puhkailiivat, waan pimeys ja helwetti riemuitsiivat. Mattelihan moni, päättänsä nyökytellen: tässäpä vielä kahleet kilisee, raippawitsat winkuu ja Sipirjan kylmille tuntureille marssii poikia rakkaasta syntymämaasta. Ennustipa moni niin, mutta wäärinpä hän ennusti, ja siitä olkoon Sebaotille kiitos ja kunnia. — Katsokaamme kummallista temppeua: Heittiwätpä weljekset ihmisten nurkat, kylänmiehet ja kaiken kansakunnan ja karwiivat kaappaisemaan metsien yöhön, ja mietiskeli taasen monen mieli näin: tällä lailla, tällä lailla sissejä tehdään, seitsemän wertajanoowata, kiukkuista sissejä Suomen metsiin. Mutta Sebaotille kiitos ja kunnia, että he näyttiwät profectillensa sullen pitkän nenän.

Saattoiko heitä metsään perkele, niinkuin ennen Tuusulan papin, wai wetikö heitä sinne korkeuden woima niinkuin Johannes Kastajata korpeen, sitä en käy päättämään nyt. Mutta parastansa koetti perkele heitä kohtaan sielläkin, saattaaksensa heitä turmion tielle. Hän heitä wiinamyrkyllä, vielä mafuwarillakin wiekoitteli, hän, niinkuin he itse owat kertoneet, heitä johdatteli ylös pyöräyttäwiin korkeuksiin, kummalliseen rakennukseen, siihen niinkutsuttuun Saapasnahkatorniin, ja näytti heille maapallomme puolis-

kon, näytti heille kaikki kauhistawassa selamelksassa, peloit-
taaksensa miehen aivosta järjen pois. Sitä hän tarkoitti,
mutta hänen oma tuumansa löi häntä häpeällä vasten naa-
maa, jouduttaen ajoissa poikien askeleet tien oikealle haa-
ralle. Taisteluon ankaraan he rupešivat, astuivat uljaasti
kamppailemaan omaa sydäntänsä, syvästi juurtunutta lais-
kuutta, jäykkää, tyhyä maata, kylmiä rämeitä ja soita was-
taan, ja voittivat kaikki oman tahtonsa järkähtämättömyy-
den kautta, Herran Sebaotin avulla. Eijaa! Tässä palaa-
wat he takaisin ihmisiin taas, mutta eivätpä ryöväreinä,
waan oivallisina miehinä. Komealla, juhlassisella jyrällä
he tulewat nopeasti pyöriillä wanckureilla, joita kaksi nuorta
ja korskeaa tammaa wetää, ja seuraa heitä vielä ammurat,
hyljekylkiset lehmät ja mylväilevä sonni, jukuripää. Näin
he tulewat, eivät siisien luolista, waan heidän omien kou-
riensa rakentamasta uudistalosta, ihanaasta Impivaarasta.
Eijaa! Heidän kauttansa on Sebaot saanut funnian, mutta
häpeän tuo sarmipää saatana helwetissä.

Tässä he nyt seisowat ylistystä ansaitsewina miehinä,
ja tarjoowat entisille wihamiehillensä sownnon kättä. Ja
teidän, Doukolan arwoijat miehet, ei tarvitse enään katsoa
häpeäkji, kutsua ystäwiksenne Sukolan weljeksiä; sillä nyt he
wuodattawat ympärillensä funnian loistetta, waan ei hä-
peän tahraawata lokaa. Ottakaat siis vastaan sownnon
ylitjeluohuwa kalffi ja muistakaat, ettette saata heitä tur-
haan furoittamaan teille kättänsä, jos wälttää tahdotte tu-
lewaista wihaa. Huomaitkaat: jo aurinkoinen laskee, kat-
soen taakseen lempyydestä riutuwalla silmällä kohden tai-
waankaarta, joka idässä hohtaa. Katso: tämä on Herran
armonliiton merkki ja nyt tärkeä wiittaus entisille wihamie-
hille käymään sowntoon, ihanaan weljellisyyteen ja anta-
maan perkeleelle ja hänen enkeleillensä vasten otjikko tui-
keampi isku kuin koskaan ennen. Tämä on Sumalan tahto
ja tämä on myös minun tahtoni, ja hän, joka ei nyt sa-
nallemme kallista korwaansa ja sydäntänsä, hän olkoon
anathema ja maranatha, ja perkeleet hänen wiimein helwe-
tissä korwentakoot. Kuule minua, Sebaot, kuule minua,
korkeuden Herra, hojianna!"

Miin puhui luffari, ja weimallinen oli liifutus nais-

ten sydämissä. Hillimättömässä itkusja hyriisivät nahkapeit-
turin emäntä, Männistön muori, nokkela Wenla ja Raja-
mäen nuuskanaamainen Kaisa, hyriivät niinkuin lipiätti-
nuksa pesijän kourissa hyrskähtelee uusi, neljäniitinen hursti.
Mutta vastuksiin nyt astuivat Loukolan ja Tukolan mie-
het ja sowingon merkiksi puristelivat wahwasti toinentois-
tensa käsiä. Sydämellinen, wilpitön ja wakaa oli tämä
sowinto, waiikka kankeastikin käsiä iskettiin, waiikka jotenkin
kyräilevillä silmillä katseltiinkin toinentoiseensa. Mutta luk-
kari katseli riemun myhäilyksellä pöydän päästä, jossa hän
istui, edessäään oluttuoppi ja höyryävä knorrikuppi. Mutta
ympäri tupaa kiertoili myös olutta walkeissa haarikoissa,
kiertoili miehestä mieheen ja wiimein myös naisesta nai-
seen. Sillä oli pa jo kokoontunut joukko Loukolan tyttöjä-
kin Tukolan tupaan. Heille, jotka kuisikutellen keskenänsä
seisoivat tulitakan ja hawutukin waiheilla, kanteli kahwia
Männistön muorin nopsa Wenla. Siwätpä ottaneet he was-
taan juuri kerkeästi, waan wasta wihdoin, kun kantaja it-
sepintaisesti oli uudistanut tarjoomisensa kaffi, kolmekin ker-
taa. Ei tänä iltana Mikkoakaan unohdettu, waan kannet-
tiinpa runsaasti olutta ja wiinaa kaulankastiksi soittomie-
helle. Siitä rupesti hän wiulunsa kruuweihin syljeskelemään
oikein ankarasti ja soinnuttelemaan tuota moninkerroin yh-
teenliimattua konettansa. Ja helähtipä siitä wiimein wal-
lan ihana ruotsin katrilli. Hetken aikaa hän tuossa pelaili,
mutta koska ei kenkään astunut esiin laattialle, seisautti
hän katrillin säweleet ja hellitti iloista ja uljasta polskaa.
Sitä pelaili hän hartaasti ja kauan, mutta eipä yksi ai-
noakaan pari pyöriinyt permannolla. Siitä ukko wihdoin
perin harmistui, antoi sompansa ihan seisahtua ja, kierrel-
len mälliänsä ja syljeskellen, rupesti hän kilfuttelemaan wiu-
lunsa kieliä.

Mänetonnä istui kansa. Lähellä perä-alkunata istui
Napo, tuolloin, tällöin tähtäillen tarkasti erästä ympyrjä-
kaswoista, ruskea-ihoista, mutta wakaata, siniilmäistä tyt-
töä, joka Wenlan kanssa haasteli kuisikutellen, huulillaan
wiattomuuden ja kainouden kiltti nipistys. Uteliaasti kat-
seli häntä Napo, kuisikutellen sinne, tänne, mutta eipä joh-
tunut mieleensä neitojen nimi. Kyhyi hän wiimein luffa-

rilta, nyhkäisten häntä kylkeen, ja aiwan nopeasti vastasi luffari: "se on se Konkkalan Ginrika". Tästä kirkastui Napon otja ja hetken päästä lausui hän Mikolle: "antakaas meille katrilli". Rupeji nyt Mikko uudestaan, ja Napo lähestyi Konkkalan kainoa tytärtä, pyytäin häntä pariksensa. Reito seurasi häntä, asetti itsensä hänen viereensä, mutta ujostellen, myhäillen ja punehtuen ankarasti. Kokoontui paria laattialle myös toisilta puolilta, ja viimein, Rajamäen wiulun kiljuessa, tanssittiin ruotsin katrilla lakeassa tuwassassa. Illoisesti loimoitti walkia, päre pihdisä liehahteli ja kowin jystysi leweä-palkkinen permanto, koska wakawina, totisilla kaswoilla siinä tanssittiin juhlaisessa äännettömydessä.

Mutta pöydän takana luffari istui, ja oli hän tyytyväisenä nauttinut kaksi knorria ja kolme kylmää-ryyppyä. Hän istui, hymyllä katsellen nuorten karkeloa permannolla, ja korea punerrus oli ilmestynyt hänen poskillensa. Mutta koska wihdoin katrilli oli loppunut, hirweän pitkä, nousi luffari ylös ja ilmoitti aikeensa lähteä. Ja otettuansa pienen lähtönaukin ja pidettyänsä pienen jäähywäispuheen, jätti hän kiitollisena Sukolan talon. Ei huolinut hän hewosesta, joka hänelle kaikella hartaudella tarjottiin, waan läksi astelemaan, pattisauwa kourassa. Seurasi häntä Suhani yli awaran pihan ja aukaisi hänelle wikkellästi Sukolan wanhon, huojuwan portin. Ja siinä seisoi vielä hetken matwata sowintomies, katsellen kohden tähtikirkasta taiwasta, haastellen Suhanin kanssa ilmoista ja tuulista. Wiimein otti hän hyvästi, ja sywään kumarji Suhani, raappaisten jalallansa, ja ometan seinässä priiskahtelivat santa ja pienet kiwet. Siitä palasi hän takaisin iloiseen tupaan, lausuen itseksensä: "hän on tehnyt suuren työn". Mutta kohden kirkonkylää, pattisauwa kourassa ja musta wannelakki päässä, asteli luffari myhäillen, ja somat ruusut punersiwat hänen poskillansa.

Mutta ilon ja karkeloitten hälinä Sukolan tuwassa eneni hetki hetkeltä ja muuttui viimein ryskeisekji riemukji. Milloin wiskeltiin katrilla, milloin pyörryttävää polskaa, tanssittiin melkein ilman lewähdystä, ja permanto jymiji ja sen jykewät palkit taipuiwat nuorten miesten korffojen alla.

Aina iloisesti walkia leimusi, aina iloisesti Mikon wiulu winkui, winkui että katto naukui ja nokiset orret wapisivat. Ympäri miehestä mieheen kiertoili kuohuva olut, naisesta naiseen höyryävä kahwi, ja kahwin saosta ennusteli Rajamäen Kaisa weljekille onnen päiviä aina hautaan asti.

Niin iloittiin weljesten tuliaisjuhlassa, niin juotiin sowintomaljaa kuohuwista haarikoista, ja erottiin wasta aamun tullessa.

Weljästoista Luku.

Oli siis mennyt lähes kymmenen vuotta weljesten muuttamisesta Impiwaaran eräamaahan, joka nyt oli muutunut komeaksi taloksi. Mutta samankaltaisena ja wieläpä uhkeampana talona seisoi pian entinen Sukola, kohottamana seitsemän uljaan miehen. Ja kahteen osaan jaettiin wiimein heidän rafas syntymäkotonsa. Ensimmäistä Sukolaa, tuota ikijuurta ja emää, hallitsi Suhani, mutta Napo sen toista puoliskaa, joka, oiwana talona myös, seisoi lähellä ensimmäistä. Kahteen lohkoon jaettiin myöskin Impiwaara, joiden isännyyteen päättyivät Tuomas ja Lauri yhteisen suostumisen kautta. Timo sai Rekkurin ja Gero Wuohentalman torpan, joita sekä heillä että heidän lapsillansa oli walta nauttia omana ja ilman yhtään weroa aina kuolinpäivään asti. Kaikki käwivät he awioliittoon paitsi Simeoni, joka ei huolinut puolisoista eikä maatilasta, waan päätti olentumaan wanhaksi-sedäksi Suhani-Sukolan taloon. Heistä taitaa myös sanoa, että he elelivät ja rakentelivät aina kunnan miehinä, kufin sijasansa; ja wieraanwaraisuudesta kehui mierolainen niin Sukolan ja Impiwaaran taloja kuin myös Rekkurin ja Wuohentalman torppia. Jos firrät joukosta Simeonin ja Timon, niin olivatpa weljekset ainiakfi hylänneet willittewän wiinan. Joskuspa Simeoni, siwo mies, horjahtui humalan huimaawalle tielle, ja tuoloin, tällöin myöskin Timo, mutta harvemmin wielä, noin wuodessa kerran tabi kaffi.

Lautamies Mäkelän kuoltua, ken astui hänen sijaansa? Sukolan Apoo, aina sowingon ja oikeuden mies. Ken wanhan jahtiwoudin kuoltua, ylennettiin tähän arvoon? Gero Sujaninpoika Wuohenkalma, wikkela mies: taissi lukea, taissi kirjoittaa, ja wieläpä hänelle sanomalehtikin kerran wiikossa singahteli Turusta.

Otti Suhani waimoksensa Männistöön Wenlan ja wietti hänen kanssaan hauskoja päiviä, waikka tosin pientä napinatakin tuolloin, tällöin kuultiin talossa. Sillä Wenla, waikka laatuunkäypä emäntä, oli hieman suulas ja riitaisa nainen. Useinpa hän hetket pitkät mekasteli ja metelöitsi miehensä päälle, tuon "köntin", tuon "ukulin" ja "tarhapöllön" päälle, niinkuin oli tapa hänellä lausua. Mutta taissipa Sujanikin närkästyä, ja silloin remusi hän rajusti: käski "ämmän, jolle Sumala on antanut heikomman järjen kuin miehelle", waijeta paikalla. Niin hän menosi, löi nyrkkinsä pöytään, pauhasi kuin ukkonen. Olipa Wenla wiimein niinkuin wähän peljästywinänsä, waikei, naureskellen salaa piika-weitikkansa kanssa. Salaa he naureskeliwat tulisijan waiheilla, koska Suhani pöydän päässä pitkätuolilla järnäili, ja useinpa, kyyneleet filmässä, nupisi Sumalan päälle, joka oli "antanut ja kiinteästi määrännyt hänelle niin turskin ja trumantin awiopuolison. — Mutta nousipa kerran ankara melste tuon Karckulan Apelin kautta. Hän, Sujanin kerran ikään torellessa eukkonsa kanssa, istui Sukolan siwupenkillä jotenkin humalapäisenä miehenä ja ryhtyi, hullu, miehen ja waimon asiaan, pitäen kiivaasti Sujanin puolta. Suhani pärmänttäsi kowin, kutsuen Wenlaansa sen "hälläkäksi", mutta Apeli, tyhmä mies, luullen oikein hywinkin tekewänsä, nimitteli häntä wielä "hurnukaksi, Wuokkomassaksi" ja "töllintetuksi". Mutta äkistipä käwiwät killiin Sujanin filmät ja hän rynkäsi ylös kuin kauhistawa karhu, karlasi kohden ällistynyttä Apelia, joka jäniksensä wilkkaiji ulos ja Suhani tulisesti hänen peräsänsä. Owi kolahti, porstuwa ja porras iyrisi, ja portaan äärestä koirat, säikähtyen ja ärähtäen pahasti, loiskahtiwat, hännät lyyhyssä, siwulle ja katsoiwat luimistaen taaksensa, koska miehet winmatusti juoksiwat yli kiwisen pihan. Edellä kaappasi Karckulan Apeli, mbräten hirmuisesti, ja

wihoitettu Suhani, wääntäen trawia, perässä; mutta lafe-
asta turwasta kaikui Wenlan ja piikatyön iloisesti kilah-
lewa nauru. Mutta Suhani ei kuitenkaan saaruttanut
Mopelia, waan kääntyi jo portilta takaisin, torellen itsek-
sensä ja luvaten kerran oikein kuranstata Karfulan nenä-
käästä nallikkaa. Dultuansa sisään, löi hän nyrkkinsä pöy-
tään, lausuen: "hauku minua, mutta älä minun waimoani.
Ja onpa se waimo, jonka wertaista ei löydy kuin yksi ai-
noa Ruotsin kuninkaan waltakunnassa". Niin hän haas-
teli, kerskaten; etkä tainnutkaan tätä naista emännyydestä
juuri moitiskella. Kahwia tosin hän nautiskeli jotenkin
runsaasti, ja kuultiin siitä useinkin morinata Suhanilta;
mutta eukko ei tuosta paljonkaan huolinut, waan antoi
niinkuin ennenkin turpearintaisen pannunsa ryöhätä. Ja
fernaastipa aina otti ukko vastaan affansa palleroisesta
kourasta höyryävän kupin. Vieläpä hän, kulkiessaan kau-
pungissa, aina muisti ostaa Wenlallensa kontillisen kahwia
ja aika möhkäleen sokeria.

Lahjoittipa Wenla miehellensä reippaita, mukkeita pe-
rillisiä. Mutta alussa ei käynyt siinä kohdassa juuri Su-
hanin tahtea myöten. Hänen rakkautensa ensimmäinen he-
delmä oli wiekäsilmäinen tyttöblapsi, josta harmistui isä,
närkästyi, koska ei suotu hänelle pulskia poikaa. Mutta
toivoipa hän edes tulewalla kerralla käywän toisiin. Meni
wuosi, meni wähän toistakin, ja Wenla synnytti, mutta
tyttären taas. Tämän nyt, käärittynä walkeaan riepun,
kantoi anoppi-muori, myhällen makeasti, nähtäväksi tui-
kealle isälle. Suhani ihastui, luuli jo toiwonsa täyntyneeksi
ja kysyi: "poikako wai likka?" "Katso itse, wäwyseni", was-
tasi hänelle muori. Hän katsoi, mutta ärjäisi pian: "wie-
käätkä kakaranne hiiteen!" Oksin jäätyhensä, lausui hän yhtä-
hywin taas hetken päästä: "Sumala sinatkoon sikiötäni
kuitenkin!" — Niin meni wuosi taas, meni kaksi, ja
Wenla synnytti pojan, isän muotoisen, aika jallin. Sil-
loin oli Sukolan huoneessa iloa ja riemua, ja Wenlakin
tuntui Suhanille rakkaammaksi kuin ennen. Ja nytpä eu-
kot nimiä walitsemaan poikafelle. Oksi tahtoi häntä Rans-
siksi, toinen Florentiniksi, kolmas Erik Translatukseksi, mutta
Wenla Immanueliksi. Silloin astui esiin Suhani itse ja,

ojoitellen kädellänsä, lausui Wenlan wuoteen äärellä: "ei, Wenlajeni, ei; Juhannes on hänen nimensä". Ja niinpä isänsä kaimaksi ristittiin piltti. Rowin piti hänestä iä, kutsuen häntä milloin "tiitiäiseksi" milloin "pikku-wariseksi".

Oli siis Juhaniin perheen-elämä enimmäkseen lämmintä päiväpaistetta, mutta välillä myös hiemaa tuulta ja myrskyä. Ja koska pilviä kohosikin, poistuivat ne aina pian ja palasi jälleen pouta-ilma. Mutta yhtä suopeasti ei kuitenkaan sowitzunut hänen kohtalonsa kylänmiestensä ja naapuriansa kanssa yhteen. Ilmausui usein riitoja, tuimia nappauksia milloin mistäkin syystä, niinkuin raja-aidoista, aitureista hevosiista, rängittämissä sioista ja muista. Ja aiwan kärkeä oli Juhani ratkaisemaan asiaa nyrkillänsä, ja oli kumppaninsa poski ja tukka niin alati waarassa. Niinpä usein tahtoi nousta kiiwastin keräjänkäynti, mutta ainapa silloin rienji wälimieheksi weli Napo, totinen lautamies, ja asetti riidan sowitztoa-saattawalla kielellänsä. Eihän ollut Juhaniin hidas sowitztoon, warjinkin koska huomasi olewansa wäärässä. — Myös talon töissä ja askareissa ulkona oli hän toimekas mies. Ei tainnut häntä wäkenä moittia, ei pellolla, ei niitulla, ei metsässä, jyrisewän hirren kimpussa.

Tapahtui kerran heiniä kuivattaisissa Wehkalan niitulla, — joka niittu oli synkeän kuusiston kohdussa, — että Juhani näytti itsensä hirmuiseksi sekä Jumalan että ihmisten edessä. Karhottu oli lakea niittu jo ja latopihalle käyskeliwät iloisina heinämiehet nauttimaan puolistansa. Mutta kamoten katseli isäntä hioittawia, tulenkarwaisia ukkospilviä, jotka uhaten retkeiliwät taiwaalla. Seisoi nyt ladon takana koiwuinen kanto; tämän juurelle, kenenkään huomaamatta, lankefi Juhani polwillensa ja rukoili Jumalaa armahdamaan sateelta hänen niittunsa mehukasta, hywänhajuisia heinää. Niin hän hiljaisuudessa rukoili; mutta tuskin olikaan atrioittu, niin kuusten latwain takaa ryntäsi esiin kohisewa pilwi, joka, iskien tulta ja jyristen, ammensi wallattomasti wettä alas. Niinpä wilauksessa heinä kastui läpi, ennenkuin ehdittiin saattamaan kokoon yhtäkään ainoata karhetta. Pianpa niitulta takaisin kiirehti wäki, harawat käsissä, ladon suojahan taas, mutta wihasta

nofimustana kaswoiltansa seisoi Zuhani latopihalla keskellä tulta ja sadetta, kiroillen kauheasti. Siinä, korkeuden pauhatesä, hän seisoi ja kiroili, paukutteli oikeaa nyrkkiänsä vasten vasemman kätensä kämmentä. Wimmatuksi hän sadatteli, kykistyi waaksan alas, aina koska jana "perfele" tärähti hänen kirisevästä hammastarhastansa ulos. Kat-
sahtaen ylös, huusi hän kertoen kiljuwalla äänellä: "mitä on taiwaan sontaratasten tekemistä minun heinäniitullani?" Toruen häntä, lausui silloin ladosta hänen waimonsa Wenla: "mitä hirweitä haastelet, sinä syntisäkki?" Mutta tuosta ei mies juuri huolinut, waan huusi vielä huikemmalla äänellä kohden synkeitä, mustia pilviä: "kysynpä lujasti: was-
tako taiwas sontaa ajaa, koska minä jo heinää teen?" Sil-
loinpa eufot ja työt ladossa, kuultuansa miehen hurjaa pu-
hetta, rukoilivat hartaasti Jumalaa hänen puolestansa, kä-
det kiinteästi ristissä. Niin he rukoilivat; ja salaman lei-
mahtaisa kuului heidän suustansa siunaus, huokaawa ja
raskas, ja sywään notkistuiwat heidän polwensa. Mutta
lapset, wienot, liepeäfilmäiset, kätkiwät itkien kaswonsa, mikä
äitinsä poween, mikä hänen hameensa liepeisin, itkien ja
huoaten. Sillä luulipa moni pienoinen, että tuomion hetki
oli tullut, koska tulessa uiskenteliwat maa ja taiwas, koska
leimahteli, sälähteli, ja koska kauas kiiriskeli kamoittawa
jyrinä; koska satoi ankarasti ja metsä murheisesti kohisi.
Zuhani, huomattuansa eukkojen toimen, koroitti waan aina
kirouksensa mahdin, mutta koroittiwatpa naisetkin rukouksensa
äänen.

Oli myös ladossa Seunalan nuori ja hoikka tytär,
kainosti katsahtelewa Anna, jonka silmät loistiwat kuin kakki
tähteä kelmeän, kimaltawan otjan alla. Usein, niin ferro-
taan, oli tämä neitoinen nähnyt kummallista näköjä, joiden
wallitesä hänen henkensä käyskeli sekä autuitten kirkkaisa
tienoisä että tuomittuin pimeässä alhosä, ja sieltäpä ih-
meitä hän kertoi. Usein oli hän myös ennustellut ihmis-
lapille tuhoja kowia: sotia, nälkäwuosia, ruttotauteja ja wii-
mein maailmanlopun. Hänpä, aina wakaa, ääneton ja
lempä impi, nyt äkisti, Zuhanin sadatellesä niitetyllä
nurmella, loiskasi ladosta ulos, lanfesi polwillensa maahan
ja, huolimatta walelewasta sateesta ja leimausten risteile-

wästä palosta, rukoili huutawalla, melkein kihuwalla äänellä. Hän rukoili Jumalata armahamaan tuota onnetonta, sokeaa miestä eikä iskemään häneen pyhän wihansa liekehtiwää wasamaa. Niin hän rukoili, katsahdellen ylös korkeuteen, ja ihmeellinen tuli säteili hänen filmistänsä ja hänen otsallansa wäikkyi taiwaallinen walo. Mutta katso: Suhani waikeni, hän waikeni, waikka mulauttelikin filmistään wihaisesti wiistoon neitosta kohden. Mutta viimein, koska tytön askare hänen mielestään käwi liian pitkäksi, tarttui hän rukoilijan käsiwarteen ja talutti hänen tafaijin latoon, lausuen: "mene sisään, räähä, mene sisään ja älä sinä turhaan kastele itseäsi, sillä en tarwitse yhtään puolestani rukoilijata". Sisään astui neitonen, mutta kaatui kohta heiniin alas, antain lakkaamatta kaikua rukouksensa huutawan äänen; ja kuumia kyyneleitä wuodattiwat naiset hänen wiereksensä. Mutta ulkopuolella, nojauten wästen seinää, seisoi Suhani ja hänen kaswoillansa näkyi niinkuin katumus-ta, mutta wihä puuskutteli kuitenkin hänen rinnassansa wielä.

Pian sade ja ukkonen firtyi; ja seuraavana päiwänä forjattiin Wehkalan niittu, forjattiin tulisesa poudassa. Mutta itse talon isäntää ei nähty siellä. Missä wiipyi hän? — Seunalan tyttären ääni oli kaikunut hänen korwissansa ja ei suonut hänen sielullensa rauhaa. Sentähden oli hän aamulla warhain lähtenyt pappilaan synkeällä mielellä ja katuen tunnustanut prowastille syntinsä, kiroilemisen ja Jumalaa ja taiwasta vastaan. Tästäpä prowastin ensin häntä wakaasti nuhteli, mutta lausui myös pian hänelle lohduksen sanoja, ja rauhallisella mielellä palasi Suhani kotiansa taas. Mutta tuostapa kohtauksesta, Wehkalan kolkolla niitulla, huomattiin aina jotain muutosta Suhanin luonnossa ja käytöksessä. Ilmauspa hänen päähänsä ympyrjäinen patalaffi, hänen takkinsa kaulus kohosi pystyyn, sen liepeet katkaistiin ja jäljelle jätettiin ainoastaan lyhykäiset "körtit", niinkuin on heränneitten miesten waatteenpari yhdesä ja toisesa tienoossa Suomenmaassa. Käyskeli hän puettuna näin ja käyskeli kirkossa useammin kuin ennen. Pelottawan totisena istui hän aina määrättyllä sijallansa temppelissä totisen Härkämäen isännän rin-

nalla, tuolloin, tällöin karautellen kurkkuaansa niinkuin oli myös kumppaninsa tapa. Ja harvenivat myös tästälähin raju-ilmat sekä Sukolan tuvasa että wainioilla, ja wiimein melkein ihan tyyneesti kului weli Suhanin elonpäiwä kohden rauhallista iltaa.

Naimatonna miehenä eli Simeoni Suhanin huoneessa, nauttien talon ruokaa ja juomaa, tehden wäsymättä talon työtä warhain aamusta iltaan myöhään. Säästäväinen, kitsas oli hänen luontonsa, ja kitsaammaksi käwi se wuosi wuodelta aina. Saidan huomiolla seurasi hänen silmänsä talon waiheita sekä miesten että naisten toiminnoissa. Hänensä suustansa kaikui kerran lause, joka wieläkin eleskelee naurettavana kansan huulilla Sukolan ja Doukolan tienoilla. Eräänä päiwänä, koska hän hawututtiin ääressä weisteli pienellä weistinkirweellänsä leipälapiota Wenlalle ja wäki atrioitsi, harjallinen pöytyri sianmurennusta edessään, muistutti hän kaikkia yhteisesti: "kun panee hywin pikkuisen sianmurennusta leiwän päälle, niin se särwittää niin". Lausui hän niin, ja tuostapa pyrskähtiwät nauruun sekä miehet että naiset, ja Suhani itse, myös naurettuaan hieman, katsoi parhaaksi wähän nuhdella wellejensä liiasta ahneudesta. Mutta lausuiwa tuohon Simeoni taasen: "kohtuullisuuteenhan minä teitä kehoitan, waroitte teitä jumaloitsemasta watsaanne, joka on synty, kuolemansynty. -- Ja kuka on luonnottoman kitsas? En minä, mutta sehän oli tuo Kuninkalan Kalle, joka keuhkotaudisansa, koska huomasi kuoleman warmaan lähestywan, läksi polttamaan wiinaa omiksi maahanpaniaiksensa. Sillä tiesihän poika itsensä parhaaksi polttajaksi Doukolan kylässä: menetti wiljaa wallan wähän, mutta saipa aina kosolta helmeilewää wiinaa. Niinpä nytkin. Kylmässä saunanporstuwassa istui kurja kääkkä wiinapannun ääressä, yskien ja köhien, nenä teräwänä kuin naskali ja silmät kuin kaffi lasipalloa päässä. Sielä hän istui, ja wiinaa kannettiin sisään koko kattilan täydet. Mutta wiimein kömppeili hän sieltä itselkin, kömppeili, kömppeili rapuiستا ylös porstuwaan, porstuwasta tupaan, kiikahti koreasti alas wuoteellensa, ja niinpä muutamar tunnin päästä makasi kylmänä poika. Sehän, hywät ihmiset, oli kitsausta, kitsausta, joka ei hellinnyt mie-

hestä vielä haudan partaallakaan, ja sitäpä taidan kutsua luonnottomaksi säästeliäisyydeksi". — Niin hän itseänsä puolusteli, omistamatta koskaan saidan nimeä.

Mutta ainapa hän pysyi niin emäntänsä kuin isäntänsä suosiossa; sillä olipa hän uskollinen, luotettava war-tija talossa. Surutonna taitsivat he wiipyä kodostansa poisja, kun waan tiesiwät että kaikki oli Simeonin huomasja.

Kerran, iltahämärässä eräänä joulujuhlana, läksi Juhani emäntänsä ja kahden nuorimman lapsensa kanssa kes-täilemään Impivaaran kylään sekä Tuomaan että Laurin luokse, ja huoneen haltijaksi jätettiin Simeoni taas. Keli oli hyvä ja kestimierasten matka joutui mieluisasti halki metsien, kirkkaan taivaan alla. Istui Juhaniin polvilla pieni "Tiitiäinen", wakawana ja lihawana, mutta Wenlan tukewalla powella, hienon willahuiwin werhosja lepäsi nuorin lapsi, tyttönen raitis ja kiltti, nauttien äitinsä nissä lämpymän peitteen alla, koska helisten pitkin lumisja ahoja liukui keli, siirtyi Sukolasta kohden Impivaaran wainioita. — Mutta ilta tuli, ja riensiwät Sukolan piijat ja rengit leikkeihin Doukolaan, ja yksin wallitsi nyt Simeoni. Kahden täytyi silloin oljennella hänen waltansa alla: talon monelempain wanhimpain tyttären, joista toinen oli yhdeksän, toinen seitsemän wuotias lapsi. Heitäpä ei päästetty kes-tiin isän ja äitin kanssa, eikä päästännyt heitä setänsätkään leikkeihin muiden kanssa, josta he wihastuivat aiwan ankarasti. Mutta Simeoni ei siitä huolinut, waan päätti nyt käyhellä waltaansa ihan mieltänsä myöden.

Oli jo sokea pimeys, mutta tulisijalle ei kohonnutkaan leimuawaa iltawalkiaa kuin ennen ehtoosilla. Duostapa rupe-siwat lapset tuskittelemaan ja tillastelivat kiirwaasti waloa ja walkeutta jedältänsä. Mutta hän ei pitänyt lukua heidän tiuskeista waatimuksestansa, waan rauhasja makasi hän tapansa mukaan tulitakan kiwellä, jonka reunalta hänen karhea tukkansa riippui alas. Siinä hän makasi, haastellen tyttöillensä järjen kieltä. "Kylläpä sitten käskis, jos tässä waan lakkaamatta muuria haudoittaisi. Hei, hei! ei-hän ollakaan, luulen minä, Wantaan rautapruukisja tuolla. De hällätät, tietätäkät että puu on kallista kaluaj; ja sano-

kaapas mitä sitten poltetaan, koska metsä loppuu. Wariksen-warpujako? Niin, niin tässä kyllä on käypä, ellei tu-
 fin ajoisja eteenjä katso. Sillä vähempikin täällä piisaa
 tälle syntiselle ruumisshaaskalle, piisaa mar' joutilaille lapsi-
 wekamillekin. Menkää wälhyjen alle, siellä on lämmintä
 kylliksi. Wai niin! Kyllä sitten käskis'. Niin hän haas-
 teli; mutta lapset, wikkelat tyttö-weijarit, jotka eivät juuri
 koskaan olleet tottuneet wääjäämään isänsä weljeä, torelis-
 wat vastaan, wäittelivät wallan tuimasti, priiskahtelivät
 ja näyttiwätpä hänelle tuolloin, tällöin vielä hammastensa
 walfoisen riwin, pilkaten ja ängytellen kiukuisensa. Mutta
 koska ei apua tuosta tullut, uskalsiwatpa he lopulta iskeä
 kyntenjä äijän kurjaan tukkaan, joka riippui tulitakan reu-
 nalla. Tukkaan he iskiwät ja wanuttiwat sitä aika lailla,
 ennen kuin ehti miesparja kiveltä ylös. Nöös hofsahiti hän
 wiimein, sieppasi nokisen haarun nurkasta kouransa, jolla
 hän, peloittaan pieniä peijakkaita, kolisteli permantoon, ko-
 listeli, uhaten lakaisista jalat heidän altansa pois. Sil-
 loinpa wilkasiwat weitikat tuwasta ulos, ja mäikkyy Juko-
 lan wisainen owi pienten pakolaisten juostessa.

Mutta hetken mentyä, rohkeniwat he astua sisään jäl-
 leen, waatien ehtoollista tuifealla äänellä. Rauan antoi
 Simeoni heidän ärjä ja tuiskehdelta, nousipa kuitenkin lo-
 pulta ylös, otti orsilta päreen, halkaisi sen keskeltä ja wi-
 ritti palamaan tuon kaitaisen pirstaleen. Tämän walossa
 ammensi hän padasta krynniwelliä tytölle, mutta ei juuri
 runsaasti, ainoastaan kaksi kolme kauhallista. Siitä kan-
 toi hän pöytyrin laukutuolille, käskien lapset syömään,
 mutta padan peitti hän taikina-sammion kannella ja asetti
 sen painoksi vielä raskaan hawutukin nurkasta. Tähän
 annokseenpa eivät tyytyneetkään lapset, he waatiwat enem-
 min, tahtoiwat ainakin leipää lisäksi; ja heleätä itkua las-
 ketti pieni Wenla, nokkela tyttö. Puri silloin Simeoni lei-
 wän syrjästä pienen, tuskin miehen peukalon suuruisen pa-
 lan ja tarjosi sen tytölle. Mutta tämä, nähtyään sen pie-
 noisuuden, ei sitä huolinut, waan tuiskeaisi wihaisesti kä-
 dellänsä, ja kauas perillen singahiti leiwänpalanan Simeo-
 nin kourasta. Siitäpä mieskin nyt kiwastui, nipisti huu-
 lensa yhteen ja niristi kahdelta formella tyttöä hieman nis-

katukasta, lausuen: ”sinä luntu! pilkkaatko kallista Jumalan lahjaa? Wai niin! Kylläpä sitten käskis”.

Silloin tyttö itkemään yhä ankarammin, mutta tuosta ei ainakaan Simeoni huolinut, waan rupefi wiimein laitelemaan iltawalkiata pesään. Muutamasta wiheliäisestä kekäleestä rakensi hän kurjan pystywalkian, lausuen torellalla äänellä: ”suus kiinni waan, muutoin otan risun tuolta nurkasta ja löylytän sinua oikein kelpo lailla. Käs fun peijakas wiskafi kourastani Herran lahjan nurkkaan. No, noh! Oleppas nyt perin ilman leipää ja lippese welliä kiltisti makoos, niinkuin, katjos, tekee wanhempi sisarestkin tuossa. Ja kylläpä se lasten illalliseksi piisaakin. Eihän ole meidän talosja wara mäsätä ja elää rikkaanmiehen tawalla. Suus kiinni waan, sinä knääkkä. Kyllä, kyllä waankin sitten käskis”. Niin hän haasteli, istuen kiwellä ja kyyätellen kehnosti palawata kekälöpystyönsä; ei huomannut ukko kuinka pikku hälläkkä tyttönen, lusikka kourassa, hänelle wihaijesti irwisteli ja hänen puhettansa myöten pientä leukaansa keikutteli.

Kuitenkaan ei auttanut tässä tyttöjen itku, ei kiwaat sanat, waan täytyipä heidän tyytyä setänsä annokseen. Ja wiimein saattoi woimallinen uni pienoiset wuoteelle, ja he nukkuiwat pian sikeästi pehmeän, lammasnahkaisen kaattuwan alle. — Mutta Simeonin walkia saattoi tupaan kylmää, ei lämmintä; eikä wartonutkaan hän kekälten palamista loppuun asti. Matellen: kelpaahan kallista puuta huomiseksikin säästää, rupefi hän sammuttelemaan hämyistä, mieltä synkistäwää iltawalkiatansa, mäiskäytti peltin lujasti kiinni, huolimatta karwaasta tikurasta, joka totosta suitsuili tupaan. Wiritti hän taasen pärepirstaleensa palamaan ja söi ehtoollisensa: pienen, homeisen leiwänpalan ja tamisesta kupista seitsemän kuivettunutta silakanpäättä. Hartaasti ja palawaasti seurasiwat koirien filmät hänen atrioitsemistansa, hänen kätensä liikuntaa kupista suuhun ja suusta kuppiin, mutta eipä riittänyt heille murenaakaan Simeonin piwosta. Mutta hän, atrioittuansa, läiskäytti kätensä ristiin, lankefi kiwen juurelle polwilleensa ja, muodattaen palawia khyneleitä, kiitti Herra Daawetin poikaa, joka aina ja sulasta armosta oli häntä rawinnut, syntisäkkiä. Tästä

noustuaan, aukaişi hän oven ja rupeşi kōnistelemään koiria yöfsi ulos, "wartioitfemaan taloa warvailta". Niin hän lausui, waikkei miesmuistoon ollutkaan tietty warkaitten eljistä Jufolan talosfa. Mutta ulkona puhalteli talwen tuis-kuawa tuuli, josta syystä koirat eiwät juuri mielineetkään jättää tuwan kahisevia olkia; ja tästäpä nousi meteli, joka kuitenkin päättyi koirien pahaksi. Wingahdellen ja hännät lyyhysfä, pakeniwat he wiimein ulos Simeonin nokisen asefen, koiruifen haarun alta.

Dehtyänfä tämän, telki hän tarkasti porstuwän tuimat owet, irwistäwissä hampaisfa loimoittawa päre. Astui hän taafen tupaan, kohotti loimonfa wasemmalle, katsahtaen tyttöihin, jotka makeasti uneksuiwat wuoteellansa pehmeän peiton alla, uneksuiwat, poski wästen poskea, werewinä kuin kaksu nuorta kesä-yön ruusua. Heihin nyt katsahti mies, katsahti myhäillen ja asettain kaattuwan willaista reunaa lähemmäs wästen pienen Wenlan kaulaa; ja koska siirtyi hän taafen kohden tulitakan kiwä, lausui hän hupsuttawalla äänellä: "hätäpäs oli teidän ma'atesfanne, kun mafonne on welliä täynnä". Niin hän sanoi, ja päättyi myös itse kallistumaan wihdoin yölliseen lepoon. Mutta lankeşi hän kerran wielä polwillensa, iski nokiset kyntensä lujasti ristiin ja, wuodattaen palawia kysyneleitä, kiitti Herraa, Taawetin poikaa kaikesta nautitusta hywydestä ja rukoili hänen warjelewaa kättänsä tämän huoneen suojaksu tulewana yönä. Hän rukoili itsensä puolesta, noiden piesten puolesta tuolla wuoteella ja wieläpä kaikkein ihmisten puolesta maan piirin päällä. Siitä kallistui hän lepoon rakkaalle kiwellsnä, nukkui wiimein, ja lämmin hiilistö hautoi herttaisesti hänen jalkainsa anturoita.

Mutta kylmä oli tupa, kylmä ja kolko renkien ja piikojen ma'ata, koska he puolen-yön aikana palasiwat leikeistä Doukolasfa, ja siitäpä seuraawana aamuna kyräiliwät he wihaisesti Simeonille. Ja koska nyt palasiwat festiretkeltänsä talon isäntä ja emäntä, niin kanteliwat hänen päälensä kiiwaasti, niin piiat kuin lapset. Mutta Simeoni ei tuosta ollut juuri millänsä, weistellen harwutukin äärellä, haasteli hän waan joutilaalla äänellä: "ei piisaa meidän

talossa herrastella; kyllähän sen tiedätte. Ei waankaan meidän talossa herrastella piisaa”.

Niinpä elesteli Simeoni entisessä kodossansa, vanhasa Sukolasäsa, työksennellen ahkerasti ja käyden aina wahtia, pitäin tarkalla filmällä huoneen hallitusta sekä sijällä että ulkona wainiolla. Mutta olipa kuitenkin hetkiä, joina mikään maailmassa ei häntä huolettanut. Tapahuiwa joskus, että hän täydessä humalassa tuli kylästä, tuli iloisenä miehenä, rähihi kowin ja pasteeraili edestakaisin permanolla huwiksi ja nauruksi sekä nuorille että wanhoille talossa. Mutta seuraavana päivänä oli hän taas sen sängen sairas sekä sielun että ruumiin puolesta. Suokailten, kädet ristissä, hän makasi tulijän kartisella kiwellä, ja sydäntä kairweli kauhea katumus. — Mutta tapahtui asia, joka paljon harwensi häneltä humalahetket ja katumuksen pitkät päivät. Kantoipa kerran Suhani hänen käteensä kalliin kaupunkilahjan: suuren, kauhea-kantisen, melkein leiwiskän-painawan piplian. Suuri oli Simeonin ilo ja ihasuus; ja tuostapa hyvänteosta ei hän koskaan wäsynyt kiittämästä ja ylistämästä weljeänsä. Mutta tästä ajasta unohiti hän melkein ainiaksi wiehättävän wiinalasin.

Nyt hän lakkaamatta sunnuntakien ja pyhien iltapäiwinä nähtiin istuwan pipliansa ääressä, tutkien sanaa; ja näin hän joutui harvemmin kuin ennen mieltä-muuttawan juoman pariin. Mutta niinpä tapahtui kerran kuitenkin eräänä pyhäinmiesten iltana. Iloisessa huimauksessa mekasteli, käyskeli ja pyörähteli mies, ja nukkui viimein makeasti kiwellsensä; mutta seuraavana päivänä tunsi hän syneään katumuksen powessansa taas. Mitäpä teki hän silloin? Seisten pöydän päässä, edessään awattu piplia, kutsui hän korkealla, saarnaawalla äänellä kokoon kaiken talonwäen wanhimmaasta nuorimpaan asti. Ja asettti hän kaksii sormea piplian päälle ja, mulautellen filmiänsä kohden taiwasta, wannoi pyhästi, ei milloinkaan enään nauttiwansa juottawia juomia, ei pisaraakaan täällä eläisjäsä.

Meni wuosi, meni kaksii ja meni wielä kolmekin wuotta, ja aina lujana seisoi Simeoni wannotussa walassansa. Mutta kerranpa kuitenkin piti hänen wieläkin lankeeman tuohon kiusattawaan helmasyhtiinsä, ja tämä lankeemus saat-

toi taloon peloittawan hälinän. Walapattoisena, sielutto-
mana matona piti nyt itseänsä kurja mies, rikottuaan lu-
pauksen, jonka hän oli tehnyt "kaksi sormea kirjan päällä".
Sentähden tahtoi hän lyhentää wiheviä päiwänsä. Kii-
waasti, mutta wakarilla askeleilla, ja mielellä kylmällä
kuin jää, läksi hän tuwasta, astui ylös tallinparfille ja
kiertoi kaulaansa wanhan Pikkutammen loimivyön, jonka
toisen pään hän kiinnitti katon ylimmäiseen orteen. Ja
niin hän asetti itsensä lewollisesti riippumaan, nukkumaan
kuolon uneen; ja kankeasti tuijoittelivat eteenpäin miehen
filmät, wimmatulla wauhdilla paisuivat hänen poskensa ja
yhteensikiistyivät hänen kouransa kiinteiksi nyrkeiksi. Mutta
hänen elämänsä mitta ei ollut täytetty vielä.

Läksihän talon wanha anoppi-muori katsomaan kanan-
pesänsä tallinparwella, näki miehen nuorassa ja antoi, huu-
dolla ja kiljunnalla, kohta tiedon taloon. Tätäpaikkaan kii-
rehti nyt Suhani wiipymättä ja pelasti weljensä kuoleman
kibasta. Yhdellä tempauksella katkaisi hän loimivyön, kan-
toi, roihkaten ja kummitellen, weljensä sisään, mutta heidän
ympärikkään parweilivat naiset ja lapset, itkien, huutaen ja
käsiansä paukutellen. — Kammariin, Wenlan hyllyäwälle
ryijylle kantoi Suhani weljensä, jossa tämä pian tointui,
mutta synkeänä, huokailten, ja tirkistellen alas permantoon
istui hän sängyn laidalla, sanaakaan lausumatta. Suhani,
hampaisja ryöhhäwä nysä, kiirehti nyt Uapon luokse, asteli
kiiwaasti ja roihkaten, ilmoittamaan weljellensä kamalaa ta-
pausta ja kyslemään neuwoa käytettäväksi Simeonia koh-
taan. Hänen omasta mielestään olisi pieni, kohtuullinen
löylytys, annettu salaisesti ja kaikessa hiljaisuudessa omien
weljesten kädessä, ja sitten kiivasta manausta Jumalan ni-
messä, ollut miehelle parasta. Mutta kurituksen katsoi Uapo
turhaksi, wahingolliseksi, ja päätti käyttää häntä kohtaan ai-
noastaan sanan woimaa. Ja koska myös hän oli wirit-
tänyt nysänsä, läksivät molemmat weljekset Uapo-Sukolasta
yli pellon Suhani-Sukolaan, järjellisesti haastelemaan Si-
meonin, sen murheen pojan kanssa.

Terweiksi rawisti Uapo rakkaasti Simeonin kättä ja,
ladaten piippuansa, rupesti hän juhlaisella muodolla ja ää-
nellä lausulemaan rangaituksen, ja pian myöskin lohdu-

tufsen fieltä. Sitä kuulteli Simeoni mykkänä kauan, kuulteli, kivistellen surkeasti alas permantoon. Mutta Apoo, wiritellen ehtimiseen sammuwaa piippuansa, osoitellen kädellään ja sulawilla filmillä katsellen affunasta ulos kohden taiwaan reunaa, kiihoitti waan aina puheensa mahtia. Ja hohtawana kultasateena lentelivät sanat hänen suustansa ulos. Mytpä ilmestyi äkisti katkeran-suloisia poimuja ympäri Simeonin huulten, ja kynneliä-wirtaawan itkun ääneen paukahti miehen kurkku. Myös Suhanin leuka nyt järähti ja wääristyi pahasti, ja pian hyriji itkussa häntin, ja Apoonkin filmistä säteili kostea kiilto.

Niin kääntyi Simeonin sydän kohden eloa ja toiwota taas. Ja kiitollisuudesta loistawilla kaswoilla likisti hän jäähyväijiksi weljensä Apoon kättä. Myös kiitti hän Sumalaa, joka kerran vielä oli häntä armahtanut, ja päättyi wähitellen tawallisiin toimiinsa Sukolan talossa. — Niinpä siivo Simeoni, koskaan enään lasia kallistamatta, wietti rauhalliset päivänsä: milloin tukin nokalla weistellen, milloin, nysä suussa, nolkkien haruja raikkaasti tuoksuawassa tarhassa, ja milloin taasen istui hän pipliansa ääressä, tutkien sanaa.

Mutta Apoo isännöitsi Sukolan toisessa puolisokossa, joka kutsuttiin Apoo-Sukolaksi; ja seisoiwat sen huoneet muutamana sata askelta emätalosta. Waimoksensa otti hän Konkalan Hindrikan; se oli siwä ja kaikin tawoin kiltti nainen; toimekas emäntä ja lauhkeamielinen waimo. Häneen tyytyi myös Apoo, katsoen kuitenkin parhaaksi tuolloin, tällöin oikein opettajan muodolla ja äänellä antaa hänelle tärkeitä muistutuksia ja neuvoja sisällisestä huoneenhallituksesta. Näitä kuulteli waimo joko lausumatta sanaakaan tai naurain, filmät tirisissä, yksinkertaista, iloista naurua. Myös piikojansa ja pieniä piikatyttyjensä opasteli usein isäntä Apoo, koska niin, että hieman karstoi hänen filmässään heidän toimensa ja askareensa. Kerranpa talon wanhin piika, lakaisessaan laattiata, sai isännältään kiiwaan läksytyksen. Sillä Apoo, jonka mielestä tyttö lakaisi wallan tuistien ja heittäin tunkiota nurkkiin, kiwastui äkisti, sieppasi piialta luudan ja rupesti uudestaan ja nopsalla kädellä lakaisemaan tupaa periltä kohden owea. Mutta koska

hän oli ehtinyt noin puoleen permantoon, pisti hän jälleen luudan piika-raiskan kouraan ja lausui: ”noinhan kiltin tytön lakaiseman pitää”. Silloinpa emäntä, joka tulipesän ääreltä katseli kuinka Napo, luuta kourassa, hyöri piian kanssa, nauroi wilpitöntä, sulawata nauruansa, nauroi tivistäen filmiänsä, kämmenet wästen polwia, kumarruksissa. Mutta tuostapa Napo, kun oli jättänyt piian, antoi waimollensa wakawasti rankaisewan katsannon. — Kuitenkin harjoitti hän aina oikeutta ja kohtuutta sekä piikojansa että renkejänsä kohtaan; sen kiitoksen sai hän kaikilta yhdestä suusta.

Myös harjoitteli hän parantajan ammattia, niinkuin hän oli oppinut eräästä vanhasta lääkärikirjasta, jota hänellä oli tapana ahфераan tutkistella. Onnistui hän usein rohtoinensa, joista moni oli hänen oma keksimänsä, maan yrteistä rakettu. Warsinkin oli hän mainittu wailan mahtawaksi parantamaan ruusua, ruisikutautia, pyörörytystäuteja, siannappeja ja syhelmiä. Gieroja oli hän werraton; ja olipa monikin mies ollut hänen kämmentensä alaisena ja saanut liewityksen. Watsan-kivistyksiä, tukituislattuja polttoja paranteli hän usein ainoastaan hieromisensa sukkelalla keinolla. Ja koska häitä ei muistele lakeja eikä sääntöjä, niin tapahtuipa kerran, tapahtui useammin, että naisenkin täytyi kaatua alas Napon kämmenten siweltäväksi, koska rintasen alla lakkaamatta kierteli ja poltti.

Oli eräs nainen, tuon rätti-ukon, Terwakosken-Matin waimo, jota waiwasi itsepinainen painajainen. Se häntä ratsasteli rasittawimmalla tavalla usein joka ainoana yönä monet wiikot perätysten. Wälistä, kun se jonkun aikaa oli wiipynyt tulematta, hän toivoi olewansa pelastettu tuosta yöllisestä wammasta. Mutta sitten se taas äkkiä ilmautui ja akka sai taas oljennella kiusanhentensä kanssa. Kulkui hän monenkin puoskarimuijan luona, kulki lääkäreisjä, kuitenkin turhaan aina. Mutta joutuipa hänenkin korwiinsa wiimein maine Sukolan Napon suuresta taidosta ja waimasta parantamaan tawteja; ja läksi hän etsimään apua kerran vielä. Mytty käsiwarrella ja sukankudin käsissä, waelsi hän pitkän, waiwaloijen matkan Sukolaan, mutta

fieltäpä sai hän myös elinkautisen parannuksen Napon teinojen kautta.

Myös lautamiehen virassa oli Napo kunnan mies. Wakaana, ja usein kymmen kouran takana, tarkasti kuulleen asiain luonnistumista, istui hän penkillänsä laeassa keräjäsalissa. Siellä hän istui, miehekkäästi pystyttäen päänsä, ja tuolloin, tällöin wäikähteli hänen huulillansa hieno, itsetytywäinen myhäily. Mutta wiisas, tasapuolinen, oikea oli aina hänen tuomionsa. Sen tiesi tuomarikin ja kuulteli aina kärjwällisyydellä hänen jotenkin pitkiä lauseitansa, koska hän, lewitellen käsiänsä, antoi asiasta aatoksensa ilmi.

Miin eleli hän rauhaisessa talossansa, kelpo isäntänä, ja reippaitten lapsiensa kelpo isänä.

Mutta Smpiwaaraa, ensin rakettua, hallitsi omanansa Tuomas, mies hartewa ja wahwa. Missä löytyi se uros, joka olisi rohjennut röyhistää rintansa Oli-Smpiwaaran isännän edessä? Suuri oli hänen woimansa, ja mahtia, wakuutta oli hänen olentonsa täynnä. Talonsa töissä ja toimisissa ei hän käynyt käsiin menolla ja pauhinalla; kuitenkin piti hän kuria ja Herran nuhdetta yllä sekä huoneessa että ulkona wainiolla. Hän oli anteliain kaikista welskeistä ja kohteli aina laupeudella ja hywydellä kärjwiä, kowan onnen lapsia. Ei hän tuossa kysellyt, ei hän tutkistellut juurta ja perustusta apua-etsiwän kurjuuteen. Ei käynyt hän moittimaan miestä, jonka käteen oma syynsä oli saattanut kerjäläissauwan. Kaikille hän antoi, antoi ilman wälitystä, aatellen: olethan kuitenkin onneton. Enimmin kaikista hellitteli hän pieniä käypäläistyttöjä, jotka kainosti katsellen, astuivat pelosta wawahtelewalla sydämellä mieron tietä. Rakki tällaista matkustajaa oli hän ottanut huomaansa, ja heitäpä kaswatettiin ja suosittiin yhtä armaasti kuin omia pienoisia talossa, joita ei puuttunut, ja olivat he rawakkaita poikia kaikki.

Waimona oli hänellä Härkämäen ainoa tytär, jalo ja wakawa nainen, ansaitsewa mieheksensä Smpiwaaran oiwan uroon. Salskea, yhr'aikaa riipeä, wakawa ja tyyni oli tämän naisen muoto ja olento. Ujasta kohosi powensa; hiuspalmikko, paksu, pellawankeltainen, nähtiin somasti leiskah-

telewan hänen tukewilla hartioillaan walkeapohjaisen, punaristillisen liinan alta. Rauha asui hänen otsallaan pois-tumatta ja hänen sydämessään Jumalan-pelko, ankara ja wilpitön. Hänpä oli Smpirwaaran emäntä, hän talon pienten, sekä omien että ottolastensa, oivallinen kaswattaja. Usein hänen filmänsä, jalot ja laupiaat, lepäsivät uneksuen wienon tyttösen päällä, joka orpona ja suojatonna kerran oli joutunut heidän huoneeseensa.

Näin kulkiwat Tuomaan päivät, tyynesti kohden haudan tyyntä satamaa. Wirtaan werataan usein ihmisen elämää täällä. Mutta Tuomaan elinkauden, hänen isännyydestänsä Smpirwaarassa aina kuolinhetkeensä asti, tah-toisin werrata kymiin, joka juhlaisesti, rauhaisesti retkeilee kohden ääretöntä, ijankaikkista waltamerta.

Tuomaan talosta kaffi, kolme ampumamatkaa itään-päin seisoj nummella Laurin uudistalo; ja oli se Smpirwaaran toinen puolisisko, myös kutsuttu Laurilakki. Siinä asui ääneton mies, wiljeli maatansa täysintoimin, askarteli ahkerasti pelloillansa, mutta mielemmin vielä saloilla ja soisissa.

Waimon oli hän nainut Kuokkalan talosta. Olihan Kuokkalassa tyttäriä kaksoispari, joista Lauri otti toisen, mutta toinen joutui awioiksi Dimolle, emännäksi Kekkurin torppaan. Oli tuossa eukkoa, Laurin akassa: leweärintainen nainen; jotenkin lyhyenjäsentävä warreltansa myös. Hännen kimakas äänensä kaikui kauas kuin kiljuwan klaneetin ääni, kaikui warjinkin koska hän, tuimuutta täynnä, tiuskahтели miehellensä, ja tulta iskiwät hänen mustanruskeat filmänsä.

Mutta äänetonnä, weistellen istui Lauri, huolimatta waikka ärhentelikin akka, tuulispäänä tuiskahтели. Ja tämä oli kiusa, joka paisutti eufon sappea yhä enemmän ja enemmän. Tapahtui kuitenkin tuolloin, tällöin, että miehen karsimys katkesi, ja silloin ei ollut hywä häntä katsoa wästen naamaa. Waikenipa eukko äkisti, kieppasi ulos miten jaksoidi ja kätti itsensä ometan nurkkiin, suojelewiin soppiin ja soliin. Siellä hän ohjenteli hetken lymyssä, wälillä katsoi hän luimistaen kätkestänsä ulos, tietääksensä miten luonnistui huoneessa oma-synnyttämänsä äriy. Niin hän wiipyi

kunnes viimein oli asettunut vihaisen miehen mieli. — Mutta harvoin kuitenkin nähtiin näin myrskuyisenä rauhallista Lauria. Useinpa, koska taasen akka riehui ja mekasti, läksi ukko metsään, nysä hampaisa ja firvestynä kainalossa, läksi etsiskelemään kalupuita, kerkätuohia ja pahkeleita. Kernaasti wiipyi hän niillä retkillänsä, etsien, katellen ja arwellen. Ja wasta, koska aurinko jo kauan aikaa oli laskeunut ja kaikki päätyneet lepoon, asteli hän koitia lenseän kesä-yön hämärässä, kantain olallansa juuria, wääriä ja kerkätuohia ankaran pallon.

Silloin tapahtui myös usein, että hän kotomattkallansa kohtasi rotewan sonninsa, leweäniskaisen Gällin, joka, pyrkien kiivaisissa aatteissa kohden kylää, tuli häntä vastaan illan sumussa hietaisella tiellä, lähestyi häntä kyräämillä filmillä. Ja nytpä kova iski wasten kowaa; mutta Lauri, rämäisten karmealla äänellänsä ja heristellen firvestarttaan, pakoitti kuitenkin itsejintaisen elikon kääntymään lopulta. Ja siitä nyt asteltiin Laurilaan päin, Gälli edellä, isäntä perässä. Gälli yrittäisi kääntyä oikealle, mutta Lauripa kohta oikealta hänelle firvestarttansa heristää; kääntyisipä Gälli kerran vielä waseummalle, mutta waseumalta uhkaa häntä kiiveesti taasen Laurin firvestarwi. Ja niinpä katsoi sonni parhaaksi kulkea kotoa kohden, kuitenkin rawiisteli hän päätänsä wihaisesti ja puhalteli ulos sieraimistansa woimallisen sydämensä hohdetta.

Kuljettiin viimein ohi Tuomaan talon, jossa piika wuoteellensa kuuli töminätä, askelten sihinätä ja tapfutusta hietaisella tiellä. ”Ken liikkuu näin myöhään siellä ulkona?” aatteli hän, nousi ylös ja, unipörryisenä, paitafil-laan, asteli kohden affunaa, tirkisti ulos ja näki naapurin sonnin ja isännän, jotka wakaasti ja totisina käyskeliwät toinentoimensa perässä. Edellä kulki sonni, wastaahynsin, isäntä hänen jäljessänsä, tuolloin, tällöin heristellen firvestarrellaan ja kantain olallansa kalupuita ja kerkätuohia, kerättynä siwään, ympyrjaiseen palloon. Ja niin katsoiwat he viimein piaan filmistä. Mutta aukaisipa sonni turpansa ja hellitti wihoiissaan kidastansa hirmuisen, kiljuwan laulun, ja nummi järähti, maa ja taiwas raikkui. Lausui silloin Lauri: ”kyllä minä sinullen annan. Wihoitteletko?

Mhää, junkkari, käyppäs foreasti kotia waan; sillä tässä ei auta nyt sukkelan sukset eikä Kaura-Matin konstit ja koukut. Sen tiedätkin". Niin hän haasteli kulleisansa, koska edellä käyskeli sonni, puhaltaen ylpeätä, peloittavaa marsfia, joka läpi tyynen yön kajahteli kaukaiisiin kyliin.

Mutta Lauri telki Hällinsä lujasti tarhaan towerikki oman talon karjalle ja astui tupaan, jossa jäähtynyt eh-toollinen wartoi häntä pöydällä. Tuwasja lepäsivät jo kaikki mafeassa unessa, ainoastaan emäntä walvoi kiukkuisena kammarin sängyssä, odottaen miestänsä. Mutta Lauri, koska hän oli atrioinnut, astui wihdoin kammariinsa, josta taas en äkeä wihuri pieksähti häntä vastaan. Sukkohan siellä wuoteeltansa kiljasteli, pisti wallan kiiwasta "fikakakaa" miehellenensä, räiskyi kuin tuli kiiwassa katajassa "tuon kōlin kivotusta kuhnailemisesta metsän korwisja". Mänetönnä liikkui ukko, riisui päältänsä, wiritti nyhänsä ja kallistui lopulta wuoteellensa alkansa wiereen, joka lakkaamatta to-reli ja ärhenteli. Mutta koska nyt piippu oli poltettu poh-jaan asti, asetti Lauri sen warokkaasti waiheillensa alas laattialle, nihkai peittoa ylemmäs hieman ja lausui sitten lujalla äänellä: "oleppas jo waiti, siunaa itseäs ja nuku Herran nimeen hywän sään aikana; muišta: hywän sään aikana". Waikeni silloin toraisa waimo, waiikka ponniste-likin sydän hänen powessansa; ja niin hän, temmaisten wi-haisesti peittoa puoleensa, wihdoin nukkui ja samoin mies hänen wieresensä.

Miinpä wiitwyskeli Lauri aina pimeihin öihin hupai-silla retkillänsä metsissä. Ja mitä hän siellä näki huomait-tawaa, ihmeteltävää ja mietittäwää, siitä hän harwoin kel-lenkään sanaakaan wiikon kulussa lausui. Wasta hän seu-raawana sunnuntaina, tavallisesti murfinapöydässä, kertoi li-vengeillensä yhtä ja toista.

Tapahtui kerran, koska hän metsästä palasi, että hä-nen aiwonsa hartaammin kuin koskaan ennen mietiskeli, tuu-miskeli; mutta mitä hän noin kiinteästi aprikoitsi, ei tuota kenkään woinut arvata. Mänetönnä, ja äkeämpänä yhä päivä-päiwältä, hän liikkui talonsa pihoilla, ärähdellen tiu-keästi sekä miehille että waimoille, joka harwoin oli hänellä tapana ennen. Mutta sywien tai kiusallisten aatosten pilwi

peitti lakkaamatta hänen otsansa, heitti hänen filmäkuop-
piinsa synkeään varjon. Tämänkaltaisena nähtiin hän ku-
llessa pitkän viikon. Tuli viimein sunnuntai, pöydässä
istuivat Lauri ja hänen miehensä, mutta äänettöminä wal-
lan. Lopulta aukaisi isäntä suunsa ja lausui, kysyen seu-
raltansa: "miehet, yhtä mielin teiltä kysyä; antakaat mi-
nulle selitys. Koska wiisi päivää sitten käyskelin yli Koi-
wiston niitun fileän töyrään, äsken tullessa lumesa, joka
ohkaisena peitti maan, niinkuin se nytkin sen peittää hie-
nolla puuvilla-waipallansa, näin minä merkin, jota ei ai-
woni voi käsittää. Kirous! jo yöt ja päivät, sinne, tänne,
kohden tuhatta haaraa olen leivoittanut aatostani tämän
asian tähden. — Mutta kuulkaat: Näin minä niitulla jäl-
kiä, aika-miehen sotkemia jälkiä, joita seurasin, astellen hil-
jaksiin. Mutta äkisti katkesivat nämät jäljet, josta kat-
kosta, jatkamalla yli töyrän ja alas wiitaan, alkoi ketun-
jälkiä, selviä ketunjälkiä, joita ei tähän=asti löytynyt maas-
sa, ei ainoata. Mihin oli kadonnut mies? Ei ollut hän
kännyt takaisin, ei eteenpäin, ei oikealle, eikä wasemmalle,
ei, waan taiwaasen oli hän astunut ylös ja taiwaasta alas
oli astunut kettu jatkamaan hänen jälkiänsä lumesa. Tai
oliko mies kantanut kettua sylissänsä ja sitten siinä, jossa
hänen omat jälkensä loppuivat, astunut itse heilahännän
selkään ja ratsastanut halki wiidan ulos kirkkotielle. Mah-
dottomia juonia; mutta mahdollisempaa keinoa en keksi,
päästäkseni tästä seikasta selville poluille. Mitä sanotte,
miehet? Löytyykö vielä noitia meidän pitäjässä? Oliko
mies perkeleen voimalla muuttanut itsensä ketukki?" Niin
hän haasteli, mutta kummastuen kuulteli wäki, eikä woi-
nut kenkään selittää tuota arvoitusta, waan päättivät he
viimein siihen uskoon, että noitia oli käyskellyt Koiwiston
töyräällä.

Mutta Lauri ei tuntenut rinnassansa rauhaa; syö-
tyänsä läksi hän astelemaan kohden Koiwiston niittua taas.
Tultuaan sen fileälle kummulle, huomasi hän, että sama il-
miö oli taas uudistettu: miehen- ja ketunjälkien vaihetus
äsken-tullessa lumesa. Hän wimmastui ja lausui kiuk-
kuisella äänellä: "rikkeraako tässä itse ilminen saatana!"
Niin hän, suu irwisä, filjahti, potkaihi jalallansa erästä

lantafasaa, joka haamoitti läpi lumen, mutta sieltäpä leimahti esiin kirkasta rautaa. Sieltä vilauksessa hienoa lantaa ja ruumenia pöllähti korkealle ilmaan ja samassa tultisten ketunrautain kiiltävät kehät iskivät kiinni miehen kinttuihin ja liksivät ankarasti. Tästäpä lewenivät Laurin filmät, hän kumartui kiireesti alas hellittämäänsä karwastelewasta, paisuwasta säärestänsä itsöpintaista konetta, jonka hän kirouksen kirkunalla wiskasi kauas tanterelle. Nytpä hän huomasi tosin, mitä wirityksiä oli rakettu hänen niittuunsa, mutta jälkien kummallista muutosta lumesa ei hän kuitenkään hymnäntännyt wielä. Wihaisena rupefi hän taas känymään kohden kotoa, ontuen pahoin ja puren hammasta, astuesaan rautain iskemällä jalallansa. Ja pian huomasi hän tarwitsewansa tuetta kulkeisjansa, ja rupefi etsimään itsellensä sawua wiidasta lähellä kirkkotietä. Pensaassa näki hän kaks koiruista kankea, ja koska hän oli kiskonut ne kätöistä ulos, hawaitfi hän ne kahdeksi puujalaksi, joiden kummankin alapäähän oli siwästi kaawattu hywin luonnollinen ketunkäpälä. Silloin kirkastuivat hänen kaswonsa ja kaikki selweni hänen eteenä. Nyt ymmärj hän, että ketustaja, poistaaksensa ketun filmistä kaiken syyn epäilykseen, oli, käydessään katsomassa rautojansa, aina lähestynyt paikkaa tämänkaltaisilla puujaloilla. Ja tämänpä keinon kautta jätti hän peräänsä ketun, waan ei ihmisen-jälkiä, joita tietysti karttelee mäkimaiden wikkellä Mikko. Oli siis Laurilla asiasta selko; ja liewitetyllä sydämellä, waikka karwastelewalla säärellä, astui hän pois, käytellen puujalkaa sawuanansa.

Tapahtui silloin, että Kolistimen äkeä ukko, käyden orawapauloillansa, joita hän wiritteli seiwäsparien wäliin niittujen ja huhtien aitoihin, huomasi Laurin jäljet lakealla aholla ja rupefi tuumiskelemaan kowin. ”Onhan tuosta käynyt mies ja koira, mutta — mitä aattelen tästä tempusta? — yksijalkainen koira. No peeweli ja kumma! Yksijalkainen koira on harppaillut isäntänsä rinnalla yli tämän kantoisen, Jumalan ahon. Mitä riwattua aattelisin tainkaltaisesta tempusta? Owatko noidat ja Lappalaiset liikkeillä? Gäh?” Niin hän aholla seisoi ja aprikoitsi, kourisristeli mustaa, karheata tukkaansa, mykerteli tupakkimälliä

etuhampaittensa välissä ja rypisteli noita harmaita kulma-
karwojansa hirmuisesti. — Wiimein kuitenkin läksi hän taa-
sen käymään, mutta käsittämättä ilmestystä aholla: yksijal-
kaiista koiraa, joka hyppeli herransa rinnalla. Tuota hän
arweli kauan, ilmoittamatta kellenkään, ennen kuin kuolin-
wuoteellansa, jossa hän kyysi hellältä miniältänsä, mitä aat-
telis hän tästä ihmeestä, joka hänelle ei vielä kuoleman
leuwoisjakaan antanut rauhaa. Silloin nainen, kyyneleet
filmisissä, haasteli hänen korwaansa, pyysi hänen poistamaan
mielestänsä kaikki sellaiset mietteet ja muistelemaan ainoas-
taan kuolematonta sieluaansa. Tuohon ei ukko sanaakaan
lausunut, waan tuijoitteli eteensä lakkaamatta; ja niin wei
hän kummallisen pulman aholta ilman selitystä myötänsä
hautaan.

Mutta pian parani Laurin jalka, sankojen purema, ja
entistä myöten askarteli hän talossansa taas, milloin met-
sissä, milloin awarassa pirtissänsä. Niin hän eleli uljaan
waimonsa ja lastensa keralla. Ja lapsilta, niinkauan kuin
he oleskelivät äitinsä huomassa, ei puuttunut koskaan paita,
ei sukka, ei jokapäiväinen ruoka eikä ruoska.

Rekkurin torppaa hallitsi Timo, ja awiona oli hänellä
Kuokkalan kaksioisfisarukfista toinen. Sekä mielenlaadultaansa,
että ulkomuodon puolesta oli hän sisarensa wertainen: tu-
fekarintainen, keikkanokkainen ja ruskeanahkainen töpö.
Sanottiinpa kuitenkin, että oli hänellä hieman hellempi sy-
dän kuin sisarella, weli Laurin waimolla. Paljon piti hä-
neestä Timo, waikkapa joskus pöllähtelikin hänen tuffansa
kiivaan puolison jykewisissä kourissa; sillä hywä ei ollut
häntä vastaan ylwästellä. Koetti myös Timo aina kaikin
tawoin tehdä waimonsa tahdon, ja hywin käwi talossa työ
ja toimi. Mutta yksi oli seikka, joka tuolloin, täälläin hie-
man hämmensä huoneen rauhaa. Olihan Timolla tapana,
kewin juurtuneena tapana, kerran wuodessa, noin kekrijuh-
lan aikoina, nautkia päänsä humalan humuun, wiipyen ky-
lässä päivän tai kaksi iloisten kumppanien seurassa. Mutta
nousti tuosta melakka, koska hän wiimein huomasi parhaaksi
käydä kotiansa taas.

Kerran eräänä sunnuntaina lokakuun ja marraskuun
rajalla joutui mies taas hien harhateille, liittyi iloi-

seen hummaukseen, Tammiiston Kyöstin ja Karckulan Na-pelin pariin. Tammiiston wiileässä ullaffokammariissa he kallisteliwat mustaa, kiiltävätä pulloa, haasteliwat har-taasti, lauleliwat ja halailiwat armahimpina ystäwinä. Niin he wiettiwät kaffi yötä ja päivää, hurraten ja lau-leskellen ja huolettomasti heitellen hareita filmiänsä korkean kammarin tuulifesta affunasta ulos. Katseliwat he yli lantaisen tarhan, yli olkisen ometan, yli kiviisen mäen, yli peltojen ja niittujen, aina Lemmilän kaukaiseen suohon, jonka kohdalla, ylhäällä pilvien rajalla, sinkoisiwat joutse-net, kiertoiliwat sinne, tänne muuttoretkellänsä eteläisiin maihin. Niinpä he wälinpitämättömästi katseliwat, lai-meilla wuohifilmillänsä katseliwat, rallailiwat ja keikutteli-wat päätänsä, jossa ihanasti läimähteli, huimahteli; ja kaukana heistä ohjenteliwat kurjan, tawallisen ihmislapsen surut ja mielimurteet.

Mutta koitti wiimein kolmas päivä, ja ystäwykset he-räsiwät kivistelewällä päällä kolkoilta wuoteiltansa. Lopussa oli sekä rahat että wiina, ja mitään keinoa ei löytnyt enään saattaa aukenemaan emäntien leilit. Vänetönnä ja farmealla naamalla päättyi Timo nyt astelemaan kohden fotoa: asteli kihnustaen pitkin kujaa, asteli murheellista mäkeä ylös, muistellen Keffurin kiivasta emäntää. Sur-feasti riippuiwat miehen werkahousut, ja housujen sekä pu-naraannollisen liiwin wälistä molkahteli paita julmasti ul-kona; pieninä, weren-ponnistamina tuijoitteliliwat filmät hä-nen päässä, koska hän, tuffa tuhannesja taakelosja, käys-keli Keffuriin päin; ja kauas kajaasti miehen awoin rinta, kajaasti ja punersi kuin kuparikkattilan kuurattu kylki. Niin asteli hän jynkällä mielellä, ja wihaisesti katsoiwat häneen metsjät, wuoret ja laakset. Kellastunut koivu tuossa kan-teli hänen päällensä kowin, synkeä kuusi hänen päällensä kanteli, ja mustana, purewana tonttuna seijoi tienwieressä terwasfanto; koko luonto, ennen niin armas, näytti hänelle nyt emintimen armottoman muodon. Mutta puihin, ki-wiin ja kantoihin ei hän nyt juuri luonutkaan filmiänsä, teroitti waan katseensa yhä eteenpäin, muistellen Keffurin kiivasta emäntää. Ken ikänä tuli häntä vastaan tiellä, nuori tai wanha, mies tai nainen, tuskinpa wiitsi hän yh-

tään ainoata kertaa mulauttaa filmäänsä heidän puoleensa, ja waiwoin olisi hän enemmän tällä retkellä tehnyt, waikka itse Suomen suuri-ruhtinas olisi käynyt hänen ohitsensa kiwisellä polulla. Äänetönnä, hymyisesti muistellen kotoa, sen emäntää, sen wäkeä ja lapsiansa, asteli hän eteenpäin, ja tuolloin, tällöin tunkeusi ulos hänen powestansa äkkinen, mutta hiljainen puhkaus.

Mutta wihdoin ehti hän kotonsa pihalle, ja silloin seisahdun hän tuumiskelemaan, kuinka hän uskaltaisi astua tuoppaan, ja löytyisikö vielä keinoa tämän auringon alla, joka woisi hieman lepytellä wihoitettua akkaa. Siinä hän nyt piteli päätään, piteli kauan, katsoi tuonne, katsoi tänne, huomasi lopulta halkopinon wajasra, ja pian leimahti aate hänen päähänsä ja hän lausui itsekseen: "nyt olen keksinyt keinon". Ja kohta rupesti hän latomaan käsiwarrellensa halkoja pinosta. Ja nyt, koska oli hänellä syliisä aika jättä läistäakka, läksi hän kōmppeilemään kohden tupaa, toivoen tällä juonella miellyttävänsä kiinteätä waimoa. Rapustaen astui hän rapuista ylös, tuli porstuwaan ja huusi wilpittömällä äänellä: "awatkaas owi . . . awatkaas owi, lapset siellä sisällä, poika tai tyttö". Duli wiimein pieni poikainen, pieni piimäparta Jooseppi, awasi owen, ja sisään astui Dimo taakkoinensa, äänetönnä, katsoen oikeasti, räwähättämättä eteensä. Ja koska hän oli laskenut puuhylin kolinalla nurkkaan, lausui hän: "halkopinokin rupeaa jo hasjusti alenemaan; mutta mitämaks; onhan Sukolassa metsää". Sanottuansa tämän, rohkeni hän heittää pikaisen filmäyksen emäntänsä puoleen, mutta sieltäpä katsoi häntä vastaan rangaištuksen uhkaawa ukkospilwi.

Rowa hetki oli käsillä. Tuskin oli eukko ehtinyt kiljahtamaan suustansa kysymyksen "missä olet ollut, sinä riiswattu?" ennenkuin läiskähti Dimon molemmille poskille, läiskähti wallan tulisesti oikealta, wasemmalta. Mutta pian kuitenkin wakeni istujen pauke ja seurasi kamoittawa äännettömyys, jona Dimon tukka oli tuimassa löyhlyssä, ja maailma pyörähteli ympäri hänen filmisfänsä. Mutta wiimein hän närkästyi, ryhtyi waimonsa käsiwarssin turpeilla kourillansa, asetti hänen istumaan rahille ja siinä piteli häntä koreasti hetken. Siinä Dimo, tukka hirweässä por-

rönsä, ja turkinpunainen kaswoiltansa, haasteli äkeälle naiselle: "Katsos nyt, jos antaisin sinulle oikein aikamekon kädestä, sinä lunttu, sinä aasintamman warsa. Luuletko minua waan tällä tawalla uskaltawasi kuransfata? Ahah! petyitpä koreasti. Ne owatkin harwat pokot, joita minä tukkaani lasken, waan enpä kaikkia ämmiä tässä. Sillä olenpa, peijakas wie, kowin kiwasta miestä, niinkuin, sen pahempi, nyt usein kuullaan ja nähdään. Niin, niin, katsos jos nytkin sinua wähän tuhtaan". Noin hän tuossa uhkaili, mutta täyttämättä uhkaustaan. Eikö hän raatsinut? Sillä paljon piti hän kuitenkin waimostansa.

Mutta kiukkuisena filjahteli waimo: "hellitä, sinä kirottu mies, hellitä paikalla!" Timo hämmästy i kowin häiriölle, arweli hetken: hellittäisitkö hän, wai hillitsitkö eukkoansa kauemmin. Eukko kirkkasi kerran vielä ja aina tuikeammin; Timo hellitti kouransa, mutta kohta oli miehen tukka jauhatusessa taas. Nytpä närkästyti hän uudestaan ja kowin, päätti jättää affansa peijakkaan haltuun ja läksi kopeasti astumaan ulos. Witkoin kuitenkin ja wääntäen taisi hän siirtyä tuwasta; sillä eukko pyristeli niskoilla, kuin pieni, ruskea läkihaukka punoittawan koirasmetson niskoilla teuhaa, ja höyhenet tuoksuwat ilmaassa. Mutta tuosta suuriakaan huolimatta, raakfi hän itsensä ulos, raakfi wäkiwalloin, ja wasta porstuwan kynnyksellä hellitti affa nappauksensa, uhaten opettaa miehensä kerran vielä; ja alas rapuista astui wakaasti Timo, lausuen poistuihsansa: "niin minä ämmiä opetan". Pois hän käyskeli, katosi humaliston taakse, mutta sieltä teli hän, suu mareissa, aiwan wikkelän kaarroksen kohden tallia ja astui ylös parfille. Sieltä tuuppasi hän heiniä pari käärämää alas hewosille hinkalossa, kallistui siitä pehmeälle, kahisewalle wuoteelle ja, hetken mietiskelynsä waimonsa "kiwasta sydäntä", nukkui raskaasen uneen.

Tuli yö, kylmä halla-yö, mutta Timoa ei kuulunut. Kowin lewotonna päättyi nyt emäntä wuoteellensa ja käyskeli synkeissä aatoksissa miehestänsä. "Kentiesi on hän mennyt, hurja, hirteen; ehkä on hän wimmoissansa wiskannut itsensä Nummenniitun pohjattomaan lähteeseen; tai on hän nukkunut metsään, ja warmaan nyt palessuttaa itsel-

tänjä nenät, kynnet ja kääpät, se poloinen poika". Niin hän mietiskeli, ja hyrstähti pian katteraan itkuun, ma'atesänsä vuoteella ilman armasta aviota. Siinä huokaili ja tihkaili hän yhden hetken, kaffi tuskallista hetkeä, ja lewotonna korwa odotti portaan ja porstuvan kolinaa. Yö kului aina enemmin, mutta ei kuulunut askeleita lähestyvän miehen. Roussi hän lopulta ylös, puki päällensä ja wiritti plätkisen, moninastallisen lyhdyn, aikeissa käyvä etsimään kadonnutta. Mutta yksin ei hän uskaltanut lähteä ulos öiseen pimeyteen; kowin hän pelkäsi aina tonttuja, aaweita ja kaikenkaltaisia kummituksia. Rampoitti häntä myös hirweästi heidän oma saunansa, johon oli äsken kuulut wanha ruoti-ukko, waahtopartainen Honkamäen Jisakki. Sentähden herätti hän piikansa, Taawan, kumppaniksensa retkelle; Taawa nousi, puki päällensä, mutta tuikeana, wihajena seurasi hän emäntäänsä ulos kylmään, folkoon yöhön. Ensiksi etsiwät he saunan, sitten riihen, mutta ilman hyötyä. Tuliwat he pihalle taas, emäntä itkien pellonpientarelle ja rupefi hartaaasti huutelemaan miestänsä nimestä. Hän huuteli huikeasti, ja metsä kaikui, riihi lakealla loutilla kaikui. Wiimein kuuliwat he wastaukseksi tallinparwelta jotain karheata, läheätä morinaa, ja sinne rientsiwät nyt naiset. Ylös parjille, lyhty kourassa, astui emäntä, löysi Dimon, joka, unipöyryisenä kohottaen itseänsä istumaan kahisewalta sijalta, pöllisteli häntä vastaan kuin aholla susilta riivattu, pyöräpäiseksi saatettu wanha oinas. Ei pysäy hän miehen turwiin, joka hänen pelasti petojen kidasta, waan äkisti, kenenkään luulematta, lähtee hän, hullupäinen, kepoittaen juoksemaan sutten jälkiä; tuolloin tällöin hän seisahtuu, töpsäyttää jalkojansa ja pöllistelee wallan tuikeasti. Niin katsahti nyt myöskin Dimo, tunte-matta kohta omaa waimoansa; oli pa kenties vielä jotain pohmeluksen samennetta hänen aiwoisjansa jäljellä.

Waimo. Mitä sinä täällä istut? Tule sijaan; ei hän sinun, Jumalan luoma, täällä palkasen kynsisä tarwitse itseäsi kärwennellä; kun ma sanonkin. Tule sijaan, Dimo.

Dimo. Kukas te sitten olette?

Waimo. Herresta warjele! Oletko jo niin hufassa,

ettet tunne enään minuakaan? Ho, hoo! Kas noin, kas noinpa synti ja perfele täällä willitsewät sieluparan. Ho, hoo sentään!

Timo. Mitä sinä nyt itkua puferratte? — Kufas te oikeastaan olette?

Waimo. Ah kuitenkin, ah woi! Timo, Timo!

Timo. Gäh?

Waimo. Etkö tunne enään minua? Olenhan minä Ulla, sinun waimos.

Timo. Jassoo! Niin, oikein!

Waimo. Tule siijään ja älä itseäsi täällä wetele, kylmällä tallinparwella. Woi sinua kurjaa!

Timo. Niin mar' jo sitten herra tallinparwella mafasi. Ole waiti ja älä tuossa lapsekkaita juttele. Eihän miehen täällä hätääkään ollut.

Piika. Siwätpä, sen wietävät, anna piika-rufalle yön lepoakaan, waan tässä pitää hänen kuhkaileman pitkin nurkkia, etsien juopunutta sikaa.

Waimo. Kiennä nyt. Anna kourasi tänne ja astu foreästi alas.

Piika. Anna vielä foura; koivesta hänen tempaisin ruomena mäelle.

Timo. Mitä se Taawa niin wihoittelee siellä alhaalla? Ole waiti, likka, eihän tässä ole hädän pipanaa eikä papanaa meillä kellään.

Piika. Minä hänen papanoitsijin, jos olisin ruis-kumahainen muorin musta lammas.

Waimo. Suus kiinni sinä, ja pidä tuota lyhtyä. — Etkö sieltä jo pääse sinäkin?

Timo. Kyllä minä täältä hiljaksiin tulen; astukaatpas te nyt waan edellä tupaan.

Tuliwat he tupaan, edellä emäntä ja piika, wiimeisenä Timo. Wuoteellensa riensi kohta piika, jupisten äkeästi itseksen, mutta emäntä rakensi kerkeästi ehtoollisen miehellensä. Pöydälle pani hän reikäleipää, woita, nau-dan-murennusta ja suuria, kokonaisia perunoita; ja mieluisasti rupesti Timo atrioitsemaan. Mutta mielimurteisena, silmät kynnelisjä, katseli häntä waimo pöydän toisesta päästä.

Waimo. Kun ma sanonkin; miksi et pysy koreasti fotonasi, kumma mies, koska tiedät minun tällaiseksi tuit-
tupääksi Mustalais-Kaisaksi? Newinhän sinua tukastakin
taas. Mikä kynsiinkin, mikä waanikin ämmän kynsiin?
Minähän sinua rewin taas!

Timo. Niin mar', jo sitten herran tukasta repi.
Mitä tuosja lapsekkaita waikertelet, koska ei ole tästä yh-
tään hätää? Mutta olipas se tulinen pinnistys, ja kōnis-
titpä minua aika-mekosta. Hi, hih! Perhana kuitenkin!
Menes laskemaan kaljaa.

Waimo. Miksi lurwaillet sitten kylissä ja kylien
frouweisja öitä ja päiviä, öitä ja päiviä? Onkos tämä
laitaa?

Timo. Onhan sitäkin siinä ollut noin herran wuo-
desja, onpa niinkin, sitä ei taida kieltää.

Waimo. Missä olet uisakoinnut taas ja kenen kans-
ja? Sanoppas. Kenen weijarin kanssa?

Timo. Olihan noita kumppania, oli niinkin.

Waimo. Missä ja kenen kanssa olet räyhäillyt?
Sano kohta.

Timo. Hä Tammiston Kyöstin ja Karckulan Na-
pelin kanssa tuolla Tammiston ullakokamarissa.

Waimo. Mitä joitte?

Timo. Wiinaa waan, ei sen kalliimpaa tavaraa.
Niin, mistähän meille rommit tulisi, rommit ja lipparit?

Waimo. Jumalattomat! Iskis nyt kuolema kimp-
puus, niin alimmaiseen helwettiin waipuijit alas ilman ar-
moa ja laupeutta.

Timo. Harwoinpa, harwoinpa täällä, Sumala näh-
köön, valmiita ollaan. Mutta mitähän tässä nyt kuoltais,
parhaassa iäksämme? Oleppas waiti kuolemasta ja laske
minulle kaljaa.

Ruskeata, kuohuwaa kaljaa laski akka tynnöristä mie-
hellenjä, joka, syötönsä oikein aika-miehen atrian, tyhjensi
melkein koko haarikan. Ja siitä läksiwät he molemmat yöl-
liheen lepoon.

Mutta ferrottawana on vieläkin eräs toinen laista
tämän emäntäisen luonnosta. — Sunnuntai- taikka pyhä-
aamuina, koska hänen oli lähdeittävä rippikirkkoon mie-

hensä kanssa, aneli hän aina, muodattaen tulisia kyyneleitä, anteesi kaikilta perheensä jäseniltä, mitä hän suinkin olisi rikkonut heitä kohtaan. Ja tämä hetki oli Kekkurin huoneessa liikutuksen hetki.

Olipa kerran taas samankaltainen tilaisuus eräänä suwisena sunnuntai-aamuna. Sulawammilla sanoilla ja kuumemmilla kyyneillä kuin koskaan ennen oli emäntä tehnyt anteesipyynnönsä, alkaen miehestänsä ja käyden aina paimenpoikaansa asti. Silloinpa Dimo, suu tyytyväisyyden myhäilyksessään, läksi ulos jouduttamaan hevosta ratasten eteen, asteli onnellisna, paidankaulus kohotettuna korkealle niskaan, kohotettuna oman eukon käpeällä kouralla. Ja renkinsä kanssa, joka waljasteli hevosta pihalla, hän haasteli. ”Kyllä tuo meidän akka on sentään kelpo akka, on totisesti, sitä ei voi kieltää. Mihinpä joutuisin minä poloinen lapsinulikkojeni kanssa ilman häntä, emäntien emäntää? Eihän, peijakas, kolmesataa ruplaa maksai tarpeiksi sitä wahinkoa, jos kuolis tämä akka; ei neljäsataakaan siinä piijaiji. Usko minua, Kaape-poika”. Niin hän jutteli, ja mitä hän sanoi, sen myönsi heti wilpittömästi wikkeliä Kaape, waikka, aina koska joutui ruskean ruunan toiselle puolelle, ilmeistyikin weitikän nauruhymyä hänen kaswoilensa. — Mutta astui viimein emäntä ulos uudessa, kohisevassa hameessa, hohtawissa liinoisissa ja itkusta pusistuneilla kaswoilla; hän lähestyi rattaita, kiipesi totisena ylös ja istui huoaten istuinlaudalle. Ja hänen rinnallensa oikealle istui, ohjat kourissa, Dimo, punoittawana, kuin syksykesäinen täysikuu, punoittawana, myhäilewänä ja onnellisna, täynnä terweyttä, werta ja woimaa. Nytkäisi hän ohjia hieman, masfautti kerran suutansa, ja kohta nopea ruuna trawia juoksemaan pitkin kirkkotietä. Pian katostivat he koiwiston warjoiseen aukioon, ja hetken aikaa wäikkyi hietainen sawu poutaisella tiellä.

Mutta Wuohenkalman torpassa, kirkkotien warrella tiwifellä mäellä asui ja rakenteli Cero, weljekijstä nuorin. Oli hän pitäjän toimekas ja wiisas jahtiwouti, jonka asettamain pyyntien kautta moni susi, moni ilwes ja karhu sai heittää henkensä tarkasti johdetussa apajasssa. Paljon käyteli häntä nimismies käskyläisenänsä läänissä, sillä hywinpä

tavallisesti onnistuivat hänen ajamansa asiat. Hänen kuntosensa kirjoituksessa ja luvunlaskussa saattoi myös hänelle paljon tointa ja askareita, ja myöskin sisääntuloja. Mutta eipä lyönyt hän sentähden laimiin maansakaan wiljellystä, vaan johdatti aina järjestyksellä ja tulijella wireydellä töitä ja raatamisia; eikä kenkään saanut werkastella hänen pihoilansa. Mäti kiehtoili hänen filmänsä terävästi ympäri kuin kouffunokkaisen haukan tarkka filmä kuiwan koiwun oksalta aholla tähtäilee kesä-auringon heleässä paisteessa.

Mutta sunnuntai- ja pyhäpäivinä hän joko tutkisteli sanomalehteänsä tai kirjoitteli itse kuulumisia ja yhteiskunnallisia asioita pitäjästään, lähetettäväksi samaan lehteen. Ja mieliisti otti aina toimitus vastaan hänen lähetyskappaleitansa, joiden sisältö oli ytimellistä wallan, esitystapa nasevaa ja selvää, useinpa nerokastakin. Ja tämänkaltaisista harrastelemisistä laajeni hänen katselunsa elosta ja maailmasta. Synnyinmaa ei ollut hänelle enään epämääräinen osa epämääräisessä maailmassa, ilman mitään tietoa misä ja minkälainen. Waan tiesipä hän misä löytyi se maa, se kallis maailman-kulma, jossa Suomen kansa asuu, rakentelee ja taistelee ja jonka powerissa lepäsivät isiemme luut. Hän tiesi sen rajat, sen meret, sen salaisesti hymyävät järvet ja nuo risu-aitoina juoksevat hongistoiset harjanteet. Kotomaamme koko kuwa, sen ystävälliset äidinkasvot olivat ainiaksi painuneet hänen sydämensä sywyteen. Ja tästä kaikesta syntyi hänen tahtoonsa halua ja pyrkimistä kohden maamme onnea ja parasta. Hänempä uljaasta, wäsymättömästä toimestansa rakettiin pitäjäänsä jonkunmoinen kansakoulu, joka oli ensimmäisiä Suomessa. Ja vieläpä yhtä ja toista muutakin hyödyllistä laitosta matkaansaattoi hän seurakuntaansa. — Myös oli hänellä huoneellisten askarten ja puuhiensä alituisena filmän-osoitteena wanhin poikansa, josta hän oli päättänyt kouluttaa tiedon ja taidon miehen.

Awiona oli hänellä Seunalan hoikka tytär, liinatukainen, kainosiilmäinen Anna, hän, joka oli nähnyt kummia näköjä ja hourailten ennustellut paljon ihmeitä. Hän oli emäntä Wuohenkalman wapaassa, uhkeassa torpassa; mutta aivan awaralle kuitenkaan ei ulettunut hänen emännyy-

tensä valta. Enimmin ijännän huolesta ja toimesta kävi tässä huoneenhallitus. Hänensä taskusansa filkahtelivat ruislaarin avaimet, hän itse määräsi ja mittasi tavarat sekä wäkinsä että karjansa tarpeiksi ja maksoi niin piit kuin rengit. — Useinhan tuo emäntäinen alakuloisena käysee, seisoo tulisiijan ääressä patansa waiheilla, mietiskellen äänetönnä. Mutta koska hän taasen pienoisensa luoksi kyykistyy lehtohon alas, silloin säteilee hänen silmänsä ihanaasti. Hän iloitsee, koska "kultakäpynen" hänen helmasansa werewänä rikostaa ja reutoo. Ja häntä ruokkia rintansa maidolla, häntä hoitaa, waatehtia, ja, niinkuin hän itsekseenä lausui, "häneestä pyhien rauhankaupungin perillistä kaswattaa", siitähän säteilee kainon emännän katse.

Kerranpa kesällä, eräänä sunnuntai-iltana, koska aurinko kallistui luoteiseen ja tyyni oli ilma ja metsä, istui hän yksin lapsensa kanssa, istui rahilla, pöydän päässä. Niittujansa, huhkiansa katsomassa käyskeli Cero, ja kylään olivat lähteneet huoneen palvelijat kaikki. — Oli nyt ihana rauha sekä ulkona että sisällä torpan sunnuntai-lakeassa tuwasssa, ja lehditettyinä laattia hymysi. Oli rauha ja hiljaisuus; ainoastaan tuolloin, tällöin kuului karjankelloin kaukainen kilahdus koiruiselta mäeltä. — Mutta rahilla istui emäntä nuori ja haasteli lapsellensa, joka hänen helmastansa katseli häntä vastaan kuin hehkuva aamu. "Sanoppas, pienoseni", hän haasteli, hyräillen laulun ja puheen välillä, "sanoppas, pienoseni, mistäpä tiesit kotiasi tulla? — Tulin pitkin Turun tietä, lipputelin Hämeenmaiden härkäteillä. — Mutta mistä kotosi tunsit, pienoseni? — Koirasta hallawasta portin alla, tunsin kartanon kultaisesta kaimosta, ja olipa vielä pappien heroset heinäladossa, ja olkiladossa oluttynnöri. — Mistä tunsit äitisi armaan, mistä isäsi tunsit? — Äiti wierrettä ammenteli loimottawan liekin waiheilla, hän ammenteli ja lauleli, lauleli heleällä äänellä, kaulassa liina, liina kuin lumi ja taivaan kaari. Mistäpä tunsin isäni? Weisteli hän kirveswarta, weisteli kultaijen affunan wieressä. — Niin löysit tien, niin tunsit kodon, niin tunsit tuwasssa äitisi ja isäsi. Mutta missä ollee isäsi nyt, missä ja muisteleeko hän meitä? — Muistaahan toki ja ellei muistele hän si-

nua, niin sinua en unohda minä, en sinä ilmoisna ikänä, en kuolemassa, sinua mun sieluni aamun paiste ja illan riutumus, mun iloni ja murheeni ihana. No miksi-pä murheeni sinä? Ah! tämä maailma on kavalaa ja myrskyinen, ja moni purjehtija täällä on waipunut sen merien ikuiseseen kohtuun. Sanoppas, lapseni, mun suven-ihanaiseni, sano: etkö tahtoisit täältä purjehtia rauhan ikisatamaan pois, koska vielä puhtaana väikkyy lapsuutesi walkea wiiri? Kannalla sumean, tyynen järwen seisoo Tuonelan kartano tumma, siellä himmeään lehdistön helmassa, kasteisen wiidan kohdussa on lapselle walmiina lehto ja walkeat liinat ja waipat. Sentähden kuule mun lauluni; se johtaa sun Tuonelan ruhtinaan maahan. Oi kuule mun sydämeni laulu!

Tuonen lehto, öinen lehto!
Siellä on hieno hietalehto,
Sinnepä lapseni saatan.

Siellä on lapsen lysti olla,
Tuonen herran wainiolla
Kaittia Tuonelan karjaa.

Siellä on lapsen lysti olla,
Illan tullen tuuditella
Helmassa Tuonelan immen.

Onpa kullon lysti olla,
Kultalehdoss' kellahdella,
Kuullella kehrajälintuu.

Tuonen wiita, rauhan wiita!
Kaukana on waino, riita,
Kaukana kavalaa maailmaa.

Niin hän lauloi lapsellensa; eikä kantale niin heleästi helise kuin hänen äänensä silloin sunnuntailakeassa tuwas-
sa. Mutta koska hän oli lakannut laulamasta, katseli hän ääneti kauan ulos akkunasta korkeuteen päin; ylös pyhään, pyöräyttävään korkeuteen hän katseli; ja hiilakas ja puh-

das oli taiwas, ei nähty yhtään pilwen haitaletta kaarewan kannen alla; ainoastaan poutapääskynen, tuskin silmin näkyvä, siellä wäikkyi, lentäin sinne, tänne, keweänä ja willasna kuin onnenlapsen aatos. Siinä hän istui, ja poski, päivän polttama, painui wästen uneliaan lapsen ohausta, mutta siniset filmät ylös sinisiin awaruuksiin katsoivat, ja rauhasta wälähteli otsa.

Balasiya metsästä mies ja kuuli pihalle waimonsa laulun, joka hänestä ei vielä koskaan ollut kaikunut niin ihanasti. Hän astui sisään, käyskellen perille, ja istui waimonsa wiereen; se oli ystävällisyhtyä, jota hän harwoin ennen oli osoittanut. Kerkeästi kääntyi waimo hänen puoleensa, laski lapsen hänen polwillensa, painoi otsansa was-
ten miehen rintaa ja hyrskähti wäkiwaltaiseen itkuun. Mutta löipä mies nyt käsiwartensa ympäri hänen kaulansa, pyyhkien erään suikulan tuosta pellawakeltaisesta tukasta hänen korwansa taakse. Siinä he istuivat tyynenä sunnuntai-iltana walkealla rahilla walkean pöydän päässä.

Riin eli ja rakenteli torpassansa Gero, weljekistä nuorin; ja olen nyt kertonut kappaleen kunkin weljen elosta erittäin, wanhimmaasta nuorimpaan asti. Ja tahdonpa vielä kertoa erään joulujuhlan Juhani-Jukolan talossa. Sillä olivatpa weljekset päättäneet kerran vielä yhtyä joulu-
oljille entiseen fotoonsa.

Kaikki olivat he myös kokoontuneet waimoinensa, lapsinensa; ja olipa wilinätä Jukolan awarassa tuwassa, koska lapsia ankara joukko piehtaroi ja kiiriskeli kahisewilla oljilla. Tuolla taas, tulijän ympärillä, istui kälysten joukko hauskaissa kanssapuheessa keskenänsä, ja Kekkurin uhkea emäntä, Dimon wakawa waimo, siellä liikutteli kiltisti Wenlan wellipataa, joka täysinäisenä walkeassa waahdoissa kiehui. Siellä myös tulitakan juurella, wirkijä polwella, Simeoni nähtiin, walmiina alkamaan yhteistä jouluwirttä. Mutta perillä pöydän ympärillä istuivat muut weljekset, haastellen entisistä ajoista, päiväistä metsien yössä ja Im-piwaaran kantoisella aholla, komeroisen, kohisewan wuoren alla. Ja muistot menneistä waaroista, taisteloiista ja töistä sulivat suloisesti yhteen heidän mielessänsä kuin metsät, laaksot, wuoret ja korkeat nummet kaukaisuuden fini-

hämärässä yhteensulaa. Kaikki liittyi tummaksi, ihanaksi uneksi, ja hiljainen riutumus miesten povessa tuntui. Niin he katselivat takaisin olleisiin päiviin. Niinpä syysiltana, koska luonto on käynyt lepoon ja kellastuneena seisoo lempeä lehto, katselee paimen matkanpäästä armasta ahoa, jossa hän kerran kesänä kilvoitteli, tuskitteli, hieää vuodattain. Päivä oli kuuma ja helteinen, etäällä ukkonen jymisi ja sumuna parveilivat parmaat ja kärpäset, saattaen karjan kiilivään kimmaan. Mutta ennen iltaa oli hän koonnut karjansa taas ja asteli iloisena kellojen kilingässä kotia. Sitä päivää hän nyt muistelee ja hymyää. Niinpä myös mannermaalla harmenewa merimies johdattelee mieleensä muinoista myrskyä merellä. Pilvet haaksen pimeyteen käärivät, tuohuva aalto uhkaili kuolemalla; mutta ennenkuin yö oli tullut, waikeni tuuli, aalto wiihtyi ja nukkui ja kirkastuwasta länneestä jäteili aurinko taas, osoittaen tien satamaan. Tätäpä myrskyä muistelee merimies hiljaisella riemulla nyt. Niin muistelivat weljeksetkin menneitä päiviänsä, kultaaisena jouluihana isäntänsä ympärillä Jukolan pöydän ja haastellesansa keskenään.

Mutta tulelta nostettiin pata, tehtiin tuohiasta halloista oivallinen pystywalkia, ja sen loimoittawassa walossa alkoi nyt juhlallinen weifaus. Silloin kohta waikeni lasten metelöitsewä liuta, waikeniwa myös weljekset juttelemasta pöydän ääressä, koska Simeoni alkoi ihanan wirren ja naiset, kirjat helmoilla, yhtyiwät kaikki yhteen ääninensä. Kauniisti palawan pystywalkian huminassa kaikui laulu, ja kauniimpana kaikkein ääntä heloitti aina muiden joukossa kaimon Annan puhdas ja lempeä ääni. — Mutta koska lakattiin viimein laulamasta, astuivat he ehtoollispöytänsä, ja siitä kallistuivat wihdoin laattian oljille öiseen lepoon. — Mutta warhain heräsivät he seuraavana aamuna, heräsivät lähteäkseen loistoisaan kirkkoon, joka tuhansista palawista kynttilöistä kimmelsi kuin taiwas tähdesä. Sieltä, koska päivä oli täydeksi waljennut, he palasivat kilwan kiitän taas, ja wiettiwät entiseensä Jukolassa iloisen joulupäivän.

Mutta tässä on kertomukseni loppu. Ja niin olen kertonut seitsemästä veljeksestä Suomen saloiissa; ja mitäpä kertoisin enään heidän elämänsä päivästä ja sen vaiheista täällä? Se kulki rauhaisesti puolipäivän korkeudelle ylös ja kallistui rauhaisesti alas illan lepoon monen tuhannen, keltaisen auringon kiertoessa.

Myytäväinä

Kaitissa maamme kirjakaupoissa:

	M.	p.
Kalathyttö, kirjoittanut Björnstjerne-Björnson	2:	25.
Tyhjät Sydämmet, kirj. J. Topelius	—	75.
Silas Marner, Kaweloen kankuri, kirj. George Eliot	3:	—
Kuninkaan Hansikka, kirj. J. Topelius	2:	—
Mughyn Nautatie-haara, kirj. Dickens	2:	—
Orpana, kirj. J.	—	40.
Saapakallio, kirj. L. S.	—	75.
Sotavuodelta 1813, kirj. Fritz Reuter	2:	—
Kaksois-welsjekset, kirj. L. S.	—	80.
Pillu Fadette, kirj. George Sand	2:	—
Koti-sirkka, kirj. Dickens	1:	20.
Metelinkirkon Haltia, kirj. J. W. C.	—	80.

Hinta: 3 markkaa 50 penniä.